

בס"ד

ספר

דבר שלום

הלכות חול המועד

ערוך ומסודר על סדר סימני וסעיפי השו"ע

סימן תק"ל-תקמ"ח

בתוספת ביאורים עיונים והערות

בשימת דגש בשאלות המצויות

מלוקט ומסודר בעזרת החונן לאדם דעת

מאת אהרן שלום כהן

מנחם אב תשפ"ו

דבר שלום

הערות והארות יתקבלו

בשמחה ובברכה

משפחת כהן

הושע 2 - בני ברק

052-768-6136

מייל: a0527686136@gmail.com

עריכה ועימוד:

 rikig5896@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות

ל"דבר שלום"

אין להעתיק או להפיץ ספר זה
או חלקים ממנו בשום צורה
ובשום אמצעי, אלקטרוני או
מכני, לרבות צילום והקלטה, ללא
אישור בכתב מהמוציא לאור

ה'תשפ"ו

הסכמת מרן הגאון הגדול
הרב יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת "יד אהרן"

בית מדרש עליון לתורה יד אהרן
מיסוד המוסד התורני על שם אהרן ורחל חיות ירושלים ע.ר. 580020246

High Academy of Torah "YAD AHARON" Founded by the Aharon & Rachel Chajuss Torah Foundation, Jerusalem.

כס"ד

עש"ק ראה תשפ"ו

חוקם עיי
מרן הגאון
רבי בצלאל זולטי זצ"ל
רבה של ירושלים
Established by
Hagaon
Betzalel Zolti
Chief Rabbi of
Jerusalem

האברך החשוב הרב אהרן שלום כהן שליט"א למד בישיבתנו
והיה מצוין, ומאז שהתחתן המשיך לעלות מעלה בתורה
ובמעלותיה.

ועכשיו עומד להוציא ספר הלכות חול המועד שהוא מביא
את המקורות עד הלכה למעשה, ובודאי זה יהיה לתועלת
לכל המעיין בספר.

ויהי רצון שימשיך לעלות מעלה מעלה ויפוצו מעיינותיו
חוצה.

ישיבה נבוכה
Yeshiva
כולל אברכים
KolEl
ספריה תורנית
Torah Library

בברכה

יהושע אייכנשטיין

הסכמת הגאון הגדול
הרב שמואל רוטשילד שליט"א
ראש כולל "זכרון הגראי"ל

בע"ה

י"ט אב פ"ו

להרב הגאון ר' אהרן שלום כהן שליט"א

מאד שמחתי לראות את חיבורך על הלכות חול המועד, והן הלכות מסודרות לפי סדר השו"ע עם הרבה הערות מאירות ומחכימות לאחר שלמדת את הסוגיות של חוה"מ בעיון והתמדה גדולה ורחש לבך דבר טוב להדפיסם בספר כדי לזכות את הרבים.

יזכה אותך ה' יתברך להמשיך באהלה של תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה.

בברכה

שמואל רוטשילד

הסכמת הגאון הגדול
הרב יעקב היין שליט"א
מראשי כולל זכרון הגראי"ל

בע"ה

ה' באלול תשפ"ו

הראני ידידי הרה"ג ר' אהרן שלום כהן שליט"א את ספרו אשר הוא מדפיס על הלכות חול המועד בשם "דבר שלום".

וראיתי שהוא כתוב בטוב טעם ודעת, מסודר מאד וערוך בצורה נפלאה ביותר, וניכר בו את גודל העמל והיגיעה של המחבר שליט"א להביא בפני הלומדים רק סולת נקיה אחרי שהוא ניפה שוב ושוב.

והנני מכיר את ידידי הנ"ל זה רבות בשנים בעת אשר למד אצלינו בכולל, ותמיד הצטיין בסברא ישרה והוא סמל ודוגמא לשקיעות בתורה הקדושה.

ואין לי אלא לברכו שיפוצו מעיינותיו חוצה, ויהנו רבים באור מופלא הזה.

בברכה ובידידות

יעקב היין

זכרון הגראי"ל

הסכמת הגאון הגדול
הרב יוסף משדי שליט"א
אב"ד "מדרש הוראה בא"י"

יוסף משדי

אב"ד 'מדרש הוראה' בא"י

טל: 03-6160950

בס"ד

תאריך כ"ו אב תשפ"ו

לכבוד יקירנו הנעלה שקדן וגרים באורייתא תדירא ולא מחויק טיבותא
לנפשיה הרב הגאון רבי אהרן שלום הכהן שליט"א מרבני בית מדרשנו

בשמחה רבה האירו וזרחו לעינינו דינים והלכות מסודרות ומאירות ערוכות
ושמורות דבר דבור על אופניו על סדר הלכות חול המועד החמורות אשר
עיונם דק נכמש"ב התורה"ד פז ויוסף אומץ תלג שהילוקיהם תלויים בשערה,
ובירושלמי פ"ב דמו"ק איתא שהם קשים כנגעים ואהלות.

והם דברים שעלו ובאו מתוך יגיעת התורה ועמלה, בבירור אחר בירור בדישה
זרייה טחינה ושאר מלאכות הקודש טרם יעלו על שולחן מלכים רבנן
ותלמידהון, ובע"ה רבים יאותו לאורו.

יה"ר שהפץ ה' בידו יצלה, להוסיף עוד כהנה וכהנה בכפליים לתושיה, להגדיל
תורה ולהאדירה.

בברכה וביקרא דאורייתא

יוסף משדי

מכתב ברכה מאת

הגאון הגדול הרב **אברהם זכותא שליט"א**

רב שכונת צפון ב"ב מתחם הסופרים וקהילת "בני הישיבות" פרדס כץ

מכתב ברכה

לחתני היקר הרה"ג אהרון כהן שליט"א

שמחתי מאוד לראות את הספר דבר שלום על הלכות חול המועד שחברת.

אשר ממנו ניכר רוב עמלך ויגיעך בתורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
בבהירות ובסברא ישרה דבר דבור על אופניו.

והנני לברכך שתזכה לשבת בבית ה' כל ימי חיי מתוך נחת והרחבת הדעת ויפוצו
מעיינותיך חוצה להגדיל תורה ולהאדירה.

הכו"ח באהבה רבה,

ואהבת עולם.

אברהם זכותא

לעילוי נשמת מו"א ועט"ר
מוקיר ורחים רבנן, אהב התורה ולומדיה, משכים
ומעריב בבתי כנסיות לתורה ולתפלה

הרב דוד בן הר"ר ציון ז"ל הכהן

נלב"ע ביום ט' בסיון תשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה

ולהבדיל בן חיים לחיים תבלח"ט אמנו
הרבנית הגדולה והצדקנית

מרת שושנה אלישבע בת רחל

שתזכה לאריכות ימים ושנים מתוך בריאות
איתנא ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציה

לע"נ דודנו היקר באדם משכים ומעריב לבתי
כנסיות, שימש בקודש בנאמנות ובמסירות,
הרבה חסד ליתומים ולאלמנות

ה"ה אליהו יוסף בן שרה

נלב"ע ביום יג' כסליו תשע"ז

ולע"נ רעייתו מרת אסתר פריאל בת נעימה

נלב"ע ביום ט' תשרי תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

יצו ה' את הברכה

להצלחת

מרדכי דוד בן שושנה מורוזורי
ושרה נאזי בת שושנה אלישבע

ה' ימלא משאלות ליבם לטובה ולברכה, בריאות
איתנא וכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו, ויזכו לנחת
דקדושה מכל יוצאי חלציהם, עושר ואושר וכט"ס.

יצו ה' את הברכה

להצלחת

רחל מרים בת חנה
ובני ביתם

ה' ימלא משאלות ליבם לטובה ולברכה ויזכו
לנחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם.

לע"נ

בשא שמואל בן רחל אמרוסי

נלב"ע כז' סיון תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה

יצו ה' את הברכה

לתורם בעילום שם

שיזכה הוא ובני ביתו לאריכות ימים ושנים, מתוך בריאות
איתנה ונהורא מעליא, נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם.

הקדמה

מודה אני לפניך ה' אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, ועתה הגדיל חסדו עלי שזיכני ברוב טובו להוציא ספר על הלכות חול המועד ובו פסקי הלכות בהלכות חול המועד על סדר השו"ע שלקטתי מדברי הגמ' ראשונים אחרונים ועד לפוסקי דורנו בשימת דגש על שאלות מצויות בתוספת ביאורים ועיונים בדבר ההלכה. שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, ובתפילה על העתיד שנוכה להמשיך לישוב באהלה של תורה ולהגדיל תורה ולהאדירה כל הימים.

וקראתי לספר דבר שלום שהשם השני שלי הוא שלום, ובחרתי בשם זה ששם זה אחד משמותיו של הקב"ה כדאיתא בשבת י:.

בתלמוד ירושלמי (מו"ק פ"ב ה"ג) נאמר כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ושמחים ביגיעת התורה. ומגדולי הראשונים (ראבי"ה סימן תתל"ה ריטב"א מו"ק יג:) הסבירו שהטעם שהותרה מלאכת דבר האבד הוא כדי שלא יצטערו על אבודה ויבטל מלימודו. וזה גם הטעם לאיסור הטירחא היתירה בחוה"מ, ולהיתר המלאכה כשאין לו מה יאכל.

וכ' הא"ר (סי' תקל) דכונת השם בנתינת המועדות כדי להדבק באהבתו וביראתו ולעסוק בתורתו התמימה. והוסיף בספר יוסף אומץ (סי' תתל"ט) ואף שמצוה לענג חול המועד במאכל ומשתה מ"מ עיקר קדושתו אינו מצד הגוף רק מצד הנשמה שיש להוסיף בלימודו יותר משאר ימים.

ולצורך ולחביבות הענין נעתיק לשון השערי תשובה הלכות חוה"מ סוף סימן תקמה ד"ה מי ששלחו לשאול ממנו. וז"ל ובברכי יוסף ס"ק ב כתב תשובת יד מהר"י הלוי ממריי"ש שהיה קדמון ושואל שאלות מן השמים ומשיבים לו, ושאל אם מותר לכתוב פרוש ופסק הלכה בחוה"מ, והשיבו לו אוהב ה' שערי ציון המצינים בהלכה שמחדשים חידוש בהלכה

ומעמידים אותם על בוריה, אותם שערים נאהבים יותר מכל משכנות יעקב, וכל אותם החושבים מחשבות וסברות בהלכה חמורה ובפסקים החמורים אהוב ונחמד לפני המלך העליון, ואם על אבידת כסף התר מלאכה בחוה"מ, כ"ש וכ"ש שיש לחוש על אבידת המרגליות היקרות שהם סברות ומחשבות התורה שיש לכתבם שלא ישכחו ויאבדו וכל הכותב אותו מקבל שכר עליהם זה פירשו לי ושמו בפי אמת וכו' עכ"ל.

ובסיום בראש ובראשונה נודה לאמי מורתי הגדולה והצדקנית שושנה אלישבע תליט"א שהביאתני לחיי עוה"ז וזיכתה אותי לחיי עוה"ב בתפילותיה תדיר שלא תמוש התורה מפינו יה"ר שתזכה לאריכות ימים ולראות בשמחת כל צאצאיה בבריאות אושר ושמחה.

וכאן המקום להעלות שלמי תודה אל מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם זכותא שליט"א ומרת חמותי תליט"א שמסייעים לנו ברוח ובגשם ומהווים עבורנו דוגמא חיה של תורה מידות ועבודת השם, יתן ד' שיאריכו ימים על ממלכתם בטוב ובנעימים, ויזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם.

חובת הכרת הטוב נודה למורנו ראש הישיבה הגאון הגדול הרב יהושע אייכנשטיין שליט"א אשר סלל לי את הדרך בשחר ילדותי למושגים של גדלות עצומה בתורה ובמידות ובהרבצת תורה, יה"ר שיזכה להמשיך להעמיד תלמידים הרבה לאורך ימים בבריאות איתנא כל הימים.

וכן חובת הכרת הטוב לראשי הכוללים זכרון הגראי"ל הרה"ג ר' שמואל רוטשילד שליט"א והרה"ג ר' יעקב היין שליט"א על הרבצת תורה ויראה שזכיתי לקבל מהם הרבה ומימיהם השקוני כט"ו שנים יה"ר שיזכו להמשיך להרביץ תורה ויראה לאורך ימים מתוך בריאות איתנא.

ובסיום אודה למורנו ורבנו ראש הכולל הרה"ג הגר"י משדי שליט"א שהרבה הלכות הוראות הגדרות וחידושים שנכתבו בספר זה הוא תחת

ליבון הדברים שהתלבנו והובררו ממוצא פיו יתן ה' שימשיך להאריך ימים על ממלכתו תחת בריאות איתנא כל הימים.

וכן הכרת הטוב מיוחדת לעומד תחת נטל של רשת הכוללים במסירות נפש יום ולילה ה"ה הרב משה חדד שליט"א יתן ה' שימשיך להרחיב גבולו תחת בריאות איתנא לו ולב"ב כל הימים.

וכן נודה לחברותא אחי היקר הרב רפאל כהן אשר הרבה דברים שנכתבו בספר התלבנו מדיבוק חברים בזכות הערותיו והארותיו המחכימות.

הכרת הטוב מיוחדת להרב מרדכי גרזי שליט"א על כל ההעריכה והעימוד הנפלא בספר זה, שהכל יערך על הצד הטוב ביותר, יה"ר שיזכה לנחת דקדושה כל הימים הוא וב"ב.

מנב"ת רעייתי תחי' אשר לרוב מסירותה יצאו הדברים לעולם ישלם ה' פעלה ותהי משכרותה מעם ה', ויה"ר שנזכה שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו עד עולם ונהיה אנו וזרענו וזרע זרענו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה.

אהרן שלום כהן

הקדמה להלכות חול המועד

אמרו חז"ל מו"ק יב. הלכות מועד עקורות הן (ופרש"י כאשה עקרה שאין ממנה פרי) ואין למדין הלכה זו מזו.

וכ' החינוך (סוף מצוה שכג) בזה"ל וכלל זה יהיה בידך שהלכות חול המועד כהלכות שבות דשבת, שאין לך לדמות ולהוציא בהן דבר מדבר כי פעמים תמצא לרבותינו ז"ל מתירין מלאכה כבדה בענין אחד, ופעמים יחמירו על הקלה בענין אחר, ואל תתמה על הדבר עם ההקדמה שהקדמתי כי התורה לא אסרה ולא התירה בחולו של מועד אלא במה שיסכימו הם, וכן בענין שבותי שבת ויו"ט נמצא מקומות שהעמידו דבריהם ז"ל אפילו במקום תורה ופעמים מקלין בהן במקום שראו להקל ולא דבר ריק בכל דבריהם.

וזכור בני כלל זה שהלכות מועד כהלכות שבות שאין דנין בהן דבר מדבר ואל תטעה בו כי גדולי עולם אמרוהו עכ"ל.

תוכן ענינים

סימן תק"ל

א	מלאכות האסורות והמותרות בחול המועד
א	איסור מלאכת חול המועד דאורייתא או דרבנן
ד	מלאכות המותרות בחול המועד הם חמשה
ה	כבוד המועד
ה	שמחה
ו	סעודה בפת
ו	אכילת בשר ושיעורה
ז	שתיית יין ושיעורה
ח	שבת חול המועד
ט	כסות נקיה. פראק בחוה"מ
ט	ענין המועד
י	הקבלת פני רבו ברגל
י	עליה לרגל לירושלים
יא	מלאכות האסורות והמותרות בחול המועד
יב	הוצאה וטלטול ארבע אמות ברה"ר ומחמר
יג	תחומין
יד	מוקצה
יד	דיבורי חול
יד	הכנה מחול המועד לחול
יד	כבישת פירות
טו	רפואה
טו	השמעת קול, ריקוד ומחיית כפיים
טז	דבר שאינו מתכון בפסיק רישא
טז	מלאכה שאינה צריכה לגופה
יז	מלאכה שנעשה לתענוג האם חשיב לצורך המועד
יז	דברים האסורים משום טירחא בלבד
יח	מלאכה שאין בה טירחא
יח	דברים שאין בהם טירחא ולא מלאכה

סימן תקל"א

- דיני גילוח בחול המועד יט
- גדר המצוה לגלח בערב יו"ט יט
- הסתפר בערב יו"ט האם מותר להסתפר במועד. תספורת ע"י גוי במועד. כ
- אין לו מה יאכל האם מותר לספר אחרים במועד כ
- גדר ההיתר למי שהתירו לו לגלח במועד כא
- תנאי היתר במנדה שהתירו לו חכמים לגלח וכן במי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל כב
- אלו שהתירו לגלח במועד האם צריך שינוי כג
- אונסין אלו שהתירו לגלח ולכבס נמדד בערב יו"ט ולא קודם. כד
- הבא מחו"ל לחו"ל או מא"י לא"י האם בכלל ההיתר של הבא ממדינת הים. כד
- יציאה לחו"ל לראות פני חבריו חשיב דבר מצוה. כה
- סירוק וסידור פאה ע"י פאנית. כה
- להסתפר ולהתגלח לצורך מצוה. כה
- למרוט שער ללא צורך. כו
- גילוח מסיבות רפואיות. כו
- הסתפר ללא רוח התורה. כז
- הסתפר או התגלח ונשאר לו חלק מהשערות. כז
- המותרים בתספורת הוא דוקא בצנעא. כח
- קטן בתספורת בחול המועד כח
- שמחת חאלאקה במועד. כט
- חל שלושים בשבת ערב הרגל או ברגל. ל
- המיר דתו וחזר בתשובה האם צריך גילוח. ל
- גילוח שפה במועד. לא
- תספורת במקום חולי או צער. לא
- מלאכה שאינה לצורך המועד בדבר שאינו מתכון, ומלאכה שאינה צריכה לגופה
- בחזה"מ. לב

סימן תקל"ב

נטילת צפרנים בחול המועד. לג

אופנים שמותר ליטול צפרנים גם לדעות האוסרים..... לג
 רפואה במועד, הליכה לרופא..... לה

סימן תקל"ג

מלאכות המותרים בחול המועד..... לו
 בביאור הטעם שלקץ עצים מותר אפילו בכוון מלאכתו..... לו
 צרכי אוכל נפש לצורך המועד..... לח
 צרכי אוכל נפש לצורך המועד..... לח
 שלא לצורך המועד..... לט
 לבשל או לאפות במועד לצורך סעודת מצוה באיסרו חג..... מ
 תיקון מכשירי אוכל נפש כשיש טירחא יתירה ופרסום..... מ
 כבישת פירות..... מא
 במניעת רווח לא הותר מלאכה..... מא
 בריוח שאינו מצוי שהותר איסור פרקמטיא האם התירו גם שכרוך בזה מלאכה
 וטירחא..... מא
 צידה..... מב
 צידה לצורך תענוג..... מג
 פתיחת חנות בחול המועד..... מז
 לפתוח מפעל לאפיית לחם, שוקלד בחוה"מ..... מד
 מכירת דגים..... מד
 למי הצריכו לעשות מלאכה בצנעא..... מו

סימן תקל"ד

דיני כיבוס בחול המועד..... מז
 ניקוי כתמים מבגד, ניקוי אבק, להרטיב מגבת להרטיב הלולב שלא יתייבש, בגד
 שנרטב במועד אם מותר לתלותו..... מז
 ניקוי כתמים מבגד, ניקוי אבק..... מח
 להרטיב מגבת להרטיב הלולב שלא יתייבש..... מח
 בגד שנרטב במועד אם מותר לתלותו..... מח
 כיבוס מגבות ידיים רחצה..... מט
 כיבוס בגדי קטנים..... מט

נ	נוסע במועד האם חייב לקחת את כל בגדי התינוקות כדי שלא יכבסם במקום האירוח
נ	לכלך הבגד המיוחד למועד ויש לו בגד פשוט
נ	להוסיף בגדי גדולים ולכבסם עם בגדי קטנים
נא	גיל הקטנים שהותר לכבס עבורם
נא	בגדי זקנים וחולים
נא	בגדים פנימיים ובגדי זיעה.
נב	יבוש כביסה וגיהוץ.
נב	שטיפת סחבה בגמר השטיפה
נג	צחצוח נעליים
נג	ניקוי הבית והרהיטים
נג	בגד שהתקלקל אם לא יכבסו
נד	בהיתר מי שאין לו אלא חלוק אחד
נד	נשרו כליו במים אם מותר לשטחן בחמה
נד	כמה בגדי קטנים מותר לכבס בחוה"מ בבת אחת
נה	כלי פשתן בכיבוס
נו	טירחא במועד
נו	טעם וגדר איסור טרחא
נו	טירחא לצורך המועד
נו	טירחא שלא לצורך המועד

סימן תקל"ה

נט	שלא לפנות מחצר לחצר בחול המועד
נט	גדר הטירחא שאסרו לפנות מחצר לחצר ומחצר למבוי.
	יבואר החילוק שבאותה חצר יכול לפנות אפי' מרחק רב ואילו מחצר לחצר רק בסמוך לו
ס	דיני העברת דירה בחוה"מ
סא	העברת חפצים ממקום אחר לביתו.
סב	פינוי זבל בבית ואשפה ברחוב.
סג	

סימן תקל"ו

סה	כל צרכי רכיבה מותר לעשות בחוה"מ
----	---

סה	לתקן צרכי רכיבה לראות פני חבירו
סו	תיקון רכב ואופניים
סו	שיעורי נהיגה בחול המועד
סז	לאז דמחמר בחוה"מ
סז	ניקוי הרכב בחוה"מ
סח	דבר האבד בהפסד מועט
סח	גדר הפסד מועט
סט	דעת השו"ע שמלאכת חוה"מ הוא איסור דרבנן

סימן תקל"ז

עא	דין מלאכת דבר האבד
עא	גדר דבר האבד וכללי דיני דבר האבד
עה	לא השקה בית השלחין קודם המועד מחמת אונס
עו	תיקון מקרר, פריג'ידר
עו	השקיייה במשאבה
עו	בביאור דין והוא שלא פסקו שהתנה השו"ע
עז	שיעורי נהיגה בחול המועד
עז	טירחא יתירה לצורך אוכל נפש ולצורך מכשירי אוכל נפש
עח	לבשל או לאפות לצורך סעודת מצוה שחל באיסרו חג
עח	השקיייה במשאבה
עט	טירחא יתירה בדבר האבד
עט	דעת השו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן
פ	מלאכת דבר האבד התירו דוקא כשאין טירחא רבה
פא	דבר שאינו מתכון בפסיק רישא מותר בחוה"מ
פב	דבר שאינו מתכון בפס"ר שמוותר האם צריך שמעשיו מוכיחים שמתכון להיתר ..
פג	מלאכת דבר האבד לא התירו בטירחא יתירה
פג	הטעם דצריך שינוי בדבר האבד בשדה לבן מה שלא מצינו בשאר דוכתי
פד	צידת עכברים בבית
פה	הטעם שאין מכניסין צאן לדיר בחוה"מ
פה	הפסד מועט התירו טירחא מועטת הפסד מרובה התירו אפילו טירחא יתירה

מלאכת אוכל נפש שהתירו לצורך המועד מותר אפילו בהריוחה פו
מלאכת דבר האבד שהתירו האם עדיף שיעשה ע"י עכו"ם פז
מלאכת דבר האבד האם ישראל יכול ליטול ע"ז שכר פח

סימן תקל"ח

כמה ענינים הנקראים דבר האבד פט
גדר כיון מלאכתו במועד, והאם מחמת עצלות חשיב כיון מלאכתו במועד פט
דבר האבד בהפסד מרובה התירו טירחא יתירה ובהפסד מועט התירו טירחא מועטת,
ויבואר דעת השו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן צ
מלאכת קושר האם מותר בחוה"מ צא
שולה פשתנו מן המשרה כדי שלא יתקלקל האם צריך צנעא ובאיזה דבר האבד הצריכו
צנעא צא
המקור שטירחא אסורה במועד אף בלא מלאכה, ובכיון לעשות במועד יאבד צב
מתי הצריכו חכמים לעשות בצנעא בדבר האבד צג
מלאכת חוה"מ שמוותר לצורך דבר האבד הוא אפילו המלאכה לא נעשית בגופו של
דבר האבד צד
ביאור דין המכון מלאכתו במועד שבי"ד מאבדין אותה ולא קונסין בנו צד
כיון מלאכתו בדבר שאינו אבד וכן באופן שלא כיון מלאכתו אלא שעשה מלאכה
שאינה דבר האבד האם בי"ד מאבדין אותה ממנו צה
הנאה לבן ממלאכה בדבר שאינו אבד שעשה אביו צו
הנאה מעשיית מלאכה שלא כדין במועד צו

סימן תקל"ט

דיני הסחורה בחול המועד צז
טעם איסור סחורה בחול המועד צז
שכירות רכב וכדו' במועד צח
מכירה באופן שאינו עושה פעולה כלל צח
החזרת חפץ לחנות צח
בטעם האיסור בהלוה מעות ע"מ שיתנו לו סחורה ויקבלם במועד צח
הזמין רהיטים לפני המועד ורוצה לקבלם במועד צט

- דבר האבד התירו בשלא כיון מלאכתו. צט
- סחורה בריוח מרובה שלא בדבר האבד. ק
- גביית חוב אינו בכלל סחורה. ק
- גביית חוב שנעשה ממכירה. קא
- תשלום חשבונות מים, גז וכדו' בחול המועד. קא
- תשלום עבור סחורה שיקבל אחר המועד. קב
- הגדרת דבר האבד. קב
- בספק דבר האבד האם התירו איסור סחורה. קב
- אופן א' שהתירו איסור סחורה במניעת רווח. קג
- אופן ב' שהתירו איסור סחורה במניעת רווח. קד
- דוגמאות מעשיות לרווח שאינו מצוי. קה
- בדבר האבד ובריוח שאינו מצוי האם התירו גם מלאכות דאוריתא או דרבנן. קה
- בטעם ההיתר שמותר ליסע מעיר לעיר ברווח שאינו מצוי ולא חוששים לטירחא**
- יתירה. קו
- ריוח שאינו מצוי שהותר איסור פרקמטיא האם התירו גם שכרוך בזה מלאכה וטירחה. קו
- מציאה אסורה אף ברווח שאינו מצוי. קז**
- קנייה בחול המועד לא לצורך המועד בזמן מבצע. קח
- לקנות בבית אחת כמות גדולה שתספיק גם לאחר המועד. קט
- להשאיר בכוונה את הקניה לימי חוה"מ. קט
- מלאכת דבר האבד שהתירו הוא אפילו המלאכה לא נעשית בגופו של דבר האבד. קט**
- אלו חנויות אפשר לפתוח בחוה"מ בפרהסיא. קי
- אלו חנויות פותחים בצנעא. קי
- גדר צנעא בפתיחת חנות. קיא
- מכירות המיוחדות לצורך החג. קיא
- קניית בית בא"י שלא לצורך המועד. קיא
- באיסור פרקמטיא מקילים יותר בשאין לו מה יאכל. קיב
- קניית כלים שלא לצורך המועד. קיב
- להלוות לישראל בריבית דרך היתר. קיג
- המרת מטבע חוץ. קיג

סימן תק"מ

דין בניה וסתירה בחזה"מ	קטז
תליית תמונה, שעון, קישוטים בסוכה, מתג חשמל שיצא מן הקיר	קטז
צביעת בית	קטז
עשיית מעקה	קטז
עשיית אהל עראי בחזה"מ	קיז
רמיכות בקיר ובתקרה	קיז
מלאכה שהפעולה מעשה הדיוט אמנם התוצאה מעשה אומן	קיח
מלאכה שהפעולה מעשה אומן אמנם התוצאה מעשה הדיוט	קיט
תיקון דלתות ומנעולים ומערכת אועקה	קיט
מלאכה במעשה הדיוט הוא שינוי	קכ
עשיית מטה וכסא	קכ
לעשות תנור לחימום או לתקן חלון בזמן קור	קכא
תיקון מזגן	קכב
תיקון טלפון	קכב
תיקון משקפיים	קכג
הגדרה למכשירי אוכל נפש שמוותר לתקן אם לא כיון מלאכתו	קכג
הגדרה של כיון מלאכתו במועד	קכד
להכין נייר טואלט לפני החג	קכד
מכשירי אוכל נפש בטירחא יתירה ופרסום	קכד

סימן תקמ"א

דיני אריגה בחול המועד	קכז
גדר מכשירי אוכל נפש	קכז
לעשות פתילות במועד	קכז
תיקון חשמל במעשה אומן במועד	קכח
גיהוץ במועד	קכח
מעט קלקול לא מיקרי דבר האבד	קכט
תיקון בגדים ומנעלים	קכט
הגדרת מעשה אומן ומעשה הדיוט	קל

מעשה הדיוט צריך שיהיה שינוי בתוצאה או מספיק בפעולה. קלא
 תיקון כפתור קלב
 הטעם שבתפירה בעיני שינוי בתוצאה. קלג

סימן תקמ"ב

שלא לעשות מלאכה לאחרים בחול המועד אלא בחינם. קלה
 לתת שכר על מלאכות המותרות בחול המועד קלה
 גדר בדברים שאסרו חכמים לתת שכר בחול המועד. קלו
 לתת שכר לשמרטפות, לימוד עם תלמיד, דמי שדכנות. קלז
 תשלום לנהג אוטובוס ומונית קלז
 לתת שכר בהבלעה. קלה
 האופנים שמותרים לתת שכר במועד. קלה
 גדר פועל שאין לו מה יאכל בהיתר מלאכה ובהיתר פרקמטיא. קלט
 פועל שאין לו מה יאכל שעושה מלאכה בפרהסיא ושאוושא מילתא קמ
 כמה יכול להרויח פועל שאין לו מה יאכל קמא

סימן תקמ"ג

דין מלאכה ע"י אינו יהודי בחול המועד קמג
 דין אמירה לא"י בחול המועד קמז
 בנו בית באיסור בחוה"מ האם מותר לדור בו.
 קמה
 איסור ודבר דבר לא נוהג בחול המועד. קמוז

סימן תקמ"ד

דין צרכי רבים בחל המועד. קמז
 הקדמה לדיני צרכי רבים בחול המועד. קמז
 כמה אנשים נחשב כצרכי רבים. קמח
 להציל רבים מאיסור. קמח
 גדר צרכי רבים שהתירו לעשות במועד. קמט
 תיקון בית מרחץ של רבים ויחיד, בית הכסא או צינור ביוב שהתקלקלו. קנ

מעלית בנין רב קומתי שנתקלקלה	קנ
תיקון כבישים, תאורה ציבורית, מערכת חשמל בחדר מדרגות.....	קנא
בניית ותיקון בית הכנסת.....	קנא
גדר צרכי מצוה שהתירו לעשות במועד	קנב
בניה ושיפוץ בחול המועד בשביל למנוע ביטול תורה לאחר המועד	קנב
עשיית ותיקון ספסלים לבית הכנסת וכן למנות גבאים	קנג
תיקון מכשירי אוכל נפש כשיש טירחא יתירה ופרסום	קנג

סימן תקמ"ה

דיני כתיבה בחול המועד	קנה
הטעם שאסור להגיה אפילו אות אחת ובאיזה אופנים התירו להגיה	קנה
אופנים שהתירו להגיה ס"ת	קנו
הגדרת מעשה אומן והדיוט בכתיבה	קנו
סתם כתיבה הוא מעשה הדיוט או אומן, וכן כתב מרובע הוא מעשה הדיוט או אומן.	קנו
תיבות דבוקים שרוצה להפרידן, רשומה ניכר ורוצה להעביר עליה קולמוס, אות שנחלקה לשניים ורוצה לתקנה.....	קנה
ספר שאינו יכול ללמוד אם אינו מגיה	קנט
רשימות לצורך קניות בחול המועד.....	קנט
ילדים בכתיבה וציור בחוה"מ	קס
לצלם תמונות בחול המועד.....	קס
כתיבת אותיות לועזיות כגון אנגלית וכדו'	קסא
מהו כתב משיט"א.....	קסא
הטעם שמותר להגיה ספרים אף דהוי מעשה אומן	קסא
הטעם שמותר לכתוב ספרים.....	קסב
הטעם שמותר לכתוב לדבר מצוה שלא לצורך המועד אף דהוא מעשה אומן	קסב
בפירוש דין שאין לו מה לאכול שהתירו לו לעשות מלאכה בחוה"מ.....	קסד
ביאור דברי הרמ"א שהתיר לפועל שיהיו לו הוצאות ברווח לשמחת יו"ט.....	קסד
עשיית התפילין במועד	קסה
הטלת ציצית במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד	קסה

כתיבת חשבונות וכדו' דהוא דבר האבד האם צריך שינוי	קסו
חנווני לכתב הקפותיו	קסז
הטעם שמוותר לכתוב שטר קידושין וגטין וכדו'	קסח
גבאי לרשום נדרים ונדבות	קסח
אגרות שלום וברכה	קסח
דוגמאות מעשיות לאגרת שלום וברכה	קסט
כתיבת שטר חוב במועד אופנים המותרים והאסורים	קע
כתיבת שטר מכירה	קעא
כתיבה בשינוי שלא לצורך המועד	קעא
כתיבה במחשב, ובטלפון, ובקדם על עוגה	קעב
הדפסה. חתימה בחותמת. עריכה ועימוד ספרים במועד	קעב
כתיבת דברי תורה	קעג
העקת חידושי תורה שכבר כתובים, ריכוז ע"י כתיבה	קעד
כותב סיכום לצורך מבחן, כותב מבחן לילדים	קעד

סימן תקמ"ז

דיני אירוסין ונישואין בחול המועד	קעה
הטעם שאין נושאים נשים במועד	קעה
נישואין בפורים	קעה
דיני קידושין במועד	קעז
שידוכין ותנאים בחול המועד	קעז
לעשות חופה לשני ילדיו ביום אחד	קעז
חנוכת הבית, סעודת בר מצוה, סיום מסכת, האלאקה, במועד	קעט
מחזיר גרושתו במועד	קפ
נישואין בערב הרגל וסעודה בלילה	קפ
סעודת ברית מילה ופדיון הבן ועוד במועד	קפא
תיקון ויפוי הגוף כאוכל נפש	קפב
דוגמאות לייפוי הגוף	קפב

סימן תקמ"ז

דין מי שמת לו מת בחול המועד	קפה
חול המועד בהספד ותענית	קפה
הספד לת"ח בחוה"מ ובער"ש וערו"ט ובחודש ניסן	קפו
עליה לקבר ביארצייט	קפו
הספד על מת שמת קודם שלושים לרגל	קפז
הספד על מת שמת בתוך שלושים לרגל	קפה
אזכרה בתוך שלושים לרגל וברגל	קפט
קריעה במועד	קצ
חליצת כתף	קצא
סעודת הבראה במועד	קצב
הבראה ברחבה	קצב
הבראה ברחבה לת"ח	קצג
צורכי המת במועד	קצג
הטעם שאין חופרים בחוה"מ קברים לעת הצורך	קצג

סימן תקמ"ח

דיני אבלות בחול המועד	קצה
הטעם שלא חל אבלות ברגל. ואבילות בצנעא ברגל	קצה
למה שמיני עצרת אינו מבטל אבילות שהתחילה בחול המועד סוכות, בניגוד לשאר	
החגים	קצו
ימים שאע"פ שאינו נוהג אבילות עולה לו לשבעה	קצו
יבואר דדעת השו"ע שאין אבילות נוהג ביו"ט שני של גליות	קצז
דברים שבצנעא שאכל נוהג ברגל	קצה
פתיחת חנות לאכל בחוה"מ	קצט
דין אנינות ברגל	ר
חילוק דין אנינות ברגל מימי החול	רא
ניחום אבלים לאחר הרגל במי שמת ברגל	רא
הקמת המצבה במת ברגל	רב

עשיית מלאכה באבל שמת לו מת ברגל לאחר שכלו שבעה מהקבורה.רב
 שותף של אבל שמת לו מת ברגל.רג
 דיני אבלות במי שלא התנהג באבלות שבעה קודם הרגל.רג
 דיני אבלות במי שהתנהג באבלות שבעה קודם הרגל ומתי הרגל מבטל שלושים. ..רד
 זמן עליה לקבר.רה
 מי שנהג שבעה קודם הרגל שבטל ממנו שלושים ממתני מותר לספר ולכבס.רה
 דיני גערה במועד וקודם המועד.רו
 אבלות סמוך לרגל ממתני מותר לכבס ולרחץ ושאר דיני אבלות.רו
 דיני שמע שמועה קרובה או רחוקה בשבת או ברגל.ריב
 אבלות שבצנעא לא חשיב התחלת אבלות.ריג
 רגל מבטל שבעה ושלושים לא לענין אמירת קדיש.ריד
 שמע שמועה קרובה או רחוקה ומוחמת אונס לא יכול לנהוג באבלות.רטו
 מפתח ענינים.ריז

סימן תק"ל

מלאכות האסורות והמותרות בחול המועד

סעיף א

איסור מלאכת חול המועד דאורייתא או דרבנן

שו"ע. חל המועד אסור בקצת מלאכות ומתר במקצתן. רמ"א. לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר.

טרם נבאר ההלכות נקדים דנחלקו הראשונים באיסור מלאכת חול המועד האם איסורו מדאורייתא או איסורו מדרבנן ונבארם בהערה*.

א. בביאור"ל ד"ה ומתר במקצתן, הביא חבל ראשונים דס"ל שהוא מדאורייתא [ה"ה הרי"ף הביאו הטור בסימן תקלו, שאילתות פרשת ברכה שאילתא קעו, האשכול, והרי"ף גאות], אלא שמסר הכתוב לחכמים להתיר מקצתן. ומצאתי שכ"כ בשערי תשובה לר"י שער שלישי אות י"א בענין מבטל מצוות עשה כ', כגון המבזה חולו של מועד שיש בו מ"ע.

ומאידך הביא גם חבל ראשונים דס"ל שהוא מדרבנן [ה"ה הרמב"ם פ"ז מה' יו"ט ה"א, ורבינו תם וריב"א בתוספות חגיגה יב. ד"ה חולו וסמ"ג לאוין עה].

והביא שיטה שלישית שיטת הרמב"ן שהטיל פשרה שכל מלאכה שאינו לצורך המועד ואינו דבר האבד אסור מהתורה ולצורך המועד מותר אפילו מלאכת אמן ואף שיש

ולהלכה מבואר שנחלקו בזה השו"ע והרמ"א דדעת השו"ע בכמה דוכתי
דהוא מדרבנן ונבארם בהערה² אולם דעת הרמ"א דהוא דאורייתא¹.

ויש בזה כמה נ"מ:

א. ספק מלאכה בחוה"מ דאם הוא דאורייתא יש להחמיר ואם הוא
דרבנן יש להקל³.

ב. אמירה לגוי בחוה"מ דמצינו בסימן תקמג סעיף א דאסור,
דאם הוא איסור דרבנן הוי שבות דשבות שמצינו בסימן שז

טירחה יתירא, וכן כל דבר האבד אע"פ שאינו לצורך המועד, מותר, ואע"פ שיש בה
טירחא יתירה. וחכמים אסרו קצת המלאכות.

והיינו שהרמב"ן מיקל יותר מהראשונים שס"ל שמלאכת חוה"מ הוא איסור דאורייתא,
דס"ל לרמב"ן שדבר האבד ולצורך המועד מותר בכל אופן מדאורייתא וחכמים החמירו
יותר מהתורה שאסרו באופנים מסוימים.

ואילו לאידך ראשונים הוא איסור דאורייתא אלא שמסר הכתוב לחכמים להקל והיינו
שחכמים הקילו יותר מהתורה הואיל ומסר הכתוב לחכמים.

ב. בשו"ע מבואר כן בכמה מקומות.

בסימן תקל כ' השו"ע חל המועד אסור בקצת מלאכות ומתיר במקצתן ע"כ דבריו ולא
סיים כמו שהוסיף הרמ"א לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר שמשפט זה
אמור לומר אי נימא דהוא דאורייתא וכמו שהתבאר כן בהערה הבאה וא"כ מבואר דדעת
השו"ע דהוא דרבנן.

ע' בסימן תקלו סעיף ו ובסוף הסימן וכן בסימן תקלח סעיף א שבהני נחלקו בגמרא
ונקט השו"ע כדברי המיקל ואם הוא דאורייתא לא היה נוקט כן, וכן דייק כן הביאווה"ל
בסוף ד"ה ומתיר במקצתן ומ"מ סיים שם שאפשר שלא ראה השו"ע כל הני ראשונים
שהביא שס"ל שמלאכת חוה"מ דאורייתא ולכן אין למהר להקל כי אם לצורך גדול.

ע' משכ' בסימן תקלו ס"ג להוכיח שכן ס"ל לשו"ע להדיא ששוב פסק כדברי המיקל
בגמרא עיי"ש שהארכתי בזה.

ג. במ"ב ס"ק א הביא שיטות הראשונים דהוא דאורייתא והא דהקילו בכמה דברים הוא
על פי הרשות שניתן לחכמים מן התורה במלאכת חוה"מ לפי צורך הענין להתיר, וסיים
המ"ב שזהו כוונת הרמ"א ש'כ' לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר.

ד. בביאווה"ל ד"ה ומתיר במקצתן, חשש לאומרים שהוא מן התורה שדלבריהם יש
להחמיר אך כבר נתבאר לעיל שהשו"ע פסק להקל בספיקות בכמה מקומות בהלכות
חוה"מ וא"כ חזינן שס"ל שמלאכת חוה"מ הוא מדרבנן.

סעיף ה' דיש להקל^ה באופנים מסוימים וכגון מקצת חולי או צורך הרבה או מצוה עיי"ש.

ג. עבר ועשה מלאכה בחוה"מ בשוגג, דאי נימא דהוא דאורייתא אסור ליהנות מאותו מלאכה^ה כמבואר בריש סימן שיח ואם הוא דרבנן בשוגג מותר ליהנות ממנה כדהוכיח הביאווה"ל בריש סימן שיח לגבי מעשה שבת בדרבנן בשוגג שמותר, ובמזיד מ"מ אסור ליהנות מאותו מלאכה כדהוכיח הביאווה"ל שם וה"ה כאן^י.

ד. ישנם פוסקים דס"ל^ה שמותר לעשות מלאכה בחוה"מ בהערמה שאינה ניכרת [כמבואר בריש סימן תקלג ושם התבאר] וכ' ע"ז הפמ"ג [תקלג א"א ס"ק ג'] דלשיטתו שמלאכת חוה"מ דאורייתא אין להקל אף בהערמה שאינה ניכרת.

ה. מלאכה שאינה צריכה לגופה בחוה"מ מבואר בתשובות הרדב"ז [ח"ב תשובה תשכז] דתלוי אם מלאכת חוה"מ דאורייתא יש מקום להחמיר גם בזה אולם אם מלאכת חוה"מ דרבנן יש מקום להקל והתבאר בסימן תקלא עיי"ש.

ו. מלאכה שהיא לצורך המועד מבואר שמותר ודוקא שהיא מעשה הדיוט ובאופן שהוא ספק צורך המועד כ' הפמ"ג תקלז א"א ס"ק א' שהוא תלוי האם מלאכת חוה"מ דאורייתא שאסור

ה. ע' מ"ב ריש סימן תקמג שכו' שלצורך מצוה שרי עיי' עכו"ם דהא יש מתירין אפילו בשבת כמבואר בסימן שז סעיף ה.

ו. ומה שהשו"ע הזכיר כן לגבי מכון מלאכתו במועד בסוף סימן תקלח ולא הזכיר דהעושה מלאכה במזיד אסור להנות מאותו מלאכה י"ל דרבנות הוא שאפילו מכון מלאכתו במועד באופן שאם לא היה מכון מלאכתו היה מותר וכגון דבר האבד עם כל זה קונסים אותו וכ"ש שעושה במזיד שנקנס אותו.

ז. ושם מצדד דבמזיד יתכן דיהיה אסור לעולם.

ח. מג"א סיי תקלג ס"ק ג', וא"ר סיי תקלג ס"ק ב' בשם הרמב"ם פ"ז ה"ט והראב"ן.

הואיל והוא ספק דאורייתא, ואם מלאכת חוה"מ הוא איסור דרבנן הדין יהיה שמותר^ט.

מלאכות המותרות בחול המועד הם חמשה'

- א. דבר האבד אם לא יעשנו עתה יבואר להלן סימן תקלו ותקלח.
- ב. לצורך המועד לצורך אכל נפש מותר אפילו מעשה אמן ואפילו בטירחא מרובה כמבואר להלן בסימן תקלג, וצורך הגוף כצורך אוכל נפש^א [ומכשירי אכל נפש^ב ג"כ מותר ואפי' במעשה אמן כמבואר להלן בסי' תקמ סעיף ח ובלבד שלא יכוון מלאכתו במועד]. ושלא לצורך אכל נפש מותר דוקא מעשה הדיוט יבואר להלן סי' תקמ וסי' תקמא.
- ג. לצורך פועל שאין לו מה יאכל יבואר להלן סימן תקמ"ב.

ט. ע' במ"ב תקלו ס"ק א שכוונת הפמ"ג דהיינו אם בעינינו קרוב שיהיה זה לצורך המועד אז מותר בספק צורך המועד א"נ דמלאכת חוה"מ דרבנן.

י. כ"כ במ"ב בריש סי' תקל בשם הטור. ומה שלא הזכירו לצורך מצוה שהרי מצינו שהותר מלאכה לצורך מצוה [כמבואר בסימן תקמה סעיף ד שכותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וביאר במ"ב שם היינו שמותר להניחן לאחר המועד, וכן מבואר בסימן תרלז סעיף א שמותר לעשות סוכה בחלו של מועד אפילו שלא עשה במזיד] וא"כ יש ששה דברים שהקילו. שמעתי מהגר"י משדי שכלול בדין דבר האבד שמה שהתירו לצורך מצוה היינו שבלא"ה יאבד המצוה ולא יקימנה.

וכן משמע מדברי השע"צ בסימן תקמה ס"ק ג שכו' דכותב תפילין ומזוזות לעצמו כדי שיהא מזומן לו לקיים מצותו.

וע"ע במה שהתבאר שם באריכות באיזה אופן התירו דבר מצוה.

יא. כמבואר בחידושי הרמב"ן פסקי דיני חולו של מועד.

יב. ההגדרה של מכשירי אכל נפש ביאר המ"ב בסימן תקמא מ"ב ס"ק ב דלא מיקרי מכשירים אלא דבר המכשירו לאכילה וכגון תנור וסכין לאפוקי רשתות לצוד בהם דגים דאסור.

- ד. לצרכי רבים מותר אפילו שלא לצורך המועד ודוקא מעשה הדיוט ומעשה אמן מותר דוקא לצורך המועד כמבואר בסימן תקמד ויבואר שם.
- ה. לצורך היחיד מותר דוקא מעשה הדיוט והוא לצורך המועד^י כמבואר בסימן תקמ ויבואר שם.

כבוד המועד

חייב אדם לשמוח ולכבד את חל המועד במאכל ובמשתה ובכסות נקיה^י ונבארם.

שמחה

כ' הרמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד הוא ואשתו ובניו^י וכל הנלוים אליו וכו' ע"כ והביאו השו"ע תקכט ס"ב והוא מ"ע מן התורה דכתיב ושמחת בחגך וגם חל המועד הוא

יג. ע' מ"ב ס"י תקמא ס"ק יג שהביא דברי הריב"ש ס"י רכו דתינוק שנולד בחג אסור לעשות לו בגדים חדשים למול אותו ולא מיקרי לצורך המועד לכבוד אביו לשא אותו להמילה דיכול לכוורכו בחתיכת שיראין. ומבואר מדבריו שאין להחשיב כל דבר לצורך המועד רק אם א"א בדרך אחרת.

יד. מג"א בשם התניא והביאו במ"ב ס"ק א וצין שם בשעה"צ ס"ק דכן הוא במכילתא פרשת בא עיי"ש.

טו. ומבואר שם כיצד משמחן הקטנים בקליות ואגוזים (ובזמן הזה בממתקים שיתן להם כל יום או צעצועים לילדים) ונשים בבגדי צבעונין ודי במה שקנה להם לכבוד יו"ט הראשון והרי היא שמחה כל החג.

בכלל מועד לענין שמחה^ט, וחייב זה הוא בכל רגע ורגע^י ומה שאמרו שהשמחה בבשר ויין הוא רק כדי לעורר ולהמשיך את השמחה לכל היום^י ולכן יש להזהר מלעורר שום דאגה צער וכעס.

סעודה בפת

מצוה לכתחלה לקבוע סעודה על פת אחת בלילה ואחת ביום דכיון דמצוה לכבדו באכילה ושתיה ועיקר אכילה היא לחם^ט ודומיא דיו"ט דחייבו הוא שני סעודות^כ.

אכילת בשר ושיעורה

בזמן שבית המקדש היה קיים היתה חובה לאכול בשר שלמים לשמחה ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין חובה לאכול בשר כיון שאין לנו בשר שלמים ומ"מ מצוה יש באכילת בשר^{כא}, ובכל מקום שנאמר בשר הכוונה היא לבשר בקר^{כב}, אך זאת רק אם ידו משגת לקנותו^{כג}, ואם

טו. מ"ב סימן תקכט ס"ק טז דכ"מ מדברי הרמב"ם שם.

יו. כ"כ בספר הורני חוקיך בשם שו"ת מנחת יהודה ס"ה שהוכיח זאת בהוכחות ברורות והובאו דבריו בס' חל המועד כהלכתו, וידוע שכן התבטא הגר"א שמצות ושמחת בחגך היא הקשה ביותר לקיימה שלא יהיה בצער אפילו רגע אחד.

יח. מנח"י שם.

יט. מ"ב ס"ק א.

כ. שעה"צ ס"ק ה, ובכה"ח ס"ק ד הוסיף שמצוה לבצוע על ב' ככרות כדי לכבדו יותר מימות החול.

כא. כן מבואר בביאורו"ל ס"י תקכט ד"ה כיצד משמחן.

כב. ב"ח בסימן תקנא וכ"כ בספר לקט יושר [לתלמיד התרומת הדשן עמ' 157 ד"ה בהלכות].

כג. מ"ב סימן תקכט ס"ק יא.

אינו אוכל בשר בקר מטעמי בריאות או כשרות וכיוצ"ב ישתדל לפחות לאכול בשר עוף^{כד}.

ושיעור האכילה יש שכתבו^{כה} שהוא בכזית. [כ' הפוסקים^{כז} שאף שאין לאשה לאכול בשר ביום ט"מ מ"מ בחוה"מ מותר לה לאכול בשר כיון שזו אכילת מצוה].

שתיית יין ושיעורה

אין יוצאים ידי חובה שמחה אלא ביין שנא' ויין ישמח לבב אנוש^{כח} וממילא שאין יוצא ידי חובה בשתיית מיץ ענבים^{כח}, ולכן כ' הפוסקים^{כט} שחייבים לשתות יין בכל יום מימי חוה"מ וא"צ לשתות דוקא בתוך הסעודה^ל, אך זאת רק אם ידו משגת לקנות יין לצורך זה^{לא}.

כד. יד אפרים על גיליון השו"ע יור"ד סי' א סעיף א שכ' שבזמן הזה יכול לצאת מצוות שמחת יו"ט גם בבשר עוף וכ"כ בשו"ת חוות יאיר סו"ס קעח.
כה. נימוקי או"ח סימן תקכט ס"ב, רבבות אפרים ח"א סי' שנ אות א בשם הגר"מ פיינשטיין. ובספר מועדים וזמנים ח"ז סי' קיא כ' שראוי לאכול כביצה שהוא שיעור שביעה, ובספר יו"ט וחוה"מ כהלכתם פ"ד הערה 10 כ' שאמר לו הגר"ח קניבסקי שאין שיעור לאכילת בשר ויו"ט.

כו. שלמי תודה חוה"מ עמ' תתח בשם הגרנ"ק.

כז. ארחות חיים (הלכות חוה"מ סימן לד), ביאוה"ל סי' תקכט ד"ה כיצד משמחן ומשמע שם שזהו חיוב ולא כמו בשר שזה מצוה.

כח. כ"כ בספר זכרון שלמה הלכות חוה"מ בשם הגר"מ פיינשטיין ומ"מ כ' שם משמו שאם נהנה בשתיית מיץ ענבים מקיים מצות שמחה כמו בשאר דברים שנהנה מהם אבל המעלה של יין אין לו ובספר אשרי האיש חוה"מ פ"ז ס"ג כ' שיכול לערב מיץ ענבים ביין באופן שירגש האלכוהול. אולם ע' הליכות שלמה פסח פ"ט הערה 78 שכ' שגם במיץ ענבים יוצא ידי חובה אלא שיותר מהודר לשתות יין.

כט. ארחות חיים הל' חוה"מ סי' לד, אגרות משה או"ח ח"ג סי' סח, קובץ תשובות להגרי"ש אלישיב ח"א סי' נז.

ל. הגרי"ש אלישיב בספר אשרי האיש חוה"מ פ"ז ס"ג.

לא. מ"ב סי' תקכט ס"ק יא.

ולענין אם נשים חייבות בשתיית יין במועד יבואר בהערה להלן אות
ל"ד עיי"ש.

וכמות היין שחייב לשתות צריכה להיות לפחות רביעית יין^{לב}, וי"א^{לג}
שלא מצינו שצריך לשתות דוקא רביעית. ומי שלא נהנה מהיין י"א^{לד}
שאינו חייב לשתות יין^{לה}.

שבת חול המועד

יש מי שכתב^{לו} שבשבת חוה"מ ירבה מטעמת יתירה בשולחנו וכן בפירות
בכדי שיהיה ניכר שתי קדושות קדושת השבת וקדושת המועד.

לב. תורה אור לבעל התניא [מגילת אסתר עמ' קצח], נימוקי או"ח סי' תקכט ס"ב.
לג. חוט שני [יו"ט עמ' קנט], ובספר חוה"מ כהלכתו פרק א אות יב הביא דהמעין
בשו"ת הרא"ש כלל כה אות א יראה שדי בשתיית מלא לוגמיו.
לד. הגר"ש אלישיב אשרי האיש (יו"ט פ"ב סט"ז), שו"ת באר משה (ח"ז סימן ג אות
ב). וכ"כ בספר נטעי גבריאל הלכות יו"ט ח"א פרק נד ס"י ע"פ משכ' המהרש"א נדרים
מט: ע"ד ר' יהודה שאמר שאינו שותה יין אלא בקידוש והבדלה וארבע כוסות וכ'
המהרש"א שאף שר"י עצמו אמר בפסחים קט. שאנשים בראוי להם דהיינו יין, זה דוקא
בסתם אנשים שהיין ראוי להם משא"כ ר"י לא היה ראוי לו יין שהרי אחר שתיית היין
היה חוגר צעדין, ומטעם זה כ' במועדים וזמנים (ח"ז סימן קיא) שרבים אינם נוהרים
בחיוב זה שבזמנינו אין אנשים רגילים בשתיית יין ואינו משמחם וכמו שמה"ט נשים
אינם מחויבות בשתיית יין כיון שאינן רגילות לשתות יין ואינו משמחם.
לה. ע' ספר יו"ט וחווה"מ כהלכתם פי"ד הערה 5 שאמר לו הגר"ח קניבסקי שגם מי
שלא שמח בשתיית יין אבל הגוף אח"כ שמח.
לו. כה"ח סי' תקכט ס"ק לז בשם הרוח חיים אות טו"ב.

כסות נקיה. פראק בחוה"מ.

כ' השעה"צ (ס"ק ד) דבחוה"מ אינו חייב ללבוש מלבוש של יו"ט אלא מלבוש שאינו של יום חול, ומ"מ הידור יש בזה ללבוש מלבוש של יו"ט ויבואר בהערה^ל.

ומ"מ לענין כבוד ועונג אינו חייב בחול המועד דלא נאמר בהם מקרא קדש^ל. ומ"מ אנשים המברכים זה את זה לא ידברו כימות החול בוקר טוב, לילה טוב, שבוע טוב, אלא כראוי למועד מועדים לשמחה וכדומה^{לט}.

ענין המועד

איתא בירושלמי^י אמר רבי אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עמי התרתי שיהו עושין מלאכה בחול המועד כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגעין בתורה ועכשיו אוכלין ושותין ופוחזין עכ"ל וכ' הכל בו נראה מזה שאיסור גדול בשחוק יותר ממלאכה

לו. ע' בשעה"צ שם שהביא דברי המג"א בשם התניא רבתי וכן הוא במכילתא פרשת בא פרשה ט שצריך לכבד את חל המועד כשאר יו"ט והאריך להוכיח מדברי הרמב"ם ועוד סברות דאינו כן אלא דיש לכבדו יותר מימות החל ולא כשאר יו"ט, וא"כ אין חיוב ללבוש בגד של יו"ט[פראק] בחול המועד ומ"מ הידור יש בזה הואיל ודעת התניא רבתי הנ"ל דהוא כשאר יו"ט.

לח. כ"כ במ"ב בסימן תקכט ס"ק טו בשם הגר"ו והטעם דלא נאמר בהם מקרא קדש, ומ"מ הקשה עליו בשעה"צ בסימן תקל ס"ק ד שהרמב"ם פ"ו יו"ט ה"א מבואר שגם חל המועד נקרא מקרא קדש עיי"ש, מ"מ נשאר המ"ב בעיקר הדין שאין דין כבוד ועונג נאמר בחוה"מ.

לט. הורני חוקיך דמצינו שכן הקפיד הגר"א על האומרים שבוע טוב במוצ"ש חוה"מ כמובא במעש"ר ועפ"י כתב כל הנ"ל.

מ. מו"ק פ"ב ה"ג והביאו המ"ב ס"ק ב וכן דברי הכל בו בהמשך.

שכונת השם יתברך בנתינת המועד כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסק בתורתו התמימה עכ"ל.

וישנה הצלחה והארה גדולה בלימוד באותם ימים^{מא}.

הקבלת פני רבו ברגל

כ' הרמב"ם פ"ה ת"ת ה"ו וחייב אדם להקביל את פני רבו ברגל. ויש שכתבו^{מב} שכשאין בית המקדש קיים חייבים לקבל פני הרב שהוא כמקבל פני שכינה זכר לחיוב ראייה לקבל פני שכינה. ויש שכתבו^{מג} שאם אינו הולך בלאו הכי ללמוד ממנו, אין חיוב ללכת במיוחד בכדי להקביל פניו ומ"מ סיימו שאף שאין חיוב בדבר הרי מן הנכון לנהוג כן^{מד}.

עליה לרגל לירושלים

גם כיום שחרב בית המקדש נהגו לעלות ברגל לכותל המערבי^{מה} אך לא נהגו לקרוע על ראיית המקדש^{מו}.

מא. ע' בספר סדר היום ע' חוה"מ שכ' שימים אלו ימי רצון ומוצלחים בלימודם ולכן אין לאבד אותם במאכל ובמשתה ושינה וטיול אלא כ"א במקומו המיוחד לו וכל אלו הימים יש בהם תוספת קדושה וכו'. וידוע דגם החזו"א היה אומר שישנם סוגיות שאפשר להבין אותם רק בשבת וה"ה חוה"מ שיש בהם הארה כנתבאר.

מב. הרב חיד"א בשמחת הרגל על מסכת סוכה דף כז: כ' בשם מהר"ר יהונתן. הו"ד בכה"ח סימן תקכט אות לד.

מג. גודב"י מהדור"ת סימן צד. הו"ד בכה"ח שם.

מד. וכ' הנודב"י שם דהטור והשו"ע שלא הביאו דין זה מפני שאין דרכם להביא רק מה שהוא ע"פ דין.

מה. הר"ן בתענית ב. שזהו הטעם שלא ביטלו תקנת חכמים שתיקנו השאלה בא"י בו' במרחשון.

מו. כ"כ בספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג עמ' ר"כ) ובספר ארץ ישראל עמ' עא, ששמע מחכמי הספרדים הבקיאין במנהגים קדומים שהמנהג שלא לקרוע בחוה"מ, וכ"כ באורל"צ (ח"ג פ"ל אות ה).

ובחג הסוכות יש מגדולי החכמים שנמנעו מלעלות לכותל המערבי
שלא לבטל מ"ע מהתורה של ישיבה בסוכה מפני מנהג ואפילו ליטול
שם הלולב^{מז}.

מלאכות האסורות והמותרות בחול המועד

הבערה וכיבוי קשירה והתרה

כ' הלקט יושר עמוד 110 דמותר בחוה"מ הבערה וכיבוי קשירה והתרה
הואיל ואין דרכם בטירחא [ונראה טעמו דהא מבואר בגמרא מו"ק ב. שאיסור מלאכה
בחוה"מ משום טירחא ובהני מלאכות אין דרכם בטירחא אלא דלפי"ז כל המלאכות שדרכם בלי
טירחא ג"כ יהיה מותר וכגון מחתך^{מז} וכדו' ויל"ע].

מז. אורל"צ ח"ד פרק לו תשובה ח בביאורים למטה.
מח. ע' ב"י סי' תקמ סעיף ב שכ' בשם כמה ראשונים שמותר ליטול גבשושית שבבית
והטעם כ' דאע"ג דמלאכה גמורה היא ואינו דבר האבד שרי בחוה"מ כיון שאינה מלאכה
של טורח ע"כ חזינן מדבריו כדברי הלקט יושר דכל מלאכה שאינה של טורח לא אסרו
מעיקרא בחוה"מ, [ובעמק ברכה ענין חוה"מ אות א ביאר דברי הב"י דאין זה טורח
משום דאינו דרך מלאכה אלא דרך כיבוד הבית].

אמנם נראה דאינו ראה דשם יש עוד צירוף של סיבה להקל והוא שלא יתקל בם וכמו
שכ' במ"ב תקלט ס"ק ז. וכן ע' חזו"א או"ח סו"ס קלה שכ' דמלאכת מחתך מותר
בחוה"מ הואיל והוי מלאכה שאין בה עמל וטרח אמנם אין מדבריו להתיר אלא לצורך
סחורה ולא בשופי כנראה מדבריו שם.

וכן נראה ברור דמלאכות שדרכם בטירחא אף אם יעשה זה בלי טירחא ודאי שאסור
וכגון קצירה בטירחא וצידה אף אם יעשה בלי טירחא אסור אא"כ עושה באופן המותר.

אולם מדברי הביאווה"ל בסימן תקל"ט ד"ה אינו מתר מבואר דמלאכת מחתך אסור בחוה"מ אף דאין בהם טירחא וא"כ לפי"ז כל המלאכות הנ"ל ג"כ יהיו אסורות^{מט}.

וכן יש להוכיח מדברי הרמ"א והמ"ב בסימן תקלח סעיף א ס"ק דקשירה מותרת רק במקום דבר ההאבד ובלא"ה אסור א"כ מוכח דגם קושר ושאר מלאכות שאין בהם טירחא אסורות^נ.

הוצאה וטלטול ארבע אמות ברה"ר ומחמר

כ' המאירי [יח: ד"ה אין כותבין] דבחול המועד התירו הוצאה ומשאוי^{נא} וטלטול וע"ע בהערה בדין הוצאה במועד^{נד}.

מט. וכן יש להוכיח מדברי השעה"צ בסימן תקלא ס"ק טו שכ' השו"ע בסי' תקלא סעיף ח שמותר לטול שפה בחוה"מ וכ' השעה"צ שם דצ"ל דזה נקרא יפוי ותיקון הגוף וצורך המועד דאל"ה יהיה אסור מטעם מלאכת גוזז ע"כ והנה נטילת שפה לבד אין בה טירחא ואע"פ כן מותר רק משום שהוא צורך המועד חזינן דכל מלאכה אף שאין בה טירחא אסורה, כן הוכיח בספר חוט שני חוה"מ עמ' קעד.

אולם יתכן דיש לדחות דליטול שפה עצם המלאכה שהיא גילוח יש בה טירחא רק במקרה כאן שזה רק שפה אין טירחא ויתכן דבכה"ג לכו"ע חשיב כמלאכה שיש בה טירחא.

נ. וע' בשש"כ פרק סח הלכה כו שכ' גם לאסור קשירה והתרה והצביעה והמחתך במועד כל שאינם לצורך המועד ומ"מ כ' שם בהגהות ס"ק סח בשם הגרש"ז וצ"ל דקשר שאינו מעשה אומן דבשבת אינו אסור אלא מדרבנן יתכן דיש להתירו.

נא. משכ' המאירי משאוי יל"ע מה כוונתו האם כוונתו לטלטול והוצאה או שכוונתו ללאו דמחמר.

נב. ע' שבת הלוי ח"ו סי' סח שכ' דמדלא הוזכר בגמרא ובטור ובשו"ע סרך מלאכה מטעם הוצאה והיה בזה רבותא גדולה דאף הוצאה שהיא מלאכת גרועה כאשר האריכו תוס' ורמב"ם בריש מסכת שבת, ואעפ"כ אסורה בחוה"מ, ודאי משמע שזה מנהג העולם דאין איסור הוצאה בחוה"מ, ועוד דהרי לדעת רש"י ביצה יב. אף ביו"ט הותרה מלאכת הוצאה לגמרי מה"ת אפי' שלא לצורך כלל מדין מתוך ורק מדרבנן הוא אסור וא"כ מסתבר דבחוה"מ יהיה מותר ובפרט להסוברים דמלאכת חוה"מ דרבנן [התבאר לעיל בסמוך] לא אסרי רבנן תרתי דרבנן במלאכה גרועה, וכיון שבמאירי מפורש בפשיטות להיתר וכן כנראה שכך היה מנהג העולם אין בדינו לאסור.

מחמר בחול המועד מבואר בב"י בסימן תצה בשם הכל בו שמותר אולם
בביאור"ל בסימן תקלו ד"ה ומתר לרכב, נראה שיש להחמיר בלאו
דמחמר במועד ונבאר שם.

ולמעשה נראה שיש להקל באיסור הוצאה וטלטול^{נג} ויש שדייקו כן
מדברי המ"ב וע' הערה^{נד}.

תחומין

איסור תחומין אפילו די"ב מיל אינו נוהג בחול המועד כדאיתא במו"ק
יב. ובארחות חיים (הלכות חוה"מ אות ד דף צא ע"א).

ואף דבביאור"ל סימן תקלו ד"ה ומותר, משמע דיש איסור הוצאה ביסודה בחוה"מ, מ"מ
בישועות יעקב או"ח סי' תרכט מבואר דדעתו כנ"ל דאף שלא לצורך כלל אין איסור
הוצאה בחוה"מ ואיך נחרוץ המפורש בסימן תקלה דאיסור פינוי ממקום למקום ואפילו
מעיר לעיר אינו אסור אלא משום טירחא עכ"ד השבט הלוי,
אולם בספר עמודי אור סי' לה כ' שיש איסור הוצאה בחוה"מ וכן משמע מדברי הביאור"ל
סימן תקלו ס"א ד"ה ומותר.

והחזו"א או"ח סי' קלה לדף יב: ד"ה רא"ש, וכן נהג החזו"א למעשה להחמיר בהוצאה
בחוה"מ כפי שכתב בחוט שני חוה"מ עמ' רז.

נג. חזו"ע הלכות חוה"מ הלכה ב וכן שמעתי מהגר"י משדי [והוסיף שמה שהחזו"א
החמיר בזה היינו לעצמו ולא נהג כן מן הדין וכן אם נאמר דמלאכת חוה"מ דרבנן יש
סיבה יותר להקל ויש עוד צירוף להקל שהרי מצינו שהוצאה מלאכה גרועה כמבואר
בתוספות בריש שבת, ושו"מ שכ"כ בשש"כ שם להקל באיסור הוצאה בחוה"מ, ויש
להזהר שאף שהתירו הוצאה יש להזהר שלא יהיה טירחא דטירחא לא התירו במועד.

נד. בשבט הלוי ח"ו סימן סח ובחוט שני חוה"מ עמוד רז דייקו מדברי במ"ב בסימן
תקלה שביאר הטעם שאסור לפנות דירתו הוא משום טירחא ולא הזכיר כלל את הענין
של הוצאה חזינן שאין איסור הוצאה.

מוקצה

מבואר בפוסקים שלא נאסר מוקצה בחול המועד^{נח} וכן טבילת כלים והגעלת כלים הותר אף שלא לצורך המועד^{נז}.

דיבורי חול

איסור ממצוא תפצץ ודבר דבר [היינו לדבר דברים שאסור לעשותם בחול המועד] מבואר בפוסקים שמותר^{נח}.

הכנה מחול המועד לחול

הכנה מחול המועד לחול באופן שאין בה מלאכה ואין בה טירחא לא נאסרה בחוה"מ^{נח}.

כבישת פירות

כבישת פירות אסור במועד כמבואר בסימן תקלג ס"ג ויבואר שם.

נה. מ"ב סימן תרלח ס"ק יד, וכ"כ בדרכי משה ס"י תקמד אות ב.
נו. כ"כ השש"כ שם הלכה כו והטעם הואיל והוי מצוה ולצורך מצוה התירו.
נז. כ"כ בשש"כ פרק סח הלכה כו ועיי"ש בהערה קב שהוכיח הגרש"ז אורעבך מהא דמבואר בסימן תקמג ס"ג ובמ"ב שם שמותר למסור לישראל מלאכה שיעשנה אחר המועד, א"כ מוכח שאין איסור לדבר בדברים שאסורים לעשות בחוה"מ.
נח. ע' סימן תקלה שמבואר שאסור לפנות מחצר לחצר שאינם לצורך המועד וביאר במג"א דהוא משום טירחא והביאו המ"ב בס"ק א, ולכאורה למה לא הזכיר שיש בעיה של הכנה לחול וע"כ חזינן שאין איסור וכן שמעתי מהגר"י משדי.

רפואה

כל רפואה מותר בחול המועד כמבואר בשו"ע סי' תקלב סעיף ב היינו שמותר לעשות מלאכה גמורה לצורך רפואה ואפילו לחולה שאין בו סכנה^{נט}, ובמעשה אומן^ס דבחול המועד לא גזרו אטו שחיקת סממנים^{סא} אולם ביו"ט גזרו כן.

השמעת קול, ריקוד ומחיית כפיים

בחוה"מ לא גזרו על השמעת קול בכלי נגינה^{סב} ואף לא על הריקוד ומחיאת כפיים^{סג} בשונה משבת ויו"ט שאסור.

דבר שאינו מתכון בפסיק רישא

דבר שאינו מתכון מותר בחול המועד אפילו בפס"ר^{סד}, ודוקא שעושה את מעשהו בהיתר לצורך המועד ותוצאה מזה עושה מלאכה בחוה"מ

נט. מבואר במ"ב סימן תקלב ס"ק ה.

ס. שש"כ פרק סו הערה פח, חוה"מ כהלכתו פ"ז סעיף ט.

סא. מ"ב שם.

סב. ע' שערי תשובה סי' תקלד ס"ק ה שהביא כמה פוסקים שהקילו בזה ואף לתקן נימא אחת או שניים ואם אפשר לשנות קצת ישנה, וע' בשש"כ שם הערה קט שציין לדברי המ"ב תקמ"ס ק"ז דכל דלית ביה טורח ל"צ שינוי וכן הביא שם בשם ספר זכרון שלמה תשובות האגרו"מ ס"ק ה דמותר לנגן להתענג ולא אם עושה כן כדי להתפרנס.

סג. שש"כ שם הלכה כז ועיי"ש בהערות שהביא המקורות לדין זה.

סד. שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשכו, שו"ע סי' תקלו ס"ב ובמ"ב שם, שו"ע סימן תקלז ח ובמ"ב ס"ק לב.

והנה מבואר במ"ב בסימן תקלז ס"ק לד ע"פ דברי השו"ע שם סעיפים ט י יא שצריך שיהיה מעשיו מוכיחין שלצורך היתר הוא עושה ודוקא בכה"ג מותר ומשמע דבלא"ה אסור ועפ"ז כ' בחוט שני עמוד קעז לאסור ליטול ידיים על זרעים בחול המועד הואיל

שלא לצורך המועד^{סז} וכגון שנמצא בגינה ורוצה ליטול ידיים ועי"ז המים ישקו את הזרעים [שאסור להשקותם בחוה"מ] בכה"ג מותר^{סח} הואיל ולא מתכון להשקות הזרעים ואף שהוא פ"ר, ומ"מ הוא לצורך המועד דהא צריך לנטילת ידיים.

ונראה דלבני ספרד יש להקל אף אם לא עושה מעשהו לצורך המועד אלא כל זמן שלא מתכוון מותר וע' הערה בביאור הדברים^{סח}.

מלאכה שאינה צריכה לגופה

מלאכה שאינה צריכה לגופה בחוה"מ מבואר בתשובת הרדב"ז [ה"ב תשובה תשכז] דתלוי האם מלאכת חוה"מ דאוריתא או דרבנן דאם הוא

ולא ניכר ממעשיו שכוונתו לצורך היתר, אולם ראיתי בשם הגרש"ז אורעבך זצ"ל [שש"כ פרק סו הערה קפא] שכל דברי המ"ב בהני סעיפים הם משום מראית העין אם לא יהיה מעשיו מוכיחין עי"ש אולם במקום שאין בעיה של מראית העין לא בעי שיהיה מעשיו מוכיחין וכן מדויק כן מדברי המ"ב סימן תקלז ס"ק לא וס"ק לד ולכן נראה דליטול ידיים על זרעים אין בעיה של מראית העין דכו"ע ידעי שנוטל ידיו ולא מכוון להשקות הזרעים וכן שמעתי מהגר"י משדי שליט"א.

סה. חוט שני חול המועד עמ' קעז ס"ק ב.

סו. בספר חוט שני כ' על מקרה זה לאסור משום שצריך שיהיה ניכר ממעשיו שלצורך היתר עושה כמבואר בדברי המ"ב ס"י תקלז ס"ק לד ובאופן שנוטל ידיו על הזרעים לא ניכר שלצורך היתר הוא עושה אמנם ע' משנ"ת בהערות הקודמות בשם הגרש"ז שאין ראיה משם עי"ש משכ' באריכות הדברים.

סז. שמעתי מהגר"י משדי שליט"א והטעם דהואיל ודעת השו"ע בהלכות שבת בסימן שיד וסימן שלד דפסיק רישא בדבר שאינו מתכון באיסור דרבנן שיש להקל ואם בשבת ששורש איסורו הוא מדאוריתא ועכ"ז היקל השו"ע, בודאי שיש להקל בחוה"מ דדעת השו"ע בכמה דוכתי שיסוד איסורו הוא מדרבנן וכמשנ"ת בריש הסימן ומה שהחמירו הגר"נ קרליץ ועוד יתכן שחששו לדברי הרמ"א שפס"ר דלא נית"ל באיסור דרבנן, אסור אפי' בשבת כמבואר שם ועוד שחששו לדעת הרמ"א כאן בהלכות חוה"מ שמלאכת חוה"מ איסורו הוא מדאוריתא כמבואר בריש הסימן.

דאורייתא יש מקום להחמיר אולם אם הוא דרבנן יש מקום להקל וע' בסימן תקלא במה שכ' בזה, וביסוד המחלוקת האם מלאכת חוה"מ דאורייתא או דרבנן, וההלכה בזה ע' במה שכ' בריש סימן תקל.

מלאכה שנעשה לתענוג האם חשיב לצורך המועד

מלאכה שעושה לשם תענוג ולא לצורך המועד [וכגון צד דגים כדי להתענג] נחלקו הפוסקים ויבואר בהערה^{סז}.

דברים האסורים משום טירחא בלבד

אסרו חכמים בחוה"מ דברים שיש בעשייתם טירחא מרובה ואינם לצורך המועד כדי שישמח ויחוג ולא יזלזל במועד^{סח} ומטעם זה אסור להביא כלים שאינם לצורך המועד מבית האומן כמבואר בשו"ע ס"י תקלד ס"ג ובמ"ב שם ס"ק טז, וכן לפנות כלים מחצר לחצר כמבואר בשו"ע סימן תקלה ובמ"ב ס"ק א, וכן להרביע בהמה כמבואר בשו"ע תקלו סעיף ג וכן להושיב תרנגולת על הביצים כמבואר בשו"ע שם סעיף ד וכן לעשות סחורה בחול המועד כמבואר בשו"ע סימן תקלט ובמ"ב ס"ק א וס"ק מה.

סח. ע' בשש"כ פרק סח בהערה אות צח שהביא ספר זכרון שלמה בתשובות בעל האגר"מ וצ"ל דמותר לצוד דגים כדי להתענג ונכון יותר לאכלם במועד ועיי"ש בתשובות באר משה ס"ק ל דאסור אפילו אם אפשר שיבא לידי או"נ.
סט. לבוש ס"י תקלה ס"א.

ולאמור יש נשים ששוטפות חלק ניכר מכלי הפסח בערב שביעי של פסח כדי לחסוך עבודה במוצאי החג, ויש להמנע מזה כיון שטירחא שלא לצורך המועד אסורה בחוה"מ, אבל אם רוחצים את הכלים בשביל סידור ונקיון הבית מותר^ע.

מלאכה שאין בה טירחא

מלאכה שאין בה טירחא [כגון קושר ומתיר הבערה הובא לעיל בסמוך] שלא לצורך המועד נחלקו הפוסקים האם הוא בכלל איסור מלאכה בחוה"מ ע' משכ' לעיל בסמוך בדין קושר ומתיר הבערה וכיבוי בחוה"מ שכ' שנחלקו בזה הפוסקים עיי"ש.

דברים שאין בהם טירחא ולא מלאכה

דבר שאין בו רק טירחא מועטת ואינה מלאכה מבואר בשו"ע סי' תקמד סוף סעיף ב במ"ב ס"ק יז ובשעה"צ ס"ק טז, ובמ"ב ס"ק יז ובשעה"צ ס"ק טז שמותר.

ע. אשרי האיש חוה"מ פ"י ס"ג בשם הגרי"ש אלישיב.

סימן תקל"א

דיני גילוח בחול המועד

סעיף א

גדר המצוה לגלח בערב יו"ט

שו"ע. מצוה לגלח בערב יו"ט. והטעם כדי שלא יכנס מנוול לחג. הנה בשעה"צ ס"ק א כ' בשם הפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] ואפשר דאם גילח בתוך ל' יום ל"ש זה דנוול הוא יותר משלושים יום. וכ' הכה"ח אות א ונראה דבמקום שאין מגלחין בתער כ"א במספרים או במכונה אפילו פחות משלושים יום הוי ניוול דכיון שאין מגלחין השער לגמרי ונשאר קצת שערות אפילו פחות משלושים יום מתרבי השער והוי ניוול לגבי הרגל.

ונראה שהכל לפי הענין שאם נראה כמגודל שיער ודאי דלא מהני שיסתפר שלושים יום קודם אמנם אם הסתפר היטב במכונה וכשמגיע המועד עדיין שערותיו קטנות מאד שפיר דמי וא"צ להסתפר שוב.

א. כ"כ בספר חוהמ"כ פ"ג א בציונים והערות וכ' שכן מוכח מלשון הכה"ח שם שכ' דכיון שאין מגלחין וכ' אפילו פחות משלושים יום מתרבי השער והוי ניוול לגבי הרגל.

סעיף ב

הסתפר בערב יו"ט האם מותר להסתפר במועד. תספורת ע"י גוי במועד.

שו"ע. אין מגלחין במועד אפילו אם גילח קודם המועד. והטעם משום גזירת הרואין דהרואה לא ידע שגלח עצמו ויאמר שמתר לגלח בכל גווניו. ובכלל הגזירה היא גם לא לגלח ע"י עכו"ם.

אין לו מה יאכל האם מותר לספר אחרים במועד

מבואר בפוסקים¹ דישראל שאין לו מה יאכל אסור לספר אחרים אע"ג דשאר מלאכות בחוה"מ התירו אם אין לו מה יאכל מ"מ לספר אחרים אסור דאחד המקיף ואחד הניקף חייב. והטעם הוא דקנס הוא דקנסו חכמים שלא יסתפר כדי שלא יכנס מגוול לחג.

ב. ב"י ד"ה ומ"ש דכי והביאו המ"ב בס"ק ד.

ג. ביאור הל' ד"ה אין מגלחין.

ד. כה"ח אות כז בשם כמה פוסקים.

סעיף ג

גדר ההיתר למי שהתירו לו לגלח במועד

שו"ע. אפילו אם היה אנוס ומפני כך לא גילח בערב יו"ט אינו מגלח במועד וה"ה למי שהיה חולה^ה ונתרפא. הנה בסעיף ד' כ' השו"ע ואלו מגלחין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד ומי שיצא מבית האסורים וכו' וכן המנדה שהתירו לו ברגל וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל וכן הבא ממדינת הים בחול המועד או שבא בערב הרגל ולא היה לו שהות ביום לגלח והוא שלא יצא מא"י לחו"ל לטייל. ויש להבין מ"ש אונסין הנזכר בסעיף ג שאסרו לאונסין המוזכר בסעיף ד שהתירו.

הנה במ"ב ס"ק ה' ובשעה"צ ס"ק ז' הביא דברי הריטב"א מו"ק יד. ד"ה א"ל. שגדר האונס שחכמים התירו הוא דוקא שהאונס עצמו הוא דבר שמפורסם ומחלט שא"א לגלח קודם והיינו שאונסין אלו לא שייך לגלח, מה שא"כ בשאר אונסין אין האונס גלוי ומוחלט ולדוגמא חולה שיש חולים שכן יכולים להסתפר וכן ישנם הרבה אונסין שאפשר היאך שהוא להסתדר ולהסתפר א"כ ל"ה אונס מוחלט ופסוק לכן אסרו, וע"ע בהערות במה שיש להעיר בזה^ה.

ה. החולה שהוא מסתפר מכביד עליו חוליו מ"ב ס"ק ו.

ו. דברי המ"ב והשעה"צ הנ"ל מקורם מדברי הריטב"א הנ"ל ובוה תירץ מה שקשה למה חולה אסור לגלח הא אונס מפורסם ותירץ דכוונת הריטב"א דדבר שהאונס מחלט וגלוי של"ש להסתפר כזה אונס חכמים התירו לו לגלח מה שא"כ חולה ושאר אונסין האונס לא מחלט שיש שכן יכולים להסתפר במצבים אלו עכת"ד.

והנה המעיין בדברי הריטב"א יראה לכאורה דלא כמו שכ' המ"ב בדבריו דהנה כ' בזה"ל דהתם קלא רבה אית להו וכו"ע ידעי שאונסין גמורין היו ולא אתי לאחלופי בעלמא עכ"ל והנה משמעות דבריו הוא שבדבר שיש קול ומפורסם לעולם האונס של אותו שלא הסתפר בכה"ג הוא אונס שהתירו חכמים להסתפר אולם אונס שלא מפורסם בעולם

סעיף ד

תנאי היתר במנדה שהתירו לו חכמים לגלח וכן במי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל

שו"ע. ואלו מגלחין במועד מי שיצא מבית השביה וכו' וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל. הנה בדין מנדה יש חולקין' וס"ל דכיון שהיה יכול לבקש ולפיס שיתירו לו קדם הרגל ולא פיס הוי פושע ואסור לגלח במועד ומ"מ כ' המ"ב דהמקל יש לו ע"מ לסמוך שהוא מילתא דרבנן".

וכן מי שנדר ונשאל על נדרו ברגל יש חולקין' גם בזה דדוקא אם לא מצא חכם להתיר נדרו עד תוך הרגל מה שא"כ אם לא רצה להתיר קדם ואח"כ נמלך לא חשיב אונס ומ"מ סיים המ"ב בשם המג"א דלא חשבינן

למה אותו פלוני לא הסתפר כזה אונס אסרו חכמים ע"כ הבנת דבריו ולפי"ז שוב הדרא קושיא לדוכתיה למה חולה ועוד אונסין גלויים אסרו חכמים להסתפר הא כו"ע ידעי שהוא היה חולה ולא יכל להסתפר וכן שאר אונסין המפורסמים וצ"ע.

ז. המ"ב ס"ק י הביא דעת הרא"ש [פ"ג סי' א] ועוד כמה ראשונים שס"ל כן.

ח. אין כוונתו שמלאכת חוה"מ דרבנן דהא הביאורה"ל בסי' תקל הביא שיש שיטות ראשונים שמלאכת חוה"מ דאורייתא וכו' לחשוש לדבריהם.

אלא כוונתו שאף שמלאכת חוה"מ דאורייתא מ"מ תספורת הוא דרבנן והטעם הוא כמו שכ' במ"ב ס"ק ג דספור וגילוח הוא דבר של יפוי ותיקון הגוף שהוא צורך המועד[כן מבואר בחידושי הרמב"ן מו"ק פסקי דיני מלאכת חולו של מועד וכן בחי' הריטב"א מו"ק יד.] וא"כ יש להתיר אף אם מלאכת חוה"מ דאורייתא אלא דאפי' הכי אסרו חכמים כדי שיורזו לגלח קודם המועד דאם היו מותרין לגלח בתוך המועד היו סומכין עצמם לכתחלה ע"ז ויכנסו לרגל כשהן מגולחין.

ט. המ"ב ס"ק יא הביא דעת הרא"ש[פ"ג סי' א] ועוד כמה ראשונים שס"ל כן.

לפושע שהיה לו להתיר קודם כיון שקודם הרגל לא היה כלל בדעתו להתיר נדרו ואח"כ נמלך.

אלו שהתירו לגלח במועד האם צריך שינוי

מבואר בביאור"ל ד"ה ואלו מגלחין, דאלו שהתירו לגלח מותר אפי' כדרכו בלי שינוי אלא דהקשה הביאור"ל דהא כל דבר שאינו אוכל נפש וצורך המועד בעי שינוי ותירץ דאולי מפני שהיו עד כה אנוסים בדבר עשאו חז"ל כדבר האבד דקי"ל בדבר האבד א"צ שינוי וצ"ע עכ"ד.

הנה קושייתו צ"ב דהא כל מלאכה שהיא לצורך המועד מותר במעשה הדיוט וא"כ להסתפר הוא מעשה הדיוט ואמאי בעי שינוי. ואולי הבין שתספורת הוא מעשה אומן שאירי על ספרין וכובסין וע"ז הקשה קושייתו ואכתי צ"ע וע"ע בהערה לעיל משנ"ת בזה.

י. שוב מצאתי בחידושי הרמב"ן מו"ק פסקי דיני מלאכת חולו של מועד שכ' בזה"ל וקישוט הגוף נראה שעשו אותו כאוכל נפש לפיכך עושה אשה תכשיטיה במועד. ואלו שמנו חכמים [אלו שמותרים להסתפר] נמי מותרין להסתפר אומן כדרכו דהנאת הגוף הוא ודומיא דאוכל נפש עכ"ל מבואר בדבריו שבתספורת שייך מעשה אומן אלא דלדבריו יש תירוץ אחר על קושיית הביאור"ל והוא שעד כמה שתספורת הוא צורך הגוף ודמיה לאוכל נפש א"כ יש להתיר אף מעשה אומן ללא שינוי כמו צורך אוכל נפש שמותר אף במעשה אומן ללא שינוי וע"ע בריטב"א מו"ק יד. ד"ה גמ'.

אונסין אלו שהתירו לגלח ולכבס נמדד בערב יו"ט ולא קודם.

שו"ע שם. וכן הבא ממדינת הים בחול המועד וכו'. מבואר במג"א ס"ק ו' דאף כשהיה במקום ישוב בשנים או שלושה ימים קודם הרגל ואח"כ בערב יו"ט לא היה בישוב כגון שישב אז על הספינה ובא לביתו בחוה"מ או שבא לעיר סמוך לחשכה ולא היה שהות ביום לגלח ג"כ מותר לגלח בחול המועד כיון דבערב יו"ט היה אנוס עכ"ד והביאו המ"ב בס"ק יג' מבואר מדבריו שהאנוס למי שהתירו לגלח ולכבס נמדד בערב יו"ט גרידא האם אז הוא יכול או שהוא אנוס אף שהיה יכול קודם.

הבא מחו"ל לחו"ל או מא"י לא"י האם בכלל ההיתר של הבא ממדינת הים

שו"ע שם. וכן הבא ממדינת הים בחול המועד או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח והוא שלא יצא מא"י לחו"ל לטייל. הנה דעת השו"ע כדעת כמה ראשונים^א דמא"י לא"י או מחו"ל לחו"ל אף ביצא לטייל שאינו דבר מצוה אפ"ה מותר לו לגלח כשלא היה לו פנאי לגלח מבעו"י כיון שיציאתו ברשות היתה שלא עשה איסור בזה אבל מא"י לחו"ל אינו מותר אלא ביצא להרויח^ב או לראות פני חברו דהוא חשיב דבר מצוה

יא. דעת הראב"ד והרא"ש מו"ק פ"ג סי' א' והנ"י ז. ד"ה גמ' והביאם השעה"צ ס"ק יב.
יב. פירוש לא מבעיא ביצא למזונות שאין לו מזונות ויצא לחזר אחר מזונותיו דודאי שרי אלא אפילו יצא להרויח דהיינו שיש לו נכסים הרבה ויוצא כדי להרויח יותר אפ"ה שרי כן פירש רש"י מו"ק יד. ד"ה להרויחא, וכן מבואר במ"ב סי' רמח ס"ק לד' שזה נחשב לדבר מצוה.

שמתר לצאת מא"י בשביל זה מה שא"כ לטייל בעלמא דבכה"ג אסור לצאת מא"י לחו"ל לא התירו לו לגלח".

יציאה לחו"ל לראות פני חברו חשיב דבר מצוה

הנה מבואר במ"ב ס"ק יד דביצא לחו"ל לראות פני חברו חשיב דבר מצוה שהתירו לו לגלח, וכ"כ בשו"ע בסימן תטו סעיף א שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכגון להקביל פני רבו או חברו שבא מן הדרך" ובמ"ב שם ס"ק ג' כ' שאפילו חברו שאינו חכם נחשב מצוה כיון שבא מן הדרך ובכלל שאילת שלום וכבוד הבריות הוא אולם הביא שבא"ר כ' דוקא חברו חכם משום שהוא לומד ממנו.

סירוק וסידור פאה ע"י פאנית

ע' משכ' בסימן תקמו סעיף ה שהתבאר שנחלקו הפוסקים בזה עי"ש.

להסתפר ולהתגלח לצורך מצוה

יש צורך מצוה שהתירו להסתפר ולהתגלח וכגון אשה שרגילה לספר ראשה קודם טבילתה וחס"ל יום טבילתה בחוה"מ^ט, וכן מותר לאשה לקצר

יג. כל זה מבואר במ"ב ס"ק יד.

יד. וכ"כ הרמ"א סוף סימן רמח שלראות פני חברו נחשב דבר מצוה.

טו. ספר חוה"מ כהלכתו פ"ג סעיף לו בשם הגר"ש וואזנר, שש"כ פרק טו סעיף כט הע' קכה עי"ש אולם בשלמי תודה סוכות פנ"ח ס"ק ה' כ' בשם הגר"נ קרליץ לאסור.

וביאר הגר"י משדי שזה ברור שאם צריכה לגזור משום שמעכב הטבילה לכו"ע מותר להסתפר דחשיב דבר מצוה שלא גזרו בכה"ג אולם מחלוקת הפוסקים הנ"ל באשה שדרכה לגלח שער הראש לפני הטבילה ולא מעכב הטבילה האם גם בכה"ג גזרו שלא להסתפר או"ד שבכה"ג לא גזרו.

את שערך כדי שלא יצא מתחת כיסוי הראש^{טו}, אולם יש צורך מצוה שאסור להסתפר וכגון אבי הבן מוהל וסנדק ובר מצוה וכדו^י.

למרוט שער ללא צורך

יש להסתפק אם מותר למרוט שער ללא צורך כגון אותם אנשים בעלי עצבים או ידיים עסקניות האם חשיב אינו מתכון ואף בפ"ר מותר בחוה"מ כמבואר בפוסקים^{יח} או דילמא חשיב כדבר שמתכון שיש לו איזה הנאה מעצם המריטה.

גילוח מסיבות רפואיות

בשאר מקומות שיער שבגוף. כשיש צורך לגלחם כגון עקב פציעה וכדו^י שדרך הרופאים לגלח מחשש שלא יודעם הפצע או בכדי לאפשר טיפול נאות מותר^{יט}.

בשער הראש. מי שיש לו שחין בראשו מותר לגלח שער במועד ואפילו בתער^י, ומ"מ יעשנו בצנעא^כ. וכן מי שלקה בכינמת ריבוי כינים

טו. שו"ת דעת תורה למהרש"ם ריש סימן תקלא אכן כ' שם שאם אפשר לה לכסות את השערות היוצאות צ"ע אם מותר.

יז. דרך בימי בן המצרים וספירת העומר הקילו דאינו אלא מנהג משא"כ דהוא איסור גמור מדינא.

יח. שו"ע סי תקלו ס"ב, שו"ע סי' תקלו ס"ח ובמ"ב ס"ק לב וכ"כ בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשכז וע"ע בסי' תקל במה שכתב בזה עוד פרטים.

יט. מג"א סימן תקלא ס"ק יב.

כ. ח"א כלל קט אות ד והביאו הכה"ח סימן תקלא אות מא.

כא. כה"ח סימן תקלא אות מב בשם הרו"ח אות ב.

וביציהם בראשו שהטיפול היסודי בזה קשור לפעמים בגילוח כל השער
הרי אם הדבר מציק לו מותר לגלח במועד^{כב}.

הסתפר ללא רוח התורה

נער שהסתפר בצורה שאינה מתאימה לרוח התורה והוריו או מוריו
מבקשים ממנו להסתפר כראוי יכול להסתפר בחול המועד^{כג}.

הסתפר או התגלח ונשאר לו חלק מהשערות

מי שהסתפר או התגלח ונשארו חלק מהשערות ונודע לו הדבר רק בחול
המועד רשאי להסתפר ולגלח את השערות הנותרות^{כד}.

כב. חוה"מ כהלכתו פ"ג הלכה ט ע"פ משנ"ת שהתירו בשחין עיי"ש.

כג. כ"כ בספר הורני חוקיק סימן תקלא וטעמו הוא כיון שיש בזה משום כבוד הבריות
אך זה היתר רק אם איסור מלאכה בחוה"מ הוא דרבנן דלא מצינו להתיר איסור דאורייתא
משום כבוד הבריות וגם בדרבנן לא כל איסור דרבנן התירו, ויש עוד סיבה להתיר
דמצינו שכ' באורחות חיים שהתיר לגלח באשה שיוצא שערות מכיסוי הראש שלה משום
צניעות עיי"ש וה"נ הוי צורך מצוה וכדו' וכ"ש שהוא כעת עושה עבירה הן בחשש דימוי
לפושעים והן כיבוד הורים ועוד, ויש עוד סיבה להקל ע"פ משכ' במשנה במו"ק רפ"ג
שהעולה מטמאתו לטהרתו מותר לגלח ביאר הרע"ב שגילוח של נתק לא חשיב במתני'
שאינו אלא דבר מועט שמגלח סביב הנתק ולא חשיב גילוח, וא"כ מצינו שלגלח מועט
לאו חשיב גילוח, וכן הביא שו"ת כפי אהרן (סימן נא) באריכות שמי שהחל לגלח מלפני
החג והנה בחוה"מ רואה שנשאר לו שער שאינו מגולח רשאי לגלח הנשאר וה"ה בנידו"ד
אף שנעשה בכוונה ע"י אותו נער מ"מ זו ג"כ טעות שאירעה לו ולכן מותר.

כד. כ"כ בספר הורני חוקיק ע"פ משנ"ת לעיל בסמוך בדין נער שהסתפר ללא רוח
התורה שיש להקל עיי"ש.

סעיף ה

המותרים בתספורת הוא דוקא בצנעא

שו"ע. אע"פ שהתירו להסתפר לא יסתפר ברה"ר אלא בצנעא. מבואר מדברי השו"ע שכל המותרים לגלח שהוזכרו מותר רק בצנעא אולם בקטן שיבואר להלן שמותר לגלח באופנים מסוימים מותר אף בפרהסיא, והטעם דהכל רואין שהוא קטן^כ.

סעיף ו

קטן בתספורת בחול המועד

שו"ע. קטן מותר לגלח במועד אפילו נולד קודם הרגל (ואפילו בפרהסיא שרי). והטעם שמותר לקטן לגלח כ' הפוסקים^כ לפי שאין עליו חיוב לגלח קודם המועד דלאו בר מצוה הוא וממילא לא שייך לקונסו. ומשמע מדבריהם דכל שאין י"ג שנים ושתי שערות יש לומר דשרי לגלח במועד דלאו בר מצוה הוא ואע"ג שהגיע לחינוך^כ.

כה. מ"ב ס"ק יז.

כו. ט"ז ס"ק ו, מ"א ס"ק ח.

כז. מ"ב ס"ק טז, כה"ח ס"ק כח, דכן משמע מהמג"א ס"ק ח.

ומ"מ כ' הפוסקים^{כח} דדוקא אם יש לו שער רב ומצטער מותר לגלחו, אבל כשאין לו צער אסור כיון שאין בזה צורך המועד אמנם ע"י פועל שאין לו מה יאכל מותר גם שהקטן אינו מצטער^{כט}.

שו"ע (שם) ואפילו בפרהסיא שרי. כ' הפוסקים^ל דבקטן הנראה כגדול אסור לגלח בפרהסיא.

שמחת חאלאקה במועד

מותר להשהות שמחת התגלחת שעושין לקטן עד המועד ומגלחין ע"י ספר ישראל^{לא} והענין של השמחה הוא מנהג א"י גם כן שעושין שמחה בתגלחת הראשונה של קטן שמחנכין אותו במצוה להיות לו פאות הראש^{לב}. ומ"מ נראה שלא נוהגים כן^{לג}.

כח. מ"ב ס"ק טו, בכה"ח אות כו הביא בשם השו"ג דאפילו אין לו צער מהשער מותר לגלח דכיון דלאו בר מצוה לא אתי למסרך שיתירו גם לגדולים ומ"מ סיים שבמ"ב הנ"ל ועוד החמירו.

כט. הלכות חג בחג פ"ו הערה 26 וטעם הדבר, שכיון שאינו אסור אלא משום מלאכה דהא גזירת חז"ל לא היה גם על קטן כנתבאר לעיל, א"כ מותר ע"י פועל שאין לו מה יאכל ככל מלאכות בחוה"מ שהתירו בכה"ג.

ל. מ"א ס"ק ט, מ"ב ס"ק טז.

לא. כה"ח אות ל הביא בשם ספר גן המלך סימן סב, יד אהרן בהגהות הטור.

לב. כ"כ בשערי תשובה אות ז והביא שם משכ' פע"ח שער ספירת העומר שראה את מורו האר"י ז"ל שהלך למירון לקבר רשב"י לגלח את בנו במשתה ושמחה.

לג. שמעתי מהגר"י משדי וסיפר שעובדא הוה שהביאו להגר"ע יוסף לגזור שער החאלאקה ולא הסכים כלל. וכן יש להוכיח שהמ"ב בסימן זה שאירי בגילוח לא הביא היתר זה, וכ"כ בהליכות שלמה ה' ספירת העומר אורחות ההלכה הערה 83, והגר"ח קונטרס תגלחת מצוה סימן ו.

אולם במקום צער היינו שריבוי השערות גורם לו צער כ' באורל"צ ח"ג פרק יז תשובה יג שיגלחם במועד וכמו שכ' המ"ב ס"ק טו והבאתי לעיל בדין קטן בתספורת במועד.

סעיף ז

חל שלושים בשבת ערב הרגל או ברגל

ש"ע. אבל שחל שביעי שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח בחוה"מ. והטעם הואיל ולא יכל לגלח ביום זה וכ"ש אם חל שלושים בערב הרגל לאב או לאם שיכול לגלח בחוה"מ והיינו באופן שיגערו בו חבריו בחוה"מ דבלא"ה אסור^{לד}.

ובאופן שחל שלושים [לאב או לאם] ברגל וגערו בו חבריו כ' הפוסקים^{לה} דיש להקל שיכול להסתפר.

המיר דתו וחזר בתשובה האם צריך גילוח

רמ"א. מי שהמיר דתו וחזר בתשובה ודרכו לגלח מותר לגלח במועד. כ' הב"י דהיינו למנהג אשכנז אבל אנן דלא נהיגינן להצריך לבעלי תשובה גילוח כלל פשיטא דאין מגלחין.

לד. שכנה"ג בהגהות על הטור אות ב, כה"ח אות לב.

לה. מ"ב סי' תקמח ס"ק לד בשם הא"ר וכ"כ הבאר היטב בסימן תקמח ס"ק יא מיהו בשערי תשובה סי' תקלא ס"ק ז הביא שנחלקו בזה עיי"ש.

סעיף ח

גילוח שפה במועד

ש"ע. כל אדם מותר ליטול שפה בחול המועד, רמ"א ואפילו בפרהסיא. ומותר אף אם לא מעכב האכילה^{לו}, ואף בפרהסיא^{לז}. והטעם שמותר הוא מבואר בשעה"צ ס"ק טו דמעיקרא לא גזרו על גידול שפה היות וע"י גידול שפה לא יהיה מנוול וע"כ לא הכריחוהו לגלחו מערב יו"ט, ומ"מ כ' שצריך לומר דזה נקרא יפוי ותיקון הגוף וצורך המועד דאל"ה יהיה אסור מטעם מלאכת גוזז בחוה"מ עכ"ד.

תספורת במקום חולי או צער

במקום שיש חשש חולי או נזק מותר להסתפר^{לח} וכן מי שיש לו שחין ופצעים בראשו מותר^{לט} וכן מי שיש לו כנים בראשו מותר להסתפר^מ ובכל אופנים אלא יעשה בצנעא^{מא}.

לו. מ"ב ס"ק כא.

לז. ב"י ה"ד בכה"ח.

לח. כה"ח אות יב.

לט. מ"ב אות כא.

מ. כ"כ בהורני חוקיך והטעם נראה דהוא בכלל מי שיש לו שחין בראשו.

מא. רוח חיים.

מלאכה שאינה לצורך המועד בדבר שאינו מתכון, ומלאכה שאינה צריכה לגופה בחוה"מ

רמ"א. ומותר לחוף ולסרק ראש במועד אע"פ שמסיר שער ואין בזה משום גילוח. מבואר מדברי הרמ"א שבחוה"מ מותר לעשות מלאכה שאינה לצורך המועד בדבר שאינו מתכון אף אם הוא פ"ר וע' במה שכ' בסימן תקל שמ"מ בעינן שהוא לצורך המועד וכגון בכה"ג יש לו ענין בסירוק הזה במועד וע' הערה^{מב}. ולבני ספרד יש להקל בזה אף שאינו צורך המועד כלל והתבאר בהרחבה בסימן תקל (עמוד טו).

ומלאכה שאינה צריכה לגופה מבואר בשו"ת הרדב"ז [ח"ב סי' תשכז] דתלוי האם מלאכת חוה"מ אסור מדאורייתא או מדרבנן דאם הוא מדרבנן יש מקום להתיר אם אינו טורח בה ואינו תדירה^{מג}. ובגדר מלאכה שאינה צריכה לגופה ע' בהערה מ"ב.

מב. בעצם דין זה דמלאכה שאסורה בחוה"מ אם הוא לא מתכון אף בפ"ר מותר כן מבואר בשו"ת הרדב"ז [ח"ב סי' תשכז], וכ"כ השו"ע סימן תקלו ס"ה ובמ"ב שם וכ"כ השו"ע סי' תקלו ס"ח ובמ"ב שם ס"ק לב. ומה שכ' שבעינן שיהיה צורך המועד כ"כ בחוט שני עמ' קעז ס"ק ב וע"ע במה שכ' בסימן תקל.

ודע דסירוק שערות שמשיר שער אף בפ"ר התירו הוא משום דבר שאינו מתכון ואינו ענין למלאכה שאינה צריכה לגופה והוא ע"פ מה שהגדיר הכס"מ פ"א, שבת ה"ז בשם ר' אברהם בנו של הרמ"ה החילוק בן דבר שאינו מתכון למלאכה שאינה צריכה לגופה וז"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה הוא מתכון לגוף המלאכה אלא שאינו מתכון לתכליתה כגון חופר גומא אבל דבר שאינו מתכון אינו מכוון למלאכה כל עיקר אלא שהיא נעשית בהכרח וכגון מי שסגר ביתו והיה שם צבי שהוא לא כיוון לשמירת הצבי אלא שהמלאכה נעשית בהכרח, מיסוד הר"י אברהם החסיד בשם אביו ז"ל עכ"ל.

וא"כ בסירוק שער שהמלאכה היא תלישת השער לא מתכון לגוף המלאכה כלל אלא כוונתו רק סירוק השער חשיב כדבר שאינו מתכון ולא מלאכה שאינה צריכה לגופה ומותר.

מג. הפירוש שאינה תדירה היינו שאין בה טורח ולא לוקח זמן כגון להרוג יתושים וכדו' דעל זה איירי שם בתשובה.

סימן תקל"ב

נטילת צפרנים בחול המועד

סעיף א

אופנים שמותר ליטול צפרנים גם לדעות האוסרים

שו"ע. מתר ליטול צפרנים בן דיד בן דרגל אפילו במספרים. רמ"א. אבל יש מחמרים ואוסרים וכן הוא המנהג להחמיר שלא ליטלן בין בסכין בין במספרים אם לא לצורך מצות טבילה שנוטלן כדרכן בחל. הנה הטעם לאסור מבואר בלבוש כדי שלא יכנס למועד שהוא מנוול ומ"מ גם לאוסרים יש אופנים שמותר וכלהלן.

א. אם נטלן בערב יו"ט מותר ליטלן בחול המועד² ואף דלענין תספורת מחמירים לא להסתפר אף אם הסתפר מערב יו"ט

א. הביאו המ"ב ס"ק ב.

ב. ושיעור הזמן שנטל מערב יו"ט שנתיר לו ליטול במועד הוא דוקא שנכנס למועד באופן שאין צורך ליטול צפרניו ואפילו אם נטל שבוע או שבועיים קודם אולם שנכנס בעריו"ט היה כבר צורך קצת בנטילת צפרנים ולא נטל בעריו"ט אז לא נתיר לו ליטול במועד אף אם נטל כמה ימים קודם.

- כמבואר בסימן תקלא ס"ב מ"מ לענין נטילת צפרנים יש להקל הואיל בצפרנים יש הרבה דעות להקל כמבואר בב"י.^א
- ב. אם נוטל בידיו או בשיניו דהוא דרך שינוי מותר.^ב
- ג. לצורך טבילת מצוה שיכולה ליטול אפילו ע"י עצמה.^ג
- ד. אדם הסובל מציפורן ברגלו המפריעה לו לנעול את נעלו יש להקל לחותכה כיון שהגזירה היא כדי שלא יכנס מגוול למועד שיש לו ובכה"ג לא גוזרים שיבוא לידי תקלה שיכנס מגוול לחג. וכן יש לצרף את השיטות שלא גזרו כלל על נטילת צפרנים במועד.^ד
- ה. מוהל שצריך לתקן ציפרניו לצורך מצות פריעה כ' הפוסקים שיש להקל.^ה
- ו. כל הני דמותרין לגלח במועד הנזכרים בסימן תקלא מותרים ליטול צפרנים.^ו
- ז. בשעת הדחק כגון שהיה טרוד הרבה קודם הרגל ולא הספיק לקצוץ צפרניו בערב יו"ט כ' הערוך השלחן ס"ב דיכול לסמוך על דעת המחבר שמותר לקצוץ צפרניו במועד כיון שהיא דעת הרי"ף הרמ' הרא"ש והסמ"ג כמובא בב"י.

ג. כל זה מבואר במ"ב שם.

ד. מ"ב ס"ק ג.

ה. רמ"א ומ"ב ס"ק ד.

ו. חוט שני חול המועד עמ' רכז.

ז. חוט שני שם וכן בספר אוצר הברית ח"א פ"ד סימן יא.

ח. מ"ב ס"ק ב.

סעיף ב

רפואה במועד, הליכה לרופא

ש"ע. כל רפואה מותר בחול המועד. היינו שמותר לעשות אפילו מלאכה גמורה לצורך רפואה ואפילו לחולה שאין בו סכנה מ"מ ביו"ט אסור אפילו לשתות דבר שהוא משום רפואה גזירה אטו שחיקת סממנים^ט. וכשהתירו רפואה אפי' לחולה שאין בו סכנה היינו אפילו במעשה אומן^י.

אולם אין ללכת לרופא בחוה"מ כשהוא בריא ורק בשביל בדיקה תקופתית והטעם משום שהרופא עלול לעשות מלאכה כגון כתיבה ולקחת הדם^{יא}.

וכן ללכת לרופא שיניים אם אפשר ללכת לאחר המועד אין להתיר^{יב} וכגון לצורך בדיקה שגרתית, או לצורך יישור שיניים או לצורך ניקוי אבן. אולם אם חש כאב מועט בשיניים או שיש חשש שיתקלקל יותר^{יג}, מותר.

ט. מ"ב ס"ק ה.

י. שש"כ פרק סו הערה פח.

יא. שלחן שלמה ס"ב.

יב. אשרי האיש חוה"מ פ"י ס"ה בשם הגרי"ש אלישיב.

יג. אשרי האיש חוה"מ פ"י ס"ה בשם הגרי"ש אלישיב.

סימן תקל"ג

מלאכות המותרים בחול המועד

סעיף א

בביאור הטעם שלקץ עצים מותר אפילו בכון מלאכתו

שו"ע. מותר לטחון קמח לצורך המועד אפילו כון מלאכתו במועד ולקץ עצים מהמחבר וכו'. וע' בשעה"צ ס"ק ג שהוכיח שגם בלקץ עצים מותר אפילו כון מלאכתו במועד. וצ"ב דהא מבואר בסימן תקמ ס"ח ובמ"ב שם שמכשירי א"נ מותר לתקן דוקא בלא כון מלאכתו במועד ולכאורה לקץ עצים חשיב כמכשירי א"נ.

ויש שתירצו דדוקא שם תיקון הסכין הוא מעשה אומן אסור בכון מלאכתו במכשירי א"נ והכא חשיב מעשה הדיוט ובמעשה הדיוט הקילו

א. הגרע"י בתשובה [הובא בילקוט יוסף מועדים עמוד תקכו] וע"ע במה שהאריך בזה בספר חוה"מ כהלכתו פ"ז הערה קיט וחלק מדבריו שם הוא שביקוע עצים הוא גם לצורך הסקה וחימום הבית ובוה ודאי שנחשב כצורך א"נ ולא מכשירין וזאת מכיון שמתעסק בדבר שהוא עצמו גורם לו הנאת הגוף כעצי ההסקה לחימום שהעצים עצמם הם המחממים הרי הוא עוסק ואולי גם השעה"צ שכו' שלקץ עצים מותר אפילו בכון

בכון מלאכתו כמבואר בשעה"צ סי' תקמ אות כג בשם השלחן עצי
שטים וע' בהערה משכ' להעיר בזה².

ויש שתירצו' דשאני דלקוץ עצים עיקרה באוכל נפש לכך לא גזרו בה
כל כך אפילו במכון מלאכתו.

צרכי אוכל נפש לצורך המועד ושלא לצורך המועד

שו"ע שם. ולהטיל שכר בין של תמרים בין של שעורים לצורך המועד ושלא
לצורך המועד אסור ומיהו א"צ לצמצם אלא עושה בהרווחה ואם יותיר
יותר אבל לא יערים לטחון או לעשות יותר בכוונה וכו' אבל אם יש לו לחם
מתר לטחון דפת חמה עדיף.

צרכי אוכל נפש לצורך המועד

מותר לטרוח אפילו טירחא מרובה כמבואר בשו"ע הנ"ל שהתיר
לטחון קמת ששם יש טירחא רבה וכן להטיל שכר של שעורים שיש
טירחא מרבה³.

מלאכתו הוא דוקא לצורך הסקה וחימום הבית דחשיב כאוכל נפש כמבואר במ"ב סי'
תקמ ס"ק יט וע"ע שעה"צ סי' תקלג אות כד.

ב. ולכאורה יש להעיר בזה דהמעין בדברי שעה"צ שם שהביא דברי השלחן עצי
שטים הנושא הוא על מי שהיה יכול לעשות המלאכה לפני חוה"מ אלא שהתעצל ונמשך
הדבר עד חוה"מ שע"ז הביא השעה"צ דברי השלחן עצי שטים שהיקל במעשה הדיוט
אולם אם כון מלאכתו במועד יתכן שהוא יותר חמור ולא היקל אפילו במעשה הדיוט.

ג. מ"ב איש מצליח על דברי השעה"צ ס"ק ג.

ד. וע"ע מ"ב ס"ק ד שלהטיל שכר של שעורים איכא טירחא מרובה ואפ"ה התיר השו"ע.

ואף אם יש לו א"נ אלא שיש לו העדפה על האוכל נפש שיעשה עתה וכגון שהאוכל שיעשה עכשיו יהיה יותר טוב ממה שיש לו או שיש לו באמת איזו שהיא העדפה לאוכל החדש שיכין מותר ובלבד שלא יעשה הערמה.

שלא לצורך המועד

אסור ויש פוסקים^ה שהקילו בהערמה שלא ניכרת כגון שיש לו שכר ישן ואומר בשכר חדש אני רוצה ושותה גם מן החדש שאין זה הערמה ניכרת שאין הכל יודעים שיש לו שכר ישן וכ' המ"ב ס"ק ט דאין למחות למי שרוצה לסמוך אסברא זו' אולם לטחון חטים שעושה הרבה הוי הערמה ניכרת שהכל רואין שהוא טוחן הרבה כדרך שטוחן בחול כ' דאין להקל גם לפוסקים אלו, וכן בהיה לו קמח ומערים לטחון קמח אחר ג"כ אסור אם לא דיש לו מתבואה ישנה ורוצה מתבואה חדשה^ו.

ה. מג"א ס"ק ג וא"ר ס"ק בשם הרמב"ם והראב"ן והביאם המ"ב ס"ק ט.

ו. בשעה"צ ס"ק יא כ' דאף אם החדש גרוע דעת הפוסקים הנ"ל שאפשר לעשות בהערמה עיי"ש.

ז. שעה"צ ס"ק יג.

לבשל או לאפות במועד לצורך סעודת מצוה באיסרו חג

סעודת מצוה שזמנה חל באיסרו חג כגון ברית מילה או בר מצוה וא"א להכין ביום איסרו חג הסעודה, יש שהתירו^ה להכין במועד, ויש שהתירו^ה רק ע"י טעימה מכל תבשיל ואפיה במועד.

תיקון מכשירי אוכל נפש כשיש טירחא יתירה ופרסום

ע' במ"ב סימן תקמד ס"ק יד דבורות של יחיד אפילו אין לו מה לשתות אלא מפני דוחק הרבה ג"כ אסרו לחפור בורות מחדש, וצ"ב למה אסור הא דין זה של חפירה לצורך שתיה לא גרע ממכשירי אוכל נפש דקי"ל בסי' תקמ ס"ז ובמ"ב שם ס"ק יח דאם לא כיון מלאכתו במועד מותר אפילו מעשה אומן. וי"ל שכאן זה שונה מכל מכשירי אוכל נפש הואיל ודומה לבנין יש כאן פרסום וטירחא יתירה לכן אסרו^ה ויל"ע.

ח. שש"כ פרק סז סעיף מד, והטעם כ' משום דהוי צרכי מצוה וגם בזה י"ל הואיל ומיקלעי אורחים, ובפרט אם יאכל בחוה"מ מעט ממה שהכין, וכן שמעתי מהגר"י משדי [שבדידי הוה עובדא שחל בר מצוה לבני באיסרו חג ולא הספיקו להכין עוגות מלפני המועד ושאלתי האם להכין במועד והורה שמותר והטעם הוא משום דהוא דבר האבד משני סיבות, שאם לא יתחיל להכין במועד יצטרך לקנות הכל מוכן ועולה יקר וגם אם לא יעלה יקר, אוכל ביתי או עוגות ביתיות יותר משובח ממה שקונים וא"כ מצד זה חשוב גם דבר האבד.

ט. חוט שני עמ' רמג.

י. כ"כ בערוך השלחן סעיף ה.

יא. ואכתי צ"ב דהא מבואר בסי' תקלז במ"ב ס"ק טו בשם חידושי הרמב"ן דמכשירי אוכל נפש כאוכל נפש ולכן אפילו טירחא יתירה מותר וא"כ למה אסרו כאן לחפור בורות של יחיד ואולי שזה גם פרסום וטירחא יתירה אסור ויל"ע.

סעיף ג

כבישת פירות

שו"ע. פירות שנתבשלו קצת ונאכלין ע"י הדחק מתר ללקטן כדי לאכלן ואם לקטן לאכלן והותר וחושש שמא יתליעו אם לא יכבשם להוציא לחה מהם יכול לכבשם. והטעם דיכול לכבשם אע"פ שלא יהיה ראוי למועד הוא משום דהוי דבר האבד כמבואר בגמ' מו"ק י:, ומבואר שבלי היתר של דבר האבד אסור לכבוש פירות אע"ג שלא תמיד יש בזה טירחא מ"מ החמירו הואיל והוי מלאכה מדרבנן שהרי בשבת אסרו זה חכמים משום שנראה כמבשל או מעבד ע' סימן שכא.

במניעת רווח לא הותר מלאכה

שו"ע שם. אבל אסור ללקטם תחלה כדי לכבשם ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד מתר לקנותו ולכבשו. ע' מג"א ס"ק ו' דכוונת השו"ע במשכ' תחלה שאסור ללקטם היינו שהפירות של הפקר שאז הוא רק מניעת רווח ולא הותר מלאכה משום מניעת רווח אולם אם שייכים לאדם ויתקלקלו לאחר המועד בודאי דבר האבד ושרי והו"ד בביאוה"ל ד"ה אסור.

בריוח שאינו מצוי שהותר איסור פרקמטיא האם התירו גם שכרוך בזה מלאכה וטירחא

שו"ע שם. ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד מותר לקנותו ולכבשו. הגה בדין זה שכ' שמותר לקנותו ולכבשו מבואר ברא"ש סוף פ"ק

דמו"ק דיש בזה שני שיטות בראב"ד האם היכא שהתירו פרקמטיא במניעת רווח הותר גם באופן שכרוך בו מלאכה [וכגון כאן שלבד מעצם הקנייה הוא צריך גם לעשות מלאכה והיינו לכבוש] וטירחה דלדעה קמא הותר גם מלאכה וטירחא והכי נקט השו"ע ולכן התיר אף לכבוש אולם לדעה בתרא ס"ל שאף במקום שהתירו פרקמטיא היינו דוקא במקום שאין מלאכה וטירחא ולפי"ז בדין דהשו"ע הנ"ל יהיה אסור לכבוש הואיל ויש כאן מלאכה וטירחה בכבישה.

ולמעשה כ' הפוסקים² שיש להקל במלאכה דרבנן כגון כבישה, ולהחמיר במלאכה דאורייתא שגם במקום שהתירו איסור פרקמטיא בדבר שאינו נמצא אחר המועד, לא הותר מלאכה דאורייתא וטירחה.

סעיף ד

צידה

שו"ע. צד אדם דגים כל מה שיוכל לצוד ומולח הכל במועד שהרי אפשר שיאכל מהם במועד וכו'. מבואר מדברי השו"ע דאפילו הוא מוכח בודאי שהוא יותר מכדי הצורך למועד ג"כ מותר ושונה מקמח בסעיף א

יב. הנה בביאור³ ד"ה מתר, הביא מביאור הגר"א לאסור מלאכה בכל גווני, ואף רע"א תמה על דברי השו"ע שנקט כדעה קמא ולא כדעה בתרא, וגם הר"ן הביא רק דעה בתרא וכן הביא שגם המג"א ס"ל כן, וכ' הביאור⁴ שם בסו"ד שאף השו"ע שהתיר יתכן שס"ל כן רק בכבישה דהוא איסור דרבנן במליחה מטעם דמעיקר הדין אין עיבוד באכלין ואין כאן מלאכה אולם במקום שהוא מלאכה דאורייתא אסור.

וע' כה"ח סי' תקלג אות כח שהביא דברי הא"א אות ו' שכ' דריות שאינו מצוי מלאכה גמורה אסור והיינו דאורייתא אולם מלאכה דרבנן כגון כובש ומולח מותר להרויח ובתנאי שאין בה טורח הא יש טורח אף דרבנן אסור להרויח.

שמבואר שאסור והטעם הוא הואיל ואין כל דג שווה בטעמו ועל כל צידה י"ל שמא ימצא משבחים יותר והוא כבוד יו"ט^י.

ולפי"ז הסיבה שמותר למלוח הוא גם הואיל דאפשר ע"י הדחק לסחוט ולאכול וא"כ אפשר שיהנה מזה גם במועד^י ואע"ג דהשתא שכלם לפניו אפשר לו לברור המשבחים ולמלחם י"ל כיון דמן התורה אין עיבוד באכלין הקילו לו למלחם כולם כיון דעכ"פ לעת עתה אין מבורר לו איזה מהם שירצה לבחר כשירצה לסחט ולאכול^{טו}.

צידה לצורך תענוג

הובא לעיל בסימן תקל מחלוקת הפוסקים האם מותר לצוד דגים לצורך תענוג דיש אוסרין ויש מתירין ויבואר בהערה^{טז}.

סעיף ה

פתיחת חנות בחול המועד

שו"ע. כל מלאכות שהם לצורך המועד כשעושין אותם אמניהם עושין בצנעא וכו'. כ' המ"ב ס"ק כא דמיירי במין מלאכה שאינו ניכר לרואה שהוא צורך המועד ובאופן שניכר שהוא לצורך המועד מותר. והנה לענין

יג. מג"א ס"ק ז והביאו המ"ב ס"ק יח.

יד. מ"ב ס"ק יט.

טו. מג"א שם והביאו השעה"צ ס"ק ל.

טז. בספר חוהמ"כ פ"ז הערה סז הביא בשם הגרשז"א ועוד הרבה פוסקים שאסור והטעם נראה שלא חשיב צורך המועד אולם בספר זכרון שלמה סימן יג הביא בשם הגר"מ פיינשטיין כ' להקל ומ"מ נכון לאכלם במועד וכן בספר אשרי האיש פ"י סי' טז הביא בשם הגר"ש להקל.

לפתוח חנויות בחוה"מ באופן שניכר שהדברים שנמכרים הם לצורך המועד מבואר בשו"ע בסימן תקלט ס"י שמוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים פותחין ומוכרים כדרכם בפרהסיא שהכל יודעים שהם לצורך המועד אך שם כ' השו"ע עוד תנאי והוא שיהיה דבר שאינו מתקיים כגון ירקות לחם וחלב ויבואר בעז"ה בס' תקלט יתר בהרחבה.

לפתוח מפעל לאפיית לחם, שוקלד בחוה"מ

יש שכתב" שמותר להפעיל בחוה"מ מאפיית לחם בפרהסיא, שכולם מבינים שזה לצורך המועד, אולם בית חרושת לשוקלד וכדו', כיון שרגילים לייצר שוקלד לזמן מרובה, אין להפעילו בפרהסיא אף אם הייצור הוא לצורך המועד.

מכירת דגים

ולענין מכירת דגים בחוה"מ הנה לגבי צידה דעת השו"ע הנ"ל דיש לצוד בצנעא והטעם דלא ניכר כ"כ שהוא לצורך המועד ונראין כצדין לאחר המועד מ"מ לענין מכירת דגים כ' בביאור"ל ד"ה של חיות ועופות, דיש מקום להקל אף לדעת השו"ע למכור אף בפרהסיא והטעם דהכל יודעין דמי שקונה לצורך המועד קונה.

למי הצריכו לעשות מלאכה בצנעא

שו"ע שם. כשעושין אותם אמניהם עושין בצנעא וכו'. מבואר מדברי השו"ע דדוקא אומן צריך לעשות בצנעא והטעם הואיל ועושה הרבה אמרי

דבמלאכתו הוא עוסק כבשאר ימות השנה ואינו ניכר שהוא לצורך המועד^י. ולפי^ז בשאר בני אדם אינם צריכים לעשות בצנעא.

מיהו יל^ע באופן שגם בשאר בני אדם שעושין מלאכה לצורך המועד אך לא ניכר שהוא לצורך המועד האם בעי לעשות בצנעא^ט. וע^ע במשכ^י באריכות בסימן תקל^ח סע^י ל^א באיזה דבר האבד הצריכו צנעא ע^ש.

יח. מ^ב ס^ק כב.

יט. ולכאורה יש להביא ראייה מדברי המג^א בס^ק י והביאו המ^ב בס^ק כג דמי שיש לו בריכה גדולה וחופר בצידה שיזובו המים ויצוד הדגים שאסור לחפור בחול המועד שמוכחא מילתא טפי שהוא צורך חול, אסור אף שלא אומן וע^י במחצית השקל ס^ק י כ^י ששם מוכחא מילתא טפי שהוא לצורך חול אבל במקום דלא מוכח כ^כ מותר ולכן בשדה מותר לעשות כה^ג כמבואר בסימן תקלו ס^ח א^כ מוכח שהיכא שמוכח שהוא לצורך חול אף שעושה לצורך המועד אסור מיהו אין זה ראייה מוכחת דאולי שם הוא מעשה אומן ובאומן מצינו שיש מקום להחמיר לעשות בצנעא כמבואר בשו^ע הנ^ל אולם מעשה הדיוט לצורך המועד יתכן שלא בעינן צנעא ויל^ע.

סימן תקל"ד

דיני כיבוס בחול המועד

סעיף א

**ניקוי כתמים מבגד, ניקוי אבק, להרטיב
מגבת להרטיב הלולב שלא יתייבש, בגד
שנרטב במועד אם מותר לתלותו.**

שו"ע. אין מכבסין במועד וכו'. והטעם שאסור לכבס הוא שלא יכנס למועד כשהוא מנוול ולכן אפילו לצורך המועד אסור כדי שיכבס מערב יו"ט לצורך יו"ט ואף בפועל שאין לו מה יאכל אסור כנתבאר לעיל בסי' תקלא ס"ב עיי"ש, וכתב המ"ב סק"ב שכל הדינים שמבוארים לענין גילוח בסימן תקל"א סעיף ג' וד' והתבאר לעיל שייך גם בעניננו לענין כיבוס.

ומ"מ מותר להפעיל מכונת כביסה מלפני החג אף שתמשיך לפעול ביום טוב.

א. ע' ס' רנב שלדעת השו"ע יש להקל בזה וכ' בהורני חוקיך שאף לדעת הרמ"א (שם) שאוסר יש להקל במקום שהדבר נחוץ לכל ימי המועד ובמקום הפסד ושעת הדחק יש להקל.

ניקוי כתמים מבגד, ניקוי אבק.

בגד שהתלכלך בחוה"מ מותר לכבס מקום הלכלוך שאין זה נחשב כיבוס לענין חוה"מ^ב [ולענין אם התלכלך קודם המועד ע' הערה אות ב' משכת' בזה]. וה"ה לנקות האבק מבגדיו^ג.

להרטיב מגבת להרטיב הלולב שלא יתייבש.

מותר משום שזהו דבר האבד ועוד שהוא צורך המועד ואף מותר לסוחטו ובתנאי שאין כוונתו לניקיון המגבת^ד.

בגד שנרטב במועד אם מותר לתלותו.

כ' הפוסקים^ה שמותר לתלותו וכן בגד שכיבסו מערב יו"ט אלא שלא הספיקו לתלותו, אולם לתלותו בפרהסיא יש שאסרו והתבאר בהערה הקודמת עיי"ש.

ב. כ"כ באגרות משה [או"ח ח"ה סימן לו אות א] הנה מבואר שם בתשובה בגד שהתלכלך במועד ויש לדון בגוונא שהתלכלך קודם המועד האם גם נתיר לו ומצאתי שכ' בשש"כ פרק סו הלכה עב שבכה"ג אסור דהוא בכלל כיבוס שגזרו עליו חז"ל לבד אם נתלכלך במועד שמותר אם אין לו בגד מתאים אחר דכיון שמצוי שמתלכלך תמיד הוי דמי למטפחות הידיים שמותר לכבס עכ"ד ובשם הגריש"א בספר אשרי האיש חוה"מ פרק יא ס"א כ' שמותר בכה"ג אלא שכ' שם ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד.

ג. חוט שני חוה"מ עמ' רלח, וע"ע בספר מקור חיים לחו"י קיצור הלכות סימן תקמא ס"ג שכ' דניקוי אבק כיון שמתלכלך תמיד אינו בכלל גזירת כיבוס.

ד. כ"כ בחוט שני [סוכות עמ' רצ], וכ"כ בשלמי תודה סוכות [עמ' תתסד].

ה. בחוט שני עמ' רלח כ' שמותר לתלותו ונראה מדבריו שאפשר אף בפרהסיא שכ' שם הטעם שלא הוזכר איסור יבוש כביסה בחול המועד עיי"ש אולם ע' בשבט הלוי ח"ה סי' מב שכ' שבפרהסיא אסור משום שאף שקיי"ל שדבר שיסוד איסורו מדרבנן לא גזרו חכמים משום מראית העין זה דוקא בצנעא אולם בפרהסיא אסור וכמו שכ' המ"ב בס' שא ס"ק קסה וע"ע ש"ך סי' פז ס"ק ו.

כיבוס מגבות ידיים רחצה

שו"ע שם. ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים וכו' ומטפחות הידיים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג. כ' הפוסקים דהיתר זה דהשו"ע לכבס היינו במגבות שדרכן לכבס תדיר אולם לפי מה שנהגו עכשיו שמחליפין מגבות משבוע לשבוע על כן אפילו יש לו רק שניים אין לכבסן בחוה"מ שדי להם בכביסה מערב יו"ט כמו שאר בגדים ורק אם יש לו אחד מותר כמו בגד שנבאר בהמשך.

ולפי"ז במקום שמחליפים מגבות יום יום מותר לכבס גם במועד ובלבד שכיבסו קודם המועד.

וכן לגבי מטפחות הספג דהיינו מגבות רחצה כ' בב"י [ד"ה ומ"ש דאית] דעכשיו נהגו בזה חומרא אולם במקום שנוהגים להחליף יום יום נראה שמותר וכמו שהתבאר במגבות הידיים.

כיבוס בגדי קטנים

שו"ע שם. ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים וכו' ובגדי קטנים. מותר לכבס בגדי תינוקות וכן בגדיהם של ילדים קטנים כיון שהם רגילים ללכלך הרבה' ומ"מ אסור להניח בגדי תינוקות מלוכלכים מערב יו"ט ע"מ לכבסם בחוה"מ גם אם כוונתו לכבסם ביחד עם הבגדים שיתלכלכו בחג".

ו. מ"ב ס"ק ד בשם המג"א ס"ק ב.

ז. מ"ב ס"ק ז.

ח. כ"כ השש"כ פרק סו הלכה סד וכו' בהערות שם למטה אות רנג דמוטב לכבס אפילו בערב פסח אחר חצות מאשר להשאיר את הכבסים לימי חוה"מ.

נוסע במועד האם חייב לקחת את כל בגדי התינוקות כדי שלא יכבסם במקום האירוח

הנוסע מביתו לימי המועד ולהתארח, הרי כשהדבר קשור בטירחא יתירה אינו חייב לקחת עמו את כל בגדי התינוקות בכדי למנוע הצורך בכיבוס במועד אלא מסתפק בכמות שרגיל לקחת עמו בדרך כלל^ט.

לכלך הבגד המיוחד למועד ויש לו בגד פשוט

קטן שלכלך את הבגד המיוחד למועד אבל יש לו בגדים אחרים פשוטים יש אוסרים לכבס^י ויש מתירים^{יא}.

להוסיף בגדי גדולים ולכבסם עם בגדי קטנים

אסור להוסיף בגדי גדולים ולכבסם יחד עם בגדי הקטנים ואפילו במכונת כביסה שעובדת ממילא^{יב}.

ובאופן שהמכונת כביסה אינה עובדת בלי שמכניסים כמות של בגדים אפשר להכניס גם בגדי גדולים אך י"א שאין להשתמש בהם במועד אע"פ שכיבסם בהיתר^{יג}.

ט. פסקי הגר"מ פיינשטיין בסוף ספר הלכות חוה"מ אנגלית סעיף ח, וכ"כ בספר חוה"מ כהלכתו.

י. באר משה ח"ז סי' סד וכדין תפירת בגד למילה שמתירים.

יא. הגר"מ פיינשטיין הובא בזכרון שלמה ס"ק יא.

יב. פשוט שהוא בכלל גזירת כיבוס גם בכה"ג שלא יכנס מנוול לחג וכן שמעתי מהגר"י משדי שליט"א וש"מ שכ"כ בחזו"ע חוה"מ הלכה לב.

יג. שש"כ פרק סו הערה רנא שאל"כ נתבטלה התקנה שמא יכנס מנוול לחג עיי"ש

גיל הקטנים שהותר לכבס עבורם

כ' הפוסקים^{יד} שעד גיל שש שבע הוא בכלל קטן שמותר לכבס בשבילו ויש שכ' שתלוי ברגילותו של כל ילד דיש שאפילו בגיל שתים עשרה נוהגים לשחק בחוץ ולהתלכלך^{טו}.

בגדי זקנים וחולים

זקנים וחולים שבגדיהם מתלכלכים תדיר מותר ככל הפרטים שיש בבגדי קטנים שהתירו לכבס^{טז}.

בגדים פנימיים ובגדי זיעה

בגדים פנימיים הסמוכים לבשר ובגדי זיעה שמתלכלכים תדיר מחמת זיעה באופן שכיבס מלפני המועד ונגמר לו מותר לכבס במועד דדמי לבגדי ילדים דכיון שמתלכלכים תמיד מותר לכבסם^{טז}.

יד. שלחן שלמה חוה"מ סי' תקלד הערה ג, אשרי האיש חוה"מ פרק יא ס"ב בשם הגריש"א אורל"צ ח"ג פרק כד א.

טו. שו"ת אבני ישפה ח"א סי' קד ענף א בשם הגר"ח פ שיינברג.

טז. כ"כ בהורני חוקיך ופשוט ככל בגדי קטנים שהתירו.

יז. כ"כ בספר שרגא המאיר ח"ז מג שש"כ פרק סו הלכה סו וכ"כ בחזו"ע חוה"מ הלכה לב. וע' בבית הבחירה למאירי מו"ק יד. שכ' דבגדי גדה שמתלכלך תדיר מותר לכבס במועד, וכ"ש אם סופרת שבעה נקיים שצריכה ללבוש לבנים שמותר, והביאו החזו"ע שם להלכה. וע"ע בחזו"ע שכ' בשם שו"ת באר משה [ח"ז סי' ז] דנשים מעוברות שצריכות ללבוש גרבי גומי לרגליהם אם אפשר לקנות כמה מאלה כדי שתוכל להחליפן במועד נכון לעשות כן ואם אי אפשר לה ונתלכלכו במועד מותר לכבסם.

יבוש כביסה וגיהוץ

מותר לשטוח את הכביסה המכובסת בהיתר בשמש כדי ליבשם כיון שהכבסים מתייבשים יותר יפה בשמש ואמנם כביסה אשר מתייבש לא פחות יפה במכונת ייבוש בצינעא מאשר שמש בפרהסיא עדיף לעשות במכונת ייבוש^{יח}.

גיהוץ מותר אפילו בזילוף מים על הבגד וכן במגהץ אדים מותר ובלבד שהוא גיהוץ פשוט שאינו עושה קפלים חדשים ובכל אופן אין להשאיר כביסה מלפני החג כדי שבמועד שיהיה לו פנאי הוא יגהץ^{יט}.

שטיפת סחבה בגמר השטיפה

כ' הפוסקים^כ שהתירו לעשות כל מלאכה לצורך הצועד התירו לעשות גם את מכשירה אם אין בעשייתה טורח גדול לפיכך מותר לשטוף את הרצפה ובגמר השטיפה מותר לסחוט את המטלית הרטובה^{כא}.

יח. שש"כ פרק סו הלכה סט.

יט. כל זה מבואר בהורני חוקיך סימן תקלד סעיף ו, ובחוט שני עמ' רמ כ' שמצד הדין מותר לגהץ בחוה"מ אך מנהג העולם לגהץ לפני המועד.

כ. הנה במ"ב ס' תקמא ס"ק יג הביא שהח"א נסתפק בדבר זה, אולם במ"ב סי' תקמא ס"ק מח נראה שהתיר בזה, וכ"כ בח"א כלל קי בנ"א ס"ק א דמותר אם אין בו טורח כל כך, וכן התיר בשש"כ פרק סו הלכה מה ע"פ הפוסקים הנ"ל.

כא. כ"כ בשש"כ פרק סו הלכה מז בשם הגרש"ז אורעבך וצ"ל אולם ראיתי שמביאים בשם הגרנ"ק וצ"ל שהחמיר בזה.

צחצוח נעליים

כ' הפוסקים^{כב} שמותר לצחצח נעליים בחוה"מ לצורך המועד ויש שכי^{כג} בשם החזו"א שהמנהג שלא לצחצח נעליים בחוה"מ.

ניקוי הבית והרהיטים

כל פעולה הקשורה בניקיון הבית והרהיט שאינו מעשה אומן מותר לעשותה בחוה"מ כגון שטיפת רצפות, ניקוי חלונות, שאיבת האבק באופן שטחי במכשיר המיועד לכך וכל כיוצ"ב.

האמור הוא דוקא בפעולות ניקוי הנעשות יותר מפעם בשבוע אבל אלו הנעשות רק לעיתים מזומנות כגון ניקיון יסודי או לצחצח החלונות למי שאין דרכו לעשות זאת תדיר וכיוצ"ב אסור^{כד}.

בגד שהתקלקל אם לא יכבסו

דבר האבד אם יש חשש שהבגדים יתקלקלו ללא כיבוס מפני שהלכלוך לא יצא או שיתעפשו וכדו' מותר לכבס ככל דבר האבד^{כה}.

כב. אגרות משה או"ח ח"ה סי' לו אות ד, שבט הלוי ח"ו סי' רמד אות ג.

כג. זה השלחן ח"ב סי' תקלד שכך אמר לו החזו"א.

כד. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו פרק ה הלכה מב. ונראה דדבר פשוט הוא שאם הדרך לעשות לעתים קרובות חשיב צורך המועד אולם אם עושה זה לעתים רחוקות לא חשיב וניכר שהוא לצורך המועד והוי טירחא שלא לצורך המועד שאסרו חכמים.

כה. אמנם יש לדון אם מותר ללבשם האם גזירת כיבוס של חכמים הוא גם בכה"ג ויל"ע.

בהיתר מי שאין לו אלא חלוק אחד

שו"ע שם. ואלו שמכבסין וכו' ומי שאין לו אלא חלוק אחד. והטעם שחלוק אחד מתלכלך אפילו כיבסו קודם יו"ט וכ' הפוסקים^כ דאפילו לא כיבסו קודם יו"ט בפשיעה מותר לכבסו בחול המועד.

נשרו כליו במים אם מותר לשטחן בחמה

שו"ע שם. ואלו שמכבסין וכו' וכולן מכבסין כדרךן אפילו בנתר ואהל ובפרהסיא ע"ג הנהר. ובאופן שנשרו כליו במים כ' הפוסקים^כ שמותר לשטחן בחמה ואין לחוש למראית העין כמו שהחמירו בזה בשבת.

כמה בגדי קטנים מותר לכבס בחוה"מ בבת אחת

רמ"א. מיהו לא יכבסו רק הצריך להן דהיינו חלוק אחד מיהו בגדי קטנים ביותר דהיינו אותן שמלפפין בהם ומשתינים ומוצאין רעי בהם מותר לכבס

כו. כ"כ בכה"ח אות יב בשם כמה פוסקים וכ' שכן מסתמיות דברי השו"ע משמע דגם אם פשע ולא כיבסו קודם יו"ט מותר לכבסו במועד וכ"כ בחזו"ע חוה"מ הלכה יב.

כו. שו"ת עמק ההלכה ס"ס קמו והראיה מסוכה י. מעשה עם מנימין, וכ"כ בחזו"ע שם, וכ"כ באשרי האיש חוה"מ פ"א סי"א בשם הגריש"א, וכ' שאף בשבת אסור ליבש בפרהסיא בגד שנרטב משום מראית העין בחוה"מ אין חשש של מראית העין כיון שידוע שיש כמה אופני היתר לכביסה, ובחוט שני חוה"מ עמ' רלח כ' שאפילו אם יכול לייבש הכביסה בצנעא במכונת ייבוש מותר ליבשם בפרהסיא שלא מצינו שהוזכר איסור על ייבוש כביסה בחוה"מ.

ארבעה וחמשה בפעם אחת כי צריך להרבה מהם כל רגע. מבואר מדברי הרמ"א דיש חילוק בו בגדי קטנים ביותר שמתלכלכים תדיר שהתירו לכבס ארבעה וחמשה בפעם אחת לבן בגדי קטנים שאיירי השו"ע [התבאר לעיל גיל זה] שהותר רק לכבס בגד אחד בכל פעם שמתלכלך.

למעשה כ' הפוסקים^{כח} שאם מכבסים במכונת כביסה מותר לכבס כל בגדי הקטנים הנצרכים לכל המועד בבת אחת והטעם ביארו משום שבכה"ג ממעט בטירחא אמנם התבאר לעיל שלהוסיף במכונה בגדי גדולים אסור.

סעיף ב

כלי פשתן בכיבוס

שו"ע. כל כלי פשתן מותר לכבסן ולא נהגו כן והו"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור א"א אתה רשאי להתיר בפניהם. והטעם שמותר מדינא הוא הואיל שקלין להתלכלך ואפילו היה מכבסן קודם המועד^{כט} וגם אין טורח בכיבוסן כ"כ. ומ"מ ליתן לנכרי שיכבס מותר ואע"ג דכל מה שאסור בחוה"מ אסור גם ע"י נכרי כמבואר בשו"ע סי' תקמג ס"א בכלי פשתן שאינו אלא מנהג לאיסור מקלין כמבואר במ"ב בסימן שז ס"ק ח שכל דבר שאינו אלא מנהג ותומרא בעלמא מותר לומר לגוי לעשותו ורק דבר שאסור לישראל לעשותו מדינא אסור לומר לגוי לעשותו.

כח. שו"ת באר משה ח"ז סי' לב וכן בחוט שני חוה"מ עמ' רלז.

כט. מ"ב ס"ק יב בשם הפוסקים.

ל. רש"י מו"ק יח: ד"ה וכלי והביאו המ"ב שם.

סעיף ג

טירחא במועד

טעם וגדר איסור טירחא

ש"ע. מביאין כלים מבית האומן שהם לצורך המועד כגון כרים וכסתות וצלוחיות. אבל כלים שאינם לצורך המועד כגון מחרשה או צמר מבית הצבע אין מביאין.

טרם נבאר הלכות טירחא במועד יש להקדים דהטעם שאסור טירחא במועד מבואר בלבוש [תקלה ס"א] שהוא כדי שישמח במועד ולא ינהג בו מנהג של חול. גדר השיעור של טירחא שאסרו התבאר בהערה לא.

טירחא לצורך המועד

טירחא לצורך המועד מותר ואפי' טירחא גדולה כמבואר בשו"ע הנ"ל שמביאין כלים שהם לצורך המועד, [ואפילו בפרהסיא דבר שהוא ניכר לצורך המועד^ב] ולא חילקו הפוסקים בטירחא ומ"מ אין מולכין לבית האומן אפילו כלים שהם מכשירי א"נ ואפילו לצורך המועד^ג וע' הערה לד.

לא. שמעתי מהגר"י משדי שהשיעור הוא מה שרגילות שלאדם קשה לו לסחוב שיוצא מביתו לאפוקי פלאפון וכדומה שהרגילות שאין קושי במשאם.

לב. מבואר במ"ב סי' תקלה ס"ק ד.

לג. כן מבואר בב"ח וא"ר [ומקורם הוא ממה שכתב בברייתא במו"ק יג: מביאין כלים מבית האומן כד מבית הכדד וכוס מבית הזגג, והיינו מכשירי א"נ וע"ז כתוב שרק מביאין ומשמע שאין מוליכין אפילו כלים שהם מכשירי א"נ] והביאם המ"ב בס"ק טו להלכה וע"ע משכ' בזה בשם המאמר מרדכי בהמשך הלכה זה בהערה.

לד. משמע מהפוסקים הנ"ל דאף מכשירי א"נ אסור לתת לאומן, וצ"ב דבשלמא מכשירי שאינם א"נ מבואר בראשונים מו"ק יג. שני טעמים לאיסור למה אין מביאין

טירחא שלא לצורך המועד

טירחא שלא לצורך המועד אסור כמבואר בשו"ע הנ"ל שכלים שאינם לצורך המועד אין מביאין מבית האומן^{לה}.

כלים מבית האומן.

א. רש"י. משום טירחא ב. נמוקי יוסף. משום שיסברו שנתן לתקנו במועד והאומן תיקנו במועד, וטעמים אלו גם סיבה למה לא מולכין לבית האומן במועד אולם מכשירי א"נ שמותר לתקנם במועד אפילו מעשה אומן, טעמים אלו לא מהווה סיבה לאסור להוליך כלים לבית האומן דאי משום טירחא, טירחא במועד מותר לצורך המועד, ואי משום שיאמרו שתיקנם במועד, הא מותר לתקנם במועד דמכשירי א"נ מותר לתקנם לצורך המועד אפילו מעשה אומן כמבואר בסימן תקמ סעיף ח ויל"ע.

שוב מצאתי שבמאמר מרדכי פליג על דברי הפוסקים הנ"ל שאסרו להוליך כלים לבית האומן ואפילו מכשירי א"נ והטעם שפליג הוא דהואיל ומותר לתקנם למה שיהא אסור להוליכם ולכן כ' שמה שנקטה הברייטא יג: מביאין כלים מבית האומן לאו דוקא אלא ה"ה מוליכין והטעם הוא הואיל והוי צורך המועד וכמשנ"ת.

ומ"מ ליישב דברי הפוסקים שאסרו ראיתי שמביאים שבספר חוה"מ כהלכתו פ"ב (ס"כב כד ובהערה סד) שהביא בשם הגרמ"ש קליין שהטעם הוא דבשלמא כשמביא כלים לצורך המועד ע"כ לוקח להשתמש בהם במועד אבל כשמוליך כלי לבית האומן אין מוכח שצריך הכלי למועד ואפשר שהאומן יתקן זאת במועד ובעל הכלי ישתמש בוה רק לאחר המועד.

לה. ע' משנ"ת בהערה לעיל שיש עוד טעם לאיסור לבד מטירחא והוא שיסברו שנתן לתקנם במועד והאומן תיקנו במועד וכ' המ"ב ס"ק טז דלפי טעם זה אפילו מבית לבית באותה חצר דליכא טירחא ואפילו מאומן נכרי אסור להביא שיסברו שהבעל הבית צוה לתקנו במועד.

סימן תקל"ה

שלא לפנות מחצר לחצר בחול המועד

סעיף א

גדר הטירחא שאסרו לפנות מחצר לחצר ומחצר למבוי

שו"ע. אין מפנין מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה ולא לפנות דירתו ולא לפנות כליו^א שאינם לצורך המועד. והטעם בכל זה הוא משום טירחא כמבואר בנימוק^י ו: והביאו המ"ב ס"ק א ור"ל שיהיה אדם שמח ברגל ולא יהיה לו טרחא^ב אמנם כ' הפוסקים^ג שזה דוקא דרך רה"ר.

אולם אם מפנה מחצר לחצר ולא עובר דרך רה"ר מבואר בשו"ע בהמשך הסעיף שמותר, והטעם הואיל ול"ה טירחא וכן הוא בצנעא^ד, ואפילו

א. היינו שכליו נמצא במקום אחר ורוצה לפנות כליו, ודירתו היינו שהוא בכלל.

ב. כה"ח ס"ק א בשם הבגדי ישע.

ג. מג"א ס"ק א והביאו המ"ב ס"ק ב.

ד. מ"ב ס"ק ה.

כמה חצרות^ה וכן אם גר בקומה גבוהה מאד ועובר לגור באותו בנין בקומה נמוכה בכה"ג לא אסרו הואיל ולא עובר דרך רה"ר^י.

יבואר החילוק שבאותה חצר יכול לפנות אפי' מרחק רב ואילו מחצר לחצר רק בסמוך לו

שו"ע שם. אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר, ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי י"א שמבית לבית הסמוך לו מותר. והטעם דמותר באותו חצר הוא הואיל ול"ה בפרהסיא וכן לא הוי טירחא כ"כ, אבל אם פתוח למבוי אז רק מתרחק לבית הסמוך לו מותר, ובביאור החילוק ע' בהערה^ה.

ה. כן מבואר במג"א שם ובמ"ב שם, ובביאור דין זה שהתירו אפי' מרחק רב ע' משנ"ת בהלכה הסמוכה ובהערה שם.

ו. בביאור ההלכה ע' משנ"ת בסמוך בהערה ח.

ז. נימוק"י מו"ק ו: והביאו במ"ב ס"ק ה.

ח. וצ"ב דמבואר בשו"ע כאן שבאותו חצר או בנין אם לא עובר דרך רה"ר או מבוי אפשר לפנות כליו ואפילו אלף ק"מ שלא חילקו חכמים כמבואר במ"ב ס"ק ב, ואילו מחצר לחצר כתב השו"ע שאם עובר דרך רה"ר או מבוי מותר רק לבית הסמוך לו ואם יש בית שפחות סמוך אסור לו אפילו שהוא מטר שתיים ודבר זה טעון ביאור שאם אסור משום טירחא כנתבאר א"כ גם אם לא עובר דרך רה"ר או מבוי היאך התירו לפנות ללא שיעור מרחק הא יש כאן טירחא, מ"ש.

ושמעתי מהגר"י משדי שגדרי חכמים הם שהואיל ובדרך כלל באותו חצר אין טירחא ול"ה בפרהסיא, ודרך רה"ר בדרך כלל יש טירחא וגם פרהסיא א"כ אמרו חכמים שבאותו חצר מותר ודרך רה"ר אסור אף אם יתכן שבאותו חצר יהיה טירחא גדולה וכמו שנתבאר, וכן ברה"ר יהיה פחות טירחא דזה שיעור חכמים דחכמים לא נותנים דבריהם לשיעורים דמרחק זה אסור ומרחק זה מותר אלא נותנים גדרים.

סעיף ב

דיני העברת דירה בחוה"מ

ש"ע. יש מתירים לפנות מחצר של אחר לחצר שלו ואפילו מנאה לכעורה. והטעם מבואר בירושלמי פ"ב דמו"ק והביאו המג"א ס"ק ב דשמחה לאדם שיהא דר בשלו. מ"מ הרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה וע"כ כתב זה בשם י"א.

ונבאר דיני העברת דירה בחוה"מ:

א. באופן ששתי הדירות בשכירות או ששתיהן שלו אין לעבור לכו"ע כנתבאר והטעם הואיל ואין לו מזה שמחה.

ב. לעבור מדירה בשכירות לדירה שלו שהיא רכוש י"א שמותר כמבואר בשו"ע הנ"ל אולם י"א שאסור, והטעם שבזמנינו שיש לכל אחד הרבה כלי בית ורהיטים כבדים ויקרים והעברת דירה כרוכה בטירדה גדולה יש בכך משום זלזול במועד ואין להתיר. ולפי"ז ה"ה לפנות מחצר לחצר שלא דרך רה"ר שמעיקר הדין מותר לכו"ע, יש מקום להחמיר.

בד"א באופן שאין לו הפסד כספי אם לא יעבור אולם אם יש לו הפסד כספי וכגון שמשלם שכירות יש להקל"א

ט. וכ"כ בחזו"ע הלכה כט.

י. שו"ת באר משה ח"ו סי' כח מובא בשש"כ פ"ס והביאו עוד פוסקים. ועוד שמצינו שהרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה כנתבאר ולכן כ' השו"ע זה בשם יש מתירין וא"כ יש להחמיר

יא. שעה"צ תקלה ס"ק ה, [ומסתבר שלא כל הפסד קטן נתיר לעבור דהא יש לחוש לזלזול המועד וכמשנ"ת]

- ג. לעבור מדירה לדירה באותו בנין אף מדירה גבוהה לנמוכה או להיפך מעיקר הדין מותר כנתבאר בתחילת סעיף א אלא דיש להסתפק לאסור דאולי יש כאן זלזול וטירחא במועד וכמשנ"ת לעיל סיבת האוסרין לעבור אף לדירה שלו עיי"ש.
- ד. אדם שדר אצל חבירו באותו בית בחדר בפני עצמו ועתה שכר בית עם כמה חדרים לעצמו כ' הפוסקים² דאסור לו לעבור למקום ששכר אע"פ שנוח לו יותר שהרי אפילו מכעורה לנאה אסור לכו"ע אם אינו עובר לשלו, מיהו אם היה דר ביחד עם אחד בחדר אחד מותר לו לעבור לדירה אחרת באופן שיהיה לו חדר מיוחד³.

העברת חפצים ממקום אחר לביתו

כ' המ"ב ס"ק ז שכל ההיתר ליש מתירין שהביא השו"ע הוא רק שעובר לדירה שלו. אולם לפנות כלים לחצר שלו אין להקל אא"כ חוסך את דמי השכירות לעצמו שאז מותר מטעם דבר האבד ואפילו אם מטרתו בהעברת חפציו ורהיטיו במועד כדי לנצל זמנו הפנוי במועד ולמנוע ביטול תורה בהעברתם לאחר המועד אסור⁴.

יב. מג"א ופמ"ג והביאם המ"ב ס"ק ז ועיי"ש בשעה"צ ס"ק ה.

יג. שעה"צ שם בשם הפמ"ג, וכ"כ בחזו"ע שם בהערה עא.

יד. הגר"מ פיינשטיין הובא בספר חוה"מ כהלכתו עמוד רפו הערה צח, והביאם החזו"ע שם.

סעיף ג

פינוי זבל בבית ואשפה ברחוב

שו"ע. הזבל שבחצר אסור להוציא אלא יסלקנו לצדדין ואם נתרבה עד שנעשה חצר כרפת מוציין אותו לאשפה. י"א^{טו} שמותר להוציא זבל מהבית או מהחצר אפילו באופן שיכול להשאיר הזבל בבית בשקית סגורה ולא יהיה ממנו ריח ואפילו לרה"ר מותר להוציא כיון שאין בזה טירחא מרובה^{טז}.

וכן י"א^{יז} שמותר לאסוף את פחי האשפה שברחובות שהרי אם לא יפנו את האשפה תיראה העיר כרפת במשך חוה"מ וגם משום שזה צרכי רבים.

טו. אשרי האיש חוה"מ פ"י סימן טו בשם הגריש"א.

טז. ושמעתי מהגר"י משדי שאף אם יהיה בזה טירחא יש להקל הואיל והוי כאורח חיים של אדם לפנות שקית אשפה ובכה"ג לא אסרו חכמים משום טירחא.

יז. חוט שני חוה"מ עמוד רו.

סימן תקל"ו

כל צרכי רכיבה מותר לעשות בחוה"מ

סעיף א

לתקן צרכי רכיבה לראות פני חברו

שו"ע. מי שצריך לרכב במועד לטיל או לצורך המועד ולא ניסה ללכת ברגליו יכול לטל צפרני הסוס וכו' ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד. הנה לענין לראות פני חברו מבואר במ"ב ס"ק א שמותר לתקן צרכי רכיבה בשביל זה ובפמ"ג א"א ס"ק א מבואר שאף מותר לתקן צרכי רכיבה כדי ליסוע מא"י לחו"ל בשביל לראות פני חברו הואיל והוי דבר מצוה כמבואר במג"א סימן תקלא ס"ק ז וכן מבואר בשו"ע סי' תטו ס"א ועיי"ש במ"ב.

א. אולם עיי' בב"י סו"ס רמח שמבואר בדבריו שלראות פני חברו לא חשיב דבר מצוה ויל"ע.

תיקון רכב ואופניים

ש"ע. מי שצריך לרכב במועד לטיל וכו' יכול לטול צפרני הסוס וכו'. ותיקון רכב או אופניים מותרים בתיקון מעשה הדיוט אם צריך להם אבל בתיקון שהוא מעשה אומן יש אוסרים ויש מקילים ויבואר בהערה^ב ואם התיקון הוא דבר האבד אף בנעשה אומן מותר.

אולם לגבי תיקון אופניים לילדים באופן שרכיבתם אינו משום שצריכים להגיע ממקום למקום אלא עצם הנסיעה תענוג להם יש לדון האם זה נחשב לצורך המועד שנתיר להם לתקנם^ג.

שיעורי נהיגה בחול המועד

מותר לקיים שיעור נהיגה בחול המועד אם התחיל בכך קודם המועד ואם לא ימשיך עלול להפסיד אבל אם אין לו הפסד אסור מפני שאין זה לצורך המועד^ד.

ב. בשו"ת באר משה ח"ז סי' נו אוסר במעשה אומן וכ"כ בספר שלחן עצי שטים סי' א ס"ב ס"ק ח וכן במעדני שבת סימן יח ס"ק ג ונראה לענ"ד שכך הסברא הפשוטה שהוא ככל המלאכות שחכמים התירו לצורך המועד רק מעשה הדיוט ולא מעשה אומן.

אולם בשו"ת אור לציון ח"ג פרק כד אות ה וכן בספר חוט שני חוה"מ עמוד רט כ' שמותר לתקן רכב לצורך המועד אף מעשה אומן וסברתם שהוא כעין משכ' הריטב"א על דברי המשנה מו"ק ח: עושה אשה תכשיטיה במועד כוחלת ופוקסת ומעברת סרק על פניה והביא דין זה השו"ע בסימן תקמו ס"ה להלכה, ומבואר שמה שהתירו חכמים צורך אוכל נפש מעשה אומן אינו דוקא ממש א"נ אלא כל צורך חשוב ונצרך מאד לאדם והאדם נהנה מזה עשו אותו כמו צורך א"נ שהתירו מעשה אומן וא"כ ה"נ יהיה מותר לתקן צרכי רכיבה בחוה"מ אף מעשה אומן אם נחוץ לו ביותר דחשיב כצרכי א"נ.

ג. בחוט שני חוה"מ עמ' רי כ' לאסור ויל"ע ונראה דתלוי במחלוקת הפוסקים שכי' לגבי צידה לשם תענוג ולא לצורך אכילה האם מותר בחוה"מ ע' בסי' תקלג סעיף ד עיי"ש.

ד. מועדים וזמנים ח"ד סי' שב, ספר חוה"מ כהלכתו פ"ז בשם ספר מועדי ד' הלכות חוה"מ סל"ז.

לאו דמחמר בחוה"מ

רמ"א. ומתר לרכב במועד אפילו מעיר לעיר אפילו בחינם וכן נהגו. והטעם מבואר בפוסקים דברכיבה ליכא שום מלאכה ולכן מותר אף בלא צורך אולם יש לדון האם מותר לסוע בעגלה וכדו' שמחובר לבהמה שלא לצורך המועד מצד לאו דמחמר.

הנה מבואר בארחות חיים הלכות יו"ט שמחמר בהמתו מותר וכן הוא בכל בו סי' נח והובא בב"י סי' תצה"א אולם ע' בביאור תקלו ד"ה ומתר, צידד להחמיר הואיל שביום טוב י"א דיש לאו דמחמר ומ"מ סיים דהמקל יש לו ע"מ לסמוך].

סעיף ב

ניקוי הרכב בחוה"מ

שו"ע. מתר לסרוק הסוס כדי ליפותו. יש שכתב' שאסור לנקות וליפות את המכונית בחוה"מ שאין זה דומה לסירוק הסוס שהוא צורך הרכיבה כמבואר במ"ב ס"ק ה', ועוד שיש בזה טירחה הרבה יותר גדולה מסירוק הסוס וגם דבר כזה נעשה בפרהסיא ויש בכך זלזול במועד אולם אם המכונית נתלכלכה באופן המפריע לנסיעה מותר לנקותה.

ה. וכן העלה בחזו"ע הלכות חוה"מ הלכה ב.

ו. שו"ת באר משה ח"ז סי' נו.

דבר האבד בהפסד מועט

ש"ע. אין מושיבין תרנגלת על הביצים לגדל אפרוחים ואם הושיבה קודם המועד וברחה מעליה יכול להחזירה וכו'. מבואר מדברי השו"ע שדבר האבד שהתירו בחוה"מ הוא אפילו בהפסד מועט דהא התיר להחזיר את התרנגלת על הביצים לגדל אפרוחים אפילו שעדיין לא ישבה עליהן ג' ימים ובכה"ג הוא ראוי לאכילה אלא שלגדל אפרוחים אכתי לא ראוי ובכל זאת התיר השו"ע להושיבה כדי לגדל אפרוחים א"כ חזינן שגם הפסד מועט התירו משום דבר האבד^ז. [ומ"מ סיים השו"ע הנ"ל והוא שיהיה תוך ג' ימים לבריחה והטעם ביאר המ"ב ס"ק יב שלאחר ג' ימים יש טורח גדול בחזירה וגם אפשר שלא יועיל כלל החזרה שכבר אזל חמימותה ממנה].

גדר הפסד מועט

הגדרה של הפסד מועט הוא דבר שדרך בני אדם להצטער עליו^ח.

ז. כן הוכיח בחזו"ע הלכות חוה"מ הלכה ד.

ח. שמעתי מהגר"י משדי שליט"א, והביאור בזה עיין משנת' בסימן תקלו סעיף א כללי דיני דבר האבד אות ד' ובהערה שם.

דעת השו"ע שמלאכת חוה"מ הוא איסור דרבנן

שו"ע. אין מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים ואם הושיבה קודם המועד וברחה מעליהם יכול להחזירה וכו'. הנה בגמרא נחלקו האם מה שיכול להחזירה זה דוקא לאחר ג' ימים לישיבתה שאז יש הפסד גדול שכבר הביצים לא ראוי יותר לאכילה וכל מה שראוי זה רק לגדל אפרוחים ולכן התירו להחזירה אבל בתוך ג' ימים שראוי לאכילה לא התירו להחזיר משום טירחא או שהתירו גם בתוך ג' ימים לישיבתה להחזיר שאפילו שראוי לאכילה מ"מ אם לא יחזיר תו לא יוכל לגדל אפרוחים מביצים אלו וא"כ יש לו הפסד וגם להפסד מועט חששו.

ולהלכה כ' הטור שזה תלוי במחלוקת ראשונים האם מלאכת חוה"מ דאוריתא או דרבנן דלדעת ר"ת וריב"א חגיגה ית. ד"ה חולו, דהוא דרבנן יש להקל שגם להפסד מועט חששו ויכול להחזיר, וא"כ השו"ע שפסק כן יש להוכיח שס"ל שמלאכת חוה"מ דרבנן וע"ע משכ' בסימן תקל להוכיח מעוד כמה מקומות דס"ל לשו"ע כן.

אולם דעת הרמ"א התבאר בסימן תקל דס"ל כדעת הראשונים שמלאכת חוה"מ הוא איסור דאוריתא א"כ יהיה אסור להחזיר התרנגולת רק אם ישבה ג' ימים שאז יש הפסד מרובה דתו לא ראוי לאכילה אלא לגדל ביצים ואם לא יחזירה יהיה לו הפסד מרובה שילך לאיבוד אולם בתוך ג' ימים לישיבתה יהיה אסור להחזירה שהוא רק הפסד מועט דראוי לאכילה^ט.

ט. יסוד הדברים מבואר במ"ב ס"ק י.

סימן תקל"ז

דין מלאכת דבר האבד

סעיף א

גדר דבר האבד וכללי דיני דבר האבד

שו"ע. דבר האבד מתר לעשותו בחוה"מ בלא שינוי, רמ"א מיהו בכל מה דאפשר להקל בטירחא יעשה. הנה טעם שהתירו לעשות מלאכה בדבר האבד כ' הריטב"א [מו"ק יג. ד"ה אלא] משום שטעם איסור מלאכה בחוה"מ הוא כדי שישמח ולא יטרח במלאכה ולכן התירו בדבר האבד כדי שלא יהא דואג על אבדתו ונמנע משמחת יו"ט.

טרם שנבאר הלכות מלאכת דבר האבד בחול המועד נקדים הקדמה יסודית.

א. דבר האבד היינו שאם לא יעשנו עכשיו יבוא לידי הפסד מהקרן" כמבואר מדברי השו"ע סימן תקלט ס"ד אמנם מניעת

א. ובאופן שיש מבצע בחנות ורוצה לקנות מוצר מסוים שאינו לצורך המועד, אם הוא אמור לקנות מוצר זה לאחר המועד מותר לו לקנות זה עכשיו אף שאינו לצורך המועד ואפילו בכמות גדולה אם יש לו צורך בזה לאחר המועד הואיל וחשיב כהפסד מהקרן שאמור לקנות זה ומ"מ יש להזהר אם קונה כמות גדולה שלא יהיה לו טירחא בזה

רווח [היינו שיכול להרויח הרבה ואם לא יעשה יפסיד] לא מיקרי דבר האבד דמניעת רווח לא מיקרי פסידא כמבואר מדברי השו"ע שם והמ"ב שם ס"ק טו, ובכה"ג לא הותר לעשות מלאכה.

אולם באיסור סחורה בחוה"מ שאינו מלאכה מבואר ברמ"א בסימן תקלט ס"א בשם הב"י [ריש סימן תקלט] דיש להתיר אף מניעת רווח² ודוקא בתנאים דלהלן, אם הוא רווח שאינו מצוי או אף במצוי אולם בעינן שיוציא קצת לשמחת יו"ט וכן שיעשה בצנעא ונבאר להלן בסי' תקלט סעיף ה יותר בהרחבה.

ב. דבר האבד שהותר הוא אפילו בלי שינוי כמבואר בשו"ע ס"א, ואפילו שלא לצורך המועד כמבואר ברמ"א סי' תקלג ס"ה, ואפילו בפרהסיא כמבואר בשו"ע סי' תקלח ס"ב שדוקא בספק דבר האבד כ' שצריך צנעא' ולא בדבר האבד ודאי והתבאר בהמשך ההקדמה באות ה ובהערה שם. וי"א³ דדוקא דבר האבד כזה שההפסד הוא בגוף הדבר אז אפשר אפילו בפרהסיא אולם כשאין ההפסד בגוף הדבר וכגון פירות הנמצאים במקום שעשויים ליגנב משם שאין ניכר בגוף הפירות הפסד כל שהוא צריך לכתחילה לעשות בצנעא.

ושיעור הטירחא יתבאר לעיל בסו"ס תקלד שהוא מה שהרגילות שלאדם קשה לסחוב שיוצא לדרך עי"ש.

ב. וע' חזו"א סימן קלה מו"ק י: ד"ה ובדבר האבד שכ' להוכיח חילוק זה בדבר שאיסורו משום מלאכה שיותר חמור מדבר שאיסורו משום סחורה שיש להקל.

ג. מבואר להדיא במ"מ על הרמב"ם (פ"ז מהלכות יו"ט הל"ג ד"ה וכן) שמה שהצריכו בהכנת פירות מפני הגנבים הוא משום לפי שאינו חשש וודאי ההפסד אלא ספק וחשש רחוק הוא שמא יגנבו הו"ד בביאור הל"ל סי' תקלז סוד"ה דבר האבד.

ד. ריטב"א (מו"ק יב: ד"ה גמ' תנא ובלבד שיכניסם בצנעא לתוך ביתו) והביאו הכה"ח בסימן תקלח ס"ק טז להלכה.

ג. דבר האבד שהותר לעשות מלאכה היינו דוקא בלי טירחא מרובה כמבואר בשו"ע ס"ב אמנם בטירחא מרובה לא הותר אא"כ נפיש פסדיהו כמבואר בשו"ע סי' תקלח ס"א ובמ"ב שם ס"ק ו.

ד. שיעור דבר האבד התבאר לעיל מדברי השו"ע בסימן תקלו ס"ד שהוא אפילו בהפסד מועט עיי"ש, ושיעור הפסד מועט הוא דבר שדרך בני אדם להצטער עליו.^ה

ה. ספק דבר האבד כ' המג"א ס"ק א דיש להקל' וביאר בביאור"ל בד"ה דבר האבד דהיינו אם אותו החשש מצוי שיבוא ובלאו הכי אין להקל', ומ"מ גם במקום שמותר יש לעשות בצנעא כמבואר בשו"ע סי' תקלח ס"ב.^ו

ו. כל היתר של מלאכת דבר האבד היינו רק אם לא כיון מלאכתו במועד כמבואר בשו"ע סי' תקלח ס"א

ה. שמעתי מהגר"י משדי שליט"א והוא ע"פ דברי הריטב"א שהבאתי בריש הלכות דבר האבד שטעם ההיתר שהתירו לעשות מלאכת דבר האבד הוא כדי שאדם לא יצטער על אבידתו וימנע משמחת יו"ט א"כ גם בדבר שדרך בני אדם להצטער על זה ימנע משמחת יו"ט.

ו. הביאו מ"ב בס"ק א והביא גם שבחיי אדם כ' שיעשה ע"י עכו"ם ולא בעצמו.

ז. וכ' בביאור"ל הנ"ל שהוא אפילו למאן דס"ל דמלאכת חוה"מ דרבנן דהא הב"י בסימן תקלט כ' להחמיר בספק דבר האבד לדעת הרא"ש והרי הרא"ש בריש מו"ק ס"ל שמלאכת חוה"מ דרבנן ומכאן זה הוכיח שאף למאן דס"ל שמלאכת חוה"מ דרבנן בספק דבר האבד יהיה אסור אא"כ מצוי ההפסד.

ח. ויסוד הדברים הם ע"פ המבואר בהרב המגיד פרק ז' מהלכות יו"ט דין ג בשם הרמב"ן שביאר דברי המשנה מו"ק יב: מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ובגמ' תני ובלבד שיכניס בצנעא, והטעם הוא לפי שאינן ודאי הפסד אלא ספק וחשש שמא יגנבו לכן צריך צנעא דבדאי הפסד לא צריך צנעא ומ"מ גם בספק דבר האבד אם א"א בצנעא יעשה בפרהסיא כמבואר בסימן תקלח ס"ב בדברי הרמ"א.

- ז. הפסד רוחני הוא בכלל דבר האבד כמבואר בסימן תקמה
ס"ב שמותר לכתוב באופנים שאם לא יכתוב לא ילמד וטעם
ההיתר הוא משום דבר האבד עיי"ש.
- ח. שעושה מלאכה בדבר האבד שהתירו כ' הדרכי משה סי'
תקלז ס"ק א בשם רבינו ירוחם^ט שא"צ להקפיד לעשות רק
עד היכן שיכול לבוא לידי הפסד אלא מותר לו לגמור את
המלאכה כולה וביאור דברים אלו ע' בהערה'.
- ט. דבר האבד שהתירו מבואר ברא"ש פ"ק דמו"ק סי' יז היינו
שעיקר הדבר נפסד אבל בשביל מעט תוספת קלוקל לא
מיקרי דבר האבד ולא התירו^א, ויתבאר להלן בסי' תקמא
סעיף ד עיי"ש.
- י. דבר האבד שצריך לשכור אדם שיעשנה, אם יכול לשכור
עכו"ם נכון שלא ישכור ישראל^ב דאין לתת שכר במועד
דכעובדא דחול דמיא כמבואר בסי' תקמב סעיף א.
- יא. המלאכה לצורך מניעת דבר האבד, מותרת גם כשניתן למנוע
זאת בדרכים אחרות שאין בהם משום מלאכה לדוגמא דלת

ט. תולדות אדם וחווה נתיב ד' ח"ה.

י. בביאור הדברים ביאר הגרש"ז אויערבך [שש"כ פרק סז הערה כט] דדוקא באותו
החפץ עצמו מותר [כמו טעינת קורה שניה על אותם זיתים דריש מי שהפך שלדעת ר'
יוסי מותר לגמור את כל מלאכת סחיטת הזיתים שהכל נחשב לדבר האבד אף שבאמת
שמחמת שלא יאבדו הזיתים מספיק לטעון רק קורה ראשונה וכדעת ר' יהודה] אבל
לא נאמר דמכיון שמותר לו לקטוף פירות מעץ אחד מחשש שמא יגנבו שוב יהא מותר
לו לקטוף פירות מעץ אחרים שעל ידו אין בהם חשש גניבה, ועוד כ' להוכיח מכמה
ראשונים שלא הותר לגמור רק אם יש עכ"פ הפסד קטן עיי"ש.

יא. דברי הרא"ש אמורים לגבי תיקון בגדים ומנעלים שנקרעו וצריך לתקנם כ' שאם
יתקלקו קצת אין היתר לתקנם דמעט קלוקל לא מיקרי דבר האבד.

יב. מ"ב סי' תקמב ס"ק ה, ובביאור^ה ל שם ד"ה אפילו, שהוכיח כן מדברי הריטב"א
מו"ק יב. ד"ה האי.

שנשברה מותר לתקנה למרות שניתן למנוע הגניבות גם ע"י שיעמיד שומר לפתחו".

יב. י"א" שגם שניתן באמצעות תחבולות מסוימות ליצור מצב שבהגיע המועד לא יהיה הדבר אבד אינו חייב לנהוג כן.

לא השקה בית השלחין קודם המועד מחמת אונס

שו"ע שם. לפיכך בית השלחין שהתחיל להשקותה קודם המועד מותר להשקותה שכיון שהתחיל להשקותה קודם לכן אם לא ישקנה תפסד וכו'. ואם לא השקה קודם מבואר שאסור והטעם מבואר ברש"י מו"ק ו: בד"ה לא ישקם, שכיון שלא התחיל לא תפסד ע"י איחור איזה ימים ואסור אולם ברמב"ם פ"ח מהלכות יו"ט ה"ד כ' הטעם שאם לא השקה אותה קודם המועד יהיה לו עתה טירחא יתירה להשקותה במועד וזה אסור אפילו במקום הפסד. ולפי שני טעמים אלו כ' השעה"צ ס"ק א שאין חילוק בין אם מניעת ההשקאה קודם המועד היה מחמת עצלות או אונס דכל גווני אסור".

יג. שו"ת מהרשד"ם (או"ח סימן כז) והביאו להלכה בספר חוה"מ כהלכתו פ"ב הלכה נו. יד. אשל אברהם (באטשאטש סי' תקלט) והביאו בספר חוה"מ כהלכתו פ"ב הלכה נו, עיי"ש. אולם ע' בדברי החזו"א סימן קלד סוף אות יד דאולי משמע מדבריו שבמקום שיכול לשכור פועלים לפני המועד בדבר שיכול להאבד בחוה"מ צריך לשכור פועלים כדי שלא יעשה מלאכה בחוה"מ עיי"ש.

טו. אולם ע' בא"ר אות ב' [הביאו הכה"ח אות ז] שכ' שמדברי השו"ע משמע קצת שאם אירע אונס שלא יכול להשקותה קודם המועד שמותר להשקותם במועד ואינו אסור אלא כששכח להשקותם או שנתעצל בהם עיי"ש

וכל זה כשאננם לצורך המועד אבל לצורך המועד כגון ירקות לאכלם
במועד לכו"ע שרי כמבואר בשו"ע בסעיף ד.

תיקון מקרר, פריג'דר.

מותר לתקן מקרר או פריג'דר לצורך שימוש במועד מכיון שבלי זה
יתקלקלו המאכלים ממילא נחשב כדבר האבד^{טז}.

סעיף ב

השקייה במשאבה

שו"ע. אפילו בית השלחין לא התירו אלא היכא דליכא טירחא יתירה וכו'.
ולענין השקייה במשאבה ע' להלן סעיף ד שכו' בשם הפוסקים שיש
להקל בזה שלא חשיב טירחא עיי"ש.

סעיף ג

בביאור דין והוא שלא פסקו שהתנה השו"ע

שו"ע. נהרות המושכין מים מן האגמים מותר להשקות מהם בית השלחין
במועד והוא שלא פסקו. ע' שעה"צ ס"ק ח שהביא שיש מפרשים^{טז} שצריך

טז. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו פרק ז הלכה מג, וכן שמעתי מהגר"י משדי והוסיף
שבימות הקיץ יש עוד סיבה להתיר והוא צורך אוכל נפש וכגון שע"י זה יכול לשתות
מים קרים וכדו'.

יז. רש"י מו"ק ד. ד"ה מותר להשקות וכ"כ הר"ף א: והרא"ש סי' ב.

שהאגמים לא פסקי שיש בהם שפע מים ויש מפרשים^{יח} על הנהרות שאין אותו נהר פוסק מן האגם אבל אם הוא פוסק אע"פ שיש בנהר זה שפע מים רבים שלא יוכל לבוא במועד לצורך דלי אפ"ה אסור להשקות ממנו דגורין^{יט} שמא יחשוב שהם מרובים כ"כ ואולי לא יהיו כ"כ מרובים ויצטרך לדלות והוי טירחא.

ולהלכה כ' הפוסקים^י שיש להחמיר כשני הפירושים הילכך היכא דפוסק מי אגמים או נהרות המושכים מהם אסור להשקות מהם שמא יבוא לגמור ולהשקות בכדו.

שיעורי נהיגה בחול המועד

מותר לקיים שיעור נהיגה בחול המועד אם התחיל בכך קודם המועד ואם לא ימשיך עלול להפסיד אבל אם אין לו הפסד אסור מפני שאין זה לצורך המועד^כ.

סעיף ד

טירחא יתירה לצורך אוכל נפש ולצורך מכשירי אוכל נפש

שו"ע. ירקות שרוצה לאכלן במועד יכול לדלות מים ולהשקותן כדי שיגדלו ויהיו ראויים למועד. והטעם כ' המג"א ס"ק ג דכל שהוא לצורך המועד

יח. מגיד משנה בפירוש דברי הרמ' [פ"ח יו"ט ה"א].

יט. שלחן גבוה אות ט, מ"ב ס"ק כ, כה"ח אות טו.

כ. מועדים וזמנים ח"ד סי' שב, ספר חוה"מ כהלכתו פ"ז בשם ספר מועדי ד' הלכות חוה"מ סל"ז.

באוכל נפש מותר אפילו טירחא יתירה והנה לגבי מכשירי אוכל נפש מבואר בשו"ע לקמן בסימן תקמ ס"ז וס"ח שמותר לעשותם גם במעשה אומן בלי שינוי כמו באוכל נפש עצמו ובחידושי הרמב"ן [בליקוטיו ד"ה הלכות מועד] מבואר שאף לגבי טירחא יתירה עשאהו כאוכל נפש שמותר ודוקא כשא"א לעשותן מערב יו"ט^{כא}.

לבשל או לאפות לצורך סעודת מצוה שחל באיסרו חג

לבשל או לאפות לצורך איסרו חג באופן שאם לא יבשלו או יאפו במועד לא יספיקו לעשות זאת לאחר החג ע' משכ' בסימן תקלג סעיף א עיי"ש.

השקייה במשאבה

שו"ע שם. אבל אם אינו רוצה לאכלן במועד ועושה כדי להשביחן אסור. מעיין ששואבים ממנו ע"י משאבה כ' הפוסקים^{כב} שמותר להשקות ממנו את השדה הואיל ואין בה טורח גדול.

כא. דברי המ"א והרמב"ן הנ"ל הביאם המ"ב בס"ק טו. ובעצם דברי הרמב"ן הביא המ"ב שם שהפמ"ג א"א ס"ק ג ס"ל דמכשירי אוכל נפש אף לצורך המועד בטירחא יתירה אסור.

כב. כה"ח אות יג ואות כה בשם השלחן גבוה סוף אות יב, וכ"כ החזו"א או"ח סי' קלד ס"ק יד ד"ה יש לעיין.

סעיף ה

טירחא יתירה בדבר האבד

שו"ע. אין עושין החריצים שבעיקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים וכו'. והטעם שאסור לעשות חריצין אף שהוא דבר האבד, הואיל והוי טירחא יתירה^{כג}, ובטירחא יתירא לא התירו דבר האבד וכן בשו"ע להלן סעיף ו מבואר שאמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה אולם לעשות לכתחלה לא עושין והטעם הוא משום טירחא יתירה אלא א"כ נפיש פסדייהו שמותר כמבואר בשו"ע בסימן תקלח סעיף א ובמ"ב שם ס"ק ו.

סעיף ו

דעת השו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן

שו"ע. אמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה היתה עמוקה טפח חופר בה עד ששה היתה עמוקה טפחיים מעמיק עד שבעה. הנה דין זה דעמוקה טפחיים מעמיק עד שבעה היא בעיא דלא איפשטא בגמ' מו"ק ד:; ויש מהפוסקים^{כד} שהחמירו בזה שמעמיק רק ששה ולמעשה השו"ע מיקל בזה כדברי הרמב"ם [פ"ח ה"ג] ומכאן הוכיח הביאור^{כז} [בסימן תקל בסוד"ה ומתר במקצת] והשעה"צ [בסי' תקלו ס"ק כ] שס"ל לשו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן לכן היקל בספק דרבנן וכן מבואר בשו"ע בסימן תקלו סעיף

כג. מ"ב ס"ק יז בשם רש"י מו"ק ד: ד"ה הא בחדתי.

כד. גימוק"י ב..

ד עיי"ש ההוכחה וע"ע בריש סימן תקל במה שכ' שיש הוכחה מעוד מקומות שס"ל כן.

ולכאורה לדברי הרמ"א בסימן תקל שהתבאר שס"ל שמלאכת חוה"מ דאוריתא^כ, יתכן דיש להחמיר שלא להעמיק עד שבעה ויל"ע.

סעיף ז

מלאכת דבר האבד התירו דוקא כשאין טירחא רבה

שו"ע. מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה ואם היתה שדה לחה מותר להשקות את כולה. ביאור סעיף זה הוא שהיו עושין סביב האילן חפירות למלאות אותן מים ועכשיו בחוה"מ עושה חריץ שימשכו המים מאילן לאילן^כ, ע"ז כ' השו"ע שמותר והטעם הואיל ואין זה טורח הרבה לעשות חריץ^כ וכן זה הטעם שאם היתה שדה לחה מותר להשקות שכיון שהיתה לחה במים קודם אין בה טורח ע"י השקאה^כ.

כה. עיין מ"ב ריש סימן תקל שהוכיח כן.

כו. מ"ב ס"ק כו בשם הגימק"י ב. במשנה.

כז. מ"ב ס"ק כו.

כח. מ"ב ס"ק כח.

סעיף ח

דבר שאינו מתכון בפסיק רישא מותר בחוה"מ

שו"ע. אסור לפתוח מקום לשדה כדי שיכנסו בה מים להשקותה ואם עושה כדי לצוד בו דגים כדי לאכלן במועד כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו ולמטה מקום שיצאו מותר.

ביאור דברי השו"ע הוא שעושה חור קטן שיזובו המים משם וישארו הדגים ניצודין מאליהן ואע"פ שממילא השדה שותה מהמים ונמצא משקה השדה מותר^כ והטעם הוא שאינו מתכון להשקות אלא לצוד את הדגים^ל. העולה שדבר שאינו מתכון בפ"ר מותר וכן מבואר בשו"ע בסימן תקלו ס"ב ובמ"ב ס"ק ה.

אמנם חשוב לציין שכל מה שמצינו היתר זה הוא רק באופן שיש לו במעשה ההיתר צורך המועד וכתוצאה מזה עושה מלאכה שאינו צורך המועד כגון כאן שמלאכת ההיתר הוא שצד דגים לצורך המועד אלא שכתוצאה מזה עושה מלאכה אחרת שאינה לצורך המועד אולם אם עושה מעשה בהיתר אבל שלא לצורך המועד ונגרם ע"י כך מלאכה בפס"ר לא מצינו בזה שהתירו^{לא}.

אולם לבני ספרד יש להקל בזה אף שאינו צורך המועד כלל. ובביאור הדברים עיי' משנת' בזה בהרחבה בסימן תקל (עמוד טו).

כט. מ"ב ס"ק לב בשם רש"י מו"ק י: ד"ה כגון.

ל. מ"ב ס"ק לב.

לא. כן מבואר בחוט שני (חוה"מ עמ' קעז),

סעיף ט, י, יא

דבר שאינו מתכון בפס"ר שמותר האם צריך שמעשיו מוכיחים שמתכון להיתר

שו"ע. אסור להשוות שדה לצורך חרישה ואם ניכר שמכון כדי לדוש לצורך המועד כגון שמשוה כולה מותר. מבואר מדברי השו"ע מסעיפים ח' ט' י' יא' שמותר לעשות מלאכה בחוה"מ בדבר שאינו מתכון ואף בפ"ר באופן שכוונתו לצורך מלאכת ההיתר, מ"מ בעינן גם שמעשיו יהיו מוכיחין ונכרים שלדעת צורך ההיתר הוא עושה^{לב}.

ומ"מ כ' הריטב"א מו"ק י': שבדיעבד לא קנסינן ליה אם אומר שדעתו להיתר אע"פ שאין מעשיו מוכיחין^{לג}.

אמנם צ"ל^{לד} שלא בעי בכל מקום שמעשיו יהיו מוכיחין שמתכון להיתר אלא רק בסעיפים אלו הואיל שבכה"ג אם לא מוכח ממעשיו שמתכון להיתר נראה שמתכון לאיסור וחיישינן למראית העין^{לה}, אולם במקום שאין חשש של מראית העין לא בעי שמעשיו יהיו מוכיחין שמתכון להיתר.

לב. כן הוכיח המ"ב ס"ק לד וס"ק לא מדברי השו"ע.

לג. והביאו המ"ב ס"ק לא.

לד. כ"כ בשש"כ פרק סו הערה קפא.

לה. כן מדויק במ"ב ס"ק לא שכ' "דמיחזי שמתכון להשקותה" נראה שהבעיה היא מצד מראית העין.

סעיף יב

מלאכת דבר האבד לא התירו בטירחא יתירה

שו"ע. אין מתליעין האילנות ולא מזהמין הנטיעות אבל סכין האילנות והפירות בשמן. מבואר מדברי השו"ע שאסור ליטול התולעים שנפלו באילנות אע"פ שנפסד האילן והוי דבר האבד והטעם הואיל והוי טירחא יתירה^ל וכן מה שלא מזהמין^ל איסורו הוא ג"כ משום טירחא יתירה^ל אמנם לסוך בשמן לא הוי טירחא יתירה ומותר^ל.

ומ"מ היכא דנפיש פסדיהו מבואר בשו"ע בסימן תקלח סעיף א ובמ"ב שם ס"ק ו שמותר אף אם יש טרחא יתירה.

סעיף יג

הטעם דצריך שינוי בדבר האבד בשדה
לבן מה שלא מצינו בשאר דוכתי

שו"ע. אישות ועכברים שמפסידים בשדה האילן מותר לצודן כדרכו וכו' ואפילו בשדה לבן הסמוכה לשדה אילן וכו' ואם אינה סמוכה לשדה האילן אין צדין אותן אלא ע"י שינוי. והטעם שצריך שינוי הוא כ' רש"י [מו"ק ו: ד"ה ובשדה לבן], משום דלא מפסיד כולי האי. וצ"ב דאם יש הפסד אפילו

לו. ב"י ד"ה אין מתליעין, והמג"א ס"ק י, והביאם המ"ב ס"ק לה.

לו. פירוש כשגשרה קצת קליפתו מדביקין שם זבל כדי שלא ימות.

לח. מ"ב ס"ק לו.

לט. לבוש והביאו המ"ב ס"ק לו.

מועט הא לא מצינו שבעי שינוי כמבואר להלן בסוף הסימן ובסי' תקלח ס"א שבהפסד מועט התירו מלאכה שיש בה טירחא מועטת ולא הוזכר דבעי שינוי.

וביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני חוה"מ עמ' קפד ס"ק ד) דהנה מבואר בהלכות שביעית דהמסיר מזיקים משדה הרי זה נחשב כמלאכה הנעשית לאברויי והיינו להשבחה שהיא מלאכה האסורה בשביעית שכן מצבו הטבעי של השדה שיש בה מזיקים, ומשום כך לענין חוה"מ אין ההתעסקות בהסרת המזיק נידונית כמלאכה לצורך מניעת ההפסד אלא כמלאכה לצורך השבחת השדה ולכן אסור להסיר מזיקים בחול המועד אא"כ גורמים נזק גדול שאז הסרתם נחשב כלאוקמי דהיינו מניעת הפסד וכשאר מלאכות שהותרו במועד. וע"ע משכ' בזה בהערה^ב.

צידת עכברים בבית

שו"ע. אישות ועכברים שמפסידים בשדה האילן מותר לצודן כדרכו וכו'. מותר לשים מלכודת עכברים בבית בחוה"מ^א, וכמו שכ' המ"ב תקלג ס"ק כ שמותר להרוג זבובים ויתושים בחוה"מ אם הם מצערים את האדם.

מ. ובספר חידושים וביאורים כ' לבאר דברי רש"י הנ"ל דר"ל שאין ההפסד קרוב כ"כ, והיינו שהוא ספק דבר האבד ולכן בעי שינוי דאילו בהפסד בטוח לא מצינו שחילקו בגודל ההפסד לענין שינוי.

מא. כה"ח אות נט.

סעיף יד

הטעם שאין מכניסין צאן לדיר בחוה"מ

שו"ע. אין מכניסין צאן לדיר בחוה"מ לזבל השדה וכו'. היינו שמכניסין בהמות לשדה ושוכבות שם בלילה וכל הלילה מטילות הבהמות ממקום למקום עד שמזדבלת כל השדה^{מב}, וטעם האיסור הוא דאע"פ שאינו בידיים מפני שנראה כמזבל בעצמו^{מד}, והמזבל הוא תולדה דחורש מפני שמיפה את הקרקע לזרוע בה^מ.

סעיף טו

הפסד מועט התירו טירחא מועטת הפסד מרובה התירו אפילו טירחא יתירה

שו"ע. אסור לקצור שדה בחוה"מ אם אינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המועד וכו'. משמעות דברי השו"ע הוא דאם הוא נפסד מותר לקצרו, וכ' המ"ב ס"ק נ דמסתברא דאפילו אם רק אבוד מקצתו מותר. והדברים צ"ב דהא כ' השו"ע לעיל סעיף ב שגם דבר האבד שהתירו בחוה"מ היינו דוקא באופן שאין טירחה יתרא ובטירחא יתירא התירו רק שנפיש פסדיהו כמבואר בשו"ע סי' תקלח ס"א ובמ"ב ס"ק ו שם.

מב. מ"ב ס"ק מא

מג. נימוק"י ה: ד"ה אין מרביעין והביאו המ"ב בס"ק מב.

מד. מ"ב ס"ק מב בשם הלבוש.

וביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני עמ' קפב) כמו שכ' הרמב"ן [בפסקיו מו"ק ד"ה בדבר האבד] בשם הראב"ד שלעולם הולכין בזה כפי הטורח, שטורח מועט מותר גם אם ההפסד מועט ואם הוא טורח גדול מותר רק בהפסד גדול^{מה} עכ"ד, ולפי"ז משכ' כאן המ"ב שמותר לקצור אף אם ההפסד מועט הוא שהטירחא מועטת ובהפסד מרובה כ' בסי' תקלח ס"ו שמותר גם טירחא מרובה.

מלאכת אוכל נפש שהתירו לצורך המועד מותר אפילו בהרווחה

שו"ע שם. ואם אין לו מה יאכל אפילו מוצא בשוק לקנות אין מצריכין אותו לקח מן השוק אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר כדרכו וכו'. כ' הרמב"ם פ"ז יו"ט ה"ו דכל אלו המלאכות אין לעשות אלא לפי מה שהוא צריך לצורך אכילתו^מ.

והנה בשעה"צ ס"ק מט הביא דברי הריטב"א מו"ק יב ד"ה ושלא, דהיכא דאינו צריך אלא למלאכה אחת כגון טחינה מותר לעשות בהרווחה ורק שלא יערים כמבואר בסימן תקלג ס"א.

מה. וע' בשו"ע בסימן תקלח ס"א שמבואר בדבריו כדברי הרמב"ן ונבאר בעז"ה במקומו שם.

מו. הביאו המ"ב ס"ק נב ומ"מ כ' בשעה"צ ס"ק מט בשם הריטב"א מו"ק יב. דהיכא דאינו מוצא מי שיעשה לו בצמצום שאין רוצין לטחון או לקצור דבר מועט עושין אפילו הרבה מפני המועט שהכל צורך המועד הוא, [וכ' דלפי"ז נפשט ספיקו של הפמ"ג שהסתפק באופן שצריך לקצור השדה וסגי בחציה אולם הוצאה אחת לקצור כל השדה או מקצתה שאם עכשיו יקצור חציה יהיה לו הוצאה אחת ואחר המועד שיקצור עוד חציה יהיה לו עוד הוצאה ואם יקצור הכל עכשיו יהיה לו הוצאה אחת והסתפק האם מותר לקצור הכל עכשיו אפילו שאינו לצורך המועד ולפי דברי הריטב"א נמצא שמותר לו לקצור הכל שהכל צורך המועד הוא].

ויש לידע דהא דשרינן מלאכות אלו בחוה"מ הוא אפילו כיון מלאכתו במועד דלצורך אוכל לא גזרי' כיון מלאכתו, כמבואר בסי' תקלג סעיף א.

סעיף טז

מלאכת דבר האבד שהתירו האם עדיף שיעשה ע"י עכו"ם

שו"ע. מי שיש לו כרם אצל כרמו של א"י וא"י בוצר שלו בחוה"מ ואם לא יבצור הישראל גם את שלו יפסיד יכול לבצור ולדרוך היין ולעשות החביות וכל צרכי היין בלי שינוי ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד. מבואר מדברי השו"ע שמלאכת דבר אבד שהתירו הוא אפילו שהפועלים הישראלים שעושין המלאכה אצלם ל"ה דבר האבד ויש להם מה שיאכלו מ"מ מותר. והנה בלבוש כ' דהטעם בזה הוא משום דלא אפשר בעכו"ם, שינסכו היין ומשמע שבשאר מלאכות עדיף שיעשה ע"י עכו"ם מאשר ישראל שיש לו מה יאכל, וכן הביא בביאור"ל ד"ה לבצרו בשם הריטב"א, והכי נקטינן להלכה ויבואר בהערה מ"ו.

מז. הנה כן דעת הא"ר אות טו וכן מבואר במ"ב בסי' תקמב אות ה ובשעה"צ ס"ק ח דאם יכול למצוא עכו"ם נכון שלא ישכור ישראל.

מלאכת דבר האבד האם ישראל יכול ליטול ע"ז שכר

שו"ע שם. ויש לידע שבמקום שהותר לישראל לעשות מלאכה יכולים
ליטול ע"ז שכר כמבואר ברמ"א בסי' תקמב ס"א ומ"מ כ' המ"ב שם ס"ק
ה דאם יכול למצוא עכו"ם לזה נכון שלא ישכור ישראלים^{מח}.

מח. ומה שבסעיף זה לא הזכיר המ"ב שלכתחלה עדיף שישכור עכו"ם התבאר בסעיף
זה כבר לעיל דהטעם הוא שלא ינסכו היין כמו שכ' הלבוש עיי"ש.

סימן תקל"ח

כמה ענינים הנקראים דבר האבד

סעיף א

גדר כיון מלאכתו במועד, והאם מחמת
עצלות חשיב כיון מלאכתו במועד

שו"ע. מי שהפך את זיתיו^א או שהיה יינו בבור^ב וארע אונס או ששכח או נתעצל שהיה סבור שהיה יכול לשהות לאחר הרגל ולא עשה קודם הרגל, מאחר שהוא דבר האבד זולף וגומר ומזפת החביות בין קטנות בין גדולות וגף החביות כדרכו בלי שינוי וכו' ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד. ובאופן שלא כיון מלאכתו במועד אלא מתוך התעצלותו נמשך הדבר עד חוה"מ מבואר ברמב"ם [פ"ז הלכות יו"ט ה"ד] שלא חשיב ככיון מלאכתו במועד שהגדר בכיון מלאכתו הוא שיתכון ויאחר מלאכות כדי לעשותן במועד מפני שהוא פנוי ובאופן שיתעצל לא בכלל הגדרה זה ויכול לעשות

א. פירוש שאחר שלוקטים זיתים היו נותנים במעטן כדי שיתחממו ויתבשלו מאליהן, לאחר מכן הופכים אותם, ואחרי ההכנות האלו נותנים אותם לבית הבד כדי לסחטם, אם אין סוחטים אותם מיד לאחר הפיכתם הם מתקלקלים, מ"ב ס"ק א.

ב. פירוש אותו כלי שהיין נופל בו מן בגת קרוי בור ואם לא יריק היין משם ויתנם בחבית יתחמץ היין כשיעמד שם בבור מגולה מ"ב ס"ק ב.

מלאכתן במועד ויסוד דברים אלו מפורשים בדברי השעה"צ סי' תקמ
ס"ק כג.

דבר האבד בהפסד מרובה התירו טירחא יתירה ובהפסד מועט התירו טירחא מועטת, ויבואר דדעת השו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן.

שו"ע. ומזפת החביות בין קטנות ובין גדולות וגף. הנה בגמ' מו"ק יב. נחלקו
בגמ' האם זופתין חביתא [חבית גדולה] וכן נחלקו האם זופתין כוזתא [כד
קטן] והנה בחבית יש הפסד גדול וטירחא יתירה ובכוזתא יש הפסד מועט
וטירחא מועטת.

להלכה כ' הרמב"ם פ"ח ה"יא לקולא בשני מחלוקתם והיינו שזופתין
חביתא וגם כוזא' וכן הביא להלכה השו"ע הנ"ל וא"כ מבואר שבהפסד
גדול התירו טירחא יתירה ובהפסד מועט התירו דוקא טירחא מועטת
ולא טירחא מרובה. ויסוד זה כבר כ' לעיל בסימן תקלז ס"טו בשם
הרמב"ן בפסקיו ד"ה בדבר האבד עיי"ש.

ואגב חזינן דדעת השו"ע שמלאכת חוה"מ דרבנן מהא שפוסקים לקולא
כשני השיטות בגמ' ואי הוא דאורייתא לא אזלינן לקולא וכך נראה
מדברי הביאור"ל בסימן תקל ד"ה ומתר במקצתן שהוכיח כן וכן הוכיח
מעוד כמה מקומות עיי"ש.

מלאכת קושר האם מותר בחוה"מ

רמ"א. וה"ה דיכול לתקן החביות לקשרם בעקלים אבל לא יכון מלאכתו במועד. והטעם ביאר הרמ"ב ס"ק ז מפני שהוא דבר האבד אם לא יעשהו ומבואר מדברי הרמ"א והרמ"ב שדוקא משום מלאכת דבר האבד התירו מלאכת קשירה ובלא"ה אסרו, אמנם ע' בספר לקט יושר עמ' 110 שכי' שמלאכת קושר והתרה הבערה וכיבוי התירו בחוה"מ משום שאין בהם טירחא, ונראה טעמו שכל מה שאסרו מלאכה בחוה"מ הוא משום טירחא כמבואר בגמ' מו"ק ב. ובהני מלאכות אין דרכן בטירחא כלל, אולם כי' לעיל בסימן תקל שמדברי הביאור"ל סי' תקלט ד"ה אינו מתר, נראה שגם על מלאכות שאין דרכן בטירחא אסור שאסר שם מלאכת מחתך למרות שאין דרכו בטירחא.

שולה פשתנו מן המשרה כדי שלא יתקלקל האם צריך צנעא ובאיזה דבר האבד הצריכו צנעא

שו"ע שם. וכן שולה פשתנו מן המשרה וכל כיוצא בזה מדבר האבד ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד. הנה בביאור"ל [ד"ה וכן] הביא דדעת הרא"ש והטור שצריך לשלות פשתנו בצנעא כמו שכי' בסעיף ב שמותר להכניס פירות מפני הגנבים ובלבד שיעשה בצנעא. אמנם נראה דדעת השו"ע אינו כן שהרי לא הזכיר בסעיף א לגבי שולה פשתנו שצריך צנעא רק בסעיף ב לגבי גנבים וא"כ מוכח שלא צריך שישלה פשתנו בצנעא וסברת החילוק נראה דשולה פשתנו הוא דבר האבד בודאי כמשמעות דברי הרמ"ב ס"ק ח אולם לגבי להכניס פירות מפני הגנבים הוא ספק דבר

האבד דמי יימר שיבואו גנבים וא"כ ההאבדה לא קיימת לפנינו ובכה"ג הצריכו חכמים צנעא, אולם י"א דדוקא דבר האבד כזה שההפסד הוא ניכר בגוף הדבר אז מותר אפילו בפרהסיא אולם להכניס פירות מפני הגנבים וכדו' שההפסד הוא מחוץ לגופו צריך שיהיה בצנעא.

סעיף ב

המקור שטירחא אסורה במועד אף בלא מלאכה, ובכיון לעשות במועד יאבד

שו"ע. מותר להכניס פירות מפני הגנבים וכו'. מקור ההלכה הוא משנה במו"ק יב:, ומבואר שדוקא משום דבר האבד התירו ובלא"ה אסור אף דהוא רק הכנסה לבד, וטעם האיסור הוא משום טירחא וטירחא אסורה במועד אף בלא מלאכה, ואפילו בכה"ג סיימה המשנה שאם כיונו לעשות במועד יאבדו'.

ד. הרב המגיד פ"ז מהלכות יו"ט ה"ג בשם הרמב"ן.

ה. ריטב"א מו"ק יב. והביאו הכה"ח סימן תקלח אות טז להלכה.

ו. וכן מבואר בשו"ע סעיף ג דאסור להסיע ממונו מעיר לעיר אם לא בשביל דבר האבד, ומשמע שבלא"ה אסור אף שהוא טירחא בעלמא.

ז. ע' שעה"צ ס"ק ה.

מתי הצריכו חכמים לעשות בצנעא בדבר האבד

שו"ע שם. מותר להכניס פירות מפני הגנבים אם אינם במקום המשתמר ומיהו יעשה בצנעא וכו'. והטעם ביארו הראשונים^ה כדי שלא יצא חורבא לעלמא ע"י הרואים שעושה מלאכתו במועד. ומה דבעינן צנעא מה שלא מצינו בשאר דוכתי בדבר האבד ע' מ"מ (פ"ו יו"ט ה"ג) שהביא בשם הרמב"ן שדוקא בדבר האבד שאינו ודאי נפסד כגון בחשש גנבים ובספק דבר האבד אולם בדבר האבד ודאי לא צריך צנעא וכמו שנראה מדברי השו"ע בסעיף א שלא הצריך צנעא עיי"ש. ומ"מ סיים הרמ"א ואם אי אפשר לעשותן בצנעא הכל שרי בדבר האבד. אולם י"א דדוקא בדבר האבד שההפסד ניכר בגוף הדבר אז מותר אפילו בפרהסיא. אולם להכניס פירות מפני הגנבים וכדו', שההפסד הוא מחוץ לגופו צריך שיהיה בצנעא.

ה. נ"י מו"ק ו: ד"ה גמ' והביאו השעה"צ ס"ק ו.

ט. ריטב"א מו"ק יב והביאו הכה"ח סי' תקלח אות טז להלכה.

סעיף ד

מלאכת חוה"מ שמותר לצורך דבר האבד הוא אפילו המלאכה לא נעשית בגופו של דבר האבד

שו"ע. היו לו תאנים שטוחים בשדה ליבש וירא מהמטר מותר לחפותם בקש אפילו חיפוי עב. ע' מ"ב ס"ק יד שהביא דברי הירושלמי דאפילו לעקור קש מן המחובר מותר לצורך זה. וא"כ יש להוכיח שהתירו מלאכה בדבר האבד הוא לאו דוקא לעשות מלאכה בדבר האבד גופה אלא כל מלאכה שע"י זה לא יאבד ממנו התירו אף אם זה לא בגוף דבר ההאבד וכן מבואר בסימן תקלט סעיף ט עיי"ש וכן בסימן תקלג ס"ב וכן תקלג ס"ב.

סעיף ו

ביאור דין המכון מלאכתו במועד שבי"ד מאבדין אותה ולא קונסין בנו

שו"ע. המכון מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד בי"ד מאבדין אותה הימנו ומפקירים אותה לכל וכו' ואם מת לא יקנסו בנו אחריו ומותר לו לעשותה אם הוא דבר האבד. ביאור ההלכה הוא דלא מיבעיא אם עדין לא עשה המלאכה אין בי"ד מניחין אותו לעשות מלאכה אע"פ שהוא דבר האבד, ויאבד הדבר ההוא מעצמו, אלא אפילו עבר ועשה בי"ד

מאבדין הדבר ההוא בידיים, ומ"מ אם מת מבואר ברמב"ם פ"ז יו"ט ה"ד דמתירין לבנו לעשות כיון שהוא דבר האבד אע"פ שהאבא כיון לעשות זה במועד דהנה מבואר בב"י [והביאו הביאור"ל בד"ה אם להלכה] שאף בכיון מלאכתו בדבר שאינו אבד לא קונסין בנו.

ודע דדין זה של מכון מלאכתו שבי"ד מאבדין אותה ממנו מבואר בב"י שהוא דוקא מכון אבל מתעצל או אנוס אין קונסין וע"ע לעיל בריש סי' תקלח משכ' בזה עיי"ש.

כיון מלאכתו בדבר שאינו אבד וכן באופן שלא כיון מלאכתו אלא שעשה מלאכה שאינה דבר האבד האם בי"ד מאבדין אותה ממנו

שו"ע שם. המכון מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד בי"ד מאבדין אותה ממנו וכו'. ובכה"ג שכיון מלאכתו בדבר שאינו אבד כ' המ"ב ס"ק טז שפשוט הוא שכ"ש שבי"ד מאבדין אותה. אולם אם כיון מלאכתו למועד בדבר שאינו אבד אולם הוא צורך המועד נסתפק הפמ"ג [סי' תקלג מ"ז ס"ק א] אם קונסין אותו עיי"ש.

ובאופן שלא כיון מלאכתו במועד אלא שעשה מלאכה בדבר שאינו אבד ע' שערי תשובה שהביא בשם הברכ"י ס"ק א שבכה"ג אין לו דין מכון מלאכתו שנפקיר הדבר ההוא", ומ"מ השע"ת נשאר בצ"ע בחילוק זה.

יא. ונראה דסברת החילוק הוא שמכון מלאכתו במועד ועשה מלאכה במועד הוא תרתי לריעותא שכיון מלאכתו למועד בו בזמן שיכול לעשות לפני המועד וגם שעשה מלאכה במועד לכן מאבדין אותה ממנו אולם שרק עשה מלאכה במועד ולא כיון מלאכתו למועד שהוא רק חדא לריעותא מי ימר דקנסין ליה, אולם ע' בביאור"ל [ד"ה אם]

הנאה לבן ממלאכה בדבר שאינו אבד שעשה אביו

שו"ע שם. ואם מת לא יקנסו בנו אחריו וכו'. ואם עשה אביו מלאכה בדבר שאינו אבד ומת י"א דבזה גם קנסו בנו אחריו שלא יהנה מזה אולם לענין הלכה מבואר בפוסקים^{יב} שאין לאסור בזה.

הנאה מעשיית מלאכה שלא כדין במועד

העושה מלאכה שלא כדין במועד יש לדון האם מותר להנות ממלאכה זו ובפשטות יש לתלות זה במחלוקת הראשונים שהתבאר לעיל בריש סי' תקל האם מלאכת חוה"מ הוא איסור דאוריתא או דרבנן [וכמו שבשבת נאסר מעשה שבת רק במלאכת דאוריתא כנתבאר בריש סימן שיח בביאור^ל] והתבאר כבר שם שזה אחד הנ"מ במחלוקת ראשונים זה^{יג} ועיי"ש משנ"ת ההלכה בזה.

דנראה דלא הסכים לסברא זה כלל וא"כ יתכן דס"ל שגם באופן שזה חדא לריעותא ככה"ג ג"כ מאבדין אותה ממנו וצ"ע.

יב. ב"י, מ"ב ס"ק כא, וביאור^ל ד"ה אם, בשם כמה פוסקים וכך מסיק למעשה

יג. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' סח. אמנם דעת הגרש"ז שש"כ פ"סח הערה מד שאף אי נימא שמלאכת חוה"מ דרבנן יש לאסור המלאכה וכמו שמצינו שהמטביל כלים בשבת או המפריש תרומות ומעשרות אף שאיסורם מדרבנן מ"מ נאסר הפירות או הכלים עד מוצ"ש.

סימן תקל"ט

דיני הסחורה בחול המועד

סעיף א

טעם איסור סחורה בחול המועד

שו"ע. כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור. הנה בטעם איסור סחורה בשבת ויו"ט הוא משום איסור של ממצוא חפצך ובחול"מ אין איסור זה כנתבאר בסימן תקל עיי"ש מקור הדברים והטעם שיש איסור סחורה בחול"מ מבואר בראשונים^א דהוא מפני הטורח^ב, וע"ע משכ' בהערה^ג.

א. תוספות מו"ק יב: ד"ה מכניס ויד. ד"ה ושאר וכ"כ הרא"ש מו"ק פ"א סי' כג והביאם המ"ב ס"ק א.

ב. ובביאור טעם זה ע' במ"ב ס"ק מה שביאר שפרקמטיא יש טורח גדול בדקדוק שווי המקח ומתוך טרדתו ימנע עצמו משמחת יו"ט וגם לפעמים יקנה ביוקר ויצטער.

ג. בערוך השלחן ס"א וס"ב כ' שעיקר המועד לא ניתנה לישראל אלא לאכול ולשתות ולשמוח ולעסוק בתורה ואם היה מותר לעסוק במשא ומתן היו טרודים כל היום ולא היה להם זמן לעסוק בתורה ולכן הוכרחו חכמים לאסור אפילו כל שהוא משום שמשא ומתן אין לה קצבה ואם נתיר כל שהוא ממילא יגרור עוד.

שכירות רכב וכדו' במועד

גם שכירות נחשבת כסחורה ולכן אסור לשכור ולהשכיר מכונית וכדו' בחוה"מ.

מכירה באופן שאינו עושה פעולה כלל

אפילו במקום שאינו עושה שום פעולה עבור המכירה, כגון מה שמצוי בזמנינו שמניחים ספרים למכירה בבית הכנסת ובסמוך לזה מניחים קופה לתשלום נחשב סחורה ואסור^ד, לבד אם הוא לצורך המועד.

החזרת חפץ לחנות

קנה חפץ קודם המועד ורוצה להחזירו בחוה"מ אסור להחזירו שגם זה בכלל איסור סחורה אלא א"כ לא יוכל להחזירו לאחר המועד.

בטעם האיסור בהלוה מעות ע"מ שיתנו לו סחורה ויקבלם במועד

שו"ע שם. כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא וכו' ואפילו אם הלוה מעות על מנת שיתנו לו אח"כ יין או סחורה אחרת בפרעון חובו אינו יכול לילך

ד. חוט שני הלכות חוה"מ עמ' רטו.

ה. חוט שני עמ' רטו, והטעם שאסור דאע"פ שהטעם של איסור סחורה הוא משום טירחא וכאן אין טירחא מ"מ רבנן לא פלוג דכל מקום שהוא סחורה אע"פ שאין טירחא אסור.

ו. הגר"מ פיינשטיין סוף ספר הלכות חוה"מ באנגלית אות מב.

ולתבעם. בטעם האיסור מבואר בפוסקים' דהוא משום דע"י קבלת הסחורה נגמר עתה המקח במועד ומ"מ גם אם הסחורה היתה קנויה לו כבר מקודם המועד יש למנוע לקחת את הסחורה מטעם אחר והוא טירחא במועד שלא לצורך כמבואר בסימן תקלח ס"ג עיי"ש.

הזמין רהיטים לפני המועד ורוצה לקבלם במועד

הנה מבואר בביאה"ל^ז דבכה"ג דהזמין לפני המועד אין איסור סחורה במועד כיון שנגמר המקח. ונראה דבימינו שאדם שמזמין חפץ, בשעת ההזמנה אין כאן משהו מסוים שקנה הואיל וגם המוכר צריך להזמין דבר זה, וא"כ נמצא שלא נגמר המקח בשעת ההזמנה, וא"כ יש לאסור לקבל את הרהיטים, הואיל ונחשב שהמקח נגמר במועד דיש כאן סחורה, ואפילו אם אין טירחא - אסור, לבד אם יש בזה צורך המועד.

דבר האבד התירו בשלא כיון מלאכתו

שו"ע שם. ואפילו אם הלוח מעות על מנת שיתנו לו אח"כ יין וכו' אלא א"כ אינם מצויים אחר המועד דהוה ליה דבר האבד אם לא ילך בחוה"מ למקומם ויתבעם. ומ"מ כ' המג"א ס"ק ב דדוקא אם לא כיון לכתחלה זמן קבלת הסחורה במועד.

ז. ע' ביאור"ל ד"ה לילך ולתבעם שהוכיח כן מכמה וכמה פוסקים עיי"ש.

ח. ד"ה לילך.

סחורה בריוח מרובה שלא בדבר האבד

רמ"א שם. מיהו מי שמזדמן לו רווח מרובה במועד יכול למכור בצנעא ויוציא לשמחת יו"ט יותר ממה שהיה בדעתו להוציא. הנה בב"י הביא שנחלקו הראשונים^ט האם התירו איסור סחורה בחוה"מ בצנעא, וכ' שלענין הלכה אם יש ריוח מרובה מותר בצנעא כיון דמידי דרבנן הוא כדאי הני ראשונים שהתירו לסמוך עליהם ויוציא ממנו לשמחת יו"ט יותר על מה שהיה בדעתו להוציא והן הן דברי הרמ"א.

ומ"מ כל היתר זה רק לענין איסור סחורה [היינו מכירה וקניה] אולם בדבר שהוא משום מלאכה לא התירו בכה"ג אפילו בצנעא' אלא א"כ הוא דבר האבד שמפסיד מהקרן כמבואר בסימנים תקלו ותקלח עיי"ש.

סעיף ב

גביית חוב אינו בכלל סחורה

מי שהלוה לחבירו מעות מתר לתבעו בחול המועד לגבות מעותיו וכו'. והטעם דגביית חוב בעלמא אינו בכלל איסור סחורה^א שאסרו בחול המועד ומבואר בפוסקים שאפילו לילך לעיר אחרת לגבות חובו מותר ואפילו אם יכול למצאם שם אחר המועד^ב.

ט. דעת הרמב"ם פ"ז הלכה כב דל"ש בצנעא ול"ש בפרהסיא אסור וכן דעת הרא"ש סי' כג אמנם דעת הרוקח בסי' ד"ש והאגור בסי' תרפ' שכי' להקל באיסור סחורה בצנעא.

י. כ"כ במ"ב ס"ק ו.

יא. מ"ב ס"ק ז.

יב. מ"ב שם בשם פוסקים, וצ"ע היאך הותר טירחא במועד בכה"ג שיכול למצאם לאחר המועד הא טירחא אסור כמבואר בסי' תקלח ס"ג עיי"ש.

וה"ה תשלום שכר לבעל מלאכה וכדו' במלאכה שנעשה לפני המועד חשיב כחוב ומותר לשלם לו שכרו". אבל במלאכה שנעשה במועד התבאר בסי' תקמב שאסור ויש אופנים שמותרים עיי"ש.

סעיף ג

גביית חוב שנעשה ממכירה

שו"ע. מכר לחבירו פרקמטיא קודם המועד יש מי שאוסר לתבוע דמיה במועד וכו', ולי נראה שכיון שזקף עליו המעות בחובו קודם המועד הו"ל כהלואה ומותר לגבות ממנו בחול המועד אפילו הוא אדם שמצוי במקום המוכר. והטעם כמשנ"ת בסעיף ב דגביית חוב אינו בכלל איסור סחורה שאסרו חכמים ולכן אפילו אם זה לא דבר האבד מותר.

תשלום חשבונות מים, גז וכדו' בחול המועד

שו"ע שם. ולי נראה כיון שזקף עליו המעות בחובו קודם המועד הו"ל כהלואה. הנה לפי"ז היה מותר לשלם חשבונות מים גז חשמל וכדו' בחוה"מ אך כיון שהדבר כרוך במלאכות כתיבה שונות יש להמנע מכך אם לא יגרם לו הפסד ע"י כך כגון שיחויב בקנס פיגורים שאז מותר משום דבר האבד".

יג. כן מבואר במ"ב סי' תקלד ס"ק יז, כן הביא בספר שמירת המועד כהלכתו פ"ט הע' 10.

יד. חוה"מ כהלכתו פ"י סימן כה.

תשלום עבור סחורה שיקבל אחר המועד

הנה דברי השו"ע הוא באופן שקנה סחורה קודם המועד והתשלום במועד, אולם ה"ה שאין לשלם^ט במועד עבור סחורה שיקבל לאחר המועד.

סעיה ד

הגדרת דבר האבד

שו"ע. אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן מותר למכרה אבל אם לא יפסיד מהקרן לא. מבואר מדברי השו"ע הוא שהגדרת דבר האבד הוא הפסד מהקרן אולם אם לא מפסיד מהקרן אף שהוא סבור להרויח הרבה לא התירו לו איסור סחורה דמניעת רווח לא מיקרי פסידא^ט.

בספק דבר האבד האם התירו איסור סחורה

ספק דבר האבד כ' הביאווה"ל ד"ה יפסיד מהקרן, דיש להקל אולם יל"ע דהא הביאווה"ל גופיה הביא בריש סי' תקלו כ' להוכיח בשם כמה פוסקים דספק דבר האבד שמותר הוא דוקא בדבר המצוי שיהיה הפסד וכאן סתם שמותר. וע' ח"א (כלל קיב ס"ב) שתירץ דיש לחלק ששם איירי להתיר איסור מלאכה משום דבר האבד ובכה"ג בעי שההפסד יהיה מצוי אולם כאן איירי באיסור סחורה במועד שהוי קיל דהא גם בשבת הוא קיל לכן יש להקל בספק דבר האבד ול"צ שיהיה מצוי.

טו. כ"כ בשו"ת רב פעלים ח"א סי' לב.

טז. ב"י ד"ה ואם, הביא כן בשם הרא"ש סי' כג והירושלמי והביאם המ"ב ס"ק טו.

אופן א' שהתירו איסור סחורה במניעת רווח

שו"ע שם. אבל אם לא יפסיד מהקרן לא ומ"מ אם הוא בענין שאם ימכרנה עתה יהיו לו מעות ברווח ויוציא יותר לשמחת יו"ט מותר למכור וכו'. מבואר מדברי השו"ע שמניעת רווח התירו לו רק אם ע"י זה יוציא יותר לשמחת יו"ט או לחוה"מ" [ומ"מ א"צ להוציא כל הרווח ודי במקצתו"] וכן יהיה החנות סגורה ופותחה במקצת שבא הקונה ליקח"ט.

ודע דה"מ במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא כל כך לשמחת יו"ט ואלו היה מעות ברווח היה מוציא יותר אבל מי שיש לו מעות ברוח² להוציא לשמחת יו"ט ואין בדעתו להוציא כל כך לא נתיר לו למכור כדי שיוציא יותר^{כא}.

יו. ביאורו"ל ד"ה ויוציא יותר. שכן מוכח מהירושלמי פ"ב ה"ג שהובא בב"י ד"ה ואם אין מקור לדין זה.

יח. מ"ב ס"ק טז וע' בשעה"צ שם שציין לדברי המחצית השקל.

יט. מ"ב ס"ק יז ובשעה"צ שם ציין לדברי החיי אדם כלל קיב ס"ב וכ"כ שמוכח מדברי הט"ז ס"ק ג ובטעם שצריך שיהיה בצנעא ב"י בביאורו"ל ד"ה אינו מתר, שהוא לפי משכ' השו"ע בסעיף יא דמוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעא לצורך המועד ולכן צריך גם תנאי זה שיהיה לצורך יו"ט וחוה"מ.

כ. בגדר זה שיש לו מעות ברווח ע' ביאורו"ל ד"ה אבל, שהביא דדעת הט"ז ס"ק ב דדוקא אם הוא מופלג בעשירות אבל בלא"ה אף שיש לו מעות ברווח חשיבה כל כדי חייו של אדם בזמננו ומתירים לו למכור כדי שיוציא יותר לשמחת יו"ט והביא שבספר נהר שלום ס"ק ג פקפק על דבריו עיי"ש.

כא. שו"ע בהמשך סעיף זה.

סעיף ה

אופן ב' שהתירו איסור סחורה במניעת רווח

שו"ע. אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שירות שבאו וכו' מותר לקנות ולמכור אפילו שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשתכר וכו'. מבואר מדברי השו"ע עוד אופן שהתירו איסור סחורה במניעת רווח אף שלא יפסיד מהקרן והוא ברווח שאינו מצוי לאחר המועד שמותר לו לקנות או למכור דחשבינן הפסד רווח להפסד קרן^כ וכדבר האבד דמיא ובאופן זה לא מבואר שצריך שיהיה בצנעא והטעם דחשיב ככל דבר האבד שלא כ' שצריך צנעא^{כב}.

העולה שישנם ב' אופנים שהתירו איסור סחורה אף במניעת רווח והוא א. ברווח שאינו מצוי, אע"ג שהוא רק מניעת רווח, מ"מ הואיל והוא דבר דלא שכיח חשבינן הפסד רווח להפסד קרן, ב. וכן התירו ברווח מצוי אע"ג שהוא רק מניעת רווח הואיל ומ"מ הוא לצורך יו"ט וחווה"מ חשיב כלצורך המועד שמותר לעשות מלאכה ומיהו באופן זה התבאר כבר שצריך שיהיה בצנעא עיי"ש.

ומ"מ יש לידע שכל קולות אלו להתיר הוא רק באיסור סחורה שיש הרבה קולות בזה בפוסקים אולם להתיר מלאכה בחווה"מ אין להתיר בכה"ג^{כד}.

כב. כ"כ הט"ז ס"ק ג בשם הרש"ל בתשובה סי' עט עיי"ש.

כג. אולם בספק דבר האבד מבואר שצריך צנעא כמבואר בביאווה"ל בסי' תקלו ד"ה דבר האבד בשם הרמב"ן עיי"ש והתבאר בריש סי' תקלו עיי"ש.

כד. א"ר, הובא בביאווה"ל ד"ה אינו מותר ויתבאר להלן בסמוך.

דוגמאות מעשיות לרווח שאינו מצוי

מכירת סוף עונה שמסתיים בחוה"מ ולא ימצא אחר המועד כ"כ בזול כמו שמוצא עתה מותר לקנותו במועד^{כה}, וכ"ש אם לא ימצא כלל לקנות אחר המועד רשאי לקנותו במועד^{כז}.

וכן מי שמזדמן בחוה"מ למקום שמוכרים חפץ הנצרך לו שלא לצורך המועד, ואותו חפץ אינו מצוי במקום שהוא מתגורר מותר לקנותו בחוה"מ כדי לחסוך הנסיעה לאותו מקום לאחר המועד^{כח}.

וכן אם לא ימצא אחר המועד סחורה יפה כזו ג"כ נחשב כדבר האבד^{כט}.

בדבר האבד ובריוח שאינו מצוי האם התיירו גם מלאכות דאורייתא או דרבנן

כ' הא"א (סימן תקלג אות ו) ג' דינים יש בדבר האבד כל שמפסיד מהקרן אפילו מלאכה גמורה [היינו דאורייתא] מותר בחול המועד, וכל שאין מרויח היינו מניעת ריוח שהתירו בריוח שאינו מצוי, מלאכה גמורה אסור ומלאכה דרבנן מותר ובתנאי שאין בה טורח ואם יש טורח אף בדרבנן אסור להרויח.

כה. הגר"מ פיינשטיין סוף ספר הלכות חוה"מ באנגלית אות לט.

כו. שו"ע לעיל סימן תקלג ס"ג.

כז. אגרות משה (או"ח ח"ה סימן לו אות ג). אולם כ' שם שתלמיד ישיבה הבא לביתו ביו"ט ורוצה תיכף לאחר יו"ט ליסע לישיבה ולכן רוצה לקנות איזה דבר בחוה"מ ישאר עוד יום בביתו אחר יו"ט ולא יקנה בחוה"מ אע"פ שעל ידי זה יתאחר מלבא לישיבה ויתבטל מתלמודו אלא א"כ הוא איש שאינו מבטל אף פעם אפילו רגע מלימודו וזה אינו מצוי.

כח. שו"ת ר"י מיגש (סי' קמה).

בטעם ההיתר שמותר ליסע מעיר לעיר ברווח שאינו מצוי ולא חוששים לטירחא יתירה

רמ"א שם. ואפילו מעיר לעיר מותר ליסע בכה"ג. ואע"ג דהתבאר לעיל בסי' תקלח ס"א וס"ב בשם השו"ע והמ"ב דגם בדבר האבד מותר רק טירחא לא מרובה ע' במחצית השקל ס"ק ו בפירוש על המג"א דצ"ל שאינו טירחא גמורה, ועוד דמיירי באיש שעסקו ומחיתו תמיד לנסע לירידים וכיון דחיינו ופרנסתו תלוי בזה הוא בכלל דבר האבד.

ריוח שאינו מצוי שהותר איסור פרקמטיא האם התירו גם שכרוך בזה מלאכה וטירחא

הנה בשו"ע בסימן תקלג סעיף ג דמותר לקנות פירות אם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד מותר לקנותו ולכבשו. הנה בדין זה שכ' שמותר לקנותו ולכבשו מבואר ברא"ש סוף פ"ק דמו"ק דיש בזה שני שיטות בראב"ד האם היכא שהתירו פרקמטיא במניעת רווח הותר גם באופן שכרוך בו מלאכה [וכגון כאן שלבד מעצם הקנייה הוא צריך גם לעשות מלאכה והיינו לכבוש] דלדעה קמא הותר גם מלאכה והכי נקט השו"ע ולכן התיר אף לכבוש אולם לדעה בתרא ס"ל שאף במקום שהתירו פרקמטיא היינו דוקא במקום שאין מלאכה וטירחא ולפי"ז בדין דהשו"ע הנ"ל יהיה אסור לכבוש הואיל ויש טירחא בכבישה.

ולמעשה כ' הפוסקים^כ שיש להקל באיסור דרבנן שגם במקום שהתירו איסור פרקמטיא בדבר שאינו נמצא אחר המועד, לא הותר מלאכה דאורייתא וטירחא.

כט. הנה במ"ב סימן תקלג ס"ק יז, ובביאור"ל סי' תקלג ד"ה מתר הביא מביאור הגר"א שס"ל לאסור בכל גווני, ואף רע"א תמה על דברי השו"ע שנקט כדעה קמא ולא כדעה

סעיף ו

מציאה אסורה אף ברווח שאינו מצוי

שו"ע. מציאה אסור לטרוח ולחפש עליה כגון נהר שהציף דגים על שפתו אסור לאספם כדי לכבשם אא"כ יהיו ראויים לאכול מהם במועד. ואע"ג דהתבאר בסעיף הקודם דריות שאינו מצוי חשיב כדבר האבד ומותר בטירחא כ' הב"י דשאני מקח וממכר דחיי אדם ופרנסתו תלוי בזה ודעתם ע"ז תמיד הילכך חשיב פסידא מה שא"כ במציאה שהוא רק רווחא בעלמא.

ומ"מ יש לידע שכל דברי השו"ע הוא ללכת לטרוח ולחפש מציאה כדי לכבשם, כדמוכח בלשונו והיינו שטורח ועושה מלאכה שלא לצורך המועד כמבואר בב"י ובלבוש^ל, אולם מי שמצא מציאה מותר לו לקחת ואף אם בדבר יש טירחא דחשיב כשלו שמותר לטרוח^{לא}.

בתרא, וגם הר"ן הביא רק דעה בתרא וכן הביא שגם המג"א ס"ל כן, וכ' הביאווה"ל שם בסו"ד שאף השו"ע שהתיר יתכן שס"ל כן רק בכבישה מטעם דמעיקר הדין אין עיבוד באכלין ואין כאן מלאכה אולם במקום שהוא מלאכה דאוריתא אסור אף לשו"ע. ע' כה"ח סי' תקלג אות כח שהביא דברי הא"א אות ו' שכ' דריות שאינו מצוי מלאכה גמורה אסור והיינו דאוריתא אולם מלאכה דרבנן כגון כובש ומולח מותר להרויח ובתנאי שאין בה טורח הא יש טורח אף דרבנן אסור להרויח.

ל. בלבוש מבואר שבמציאה זה יש טירחא מרובה ולא רצו להתיר.

לא. שמעתי מהגר"י משדי שליט"א, ובאופן שיש טירחא מרובה יש לאסור שאפילו בדבר האבד מבואר בסי' תקלח סעיף א שבמקום שיש טירחא מרובה אסור לטרוח.

סעיף ט

קנייה בחול המועד לא לצורך המועד בזמן מבצע

ש"ע. מי שצריך לקנות יין בעת הבציר לצורך שתית כל השנה ואם יעבור המועד לא ימצא כמו שמוצא עתה דבר האבד הוא וכו' רמ"א ואם הוא דבר שאינו מצוי כדי להרויח בו מותר. מבואר בדברי השו"ע שמותר לקנות בחוה"מ דבר שלאחר המועד ימצא אבל לא באותו מחיר שיקנה עכשיו אע"פ שאינו רווח כ"כ^ל ובכה"ג של השו"ע מותר לקנות רק לצורך שתיה כל השנה ולא התירו בכה"ג לקנות כדי להרויח ומ"מ הוא דוקא בצנעא^ל, אולם ברווח שאינו מצוי כלל לאחר המועד, מותר אפילו לקנות כדי להרויח ואף שאינו בצנעא כמבואר בדברי הרמ"א וכנתבאר בסעיף ה'.

לב. כן מבואר בחיי אדם [כלל קיב ס"ד] לבאר דעת השו"ע ועפ"י גם יישב שלא יהיה סתירה בן הרמ"א והמחבר שבאמת דברי השו"ע קאי על רווח שיכול למצוא לאחר המועד אולם ביוקר שלא יוכל להרויח כ"כ ולכן התירו לו רק כדי שתית כל השנה עד הבציר הבא, אולם דברי הרמ"א קאי באופן ברווח שאינו מצוי כלל לאחר המועד שבכה"ג מותר לקנות אפילו כדי להרויח בו כההיא דסעיף ה' וע"ע בביאור"ל ד"ה ואם הוא דבר, ובמ"ב ס"ק לב עיי"ש.

לג. ע' ביאור"ל ד"ה ומותר לקנות שכ' דהואיל שבב"י הביא הרבה שמחמירים בקניית יין לצורך חול, על כן נראה דיש לנהוג כמו שכ' הגהות אשר"י פרק ב סי' טו בשם האו"ז דאף לדעת המתירין הוא דוקא בצנעא וכ"כ בספר שלחן עצי שיטים סי' א ס"ב וכ"כ בכה"ח אות מז.

לקנות בבת אחת כמות גדולה שתספיק גם לאחר המועד

יש שכתב^{לד} שכשקונים לצורך המועד אין לקנות יותר מהכמות הנצרכת לחוה"מ אף מאותו מין ואף שקונה הכל בבת אחת אולם מותר לקנות בריוח לצורך המועד ואם ישאר אין בכך כלום ואם יוזילו לו מהמחיר אם יקנה בבת אחת כמות גדולה מותר אף להוסיף על הכמות הנצרכת לו בחוה"מ, ויש מתירים^{לה} לקנות בכל אופן כיון שקונה את זה בבת אחת הרי זה כמרבח בשיעורים שמותר אף ביו"ט.

להשאיר בכוונה את הקניה לימי חוה"מ

ראוי לקנות צרכי המועד קודם המועד, ולא להשאיר בכוונה את הקניה לחוה"מ^{לו}. ובדיעבד שכיוון קנייתם למועד מותר לקנות בחוה"מ^{לו} ולא כמו במלאכה שאסור אף בדיעבד ע' סימן תקלח סעיף ו.

מלאכת דבר האבד שהתירו הוא אפילו המלאכה לא נעשית בגופו של דבר האבד

שו"ע. ומותר לקנות ולתקן החביות ולזפתן. מבואר מדברי השו"ע שמלאכת דבר האבד שהתירו הוא אפילו המלאכה לא נעשית בגופו של דבר האבד דהא לתקן החביות הוא לא האבד מ"מ כיון שהתירו לקנות יין התירו גם לתקן החביות וכן מוכח בסימן תקלח סעיף ד' עיי"ש

לד. אגרות משה או"ח סימן לו אות ג.

לה. מועדים וזמנים ח"ד סוף סימן ש. שש"כ פרק סז סכ"ז.

לו. שבט הלוי ח"ח סי' קכו, ומועדים וזמנים ח"ד סוף סימן ש.

לז. מועדים וזמנים שם.

סעיף י

אלו חנויות אפשר לפתוח בחוה"מ בפרהסיא

ש"ע. מוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים פותחין ומוכרים כדרכם בפרהסיא שהכל יודעים שהם לצורך המועד. מבואר מדברי השו"ע שכל דבר שניכר שהוא לצורך המועד פותחין כדרכם בפרהסיא וא"כ כ' הפוסקים^{לח} שה"ה דבר המתקיים אם ניכר שהוא לצורך המועד אפשר לפתוח החנות כדרכו.

סעיף יא

אלו חנויות פותחים בצנעא

ש"ע. מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעא לצורך המועד כיצד אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי פותח כדרכו ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. מבואר מדברי השו"ע דדברים המתקיימים לאחר המועד מותר למכור רק בצנעא, והטעם שצריך שיהיה בצנעא הוא משום דאין ניכר שהוא לצורך המועד ואתו למחשדה שלקחן לצורך חול^{לט} ולכן בעי צנעא.

לח. ב"ח מג"א וא"ר הביאם המ"ב בס"ק לג ושם במ"ב הזכיר שמותר לקנות בושם כיון שניכר שהוא לצורך המועד. וכ' בס' חוה"מ כהלכתו [פ"י הערה כה] שבזמנינו אין הדבר ניכר שהוא לצורך המועד מפני שהדרך לקנותם לתקופה ארוכה על כן אין למכרם בפרהסיא.

לט. רש"י מו"ק יג: ד"ה בצנעא.

גדר צנעא בפתיחת חנות

גדר הדבר שכל מקום שיש עוברים ושבים לא נחשב צנעא ואף אם החנות בקומה שניה כגון מרכז מסחרי אבל חנות הנמצאת בבנין מגורים נחשב לצנעא^מ.

מכירות המיוחדות לצורך החג

קניית מצות בחוה"מ פסח, וכן סכך וד' מינים בסוכות ניכר שקנייתם לצורך המועד, ולכן מותר למכרם בפרהסיא אע"פ שמתקיימים לזמן מרובה^{מא}.

סעיף יב

קניית בית בא"י שלא לצורך המועד

שו"ע. אין לוקחין בתים ואבנים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד וכו'. כ' הביאווה"ל סוד"ה אין לוקחין, דלענין קניית בתים ושדות בארץ ישראל אפשר דיש להקל אף שלא לצורך המועד משום מצות ישוב א"י^{מב}.

מ. חוט שני חוה"מ עמ' ריט, וכן מוכח מהגמ' מו"ק יב: עיי"ש.

מא. חוט שני חוה"מ עמ' קעד.

מב. וכן מצינו כן בשו"ע או"ח סי' שו סעיף יא דמותר לקנות בית בא"י מן הא"י בשבת והיינו שאומר לא"י שיחתום לו על שקנה ממנו הדירה והתירו איסור דרבנן של אמירה לא"י משום מצות ישוב א"י.

באיסור פרקמטיא מקילים יותר בשאין לו מה יאכל

שו"ע שם. אין לוקחין בתים ואבנים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל וכו'. הנה להלן בסי' תקמה ס"ג כ' שנחלקו המג"א והא"ר בפירוש פועל שאין לו מה יאכל שהתירו לו לעשות מלאכה דדעת המג"א שאין לו לחם ומים אולם דעת הא"ר שאין לו כדי צרכו לשמחת יו"ט והנה במג"א בסי' תקמב ס"ק א מבואר שאף שלענין מלאכה מתירים רק אם אין לו לחם ומים מ"מ בכה"ג לענין איסור פרקמטיא מתירים לו אף אם יש לחם ומים כל זמן שכוונתו ע"י זה להוציא יותר לשמחת יו"ט יותר ממה שדרכו להוציא^{מג} [וא"צ להוציא הכל לשמחת יו"ט^{יד}] וכן יעשה בצנעא^{מה}.

קנית כלים שלא לצורך המועד

רמ"א. ודוקא הני דאיכא פרסום בקניתן ואושי מילתא אבל שאר כלים נהגו לקנותן בצנעא. ע' במ"ב ס"ק מג שהביא בשם המג"א וכן שארי האחרונים שאין להקל גם בשאר כלים שלא לצורך המועד אם לא שימצאם בזול לאחר המועד.

מג. וכ"כ בביאוה"ל כאן בד"ה שאין לו מה יאכל.

מד. כמבואר במ"ב ס"ק טז דכל מקום שנוכר לשון זה א"צ להוציא כל הריות ודי במקצתו.

מה. כ"כ בשעה"צ סי' תקמב ס"ק יד.

סעיף יג

להלוות לישראל בריבית דרך היתר

ש"ע. להלוות לא"י בריבית לאותם שרגילים ללוות ממנו מותר משום דהוי דבר האבד ולאותם שאינם רגילין ללוות ג"כ מותר והוא שיקחו ריבית של שבוע ראשון ויוצאינו בשמחת יו"ט. והטעם שצריך להוציא לשמחת יו"ט הוא כיון שהוא רק מניעת רווח ובמניעת רווח הצריכו כן כמבואר בסעיף דימו וכ' המ"ב ס"ק מה דה"ה להלוות לישראל בריבית דרך היתר ג"כ מותר בכה"ג שיוציא קצת לשמחת יו"ט וא"צ שיוציא הכל כמשנ"ת שם.

סעיף יד

המרת מטבע חוץ

ש"ע. הלואה דשלחנות בקביעות וחילוף אסור. והטעם שאסור הוא משום פרקמטיא, חילוף היינו המרת מטבעות ומ"מ אם הוא לצורך המועד מותר^{מז}, וכן מותר להמיר מטבע אם חושש שירד מחירו דהוא דבר האבד^{מח}.

מו. וכ' המ"ב ס"ק מה, דאפילו ששם השו"ע החמיר שמי שיש לו מעות ברווח להוציא לשמחת יו"ט ואין בדעתו להוציא לא התירו לו במניעת רווח אפילו שיוציא לשמחת יו"ט, הכא שרי משום דכמה פוסקים סוברים דהלואה אינו דומה כ"כ לפרקמטיא דהתם יש טורח גדול בשווי המקח ומתוך טרדתו ימנע משמחת יו"ט וגם לפעמים יקנה ביוקר ויצטער שזה הטעם לאסור פרקמטיא במועד מה שאין כן בהלוואה לפיכך מקלינן יותר.

מז. חוט שני עמ' רכ.

מח. חוט שני עמ' רטז.

סימן תק"מ

דין בניה וסתירה בחוה"מ

סעיף א

תליית תמונה, שעון, קישוטים בסוכה, מתג חשמל שיצא מן הקיר

שו"ע. בנין אפילו כל שהוא אסור וכו'. כוונת השו"ע באופן שהוא מעשה אומן שבכה"ג אסור אף לצורך המועד אולם אם הוא מעשה הדיוט מותר אם הוא לצורך המועד ולכן מסמר או בורג אם הוא מעשה אומן כגון שצריך קידוח מיוחד שאינו רגיל אסור אבל במסמר רגיל הנכנס עם פטיש או קידוח מעט שזה מעשה הדיוט מותר אם יש צורך במועד כגון לתלות בגד או לתלות שעון וכן לתלות קישוטים לסוכה.

מתג חשמל וכדו' שיצא מן הקיר אין להחזירו במעשה אומן אלא א"כ יש חשש סכנה שיגעו בחוטי חשמל, וגם במעשה הדיוט לפעמים אין צורך מיוחד ואסור ואם א"א להשתמש בחשמל מותר במעשה הדיוט.

צביעת בית

סיוד פשוט שנחשב מעשה הדיוט מותר אם הוא לצורך המועד^א אולם אם נחשב מעשה אומן אסור.

עשיית מעקה

שו"ע. וכן אם עשה מעקה לגג בונה אותו מעשה הדיוט. ומקור הדברים משנה במו"ק יא. וצ"ב דהא לדבר מצוה מותר אפילו מעשה אומן כמבואר בסימן תרלז ס"א דמותר לבנות סוכה בחול המועד כדרכו. ובאמת בריטב"א מו"ק יא. ד"ה ועושה כ' דמתני' איירי בגג דלא רגילי להלוך בהם שאינו חייב במעקה אלא שהוא בעצמו רוצה לעשות משום שמירה אמנם שאר הפוסקים לא חילקו בזה^ב וא"כ צ"ע למה אסור במעשה אומן.

ויש שכתב שמדובר באופן שיכול למנוע מלעלות על הגג במועד ואמנם אעפ"כ הוא מחויב מן הדין לעשות מעקה וכיון שזה רק מצוה אנו אומרים לו שגם להמנע ממעשה אומן הוא מצוה ולפי"ז לדינא במקום שאינו יכול למנוע מלעלות לגג מותר לעשות מעקה אפילו במעשה אומן.

א. ספר חוהמ"כ פ"ח הערה מ בשם הגרש"ז.

ב. כ"כ בביאור"ל ד"ה וכן אם עשה מעקה.

ג. שש"כ פ"סז הערה קפא בשם הגרש"ז.

עשיית אהל עראי בחוה"מ

הנה בסי' תרלו הביא הביאווה"ל ד"ה עשה סכה בחולו של מועד, דברי המאמר מרדכי שמותר לעשות אהל עראי בחוה"מ אף שבשבת ויו"ט אסור.

סעיף ג

רטיבות בקיר ובתקרה

שו"ע. סדקים שבגג מתר לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אמנות. ביאור דברי השו"ע הוא שכיון שיש סדקים המים יכולים לרדת דרך שם וע"ז כ' שיכול לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אמנות אולם אם דולף הגשם בבית כ' הריטב"א מו"ק יא. דעושה כדרכו שאין אדם דר בדירה סרוחה ועוד שאין לך דבר האבד גדול מזה". וא"כ בכל רטיבות שיש יש להבחין כמה רמת הנזק שאם הוא באופן שהמים נוטפים א"כ יש להקל אפילו באומן וכמשנ"ת אולם אם הוא רטיבות ללא שהמים נוטפים א"כ מותר רק במעשה הדיוט וכנ"ל.

ד. מ"ב ס"ק ח.

ה. הביאו הביאווה"ל ד"ה סדקים שבגג.

מלאכה שהפעולה מעשה הדיוט אמנם התוצאה מעשה אומן

שו"ע שם. סדקים שבגג מותר לסתמן ביד וברגל וכו'. כ' המ"ב ס"ק ח לסתמן ביד וברגל היינו שבועט ביד וברגל לסתום הסדקין ואפילו הוא עושה יפה יפה כעין שעושין בכלי אמנות ג"כ שרי דכל זה נקרא מעשה הדיוט. מבואר מדברי המ"ב שמלאכה שהפעולה היא מעשה הדיוט אולם התוצאה היא מעשה אומן חשיב כמעשה הדיוט שמותר לצורך המועד.

ועפ"ז יש שכ"י דבמציאות של ימינו שאפשר ע"י לחיצת כפתור ליצור יצירות מופלאות וכגון לחתום בחותמת בחוה"מ וכן להדפיס ספרים, יצור בגדים וכל כה"ג חשיב כמעשה הדיוט למרות שהתוצאה היא מעשה אומן אולם יש שכ"י שהואיל שהכלי היא כלי אומנות נמצא שהאדם בלחיצתו על הכפתור נעשה שותף ליצירה האומנתית שנעשה וחשיב מעשה אומן שאסור וע"ע בסי' תקמה סעיף ז בהערות משנ"ת בזה.

ו. שש"כ פרק סו הערה ריא, הורני חוקיך סי' תקמה הלכה כט.

ז. חוט שני חוה"ע ע"מ רמט ועמ' קצב.

מלאכה שהפעולה מעשה אומן אמנם התוצאה מעשה הדיוט

יש שכתבו^ט שמלאכה שהפעולה מעשה אומן והתוצאה מעשה הדיוט נחשב כמעשה הדיוט כגון בגד שיוצרים בו קמטים מסוימים אלא שהם כאלו שכלובש הבגד מתפשטים הקמטים ואינם מחזיקים מעמד.

סעיף ד

תיקון דלתות ומנעולים ומערכת אזעקה

שו"ע. ציר הדלת והמפתח וכו' בין שהם של עץ בין שהם של ברזל שנשברו אפילו מעריו"ט יכול לתקנם בלי שינוי מפני שזה הפסד גדול שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה שבבית. מבואר מדברי השו"ע שמותר לתקן כל קלקול בדלת הכניסה לבית או במנעול באופן המונע את סגירת הדלת ואפילו במעשה אומן במקום שיש חשש שיבואו גנבים כמבואר בשו"ע בסעיף א עיי"ש, וה"ה מערכת אזעקה מותר לתקן באופן שיש חשש לגנבים^ט ויש עוד סיבה להתיר שיבואר בהערה^ה.

ה. ע' בספר חוה"מ כהלכתו פרק ב' הלכה קמב שהוכיח כן מדברי הר' ירוחם בשם הרמ"ה מו"ק י: בביאור דברי הגמ' שם רבא שרי לכסכוס קרמי.

ט. שש"כ פס"ז סי"ז.

י. ונראה באופן שיש פחד לבני הבית א"כ יש עוד סיבה להתיר לתקן אפילו במעשה אומן והוא שחשיב צורך הגוף שחשיב כצורך אוכל נפש כמבואר בחי' הרמב"ן פסקי דיני חול המועד עיי"ש ובאוכל נפש מותר אפילו במעשה אומן.

אולם כשהתקלקלה דלת פנימית של הבית ואין חשש גנבים מותר לתקן רק במעשה הדיוט ובתנאי שהוא לצורך המועד וכגון שזה מכער את הבית".

סעיף ה

מלאכה במעשה הדיוט הוא שינוי

שו"ע. מותר לבנות מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הבהמה. ע' מ"ב ס"ק טז שכי' עליה בשם הפוסקים שכל דבר שאינו צורך אוכל נפש אע"פ שהוא צורך המועד לא התירו לעשות מלאכה כי אם בשינוי. ומבואר מדבריו שטעם הדבר שהצריכו מעשה הדיוט הוא כדי שישנה וא"כ יל"ע בדבר שמלאכתו הוא רק מעשה הדיוט ואין מעשה אומן ומה יהיה השינוי וצ"ל שבכה"ג יהיה צריך לעשות שינוי אחר ויל"ע.

סעיף ו

עשיית מטה וכסא

שו"ע. מותר לבנות מעשה הדיוט אצטבא לישב או לישן עליה. הנה באופן שאינו יכול לעשות מטה או שלחן במעשה הדיוט ולא יהיה לו מטה לישון אפשר שנתיר לו גם במעשה אומן מטעם שדברים הנצרכים מאד

לאדם מותר אף במעשה אומן כמבואר בדברי הראשונים^{יב} שחשיב כצורך אוכל נפש.

אולם אם אפשר לו במעשה הדיוט או שיכול לישן או לישב באופן אחר פחות נוח לא נתיר לו לבנות במעשה אומן^{יג}.

סעיף ז

לעשות תנור לחימום או לתקן חלון בזמן קור

שו"ע. תנור וכירים שאפשר שייבשו ויאפה בהם במועד עושין ואם לאו אין עושין אותם וכו'.^{יד} והטעם שמותר לעשות הואיל והוא צורך אוכל נפש שמותר אפילו במעשה אומן כנתבאר בסי' תקל והוא שלא יכון מלאכתו במועד ואם כיון אסור^{טו}.

וה"ה שיכול לעשות תנור אם הוא לצורך הגוף ואפילו במעשה אומן כמשנ"ת ולכן מותר לעשות תנור לחימום בזמן קור דהכל חולין אצל צינה וה"ה אם נשבר החלון בענין שאם לא יתקנו ישב בקור^{טז}.

יב. חי' הרמב"ן מו"ק פסקי דיני חוזה"מ, ריטב"א מו"ק ח: ד"ה עושה.

יג. חוט שני עמ' ריב.

יד. מ"ב ס"ק יח.

טו. מ"ב ס"ק יט.

תיקון מזגן

תיקון מזגן ביום חם מאד, יש שכי"ט שדוקא בזמן קור התירו לעשות תנור הואיל והכל חולין אצל צינה כמשנ"ת אבל הכל חולין אצל חום ל"א אולם יש שכי"ט שמותר לתקן מזגן ביום חם ואפילו במעשה אומן והטעם הואיל והוא צורך הגוף ומ"מ יראה שלא יהיה בזה זלזול במועד וכן י"א"ה שאם צריך מעשה אומן יש לכתחלה לעשות ע"י נכרי.

תיקון טלפון

מותר לתקן טלפון בחוה"מ^ט, והטעם משום שעלול להיות מצבים של סכנה לפיכך נחשב כספק דבר האבד שמותר^כ, ויש שאסרו דיש להסתפק האם חשיב צורך הגוף ומ"מ לחולה וזקן ודאי מותר^{כא}.

ותלמיד חכם העונה לשאלות בהלכה דרך הטלפון מותר לתקן את הטלפון דחשיב צורך רבים דהתירו חכמים לעשות מלאכה כמבואר בסימן תקמד עיי"ש.

טו. חוט שני חוה"מ עמ' רכג.

יו. הגר"מ פיינשטיין קובץ מבקשי תורה סי' קד ס"טו.

יח. חוה"מ כהלכתו פ"ז סעיף מו בשם הבאר משה.

יט. שו"ת באר משה ח"ז סי' טז וטעמו הוא לפי שאדם רגיל בטלפון ומשתמש בו תדיר הרי זה עגמת נפש גדולה להיות בלי טלפון.

כ. חוה"מ כהלכתו פ"ח סי' נו.

כא. שש"כ פרק סו הערה פח.

תיקון משקפיים

לתקן משקפיים בחוה"מ, אם בלי המשקפיים קשה לו לראות מותר אף במעשה אומן שהוא צורך הגוף דהתירו אפי' מעשה אומן ואם זה רק לשפר ראייתו מותר רק מעשה הדיוט^{כב}.

סעיף ח

הגדרה למכשירי אוכל נפש שמותר לתקן אם לא כיון מלאכתו

שו"ע. נוקרים את הרחים וכו' וקוצצים צפרני החמור של רחים. רמ"א ומותר לחדד סכין במועד וסכין שנשבר במועד מתר לעשות אחרת. הנה כל הדברים שהזכיר השו"ע הם מכשירי אוכל נפש שהתירו לתקן במועד ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד ולכן דוקא אם נשבר הסכין במועד מותר לעשות ואפילו אפשר בשאלה^{כג}, אבל אם נשבר לפני המועד אסור בלא כיון מלאכתו^{כד}.

והגדרה של מכשירי אוכל נפש הוא ביאר המג"א סי' תקמא ס"ק א שרק דבר המכשירו לאכילה כגון תנור וסכין. [התנור ע"י האפיה וסכין ע"י שחיטה] אולם לעשות מצודות דגים לצוד לא חשיב דבר המכשירו לאכילה וא"כ מותר רק במעשה הדיוט והוא לצורך המועד^{כה}.

כב. שבט הלוי ח"ד ריד, חוט שני חוה"מ עמ' רכג וכ"כ בשש"כ פרק סו הערה פח והוסיף דגם לתקן מכשיר שמיעה הוא בכלל צורך הגוף שמותר לתקן במועד.

כג. מ"ב ס"ק כח.

כד. כן ביאר הט"ז ס"ק ה.

כה. וכ"כ במ"ב סי' תקמא ס"ק ב.

הגדרה של כיון מלאכתו במועד

מבואר בפוסקים^כ דהגדרה של כיון מלאכתו במועד שאסור לעשותה במועד הוא דוקא בכיון מלאכתו במזיד לעשותה במועד אבל אם לא כיון אלא מתוך התעצלותו נמשך הדבר עד חוה"מ מותר ושונה מיו"ט דתלוי אם יכול לעשותה בפועל מעריו"ט.

להכין נייר טואלט לפני החג

יש להסתפק אם חייב אדם להכין נייר טואלט קודם החג כדי שלא יהא קורע או מחתך בחוה"מ וכ' הפוסקים^כ דיש להקל הואיל דבנייר שלנו נקל לתלוש את הדפים מסתבר שלא צריך להכין מלפני החג, ויש שכ' שקריעת נייר דומה לאוכל נפש ממש כיון שנהנה מגופו של דבר ובאוכל נפש מותר לכוון לעשות מלאכתו^כ.

ובעצם אם יש איסור מחתך בחוה"מ ע' משכ' בסימן תקל באריכות הדברים שיש שהקילו בזה עיי"ש.

מכשירי אוכל נפש בטירחא יתירה ופרסום

ע' מ"ב סי' תקמד ס"ק יד דבורות של יחיד אפילו אין לו מה לשתות אלא מפני דוחק הרבה ג"כ אסרו לתפור בורות מחדש, וצ"ב למה אסור

כו. ע' שעה"צ ס"ק כג דהוכיח כן מדברי הרמב"ם [פ"ו יו"ט ה"ד] ועוד עיי"ש, וע' בספר חוה"מ כהלכתו פ"ז שהביא שכן הוא מפורש בדברי המאירי יט. ד"ה כשתתבונן, אולם בשעה"צ שם כ' שמדברי המאמר מרדכי ובעל שלחן עצי שטים נראה דיש להחמיר באפשר לעשותן מערב יו"ט ובספר חוה"מ כהלכתו הוסיף דכ"כ בספר מעדני שבת כללי חוה"מ אות ג עיי"ש, ומ"מ כ' להלכה שם דבדיעבד יש להקל כדברי הראשונים הנ"ל ויכול לעשות מלאכה אפי' שיכל לעשות מעריו"ט אלא שנתעצל או שכח.

כו. הגרשז"א בשש"כ פרק סו עה.

כה. שש"כ שם.

הא דין זה של חפירה לצורך שתיה לא גרע ממכשירי אוכל נפש דקי"ל בסי' תקמ ס"ז ובמ"ב שם ס"ק יח דאם לא כיון מלאכתו במועד מותר אפילו מעשה אומן. וי"ל^{כט} שבור זה שונה מכל מכשירי אוכל נפש הואיל ודומה לבנין יש כאן פרסום וטירחא יתירה לכן אסרו^ל ויל"ע.

כט. כ"כ בערוך השלחן סעיף ה.

ל. ואכתי צ"ב דהא מבואר בסי' תקלז במ"ב ס"ק טו בשם חידושי הרמב"ן דמכשירי אוכל נפש כאוכל נפש ולכן אפילו טירחא יתירה אסור וא"כ למה אסרו כאן לחפור בורות של יחיד ואולי שזה גם פרסום וטירחא יתירה אסור ויל"ע.

סימן תקמ"א

דיני אריגה בחול המועד

סעיף א

גדר מכשירי אוכל נפש

שו"ע. מותר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא מעשה הדיוט אבל לא הארוגים מחוטים שהוא מעשה אמן. מבואר דמצודות דגים מותר לעשות מעשה הדיוט ולצורך המועד, אבל לא מעשה אומן, והטעם שלא הוי בכלל מכשירי אוכל נפש שמותר אפילו מעשה אומן, ביאר במג"א שלא מיקרי מכשירין אלא דבר המכשירו לאכילה כגון תנור וכדו' מה שא"כ ברשתות.

לעשות פתילות במועד

רמ"א שם. ומותר לתקן הפתילות לנרות בחול המועד דמעשה הדיוט הוא. כן הוא דעת הנ"י בפרק אלו מגלחין אולם דעת פסקי התוס' פרק אלו

מגלחין אות עט דאין לגדל פתילה במועד ושמא גם ע"י עכו"ם אסור ואף לפתילות בהכ"נ, דלאו מצוה יתירה כציצית עכ"ל. וכ' הא"ר אות א' והפמ"ג א"א אות ב' דמשמע מדברי הפוסקים שאין חילוק בן אם הם מצמר גפן או מין אחר.

ולהלכה הביא המ"ב דברי הח"א שלכתחלה נכון להכין מערב יו"ט אכן בדיעבד מותר לגדל מצמר גפן.

תיקון חשמל במעשה אומן במועד

רמ"א שם. ומותר לתקן הפתילות לנרות בחול המועד דמעשה הדיוט הוא. ובאופן שלא האיר את הבית ע"י מעשה הדיוט ויצטרך לשבת בחושך מותר לתקנו במעשה אומן, ובימינו שהתאורה ע"י חשמל ותיקונו בדרך כלל ע"י מעשה אומן מותר לתקנו במועד², דכל דבר שהוא צורך הגוף מותר אפי' מעשה אומן כמבואר בראשונים³.

סעיף ג

גיהוץ במועד

רמ"א. ומותר להחליק הבגדים עם הזכוכית כדרכן הואיל והוא לצורך המועד. ולענין גיהוץ בזמנינו מותר מעיקר הדין לגהץ לצורך המועד

ב. חוט שני חול המועד עמוד ריב

ג. רמב"ן בפסקי הלכות חוה"מ, ריטב"א מו"ק ח: ד"ה עושה.

משום שנחשב מעשה הדיוט אולם לעשות קפלים שמחזיקים זמן רב
אסור כיון שזה נחשב כמעשה אומן כמבואר במ"ב ס"ק ח.

סעיף ד

מעט קלקול לא מיקרי דבר האבד

שו"ע. אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים וכו'. ואע"פ שיתקועו יותר
אם לא יתקנם אסור והטעם כ' הרא"ש [מו"ק פרק קמא סי' יז] בזה"ל דלא
מיקרי דבר האבד אלא כי הני דפרק מי שהפך זיתיו שיתקלקל עיקר
הענין אבל בשביל מעט תוספת קלקול לא מיקרי דבר האבד וכו' עכ"ל.

תיקון בגדים ומנעלים

הנה לתקן בגדים ומנעלים בחוה"מ יש להבחין האם באופן שלא יתקן
יגרם רק מעט קלקול אסור לתקנם במועד" כנתבאר בהלכה הקודמת
עיי"ש אולם אם ע"י שלא יתקן הבגד או המנעל יקרע לגמרי מותר
לתקנם במועד ככל דבר האבד שהתירו ופשוט דדוקא אם הוא לצורך
המועד ובאופן שאינם לצורך המועד יניחם לתקנם לאחר המועד.

ד. הביאו המ"ב ס"ק י.

ה. ודעת הרמ"א להקל ע"י שינוי, והשינוי יבואר בסעיף ה ועיי"ש בביאורו"ל ד"ה ואם,
שכ' שבבגד שייך שאומן יעשה שינוי שיעשה את התפירות כשיני הכלב כמבואר בסעיף
ה' אולם בתפירת מנעלים אף האומן תופר כהדיוט וממילא באומן ל"ש שינוי וממילא
יהיה אסור לו לתקן מנעל בחוה"מ אף לצורך המועד אם לא שהוא דבר האבד עיי"ש.

ו. כל הלכה זה מבואר במ"ב ס"ק י.

סעיף ה

הגדרת מעשה אומן ומעשה הדיוט

שו"ע. מי שצריך לו בגד במועד אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו ואם היה אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיני הכלב. טרם נבאר סעיף זה יש לבאר מהי הגדרת מעשה הדיוט ומהי מעשה אומן ונבאר.

מעשה הדיוט. מלאכה שכל אדם יודע לעשותה ולא דוקא האומנים שעיסוקם בכך¹ הרי שאין מלאכה זו דורשת אימון. ידיים לעשייתה², וגם אין צורך בידע טכני מסוים כיצד ואיך לעשותה באופן הרצוי³ הרי היא מוגדרת כמעשה הדיוט וכשחסר אחד מתנאים אלו הרי זה מעשה אומן⁴.

ו. בגמ' מו"ק י. ביארה מה זה אומן כל שיכול להוציא מלא מחט בבת אחת, פירוש שתוחב המחט תחביבות הרבה כמלא אורכה, ואח"כ למושכה מן הבגד ולעשות תפירות הרבה במשיכה אחת מי שעושה כן נקרא אומן אבל מי שאינו יודע לעשות כן אלא מושך את המחט עם החוט בכל פעם שתוחבה בבגד הוא נקר הדיוט.

ח. מקור הגדרה זה מבואר באשל אברהם (בוטשאטש מהדורא תנינא סי' תקמה).

ט. מבואר ברמב"ם פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יד דכתב שאין אדם גזהר בתיקונן הוא מעשה הדיוט.

י. ע' ספר חוה"מ כהלכתו פ"ב הערה רחצ ששמע בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שכל מלאכה שיש ללמודה משך זמן מסוים בכדי לדעת איך לעשותה הרי היא בגדר מעשה אומן. ועיי"ש בהערה שא שהוכיח כן מדברי הרמב"ן מו"ק יב. שכ' שלהטיל שכר אפי' שהוא מעשה אומן מ"מ מותר כיון שהוא צורך אוכל נפש. ולכאורה אין אימון ידיים בהטלת השיכר אלא האומנות שבדבר היא הידע והטכניקה הנכונה בעשייתו באופן הכי מוצלח ויעיל ועיי"ש שהוכיח עוד כן.

יא. כן מבואר בספר חוה"מ כהלכתו פ"ב הלכה קמא ופשוט.

מעשה אומן. מלאכה שאין כל אדם יודע לעשותה אלא האומנים העוסקים בכך הרי שמלאכת זו דורשת אימון ידיים לעשייתה וכן מלאכה שנדרש ידע טכני איך ומה לעשות למרות שאין ביצועה קשור באימון ידיים כל אלו נחשבים מעשה אומן³.

מעשה הדיוט צריך שיהיה שינוי בתוצאה או מספיק בפעולה

שו"ע שם. הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיני הכלב וכו'. מבואר מדברי השו"ע שמעשה הדיוט הוא שינוי בתוצאה מאידך מצינו בשו"ע סי' תקמ סעיף ג' שכ' סדקים שבגג מותר לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אומנות ועיי"ש במ"ב שכ' שבועט ביד וברגל אפילו הוא עושה יפה כעין שעושין בכלי אומנות ג"כ שרי דכל זה נקרא מעשה הדיוט, וא"כ מבואר שמעשה הדיוט הוא שינוי בפעולה.

וע' תרומת הדשן סי' פז שהקדים דברי הגמ' פ"ב דמו"ק שהלכות מועד עקורות הן ואין למדין זו מזו וכ' שדוקא בתפירה מצינו שכתוב השינוי והוא שהאומן מכליב משמע דוקא שם צריך שינוי בתוצאה, אולם בשאר דוכתי סגי בשינוי בפעולה וסברת החילוק הוא ביאר שם שתפירה נחשבת אומנות גדולה שלא כו"ע ידעי לכן בעינן שינוי ניכר והוא בתוצאה אולם שאר מלאכות שהם אומנות קטנה סגי בשינוי בעצם

יב. ע' בהערות הקודמות במקורות להגדרת מעשה הדיוט ומעשה אומן עיי"ש.

הפעולה וא"כ נמצא לדבריו שכל מלאכה שהיא אומנות גדולה צריך שינוי בתוצאה ומאידך אם הוא אומנות קטנה סגי בשינוי בפעולה^{יג}.

תיקון כפתור

רמ"א שם. וכל אדם יחמיר על עצמו לתפור בשינוי זה. והטעם כי רוב בני אדם יכולים להוציא מלא מחט בבת אחת והם בכלל אומן^{יד} ולפי"ז נמצא שבכל תפירה שעושים בחוה"מ לצורך המועד בעי שינוי. ויש לדון בתפירת כפתור איזה שינוי יכול לעשות, ויש שכי"ו דיש לתפור הכפתור רפוי קצת באופן שאינו מהודק לבגד וכן אם יש לכפתור ד' נקבים יתפור רק ב' נקבים וכן שיתפור קצת שלא במקומו הראוי ויש שכי"ו שיתפור בידו השמאלית.

יג. דברי התרומת הדשן אמורים שם טעם לחלק בן תפירה שבעי שינוי בתוצאה לבן כתיבה דסגי בפעולה שתפירה היא אומנות גדולה וכתיבה אומנות קטנה וכמשנ"ת ולפי"ז ביאר הגרמ"ש קליין שליט"א בספר חול המועד כהלכתו פרק ב' הערה כג, דסדקין שבגג שסגי בפעולה נראה שדמי לכתיבה שהיא אומנות קטנה ולכן סגי בשינוי בפעולה משא"כ תפירה וכמשנ"ת, ועוד הוסיף הגרמ"ש שם דאפילו אם חולקים על דין תרומת הדשן בדין כתיבה, מ"מ נראה דדוקא בכתיבה ותפירה שבאופן העשיה ההדיוט והאומן שווים בו וכל החילוק הוא רק בתוצאה וע"כ לא מהני שינוי בעשיה שהוא גם שלא כדרך הדיוט אבל בסדקין שבגג שעיקר החילוק בן אומן להדיוט הוא באופן העשיה שאומן עושה בכלי אומנות וההדיוט עושה בידיו (אע"פ שיש גם חילוק לפעמים גם בתוצאת המלאכה) לפיכך סגי בעושה שינוי בהעשיה לחוד.

יד. כ"כ המ"ב ס"ק טו בשם הסמ"ק מצוה קצה הגהה ב.

טו. חוט שני עמ' קצה, חוה"מ כהלכתו פ"ח סעיף פב ופג.

טז. חוה"מ כהלכתו שם בשם הגאון באר משה שלמרות שאין ניכר בתפירה עצמה מ"מ יש להקל כי יתכן שתפירת כפתור אינה נחשבת כלל למעשה אומן.

הטעם שבתפירה בעינן שינוי הניכר בתוצאה

רמ"א שם. ולא מהני לאומן לתפור ע"י שישנה באחיזת המחט בידו אלא בעינן שינוי הניכר. מקור הדברים הם דברי התרומת הדשן סי' פז והובא לעיל בסעיף זה בהרחבה על דברי השו"ע טעם הדברים והנ"מ בזה עיי"ש.

סימן תקמ"ב

שלא לעשות מלאכה לאחרים בחול המועד אלא בחינם

סעיף א

לתת שכר על מלאכות המותרות בחול המועד

שו"ע. אפילו מלאכות המתרות אינם מותרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחינם אבל בשכר אסור וכו'. מבואר מדברי השו"ע שאף שישנם מלאכות שהתירו לצורך המועד אולם לקחת שכר אסור בכל גוונא, ומקור ההלכה הוא הרא"ש (פ"ב סי' ט) ועוד ראשונים^א וטעם האיסור הוא דקבלת שכר במועד כעובדא דחול. אולם דעת הריטב"א מו"ק יב. ד"ה האי שכ' דאם אי אפשר לו לבעה"ב לעשות מלאכה אלא באלו והם אינם רוצים אלא דוקא בשכר מותר ליתן להם מאחד שהוא צורך המועד.

א. ע' ביאורו"ל סי' תקמא ד"ה אלא בעינן שהביא שכן דעת המרדכי הטור ורבינו ירוחם והאשכול, ומאידך דעת הכל בו מובא בב"י והריא"ז המובא בשלטי גיבורים שמותר ליטול שכר אם הוא לצורך המועד וע' בשערי תשובה שהביא בשם הנודב"י מהדורא תנינא סי' קד דס"ל כן, מ"מ הביאורו"ל שם נקט להלכה כדעת השו"ע שהוא דעת הרא"ש והמרדכי ועוד שאין ליטול שכר אפילו לצורך המועד.

ב. במהדורת של מוסד הרב קוק הוא בד"ה איכא דאמר.

ולמעשה כ' הפוסקים¹ שבמקרה של שעת הדחק ואינו מוצא מי שיעשה עבורו בחינם ויש הכרח באותה המלאכה לצורך המועד בודאי שניתן להתיר.

גדר בדברים שאסרו חכמים לתת שכר בחול המועד

שו"ע שם. אפילו מלאכות המותרות אינם מותרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחינם אבל בשכר אסור וכו'. כ' הפוסקים² דהגדר בדברים שאסרו חכמים ליטול שכר הוא במלאכה שהתירו חכמים לעשות לצורך המועד שבעי שינוי כגון באומן או מעשה הדיוט וכן דברים שאסרו חכמים משום טירחא בדברים אלו אסרו חכמים ליטול שכר אולם דבר שלא אסרו כלל חכמים כגון דבר שאין בו לא טירחא ולא מלאכה בכה"ג אין איסור ליטול שכר

וכן לקבל שכר על מלאכה שנעשה לפני המועד לא אסרו חכמים כלל וע' בהערה מקור הדברים³.

ג. נהר שלום הובא בכה"ח סי' תקמא ס"ק כז ובסימן תקמב ס"ק ג, וכן נראה מדברי המ"ב ס"ק ב, ויש לצרף שיטת הכל בו סי' ס שהובא בב"י והוא שהאיסור לעבוד בשכר הוא רק בדברים שאינם לצורך המועד.

ד. כן דייק בספר חוט שני מדברי המ"ב ס"ק א שכ' על משכ' השו"ע מלאכות המותרות, דברי הגודב"י מהדורא תנינא סי' קד שכ' מלאכות המותרות, כגון כל דבר שהוא לצורך המועד דבעי שינוי וכן ההדיוט, שהתירו לו לתפור כדרכו, וכן כמה דברים שאסרו משום טירחא אף שאינה מלאכה ממש ע"כ. וכן מבואר מדברי המ"ב ס"ק א שכתב באיזה דברים אסור לקחת שכר ולא הזכיר דבר שאין בו טרחא ולא מלאכה, חזינן שבכה"ג מותר ליטול שכר, וכ"כ בספר חוה"מ כהלכתו פרק ט עיי"ש.

ה. לשון הרא"ש מו"ק פ"ב סימן ט "דקבלת שכר דמועד כעובדא דחול דמיא" משמע דדוקא על מלאכה שנעשה במועד אמרו חכמים שאסור לקבל שכר דאז הוא כעובדא דחול אולם על מלאכה שנעשתה לפני המועד אין איסור לתת שכר. וכן מבואר להדיא מדברי השו"ע סי' תקלט סעיף ג.

לתת שכר לשמרטפות, לימוד עם תלמיד, דמי שדכנות

להאמור לעיל שהגדר שאסרו חכמים לתת שכר הוא דוקא על מלאכות או על טירחא עיי"ש א"כ מותר לתת שכר לשמרטפות או לימוד עם תלמיד הואיל ואין כאן לא טירחא ולא מלאכה אלא שמגביל את עצמו באותו זמן מלעסוק בדברים אחרים.¹

וכן יש להקל² לתת דמי שדכנות מטעם זה שאין כאן לא מלאכה ולא טירחא אלא שמקבל תשלום על הרעיון ובשדכנות יש עוד סיבה להקל הואיל והוא דבר מצוה ובמצוה התבאר להלן ברשימת הדברים שמותר לתת שכר עיי"ש.

תשלום לנהג אוטובוס ומונית

מצינו בפוסקים כמה סברות להתיר לשלם לנהג אוטובוס או מונית יש שכ' משום שהוא צרכי רבים שהתבאר להלן [ברשימת הדברים שמותר לקחת שכר] שמותר לתת שכר והטעם שחשיב כן ע' בהערה³. וכן יש להתיר ע"פ דברי הריטב"א שהתבאר לעיל בסעיף א עיי"ש והוא שאם הפועלים אינם רוצים אלא בשכר מותר ליתן להם. ויש שהתירו דיש לדון דהרי מותר לשלם לו עבור הוצאות הדלק שלו וכדו' ומה שמשלם לו שכרו המלא הוא בהבלעה שהתבאר להלן בסמוך שמותר עיי"ש.

1. חוט שני עמוד ר.

2. דעת הגר"ש אלישיב ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמוד תשמב.

3. חוט שני חוה"מ עמ' רג והאריך שם לבאר יסוד ההיתר של צרכי רבים והוא שאין צריך לדון על כל יחיד ועל כל מקרה מהו ההיתר שלו, אלא כיון שבכלל הציבור ישנם יחידים שמותר להם לנסוע במועד כגון צורך המועד או צורך הגוף או צורך חולה או אוכל נפש וכיוצ"ב לכן התירו בלי לדון על כל מקרה ומקרה.

לתת שכר בהבלעה

לקבל שכר בהבלעה על עבודה בימי המועד יש שכ"ס שכיון שיסוד האיסור הוא משום מלאכה הוא שמקבלים ע"ז שכר הרי הוא עובדין דחול א"כ אין תועלת בכך שמקבל שכר בהבלעה כיון שסו"ס מקבל שכר על הפעולה ודוקא בשבת הותרה הבלעה כיון ששם יסוד האיסור הוא משום מקח וממכר וכשעושה בהבלעה אין כאן מקח וממכר.

האופנים שמותרים לתת שכר במועד

- א. באופן שא"א למצוא פועלים ללא שכר וכמשנ"ת בריש הסימן עיי"ש
- ב. לצורך אוכל נפש ומכשיריו כשאינו מוצא מי שיעשה בחינם' וכן כל צרכי הגוף כאוכל נפש"א.
- ג. באופן שאינו שכר קצוב אלא מזמינו לאכול בשכרו"ב.
- ד. לצורך מצוה"ב ולכן יש שהתירו מטעם זה לשלם לתזמורת לשמחת בית השואבה"ד.
- ה. אם מנכה לו מחובו תמורת העבודה"טו.

ט. חוט שני עמוד ר.

י. ביאור"ל ד"ה אפילו ע"פ דברי הריטב"א מו"ק יב.

יא. כמבואר ברמב"ן מו"ק הלכות חול המועד והתבאר בסי' תקל עיי"ש.

יב. שו"ע סעיף א והמקור הוא גמ' מו"ק יב. וברש"י ד"ה שרשו"י.

יג. ביאור"ל סוד"ה אפילו בשם המג"א בסי' תקמ"ב ס"ק ה ועוד אחרונים.

יד. שש"כ פרק סז הערה קעט.

טו. ריטב"א מו"ק יב. בביאור העובדא דאבונכרי והטעם כ' דלא מיחזי כשכר מועד.

- ו. תספורת וכיבוס למי שהתירו לו חכמים ודוקא שלא משיג אנשים שיעשו לו בחינם או עכו"ם בשכר^{טז}.
- ז. דבר האבד^{יז} ודוקא שלא משיג אנשים שיעשו לו בחינם או עכו"ם בשכר^{יח}.
- ח. צרכי רבים. י"א^{יט} שמותר אף שלא לצורך מצוה וי"א^כ שדוקא במקום מצוה והעיקר כדעה ראשונה^{כא}.

סעיף ב

גדר פועל שאין לו מה יאכל בהיתר מלאכה ובהיתר פרקמטיא

שו"ע. כל מלאכה מותר לעשותה ע"י פועל שאין לו מה יאכל כדי שישתכר וירויה. גדר פועל שאין לו מה יאכל כ' המג"א [ס"ק א] דנראה מדברי השו"ע כאן ומדברי הב"י בסימן תקמה^{כב} היינו שאין לו כלל לאכול אבל

טז. ביאורו"ל ד"ה אפילו, דעשאוהו כדבר האבד ובדבר האבד מבואר תנאי זה וכמשנ"ת להלן.

יז. רמ"א סעיף א וע' במ"ב ס"ק ד שביאר שכמו שהתירו לבעל הבית לתן מלאכתו לפועל שאין לו מה לאכול ואף כשהוא שלא לצורך המועד התירו לבעל הבית שיהיה טובה לפועל הכא נמי יש להתיר לפועל ליטול שכר בשביל טובת בעל הבית.

יח. מ"ב ס"ק ה ובביאורו"ל ד"ה אפילו שדייק כן מדברי הריטב"א יב. ד"ה האי ובשעה"צ ס"ק ח כ' שכן דעת הלבוש לעיל בסוף סימן תקלו ס"ק טז וכן עיין בביאורו"ל ד"ה ודבר האבד..

יט. ביאורו"ל ס' תקמד ד"ה צרכי רבים.

כ. מחצית השקל בסי' תקמד ס"א והביאו הביאורו"ל שם

כא. ביאורו"ל בסימן תקמד ד"ה צרכי רבים.

כב. עמוד קצו ד"ה ומ"ש רבינו שכ' בשם נמוק"י מו"ק יא. ד"ה גמ' בטובה שכ' דאם יש לו לחם ומים מותר לכתוב תפילין משמע דשאר מלאכות אסורות וכ' המג"א

אם יש לו לחם ומים אסור לו לעשות מלאכה^כ מיהו הא"ר הביא דברי הירושלמי^כ שאפילו שיש לו לחם ומים רק שאין לו צרכי יו"ט מותר לו לעשות מלאכה^כ. ולמעשה כ' הפוסקים^כ דקשה להקל נגד המג"א.

מיהו ה"מ להתיר איסור מלאכה אולם להתיר איסור פרקמטיא נראה מדברי המג"א שם דיש להתיר אפילו יש לו מה לאכול ורוצה למכור כדי להרויח ולהוציא בשמחת יו"ט^כ.

פועל שאין לו מה יאכל שעושה מלאכה בפרהסיא ושאושא מילתא

שו"ע. כל מלאכה מותר לעשותה ע"י פועל שאין לו מה יאכל כדי שישתכר וירויה. מבואר מדברי השו"ע שאפשר לעשות כל מלאכה היינו אפילו שלא לצורך המועד וללא שינוי^כ, ע"י פועל שאין לו מה יאכל אולם מבואר בשו"ע ס"י תקלז סעיף טו דלא יעשה מלאכה שיש בה אושא מילתא לבד בצרכי רבים וכן מבואר במג"א ס"י תקלד ס"ק ז דצריך

שכן משמע מדברי הרא"ש פ"ג ס"י כד וכן ע' בביאוה"ל בד"ה מה יאכל שהוכיח כן מהירושלמי עיי"ש.

כג. וכ' השעה"צ ס"ק יא דלפי"ז בחוה"מ פסח לא משכחת להתיר לעשות מלאכה משום דאין לו מה יאכל דהא עכ"פ יש לכל אחד מ ישראל מצות לכל ימי החג.

כד. הביאו השעה"צ ס"ק יב.

כה. וכן דעת הח"א בנשמת אדם כלל ק"ו אות ד' עיי"ש.

כו. בכה"ח אות ט' כ' שבט"ז ס"ק ב' משמע כהמג"א, והביא עוד מהבגדי ישע שכ' דקשה להקל נגד המג"א.

כז. והביאו השעה"צ ס"ק י.

כח. מ"ב ס"ק ו.

עכ"פ לעשות בצנעא דהרואה לא ידע שהפועל הוא עני כ"כ, ומ"מ^ט אם א"א לו לעשות בצנעא יעשה בפרהסיא כיון שאין לו מה לאכול כלל^י.

כמה יכול להרויח פועל שאין לו מה יאכל

במ"ב ס"ק ח הביא בשם האחרונים דמלאכה שמקבל בשעה שאין לו מה יאכל מותר לקבל שכר אפילו הרבה יותר מכדי אכילתו אבל אח"כ אסור לו לקבל ולעשות מלאכה אחרת בשל אחרים.

ודע שאם יש לפועל זה סחורות ויכול למכרם אסור לו לעשות מלאכה^א. ומ"מ אינו מחויב למכור כלי ביתו^ב.

וכן יש לידע דזה שהתירו לו הוא לעשות מלאכה הוא גם שיהיה לו לפרנס את בניו אפילו שאינו חייב לזונם וע' בהערה בטעם זה^ג.

כט. מבואר בא"ר ס"ק ב.

ל. פמ"ג א"א ס"ק א וכו' השעה"צ ס"ק יד שבא לאפוקי אם יש מה לאכול ורוצה להרויח לשמחת יו"ט [וכדעת הא"ר שהתבאר לעיל בגדר פועל שאין לו מה יאכל] אין לו להקל בכל גווי בפרהסיא.

לא. מ"ב ס"ק ח.

לב. מ"ב ס"ק ח.

לג. מבואר בביאור"ל ד"ה על ידי פועל וכו' שמצות ושמחת בחגך קאי גם על חול המועד כדאיתא ברמ' פ"ו מה' יו"ט הי"ז ומה שמחה היא לו אם בניו יחזרו על הפתחים, ביאור דבריו הוא דהנה טעם ההיתר בפועל שאין לו מה יאכל הוא כ' הראבי"ה סימן תתל"ה משום שכל איסור מלאכה במועד הוא כדי שישמח במועד ולאדם זה השמחה היא במה שמשחק כדי שיהיה לו מה לאכול.

ועפ"י כ' בביאור"ל הנ"ל שאיזה שמחה יש לאדם שבניו מחזרין על הפתחים [ומ"מ כ' שאם אפשר בהלוואה ועי"ז בניו לא יחזרו על הפתחים עדיף טפי אולם אם א"א בהלוואה ובניו יחזרו על הפתחים בודאי שרי לעשות בעצמו כדי להרויח בשבילם].

אולם מצינו עוד טעמים בהיתר זה של פועל שאין לו מה לאכול והוא בנימוק"י מו"ק ו: מדפי הרי"ף ד"ה אמר המחבר, כ' שהטעם הוא משום שלאדם זה אין המלאכה טורח עליו ועוד טעם שאין לך דבר האבד גדול מזה, ובמשך חכמה [דברים כו כט] כ' הטעם מפני ששמחת הרגל מפורש בתורה ואילו מלאכת חוה"מ הוא רק מדרבנן.

סימן תקמ"ג

דין מלאכה ע"י אינו יהודי בחול המועד

סעיף א

דין אמירה לא"י בחול המועד

שו"ע. כל דבר שאסור לעשותו אסור לומר לא"י לעשותו. א. הנה מקור דין זה הוא גמ' מו"ק יב. ומבואר במ"ב ס"ק א דעשו חכמים מועד לזה כשבת ויו"ט, ולפי"ז ישנם אופנים שיהיה מותר לומר לא"י כמבואר בסימן שז ס"ה וכגון מקצת חולי או צורך הרבה או מצוה".

א. וכן לומר לא"י לפני המועד לעשות מלאכה במועד ג"כ אסור כשבת ויו"ט.

ב. בכלל איסור אמירה לא"י מבואר בפוסקים שהוא גם דבר שאסור משום טירחא² או עובדין דחול או אוושא מילתא

א. ואף ששם איירי באיסור דרבנן שמקילים משום שבות דשבות וכאן יש שיטות דהוא איסור דאורייתא כמבואר בריש סימן תקל ביאר בפמ"ג א"א ס"ק א שמ"מ צידד הרמ"א בסימן שז ס"ה שאף במלאכה דאורייתא מותר לומר לנכרי במקום מצוה וע"ע בשעה"צ בסי' תקמד ס"ק י.

ב. מבואר בבאוה"ל סימן תקלט ס"א ד"ה בין לקנות בשם ב"ח בסימן תקמג ופמ"ג א"א ס"ק א.

והטעם כמשנ"ת דעשו חכמים לזה כשבת ויו"ט שמה שאסור לעשות אסור לומר לא"י לעשותו.

ג. כל דבר שנחלקו הפוסקים אם מותר לעשותו או במקום ספק אם מותר לעשותו מותר לומר לא"י לעשותו דגם בשבת מותר בכה"ג כמבואר בפוסקים.³

ד. כל דבר שאם לא יאמר לא"י לעשותה עכשיו יצטרך לשלם ע"ז ביוקר לאחר המועד כ' המ"ב ס"ק ב בשם הח"א כלל קו סי"ב שיש לאסור אולם יש לבאר שכל דבריו היינו במלאכה דאוריתא כמבואר בח"א שם ועוד דוקא דבר שאינו בידו והיינו דבר שהאבדה לא לפניך וכגון שהוא מניעת רווח כגון הנ"ל. ובאופן האסור כמבואר בסימן תקל"ט ס"ד.

ה. אולם אם ההאבדה בידך וכגון לזפת החביות דאיתא בסי' תקלח ס"א דמותר משום דבר ההאבד עי"ש וכן אדם שיש לו פיצוץ בצנרת מותר אף במלאכה דאוריתא משום דבר ההאבד.

וכן אם הוא מלאכה דרבנן מותר אף אם ההאבדה לא לפניך וכגון פרקמטיא שהוא סוג של מניעת רווח דמבואר בסי' תקלט דמותר.

ג. בספר כלכלת שבת דיני אמירה לגוי אות ז כ' שבאיסורים דרבנן שיש פוסקים המתירים אף שנקטינן לחומרא מ"מ ע"י גוי מותר לעשותם [וכן מצינו שאף שאסור לסתור כלים, ע"י נכרי מותר כיון שיש מתירים כמבואר מ"ב סימן שיד ס"ק לו ועי"ש ס"ק לו וכן לגבי ניקוי הבגד שמקפיד עליו מאבק שמותר ע"י גוי כמבואר בסימן שב מ"ב ס"ק ו כיון שיש מתירים וכן שמותר להחם מרק ע"י גוי ולסמוך על הפוסקים שאין בישול אחר בישול בלח שהצטנן כמבואר בביאור"ל בסימן רנג ס"ה ד"ה להחם בשם הברכ"י אולם הבה"ל מפקפק בזה וכ' שרק לצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר שיש לסמוך ע"ז] וה"ה בחוה"מ.

- ו. באופן שהתנה עם הא"י לעשות את המלאכה לאחר המועד
כ' הרמ"א ס"ג דאף אם יעשה הא"י את המלאכה במועד א"צ
למחות בידו^ה.
ז. אף במקום שיש קצת הפסד לא הותר אמירה לעכו"ם^ה.

סעיף ב

בנו בית באיסור בחוה"מ האם מותר לדור בו

שו"ע. א"י שקיבל מעריו"ט לבנות ביתו של ישראל בקבלנות אסור להניח
לעשות בחול המועד אע"פ שהוא מחוץ לתחום וכו'. וטעם האיסור
שהרואה יאמר שהוא שכיר אצלו, ואם בנו באיסור כ' המ"ב ס"ק ג דכיון
שהוא בקבלנות שרי לדור בו, ומשמע מדברי המ"ב שבשכיר יום אסור
אף בדיעבד לדור שם והיינו רק לו אבל לאחרים מותר בכדי שיעשה
כמבואר במ"ב סי' רמד ס"ק יט.

ולמעשה הביא המ"ב שם שיש מתירים אף לו בשכיר יום רק צריך
להמתין בכדי שיעשה וכו' שבעת הצורך יש להקל כדבריהם.

ד. ע' מ"ב ס"ק יא.

ה. שו"ע סי' תקמא סעיף א ובמ"ב שם ס"ק יא.

סעיף ג

איסור ודבר דבר לא נוהג בחול המועד

ש"ע. מתר ליתן לא"י מלאכה בקבלנות או בשכיר יום שיעשנה אחר המועד ובלבד שלא ימדד וכו'. וכ' המ"ב ס"ק ז בשם הריטב"א דה"ה לישראל שרי ליתן. מבואר כאן שאף שבשבת אסור לדבר בעניני משא ומתן משום ודבר דבר מ"מ בחוה"מ לא נוהג איסור זה.

סימן תקמ"ד

דין צרכי רבים בחל המועד

סעיף א

הקדמה לדיני צרכי רבים בחול המועד

שו"ע. צרכי רבים מותר לעשותן בחול המועד כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולות ולצין הקברות כדי שיזהרו מהם הכהנים ולתקן המקואות. הנה קודם שנבאר דיני צרכי רבים בחול המועד נקדים דכל צרכי רבים מותר אפילו כונו מלאכתן במועד וגם בפרהסיא ובטורח גדול ומ"מ אם הוא מעשה אומן מותר רק אם זה לצורך המועד, ומעשה הדיוט מותר אפילו שלא לצורך המועד^א [ולכן לתקן מקואות והדרכים מותר אפילו מעשה אומן הואיל ויש בזה צורך המועד אולם אם לא יסיימו העבודה במועד שוב אין היתר להתחיל]^ב וכן מותר אפי' בשכר^ג.

א. כל זה מבואר בטור ובשו"ע סעיף ב ובמ"ב ס"ק א בשם הפוסקים.

ב. מ"ב ס"ק ד ובשעה"צ ס"ק ד.

ג. בביאוה"ל ד"ה צרכי הביא דעת המחצית השקל שבצרכי רבים בלי מצוה אין ליטול שכר אולם העלה שם כדעת הפמ"ג מש"ז ס"ק א דבצרכי רבים לחוד ג"כ מותר ליטול שכר.

בד"א בדברים שצריך החלטת רבים שיתייצצו יחד בעשיית המלאכה דכל צרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם בטלים כולם ואם לא יעשו עכשיו יתבטל הדבר אבל אם הדברים נחלטים ע"י יחיד אסור, וה"ה דברים שנעשים בהחלטת עירייה וכדו' שזו העבודה שלה אסור לעשותם במועד כל שיכלו לעשות מלפני המועד".

כמה אנשים נחשב כצרכי רבים

כמה אנשים נחשבים צורך רבים ע' רמב"ן תורת האדם ענין הקבורה שהביא דברי הירושלמי פ"א ה"ב שקבר של משפחה נקרא צרכי רבים ומותר לחנכו או לתקנו אפילו שלא לצורך המועד חזינן שגם לצורך ציבור מצומצם שאינו לצורך כללות הציבור בעיר ג"כ נחשב כצורך רבים, וכמה אנשים ע' הערה'.

להציל רבים מאיסור

שו"ע שם. צרכי רבים מותר לעשותן בחול המועד כגון לתקן הדרכים וכו' ולציין הקברות וכו'. התבאר להלן בסעיף זה בשם הרמ"א שצרכי רבים שמותר הוא רק שיש צורך הגוף וא"כ מה שהותר לציין קברות ולתקן

ד. מג"א והביאו המ"ב בס"ק א.

ה. הורני חוקיך ע"פ דברי המג"א הנ"ל שטעם ההיתר של צרכי רבים הוא שאז כולם בטלים ואם לא עכשיו יתבטל הדבר וא"כ בעירייה וכדו' שאפשר לעשות קודם המועד אין סיבה להתיר במועד גופיה.

ו. בספר הורני חוקיך סי' תקמד הלכה ה' כ' שג' אנשים נקרא כפר רבים כמבואר בסי' תכו בביאור"ל לגבי קידוש לבינה שבשלושה כבר נקרא ברוב עם וא"כ חזינן שבג' כבר נקרא ציבור וכ' שאין מסתבר שצריך עשרה שהוא גדר פרהסיא ולא גדר רבים עיי"ש.

מקוואות כ' הפוסקים' דצ"ל דהוא משום להציל רבים מאיסור וה"ה לתקן עירוב בחוה"מ מותר מטעם הנ"ל

גדר צרכי רבים שהתירו לעשות במועד

רמ"א. ודוקא צרכי רבים כאלו שהם צריכים לגוף האדם אבל שאר צרכי רבים כגון בנין בית הכנסת אסור לעשות במועד. מבואר בדברי הרמ"א שהיתר של צרכי רבים זה רק אם הוא צורך הגוף ולפי"ז גם לתקן בית מרחץ של רבים מותר במעשה אומן לצורך המועד הואיל ויש בזה צער הגוף אם לא ירחוץ אמנם דבר שאינו צורך הגוף כגון בניית בית הכנסת אסור ואפילו לצורך המועד אולם במעשה הדיוט מותר".

ודע דצורך רבים כ' הר"ן^ז שזה לאו דוקא דבר שנעשה לצורך רבים אלא אפילו דבר שמזדמן תדיר אע"פ שבכל פעם ופעם הוא דבר פרטי נחשב כצרכי רבים וזה הטעם שמותר לכתוב שטרי קידושין וגיטין בחוה"מ'.

ולאמור יש שכי"א שמותר להשכיר אוטובוסים ומוניות בחוה"מ הואיל והוא דבר שמזדמן תדיר והרבה בני אדם צריכים לזה אע"פ שלכל אחד ואחד הוא לא רבים.

ז. חוט שני חוה"מ עמ' רו, ועיין בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' שנו שהתיר לכתוב בחוה"מ מעשה אומן כדי להציל מאיסור.

ח. כ"ז מבואר בב"י בשם תשובות הרשב"א ח"ד סי' שכו.

ט. ריב"ש סי' שצ בשם הר"ן והביאו הב"י וכן הביא המ"ב בסי' תקמה ס"ק כ.

י. כ' הגר"א ס"ק א שגם בשטר גיטין וקידושין הוא צורך הגוף דבלי זה אין היתר של צרכי רבים כנתבאר להלן בשם הרמ"א.

יא. חוט שני עמ' רג.

תיקון בית מרחץ של רבים ויחיד, בית הכסא או צינור ביוב שהתקלקלו

כ' המג"א ס"ק א דמרחץ של רבים מותר לתקן שיש בזה צער הגוף אם לא ירחוץ וכיון שהוא מעשה אומן צריך שיגמור מלאכתו במועד וכמשנ"ת בהקדמה אולם לצורך יחיד אסור לתקן לו מרחצו במועד אפילו מעשה הדיוט דיחיד אפשר לו בלא מרחץ או לילך למקום אחר^{יב} עכ"ד. כ' הפוסקים^{יג} שבזמנינו נשתנה הדבר כיון שבכל בית יש אמבטיה, ורגילים להתרחץ כמה פעמים בשבוע וגם אין הדרך ללכת למקום אחר ולהתרחץ ולכן יש מקום להתיר לתקן בחוה"מ אם התקלקל משהו באמבטיה שמונע מלהתרחץ.

וכן בית הכסא שהתקלקל ודאי שלא שייך לומר שילכו לבית אחר^{יד} וכן אם התקלקל צינור ביוב מותר לתקנו במעשה אומן כדי שלא יכנסו המים והריחות לתוך הבית^{טו}.

מעלית בנין רב קומתי שנתקלקלה

מעלית בנין רב קומתי שנתקלקלה אם גרים בבנין זה זקנים או חלושי כוח אשה בהריון וכיוצ"ב מאלו שהעדר המעלית עלול להזיק לבריאותם

יב. כל זה הביא המ"ב ס"ק ה ושעה"צ ס"ק ו.

יג. שש"כ פרק סו הערה ריו במילואים ורק לתקן המערכת שבמרחץ אסור אבל לתקן כדי שיהיה אפשר להתרחץ מותר ואמבטיה שבזמנינו חשיב כמו לתקן בשביל להתרחץ, גם בחוט שני עמ' רה צידד להתיר בזמנינו.

יד. שו"ת באר משה ח"ז סי' צו.

טו. שש"כ שם סנ"ח.

מותר לתקנם גם בתיקון המוגדר כמעשה אומן^{טז}, ויש שכי' להתיר בכל אופן מכיון שנחשב כצרכי רבים שמותר לעשותם לצורך המועד גם במעשה אומן.

תיקון כבישים, תאורה ציבורית, מערכת חשמל בחדר מדרגות

התבאר שצרכי רבים מותר רק אם זה צורך הגוף ואם זה מעשה אומן מותר רק אם הוא צורך המועד וא"כ לתקן כבישים או תאורה ציבורית שלא יכשלו בני אדם ברחובות העיר או מערכת חשמל שהתקלקלה בחדר מדרגות אם יש חשש שאנשים יכשלו בלילה ויפלו במדרגות כל זה מותר הואיל והוא צורך הגוף ומ"מ צריך שיגמר מלאכתו במועד הואיל והוא מעשה אומן^{יז}.

בניית ותיקון בית הכנסת

רמ"א שם. אבל שאר צרכי רבים כגון בניית בית הכנסת אסור לעשות במועד וה"ה דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אומן במועד. וה"ה אם התחילו לבנות בית הכנסת לפני המועד וא"צ במועד אלא להשלימו אסור מפני שהוא צריך מעשה אומן, ומ"מ יש שכי' שכל הלכות אלו נאמר לבנות בית הכנסת חדש שע"ז אמרינן כמו שיסתדרו עד עתה יסתדרו עכשיו ואין היתר לבנות אולם לתקן בית הכנסת שכבר התפללו

טז. ספר חוה"מ כהלכתו פ"ח ה"ז ששמע בשם הגר"ש וזוגאר זצ"ל

יז. ספר חוה"מ כהלכתו שם ששמע בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל וכ' שם שמלבד אם כיון מלאכתו במועד באופן שיש ממונה לדבר שאין היתר של צרכי רבים כנתבאר בהקדמה להלכות צרכי רבים עיי"ש.

יח. שש"כ פס"ח סעיף ז ובהערה כב.

יט. שש"כ פס"ח הערה כז.

בו או שעד עתה לא היה להם בית הכנסת כלל ה"ז נחשב צרכי רבים ומותר לבנות או להשלים.

גדר צרכי מצוה שהתירו לעשות במועד

רמ"א שם. וה"ה דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אומן במועד. הנה להלן כ' השו"ע^א שמותר לכתוב בחוה"מ תפילין ומזוזות לעצמו אף שהוא מעשה אומן^ב. ולישב זה כ' הפוסקים^{כב} שבמצוה עוברת התירו אף מעשה אומן ולכן בתפילין ומזוזות אם לא יכתוב יפסיד מצוה בכל יום אולם כאן הוא מצוה שאינה עוברת ולכן לא התירו.

בניה ושיפוץ בחול המועד בשביל למנוע ביטול תורה לאחר המועד

ישיבה או תלמוד תורה שהתחילו^{כג} בשיפוץ בנין קודם המועד ואם לא ימשיכו במלאכה בחוה"מ תשאר עד אחר הרגל ויתבטלו התלמידים

כ. בסימן תקמ"ד סעיף ג'.

כא. ומאי שנא.

כב. כ"כ בשש"כ פרק סז הערה קעד ובספר חוה"מ כהלכתו פ"ב ספ"א וספ"ד ע"פ דברי הריטב"א (מו"ק יח: ד"ה רבי יהודה). וע' פמ"ג מש"ז ס"ק ד שכי' שתפילין ומזוזות מצוה רבה היא ושמעתי מהגר"י משדי שהפמ"ג לא התכוון לומר אחרת מדברי הריטב"א אלא ברור שהתנאי הבסיסי להתיר הוא משום מצוה עוברת אלא שהוסיף שלא נחשוב שכל מצוה בעלמא שיהיה נתיר משום מצוה עוברת לכן כ' מצוה רבה.

כג. כ' שהתחילו לפני המועד כי זה לשון הפוסקים ה"ה הרב לב חיים ח"ב סי' קנח, שד"ח מע' חוה"מ אות ב עיי"ש אולם לפי הטעם ההיתר שנוקטים שהוא משום דבר האבד לכאורה גם אם לא התחילו לפני המועד את השיפוצים מחמת איזה סיבה שלא הצליחו יש להקל להם לשפץ בחוה"מ ויל"ע.

כמה ימים אחר החג כי אין להם מקום אחר ללמוד כ' הפוסקים^{כז} דכשם שמותר לכתוב חידו"ת בחוה"מ משום שמא ישכח והוי דבר האבד כמו"כ מותר בנידון זה ואף שאין דבר האבד הזה בתוך החג כי אם אחר החג מיקרי דבר האבד ומהיות טוב יעשו ע"י פועלים ישראלים שאין להם מה לאכול וגם יעשו בצנעא לסגור דלתי החצר^{כח}.

עשיית ותיקון ספסלים לבית הכנסת וכן למנות גבאים

כ' הפוסקים^{כט} שלעשות ספסלים לבית הכנסת כדי שלא יבוא לידי מחלוקת צרכי רבים הם ומותר דנצרכים לישב עליהם וכן נהגו לסדר צרכי רבים בחוה"מ למנות גבאים ופרנסים דצרכי רבים הם.

סעיף ב

תיקון מכשירי אוכל נפש כשיש טירחא יתירה ופרסום

שו"ע. בורות ומעינות של רבים שנפל בהם עפר ואבנים ונתקלקלו מותר לתקנם וכו' אבל בורות שחין ומערות של יחיד אסור לחפור אותם מחדש ואפילו צריך להם עתה וכו'. וע' במ"ב ס"ק יד דבורות של יחיד אפילו אין לו מה לשתות אלא מפני דוחק הרבה ג"כ אסרו לחפור בורות מחדש, וצ"ב למה אסור הא דין זה של חפירה לצורך שתיה לא גרע

כד. לב חיים ח"ב סי' קנח, שד"ח מע' חוה"מ אות ב.

כה. ובשש"כ כ' שיעשו ע"י נכרי כמבואר במ"ב סי' תקמג ס"ק א שכל צרכי מצוה מותר לעשותם ע"י נכרי.

כו. כ"כ השערי תשובה בשם המחזיק ברכה ס"א בשם ספר שלחן מלכים.

ממכשירי אוכל נפש דקי"ל בסי' תקמ ס"ז ובמ"ב שם ס"ק יח דאם לא
כיון מלאכתו במועד מותר אפילו מעשה אומן. וי"ל^כ שכאן זה שונה
מכל מכשירי אוכל נפש הואיל ודומה לבנין יש כאן פרסום וטירחא
יתירה לכן אסרו^כ ויל"ע.

כו. כ"כ בערוך השלחן סעיף ה.

כח. ואכתי צ"ב דהא מבואר בסי' תקלז במ"ב ס"ק טו בשם חידושי הרמב"ן דמכשירי
אוכל נפש כאוכל נפש ולכן אפילו טירחא יתירה אסור וא"כ למה אסרו כאן לחפור
בורות של יחיד ואולי שזה גם פרסום וטירחא יתירה אסור ויל"ע.

סימן תקמ"ה

דיני כתיבה בחול המועד

סעיף א

הטעם שאסור להגיה אפילו אות אחת ובאיזה אופנים התירו להגיה

שו"ע. אסור לכתב בחול המועד ואפילו להגיה אות אחת בספר אסור. איסור כתיבה וההגהה הוא בכתיבת אות חדשה, או שמשנה את הכתיבה אפילו בתיקון מאות ר לאות ד וכה"ג.

והטעם שאסור הוא משום דהוי מעשה אומן ואף שהוא לצורך רבים מ"מ מעשה אומן שהותר לצורך רבים היינו דוקא שהוא לצורך המועד אבל אם לא לצורך המועד כגון שיש להם ספר אחר לקרות בו מותר רק מעשה הדיוט² כמבואר בסימן תקמד.

א. מ"ב ס"ק ב.

ב. כל הנאמר מבואר במ"ב ס"ק ג וס"ק א.

אופנים שהתירו להגיה ס"ת

לצורך רבים שהתירו להגיה ס"ת לצורך המועד הוא גם אם יש בבית הכנסת ספר תורה אחד כשר, אלא שבחדר השני הסמוך לו נוהג להתפלל מניין נוסף בפני עצמו, והספר שלהם נפסל מותר להם לתקנו^ג.

וכן כשבית הכנסת אחד יש כמה ספרי תורה ובבית הכנסת אחר ישנו רק ספר תורה אחד שנפסל מותר להם לתקנו כיון דע"פ הזוהר אסור להוליך ס"ת מבית הכנסת זה לבית הכנסת אחר ואף דיש מתירין אם הולכים עמו עשרה מ"מ הוי טורח ציבור^ד.

וכן אם הוא חול המועד של סוכות שצריך ג' ספרים ליום שמחת תורה ואחד מהם פסול דמותר לתקנו דהוי צורך המועד ואין לומר שיקראו בס"ת כשר ויחזרו ויגללו למקום אחר שצריך לקרות בו משום דהי טורח ציבור וגם משום שמחת חתנים שכל אחד חפץ לקרות בספר מיוחד וגם יש בזה כבוד התורה^ה.

הגדרת מעשה אומן והדיוט בכתיבה

הנה ברמב"ם [פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יד] כ' לענין כתיבת אגרות שלום וכתיבת חשבונות וכו' "שכתיבות אלו אין אדם נזהר בתיקונן מאד ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות" מבואר שכתיבה שאדם נזהר בתיקונם מאד

ג. ביאורה"ל סעיף ב ד"ה שאם אין.

ד. כה"ח סימן תקמה אות יד.

ה. כה"ח שם.

הרי הוא מעשה אומן ומה שאדם לא נזהר בתיקונם הוא מעשה הדיוט וע"ע בהערה משנ"ת בזה¹.

סתם כתיבה הוא מעשה הדיוט או אומן, וכן כתב מרובע הוא מעשה הדיוט או אומן

רמ"א שם. ולצורך רבים יש אוסרים כל שאינו לצורך המועד ויש מתירין וכו'. לבאר דברי הרמ"א נקדים לבאר דהנה נחלקו הפוסקים האם סתם כתיבה הוא מעשה אומן או שכל כתיבה הוא מעשה הדיוט זולת ספרים תפילין ומזוזות, דדעת התרומת הדשן סי' פה [הובא ברמ"א בסעיף א ובב"י בסעיף ה] דסתם כתיבה הוא מעשה אומן אולם דעת הכל בו [הובא בב"י בס"א וברמ"א בסעיף א] וכן דעת הב"י [בסעיף א וה'] שכל כתיבה הוא מעשה הדיוט² זולת סת"ם והטעם הוא הואיל ואין אדם מקפיד לכתב אותן בתיקונן חשיב כמעשה הדיוט, וכמשנ"ת לעיל בסמוך בדעת הרמ"א. וכן כתב מרובע אם אדם לא מקפיד לכתוב אותם בתיקונם חשיב כמעשה הדיוט.

ו. וכן נמצא מפורש במור וקציעה סי' תקמה "לכן נ"ל ברור שיש להחמיר גם במשיטא עכ"פ בכתב יד סופר וכמו שנהוג להיות לציבור לבלר נאה מיוחד לכתבותיהם שהוא מעשה אומן לפיכך נכון שלא יכתוב כתיבה נאה באיזה כתב ולשון שהוא בין מעשיטא" עכ"ל והובא בביאור³ האחרון בסימן בד"ה אפילו וסיים הביאור⁴ ל שם דטוב לחוש לדבריו העולה שיש כאן גם קולא וגם חומרא קולא שאותיות אשורית שהוא מעשה אומן אם נכתב ברישול באופן שאינו מקפיד על צורתן הרי"ז מעשה הדיוט, והיינו שגם התוצאה היא מעשה הדיוט ובכה"ג מותר, ולחומרא אם כותב בכתב משיטא והיינו הכתב שלנו אם מקפיד על כתיבתו שלא יהיה כתב חרטומים אכתי ל"ה מעשה אומן הואיל שהתוצאה של זה הוא מעשה הדיוט אולם אם מקפיד על כתיבתו וניכר בתוצאה שזה מעשה אומן אסור אפילו בכתב משיטא וכן שמעתי מהגרי"י משדי שליט"א.

ז. בביאור הגר"א כ' בס"ק א דזהו שיטות האוסרים בסעיף ה לכתוב אגרת שלום.

ח. בביאור הגר"א בס"ק א כ' דזהו שיטת השו"ע בסעיף ה דמיקל לכתוב אגרת שלום.

ולמעשה עולה שהנוהגים כדעת הב"י מותר לכתוב כל כתיבה דחשיב מעשה הדיוט ומותר ללא שינוי אם הוא לצורך המועד^ט זולת כתיבה שמקפיד כגון סת"ם או אותיות מרובעות באופן שמקפיד^י, אולם דעת הרמ"א בסעיף ה' דהמנהג לשנות וכ' המ"ב שם ס"ק לה בשם המג"א ס"ק כא דיש להקל לעשות שורה עליונה עקומה הואיל וכתב שלנו אינו כתב.

תיבות דבוקים שרוצה להפרידן, רשומה ניכר ורוצה להעביר עליה קולמוס, אות שנחלקה לשניים ורוצה לתקנה.

תבות דבוקים שרוצה להפרידם מותר או אם רישומה ניכר מותר להעביר עליה קולמוס כן מבואר במ"ב ס"ק ב' וכן אות שנחלקה לשניים מותר לתקנה ע"י מעט דיו^{יא}.

ולפי"ז כ' הפוסקים^{יב} שס"ת שגמרו הסופר לפני החג והשאיר בסוף את המילים לעיני כל ישראל כשחסר המילוי בתוך האותיות כנהוג מותר למלאות את האותיות בדיו בחול המועד גם כשיש ס"ת אחר לפי שאין בזה מעשה אומן אלא שלכתחלה ראוי לסיים את כל מלאכת הכתיבה לפני החג אולם באופן שהסופר לא הכין כלל את האותיות לכתיבה ואף לא ע"י מילוי אסור.

ט. וכן מבואר בשו"ע סעיף ה' שהתיר לכתוב אגרת שלומים והיינו משום שהוא מעשה הדיוט והוא לצורך המועד.

י. וע"ע במשנ"ת בהלכה הקודמת בהגדרת מעשה אומן ומעשה הדיוט ובהערה שם.

יא. כה"ח אות ו' והטעם שמותר בהנייף שבשבת אסור משום כותב, הואיל ול"ה מעשה אומן וכלל זה נקוט בידך שכל התיקונים האלו וכדו' אם הוא מעשה אומן אסור ואם הוא מעשה הדיוט מותר כשיש צורך במועד.

יב. כה"ח ס"ק ו', שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' צו אות ג' ועוד הרבה פוסקים הובאו בחוהמ"כ פ"ו הערה נא אולם כ' שראוי לסיים את כל מלאכת הכתיבה לפני החג.

ספר שאינו יכול ללמוד אם אינו מגיה

באופן שאינו יכול ללמוד אם אינו מגיה דאז חשיב דבר האבד מה שאינו לומד וא"כ מותר להגיה וע' משנ"ת בזה בהערה^{יג}.

רשימות לצורך קניות בחול המועד

להאמור במאמר הקודם באות א נמצא דלדעת השו"ע מותר לכתוב דברים הנצרכים להם בחול המועד הואיל וכתב שלנו מעשה הדיוט^{יד} וכמשנ"ת שם והוא לצורך המועד אולם לדעת הרמ"א הנ"ל בעי לעשות שינוי בשורה ראשונה וכמשנ"ת לעיל עיי"ש.

יג. מקור הדברים הוא שו"ע ס"ב ע"פ ביאור המג"א ס"ק ה, ויש להשיב לב בדין זה והוא שיש אופן שאם לא יגיה לא ילמד ובכה"ג יש סיבה יותר להקל מצד דהוי דבר האבד שהוא ביטול תורה כעת [ואין אומרים לאדם ללמוד משהו אחר דאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ] אולם באופן שהביטול תורה לא יהיה כעת אלא לאחר המועד הבאתי לעיל בסימן תקלה סעיף ב לענין העברת דירה בחוה"מ [כגון שקל לו יותר לעבור דירה בחוה"מ דאחר החג יהיה לו ביטול תורה גדול] הבאתי שם בשם הפוסקים שאין היתר ויש להבין החילוק.

ואמר לי הגר"י משדי שליט"א שאולי החילוק שלא התירו אלא באופן שהביטול תורה הוא כעת אולם לחסוך ביטול תורה שלאחר המועד אפשר שלא הקילו משום דבר האבד ואולי חשיב רק כמניעת רווח אולם העירוני שמדברי הכה"ח סימן תקמד ס"ק י משמע שאף אם הביטול תורה לא יהיה כעת הקילו משום דבר האבד שכ' בתי תלמוד תורה שצריכות לתקן בדקיהן והתחילו המלאכה קודם הרגל ולא נגמרה ואם לא יתעסקו במלאכה בחוה"מ תשאר עד אחר הרגל ויתבטלו התלמידים כמה ימים אחר החג כי אין להם מקום אחר ללמוד הביא בשם הרב לב חיים ח"ב סי' קנח שהשיב שכשם שמותר לכתוב חידו"ת בחוה"מ שמא ישכח והוי דבר האבד כמו"כ מותר בנידון זה ואף דאין דבר האבד בחג מ"מ מיקרי דבר האבד ומהיות טוב יעשו ע"י פועלים שאין להם מה יאכל וגם יעשו בצנעא לסגור דלתי החצר עכ"ד וצ"ע.

ודע שכל נידון זה הוא לגבי הפסד מלימוד תורה או יש מקום לדון מה חשיב דבר האבד, אולם באופן שיש לו הפסד כספי וכדו' אף אם ההפסד יהיה אחרי החג מותר לעשות מלאכה עכשיו כדי שלא יהיה לו הפסד אחרי החג.

יד. כמבואר בסעיף א ברמ"א ובמ"ב שם.

ילדים בכתיבה וציור בחוה"מ

ילדים הכותבים ומציירים^{טו} להנאתם מותר הואיל והוי מעשה הדיוט והוא לצורך המועד שהרי יש להם בזה הנאה, ובביאור יותר ע' משכ' בהערה^{טז}, אולם יש פוסקים שס"ל שאין להקל לקטנים לכתוב ולצייר^{יז}.

לצלם תמונות בחול המועד

צילום תמונות דעת הרבה מהפוסקים שמותר רק באופן שלאחר המועד לא תחזור הזמנות זו שזה כדבר האבד מ"מ יש שכתבו שמותר בכל אופן ויבואר בהערה שיטות הפוסקים בזה^{יח}.

טו. מבואר ברמב"ם הלכות שבת פ"א הלכה יז שציור דינו ככתיבה וחייבים ע"ז בשבת אולם לענין חוה"מ יש הפוסקים שנביא בהמשך שהתירו בציור שהוא מעשה הדיוט והוא לצורך המועד שיש הנאה לילד מזה.

טז. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו פ"ו אות פד ושמעתי מהגר"י משדי שיש להקל מכמה טעמים והם שכיון שמצינו לגבי גדול שמלאכה שיש לאדם הנאה ממנה כגון שאדם צד שלא לצורך המועד ומ"מ יש לו הנאה מהצידה נחלקו הפוסקים האם חשיב צורך המועד ע' בס' תקלג ס"ד שהבאתי מחלוקת הפוסקים בזה דיש מהפוסקים שנקטו להקל וא"כ בכתיבה של קטן שיש לו הנאה מזה יש להקל שחשיב לצורך המועד, ויש עוד צירוף להקל ע"פ שיטת ר"ת שהובא בב"י שכל איסור כתיבה נאמר רק בכתיבה גסה והיינו בכתב אשורית אבל סתם כתיבה אין איסור כלל אף בגדול ואף דלא פסקינן כוותיה מ"מ לגבי צירוף אפשר לצרפו להקל לקטן לכתוב או לצייר.

יז. מובא בשם הגריש"א בספר אשרי האיש חוה"מ פ"ט ה"ט והגר"נ.

יח. הנה בענין לצלם בחוה"מ דנו הפוסקים בזה ונבארם דעת הגר"מ פינשטיין [מבקשי תורה סימן קד אות לא] להתיר בכל אופן משום שנחשב צורך המועד במה שמתענג בעצם הצילום [א"ה בפרט במצלמות של ימינו שרואים מיד את התמונה] ואינו מעשה אומן אולם דעת הרבה מהפוסקים [ה"ה שו"ת אור לציון ח"ג פ"כד ס"ח שש"כ פ"סז ה"ט אשרי האיש בשם הגריש"א בשם הגרש"ז ועוד] שמותר רק באופן שהוא דבר האבד וכמשנ"ת שלא תחזור לו הודמנות זו וכדו' ובשם החזו"א כ' [חוט שני עמ' רמט] לאסור בכל גווני.

כתיבת אותיות לועזיות כגון אנגלית וכדו'

בשעה"צ ס"י תקלט ס"ק יג הביא שדנו הפוסקים בזה האם חשיב מעשה אומן או מעשה הדיוט ולא הכריע ולמעשה נקטו הפוסקים" שגחשב למעשה הדיוט.

מהו כתב משיט"א

רמ"א שם. ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אומן. ביאר במ"ב ס"ק ה דהיינו בכתב משיט"א דנקטינן לדינא שזה הכתב אינו מעשה אומן. וכתב משיט"א פירושו אותיות דקות כעין כתב רש"י או כתב שלנו.

סעיף ב

הטעם שמותר להגיה ספרים אף דהוי מעשה אומן

שו"ע. נראה לי שלהגיהו בחול המועד כדי לקרות בו בציבור וכן בספרי מקרא וגמרא שצריך לקרות במועד מותר להגיהם במועד דהוי דבר האבד. ובטעם דהוי דבר האבד ע' במ"ב ס"ק ח שהביא דברי המג"א דהוא שלא

יט. כ"כ בשו"ת לב חיים [להגר"ח פלאגי ח"ב ס"י קן] וכ"כ הכה"ח ס"ק ס וכן דעת הגר"מ פיינשטיין [מבקשי תורה ס"י קו אות כד] אולם הוסיף שאם מדקדק לכתוב אותם כתיקונם נחשב מעשה אומן וכעין משכ' הביאווה"ל להלן ס"ה ד"ה אפילו.

כ. כ"כ השעה"צ ס"ק ח.

יכול ללמוד מתוכו ע"י הרבה טעיותיו אם אינו מגיה בתחלה וחשיב דבר האבד מה שלא לומד. וע' משנ"ת בזה בסעיף א אות ג ובהערה שם.

הטעם שמותר לכתוב ספרים

רמ"א שם. וה"ה שאר ספרים ללמוד בהם. והטעם שמותר הוא לדעת המג"א הנ"ל הוא משום דבר האבד שלא לומד אם לא יגיה ולדעת הגר"א הטעם הוא כמו שמותר לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו אפילו שלא לצורך המועד כדאיתא בסעיף ג כן הוא בשאר ספרים^{כא}.

סעיף ג

הטעם שמותר לכתוב לדבר מצוה שלא לצורך המועד אף שהוא מעשה אומן

שו"ע. כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטוה על ירכו תכלת לבגדו. וכ' המ"ב ס"ק י דמותר אפילו כדי שיניח לאחר המועד וכן לטוות ציצית מותר אפילו ללבוש אחר המועד והטעם הוא כיון דהוי דבר מצוה מותר אפילו מעשה אומן והטעם שהתירו בדבר מצוה נראה דהוא משום דבר האבד^{כב} והיינו כדי שיוכל לקיים מצוה הנחת תפילין לאחר המועד ואם לא יכתוב לא יהיה לו תפילין וכן התירו לבנות סוכה כדאיתא בסי' תרלז ס"א והטעם שהוא גם דבר האבד שבטל ממצות סוכה.

כא. אולם מדברי הב"י נראה שבכה"ג אסור והביאו המ"ב בס"ק ט דדוקא בסת"ם התירו.

כב. כן מבואר בשעה"צ ס"ק י.

ומה שאסר הרמ"א בסימן תקמד ס"א לצורך מצוה לעשות מעשה אומן ביארו הפוסקים^כ ששם איירי שהמצוה לא עוברת והיינו שלא הוי דבר האבד שיכול לקיים זה לאחר המועד ולא יתבטל ע"י זה ממצוה אולם כל מה שהתירו כאן בתפילין ומזוזות וציצית היינו באופן שצריך זה למועד או לאחר המועד ואם לא יעשה זה עכשיו יבטל ממצותו לאחר המועד^{כד} והוי דבר האבד וע"ע בהערה משנ"ת בזה^{כה}.

כג. שש"כ פרק סז הערה קעד, חוהמ"כ פ"ב ספ"א וספ"ד.

כד. כלשון השעה"צ ס"ק י שיהיו מזומנים לו לקיים מצותו.

כה. ואע"ג דשם בסימן תקמד ס"א איירי אף בבניית בית הכנסת להתפלל בו עשרה במועד [עיי"ש מ"ב ס"ק ו] ולכאורה הוא דבר האבד דאם לא יבנו מפסדים את המצוה להתפלל בעשרה במועד.

נראה לומר כמו שביאר הגרש"ז אירעבך הביאו השש"כ פרק סח הערה כז שכל דין זה שאסור לבנות בית הכנסת היינו בית הכנסת חדש ומשום שכהנידון לבנות בית הכנסת חדש הרי עד עתה יתפללו במקום אחר א"כ מה שעשו עד עתה יעשו גם במועד וא"כ לא חשיב דבר האבד אבל כשהתקלקל מקום שהתפללו מותר לתקן דחשיב צרכי רבים להמשיך ולהתפלל בו.

[ויש להביא ראיה לדברי הגרש"ז דהא המ"ב שם בס"ק ו כ' בהמשך דבריו כ' דבזמן הזה בניית בית הכנסת חשיב דבר האבד דחיישינן שאם ימתין עד אחר המועד יעכבו העכו"ם מלבנותו חזינן שלא אסרו לגמרי בניית בית הכנסת אלא במקום שלא הוי דבר האבד וכמשנ"ת].

ומ"מ יש להעיר על כל היסוד הנ"ל דהא מבואר במ"ב ס"ק טו אסור לכתוב תפילין לצורך אדם אחר כדי שיהיה לו לאחר המועד וצ"ע למה הא הוי דבר האבד לחבירו כדי שיוכל להניח תפילין לאחר החג ובלא זה לא יוכל להניח תפילין, ובאמת מצינו לגבי כתובה שהביא הכה"ח ס"ק נג דברי הט"ז שמתיר לכתוב כתובה לאחר כדי שיוכל להנשא מיד לאחר המועד וא"כ מצינו שלדבר מצוה מתירים דבר האבד אפילו לאחר ואולי יש לחלק ששם הוי דבר האבד של ממון ואולי בזה הקלו יותר חכמים משא"כ כאן וצ"ע.

בפירוש דין שאין לו מה לאכול שהתירו לו לעשות מלאכה בחוה"מ

שו"ע שם. ואם אין לו מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו. הנה נחלקו הפוסקים בפירוש זה שאין לו מה יאכל דדעת המג"א סי' תקמב ס"ק א דדוקא שאין לו לחם ומים ודעת א"ר סי' תקמב ס"ק ג דאפילו יש לו אך אין לו כדי צרכו לשמחת יו"ט ג"כ שרי [הביאם הביאווה"ל בסימן תקמב ד"ה מה יאכל]. ועיין משנת' בזה בהרחבה בסימן תקמ"ד סעיף ב' והלכה למעשה בזה עיי"ש.

ביאור דברי הרמ"א שהתיר לפועל שיהיו לו הוצאות ברווח לשמחת יו"ט.

רמ"א שם. או שיהיו לו הוצאתיו יותר ברווח לשמחת יו"ט. ע' ביאווה"ל ד"ה ואם אין לו שכ' דכוונת הרמ"א הוא דאפילו יש לו כדי צרכו לשמחת יו"ט אך יש לו בצמצום מותר לו לכתוב כדי שישתכר ויהיה לו יותר ברווח לשמחת יו"ט.

וע"ע בביאווה"ל ד"ה או שהביא שנחלקו הפוסקים האם כוונת הרמ"א לחלוק על דברי השו"ע והעלה מדברי האחרונים שלא פליגי ודברי השו"ע לשיטתו בסימן לא שאין מניחין תפילין בחוה"מ וממילא אין כותב לצורך המועד ולכן לא התירו לו אלא א"כ אין לו מה יאכל אולם דברי הרמ"א לשיטתו שמניחין תפילין בחוה"מ וא"כ כותב לצורך המועד שיהיה לו תפילין לכן התירו לו אף בהרווחה בשביל קיום מצות תפילין במועד.

עשיית התפילין במועד

רמ"א שם. ואינו אסור רק הכתיבה אבל עשיתן שרי. והיינו שלכתוב תפילין מותר רק לעצמו אבל לאחרים אסור לכתוב להניחן לאחר המועד אבל עשייה מותר לעשות לאחרים כדי שיניחו לאחר המועד, והטעם ביאר בערוך השלחן ס"ט דעשייה היינו הכנסת הפרשיות בבתים ותפירת הבתים וכן לחתוך את הרצועות ולהכניסן לתפילין שהוא מעשה הדיוט ומותר הואיל והוא צורך מצוה התירו אבל הכתיבה עצמה שהיא מעשה אומן וכן עשיית הבתים עצמן שהוא מעשה אומן אסור ורק אם עושה לעצמו מותר.

הטלת ציצית במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד

הנה להטיל ציצית בבגד לצורך המועד מותר דהוא מעשה הדיוט לצורך המועד, וכן להטיל כדי שיהיה לו לאחר המועד באופן שאם לא יטיל עכשיו לא יהיה לו לאחר המועד ג"כ מותר דלא גרע מכתבת תפילין ומזוזות שמותר אפילו מעשה אומן כדי שיהיה לו לאחר המועד.

וכן מותר להטיל ציצית לאחרים כדי שיהיה להם לאחר המועד דדמי לעשיית תפילין שהתבאר לעיל שמותר אף לאחרים הואיל והוי מעשה הדיוט ובכה"ג לצורך מצוה לא גזרו^{כז}.

ונראה דבכל הנ"ל מותר אפילו אם כוין מלאכתו במועד וע' בהערה משנ"ת הטעם בזה^{כח}.

כו. שש"כ פס"ז סעיף מה, אשרי האיש חוה"מ פ"י הלכה יד בשם הגריש"א.

כז. כן מבואר בפוסקים הנ"ל, והטעם נראה דלא גרע מעשיית תפילין שלא הוזכר שבעי שלא יכוין מלאכתו במועד אלא אפילו כיון מלאכתו במועד התירו, ונראה משום שהוא מעשה הדיוט לצורך מצוה לא גזרו, אולם לכתוב תפילין ומזוזות לאחרים כדי

סעיף ד

כתיבת חשבונות וכדו' שהוא דבר האבד האם צריך שינוי

שו"ע. מתר לכתב חשבונותיו ולחשב יציאותיו. והטעם כ' הט"ז דהוי דבר האבד שמא ישכח, והנה דעת הרמב"ם פ"ז יו"ט ה"ו שכל דבר שאין בו הפסד צריך לשנות והיינו שלא מפסיד אם יעשה שינוי והביאו השעה"צ ס"ק כג וא"כ בכה"ג יהיה צריך לשנות דלא יפסיד אם יכתב בשינוי, מ"מ דעת השו"ע בכמה מקומות אינו כן אלא במקום שמותר מותר אף בלי שינוי ואף דעת הרמ"א נראה שלא ס"ל כן ומקורות לדברים אלו ע' בהערה כ"ה.

להשתמש בהם לאחר המועד מבואר במ"ב ס"ק טו שאסור וכן לכתוב לעצמו לכתחלה אסור במכיון מלאכתו במועד כמבואר בביאור ד"ה לעצמו, ונראה ששם סיבת האיסור הואיל והוי מעשה אומן אסרו אף לצורך מצוה לבד אם כותב לעצמו וכן שלא יכיון מלאכתו במועד ובדיעבד אם כיון מלאכתו במועד אין לקנסו כמבואר שם.

כה. דעת השו"ע בסעיף ז שכל הדברים שמתר לכתוב אפילו בלי שינוי מותר, וכן בסימן תקלז סעיף טו שהתיר למי שאין לו מה יאכל לקצור ומעמר ודש וזורה ובורר כדרכו ולא כ' שצריך שינוי כדעת הרמב"ם הנ"ל שכל דבר שאין הפסד אם ישנה הדין הוא דבעי שינוי, וכן דייק השעה"צ שם ס"ק מח ומה שכ' הרמ"ל לדוש בפירות הוא משום דאושא מילתא וכמו שכ' השעה"צ שם. ונראה שגם הרמ"א לא ס"ל כהרמ"ל דהא בסעיף א ובסעיף ה שהצריך שינוי בכתיבה הטעם הוא דסתם כתיבה מעשה אומן כמבואר במ"ב שם ולא הזכיר שהוא משום דעת הרמ"ל שכל דבר שאין בו הפסד אם יעשה שינוי צריך לשנות והוא בכל מלאכה, משמע דלא ס"ל כן.

חנווני לכתב הקפותיו

חנווני המקיף מותר לכתב הקפותיו כדי שלא ישכח, וגם אם שילם הלקוח את עלות המוצר ונשאר חייב רק כשיעור הרווח אין טעם לאסור^כ מטעם שנחשב רק כמניעת רווח, אלא כיון שהתירו לכתוב אין חילוק בין הקרן לרווח והכל נידון כקרן שאם לא יכתוב יפסיד והרי זה דבר האבד^ל.

סעיף ה

הטעם שמותר לכתוב שטר קידושין וגטין וכדו'

שו"ע. מותר לכתוב שטר קידושין ושטרי פסיקתא גטין ושוברים וכו'. הטעם שמותר לכתוב כל זה נחלקו הראשונים דדעת הרמב"ם פ"ז יו"ט ה"ב משום דכל דבר המזדמן תדיר אע"פ שבכל פעם ופעם הוא דבר פרטי כצרכי רבים חשיבא, אולם דעת התוספות מו"ק יח: ד"ה ואלו, דהוא דבר האבד פן ימותו העדים או ילכו למדינת הים או ימות הנותן או הבית דין והביאם המ"ב בס"ק כ.

והנה נחא לדעת התוספות דהוא משום דבר האבד א"כ מותר לכתוב אף שהוא לא לצורך המועד ככל דבר האבד אלא לדעת הרמ"א שהטעם הוא משום צרכי רבים א"כ בעינן שיהיה לצורך המועד כמבואר בסימן תקמד ס"ב דדבר שהוא מעשה אומן שהתירו משום צרכי רבים הוא דוקא אם הוא לצורך המועד. וכ' המ"ב ס"ק כ ואפשר דמיקרי צורך

כט. שש"כ פ"סז הערה כ בשם הגרש"ז.

ל. מ"ב ס"ק יט.

המועד הואיל שדבר זה צריכים להם במועד, ומבואר שצורך המועד לא מחייב שיהיה איזה שהוא שייכות למועד ויל"ע^א.

גבאי לרשום נדרים ונדבות

מותר לגבאי לרשום נדרים ונדבות של הציבור הואיל והוא צורך רבים שהולך לרבים וגם מעשה הדיוט שמותר כמבואר בסימן תקמד אף שאינו לצורך המועד^ב.

אגרות שלום וברכה

שו"ע שם. ואגרות שאלת שלום שאדם שולח לחבירו וכו' רמ"א ויש אוסרין בשאלת שלום ונהגו להחמיר אפילו בכתיבה שלנו שהיא כתב משיט"א. בסעיף א התבאר שנחלקו הב"י והרמ"א האם סתם כתיבה הוא מעשה

לא. ע' במג"א ס"ק יז נראה שהתקשה בזה ולכן כ' לפרש כדברי התוספות.

אולם מצינו עוד מקומות שרואים שצורך המועד הוא אף שאין שייכות כלל למועד והוא בהמשך הסעיף שיי"א שמותר לכתוב כתובה בחוה"מ אף שאינו לצורך המועד דהא איירי שם שנישאו ערב הרגל כמבואר במ"ב שם אלא דעדיין לא כתבו כתובה ועכשיו כתיבת הכתובה אינו לצורך המועד וכן מצינו בסעיף ו דאין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו והלוה צריך למעות בחול המועד אפילו שאינו לצורך המועד כמבואר במ"ב שם חזינן שצורך המועד הוא שלא צריך שיהיה איזה שייכות למועד אלא כל שהוא לצורך הכרחי עכשיו חשיב לצורך המועד.

לב. כ"כ בספר חוהמ"כ פ"ו הלכה נד וכן התיר לכתוב צ'ק לצורך ציבור אף שאינו צורך המועד, ויל"ע האם יש גם היתר מצד דבר האבד שיש הפסד לבית הכנסת אם לא ירשום או דילמא דהוי כמניעת רווח שלא הותר בדבר האבד ויל"ע.

אומן או מעשה הדיוט ובאגרת שלום וברכה שנחלקו כאן השו"ע והרמ"א
זה גם יסוד מחלוקתם^{לג}.

ולמעשה לדעת השו"ע אגרת שלום וברכה מותר ואפילו יגיע המכתב
לאחר המועד^{לד}, והטעם הואיל ואין אדם נוהר בכתיבתו הוי מעשה הדיוט
והוא צורך המועד קצת מה ששואל בשלום חבירו^{לה} ולמנהג אשכנז
כיון דכל כתיבה מעשה אומן נהגו להחמיר ולכתוב בכתב פשוט שלנו
ולעשות שורה עליונה עקומה^{לו} ולכו"ע אסור אם כיון מלאכתו במועד^{לז}.

דוגמאות מעשיות לאגרת שלום וברכה

כתב סמיכה לרבנות, הסכמה לספר, ברכה לכבוד בר מצוה, הקדשה על
ספר שניתן במתנה.

כתב סמיכה. מבואר בביאור^{לז} ד"ה ויש, שמותר ואפילו אם אינו מועיל
כעת שיבחרו בו כרב מ"מ לא גרע משאילת שלום.

הסכמה לספר. מותר דהוי ככתב סמיכה שהרב סומך ידו על הספר וגם
הוי כאגרת שלומים^{לח}.

ברכה לכבוד חתן והקדשה על ספר. מותר דהוי כאגרת שלומים שמותר.

לג. ביאור הגר"א ס"ק ל וע"ע מ"ב ס"ק ל וס"ק לב ודלא כהפמ"ג א"א ס"ק ב.

לד. ערוה"ש סימן יב, שש"כ פ"ס הערה נה.

לה. מ"ב ס"ק ל בשם הפמ"ג א"א ס"ק יט.

לו. רמ"א כאן ומ"ב ס"ק לה.

לז. מ"ב ס"ק לא בשם שלחן עצי שטים.

לח. כ"כ בספר הורני חוקיך סימן תקמה סעיף ה.

סעיף ו

כתיבת שטר חוב במועד אופנים המותרים והאסורים

ש"ע. אין כותבין שטר חוב במועד ואם אינו מאמינו מלוה ללוה וכו' ה"ז יכתוב. אופנים המותרים לכתוב א. באופן שההלואה כבר נעשתה רק שלא כתבו שטר מותר לכתוב דהוי דבר האבד^{לט} וכמו שנתבאר בריש סעיף ה שהתירו לכתוב שטר קידושין וכו' שמא ימותו העדים וכדו' ב. אם הלווה צריך למעות עכשיו למרות שלא מוציא זה לצורך המועד חשיב לצורך המועד והמלוה אינו מאמינו ללוה^ג. ג. אין לו לסופר מה יאכל^{מא}.

אופנים האסורים אם הלווה אין לו צורך למעות עכשיו והצורך הוא רק לאחר המועד^{מב}, לבד אם לא ימצא לאחר המועד ללוות שיותר דהוי דבר האבד.

לט. מ"ב ס"ק לו.

מ. מ"ב ס"ק לו בשם המג"א.

מא. במ"ב בסי' תקמב ס"ק ז הביא מחלוקת בפירוש שאין לו מה יאכל לדעת המג"א בסימן תקמב היינו שאין לו לחם ומים וי"א אין לו כדי צרכו לשמחת יו"ט [אולם לגבי מלאכה בער"ש לאחר זמן מנחה כ' המ"ב בסי' רנא ס"ק ה דאפילו יש לו לחם רק צריך לענגו בבשר ודגים ג"כ מותר אבל בלא"ה אינו רואה סימן ברכה ואף יש חשש איסור בזה עכ"ד].

מב. מ"ב ס"ק לו.

כתיבת שטר מכירה

רמ"א. ומתיר לכתוב שטר מכירה וכו'. ההיתר לכתוב שטר מכירה הוא דוקא אם המכירה היא לצורך המועד ואם המכירה כבר נעשתה לפני המועד אסור לכתוב שטר מכירה במועד לבד אם היה לו אונס או שלא היה לו פנאי קודם המועד ומ"מ אם המוכר צריך למעות בן אם המכירה נעשתה במועד ובן לפני מותר לכתוב שטר מכירה^{מג}.

ובמציאות כיום כמעט כל מכירה והשכרה מותרת משום שכרוך בה דבר האבד בו למוכר ולמשכיר ובן לקונה ולשוכר^{מד}.

סעיף ז

כתיבה בשינוי שלא לצורך המועד

שו"ע. כל הדברים שמותר לכתוב אפילו בלי שינוי מותר וכל מה שאסור לכתוב אפילו ע"י שינוי אסור. שינוי האמור שאסור לכתוב כ' הפוסקים^{מה} היינו שינוי בידו בשעת הכתיבה או שעושה שורות עקומות אולם בכתב עצמו אין בו שינוי אבל אם יש שינוי בכתב עצמו דהיינו חתוכות ושבורות באמצעיתן והיוד עושה אותה כעין עיגול קטן מותר. ושינוי כה"ג מותר אף שלא לצורך המועד^{מו}.

מג. כל הנאמר כאן מבואר במ"ב ס"ק לט.

מד. הורני חוקיך סי' תקמה הלכה כה.

מה. ט"ז ס"ק יב והביאו המ"ב ס"ק מג והכה"ח ס"ק עא.

מו. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו עמוד קצ וכ"כ בהורני חוקיך שם הלכה לב שכן משמע מסתימת כל הפוסקים.

כתיבה במחשב, ובטלפון, ובקרבם על עוגה

רמ"א. ובלחות של שעה מותר לכתוב לפי שאינו כתב המתקיים. כ' הפוסקים דכתיבה במחשב ובטלפון^מ ובקרבם על עוגה^מ חשיב כתב שאינו מתקיים ומותר אף שלא לצורך המועד.

הדפסה. חתימה בחותמת. עריכה ועימוד ספרים במועד

הדפסה במדפסת ומכונות שונות וכן חתימה בחותמת נחלקו הפוסקים בזה ויבואר בהערה^מ, עבודות מחשב עריכה ועימוד אסור דהוא מעשה אומן שאסור אף לצורך המועד.

מז. הורני חוקיק שם הלכה לג שכ' להקל בזה ע"פ כמה פוסקים אולם בחוט שני עמ' רמט והגריש"א בספר אשרי האיש חוה"מ פ"ט ה"ח שכ' שמותר רק אם זה לצורך המועד.

מח. מבואר בשש"כ פ"סו הערה כט שחשיב כתב שאינו מתקיים.

מט. ע' בספר חוט שני עמוד רמט ועמוד קצב שכ' לדון בדבר שהפעולה היא מעשה הדיוט והתוצאה מעשה אומן וכגון הדפסת ספרים הדפסה במחשב צילום מסמכים שע"י לחיצת כפתור יוצר יצירות מופלאות והביא שמדברי המ"ב בסימן תקמ ס"ק ח מבואר שהולכים אחר הפעולה ולא אחר התוצאה.

[וע"ע בספר חוה"מ כ"פ"ו הלכה פט בהערה שהביא שנחלקו בזה הפוסקים דדעת הא"ר סי' תס ס"ק ו בשם ספר האמרכל שהולכים אחר התוצאה אולם הביא שם בהערה רו בשם א"א בוטשאטש תנינא סי' תקמה שהולכים בזה אחר הפעולה].

אמנם בחוט שני שם כ' שנראה שאין לדון את הלחיצה על הכפתור כמעשה בפני עצמו אלא הוא חלק מכל מעשה אומן של המכונה שהמכונה היא האומן והאדם בלחיצתו על הכפתור הוא משתתף עם המכונה ליצור ביחד את התוצאה שהיא מעשה אומן עכ"ד אולם ראיתי שמביאים בשם השש"כ פרק סו הערה ריא שאם הוא לצורך המועד מותר וכ"כ בספר הורני חוקיק שם הלכה כט שמן הדין יש להקל.

ונראה שכל דברים אלו הם גם לגבי חתימה בחותמת וכ"כ בספר חוה"מ כ"שם שלחנותם בחותמת תלוי במחלוקת האחרונים הנ"ל האם מעשה אומן תלוי בפעולה או בתוצאה.

סעיף ט

כתיבת דברי תורה

שו"ע. ואם שמע דבר חידוש מותר לכתבו כדי שלא ישכח וכן אם ראה ספר מחודש מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד. מבואר שמותר לכתוב דברי תורה כדי שלא ישכח ובמ"ב ס"ק מז' הוסיף עוד כמה קולות בזה והם שאף לכתחילה מותר ללכת לשמוע כדי לכתוב, וכן אין חילוק בן אם חידש מעצמו או ששמע מאחר, וגם אם אין חשש שישכח מותר לכתוב ואין לומר שימתין עד אחר יו"ט ואז יכתוב החידוש דאיתו הזמן יהיה עליו חיוב אחר דהיינו שיחדש אח"כ חידושים אחרים ואם יתעכב בכתיבת החידושים שלמד בתוך המועד יצטרך ללמוד שנית מה שלמד כבר ולהזכיר מה שחידש מכבר וזה יבטלנו מלימוד חדושים אחרים באותו שעה ואין לך דבר האבד גדול מזה.^ג

ואף סיכום ד"ת שאדם כותב דרך לימודו מותר.^א

ודע שד"ת שמותר לכתוב מותר לכתבם בפירוט והרחבה וא"צ לקצר.^ב

ג. ולצורך ולחביבות הענין נעתיק לשון השערי תשובה כאן ד"ה מי ששלחו לשאול ממנו. וז"ל ובברכי יוסף ס"ק ב' כתב תשובת יד מהר"י הלוי ממרי"ש שהיה קדמון ושואל שאלות מן השמים ומשיבים לו, ושאל אם מותר לכתוב פרוש ופסק הלכה בחוה"מ, והשיבו לו אוהב ה' שערי ציון המצינים בהלכה שמחדשים חידוש בהלכה ומעמידים אותם על בוריה, אותם שערים נאהבים יותר מכל משכנות יעקב, וכל אותם החושבים מחשבות וסברות בהלכה חמורה ובפסקים החמורים אוהב ונחמד לפני המלך העליון, ואם על אבידת כסף התר מלאכה בחוה"מ, כ"ש וכ"ש שיש לחוש על אבידת המרגליות היקרות שהם סברות ומחשבות התורה שיש לכתבם שלא ישכחו ויאבדו וכל הכותב אותו מקבל שכר עליהם זה פירשו לי ושמו בפי אמת וכו' עכ"ל

נא. הורני חוקיק והטעם הוא דבד"כ ע"י הסיכום מתחדש לו דברים ושלא ישכח וכמשנ"ת.

נב. הורני חוקיק שם והטעם כ' שהפוסקים לא הגבילו כתיבת חידו"ת באופנים המותרים.

העתקת חידושי תורה שכבר כתובים, ריכוז ע"י כתיבה

חידו"ת שכבר כתובים אצלו אסור להעתיק אותם דל"ה דבר האבד דיכול להעתיקם לאחר המועד אא"כ הוא כותב כדי לחדש בה דבר ולא בגלל שיש לו כעת זמן.

מי שיש לו בעיית ריכוז ורק ע"י הכתיבה מתרכז מותר שאין לך הפסד גדול מזה והוי צורך מצוה^{נב}.

כותב סיכום לצורך מבחן, כותב מבחן לילדים

מי שיש לו מבחן והוא כותב סיכומים לצורך חזרה מותר^{נד}. מותר לכתוב מבחן לילדים כדי לזרז בלימוד^{נה}.

ודע שכל הנאמר כאן בכתיבה שמותר היינו בכתיבה שלנו שהיא כתיבה פשוטה ולא כתיבה אומנתית^{נו}.

נג. הורני חוקיך שם הלכה לט.

נד. הורני חוקיך שם.

נה. הורני חוקיך שם.

נו. ובגדר כתיבה אומנתית וכתיבה פשוטה ע' משנ"ת בריש סימן תקמ"ה, ובקיצור הנאמר הוא, כתיבה שאדם מקפיד לכתוב אותו כתיקונו אסור והוי מעשה אומן וכתב שאדם לא מקפיד לכתוב אותו כתיקונו הוי כמעשה הדייוט ומותר.

סימן תקמ"ו

דיני אירוסין ונישואין בחול המועד

סעיף א

הטעם שאין נושאים נשים במועד

שו"ע. אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות וכו' ומותר לארס וכו'. הטעם שאין נושאים נשים במועד מבואר בגמ' מו"ק ח: שהוא משום דאין מערבין שמחה בשמחה ועוד יש טעמים שם שכ' ושמחת בחגך ולא באשתך וגם שמא יבטל עי"ז מפריה ורביה דאם נתיר לישא במועד ישהה כל אחד עד למועד דאז לבו פנוי וגם דעל ידי זה לא יצטרך להוציא הוצאות על הסעודה דיסתפק במה שהוציא לשמחת יו"ט ובתוס' ד"ה לפי, כ' שהטעם הוא שאין עושין מצות חבילות חבילות משום שצריך שיהא לבו פנוי בשמחה אחת ולא יפנה עצמו הימנה.

נישואין בפורים

הנה לענין נישואין בפורים כ' השו"ע סימן תרצו ס"ח דמותר לישא אשה בפורים אולם במג"א^א מבואר שהוא תלוי בטעמים המובאים לעיל בטעם

א. סימן תרצו ס"ק יח וכ"כ הפר"ח סימן תרפח ס"ק ו.

דאין נושאין נשים במועד דלטעם שאין מערבין שמחה בשמחה א"כ ה"ה בפורים, ולהטעם של ושמחת בחגך ולא באשתך בפורים זה ל"ש דלא נאמר בו ושמחת בחגך, ולטעם שלא ימתין להנשא עד הרגל כדי שיעשה סעודה אחת למועד ולנישואין אין לחוש לזה בפורים שהוא רק יום אחד ולא ירויח הרבה כי ממילא יצטרך להשלים שבעת ימי המשתה.

ולהלכה כ' המג"א (שם) כיון שאנו נוקטים שהטעם הוא שאין מערבין שמחה בשמחה אסור לישא אף בפורים ולכן יעשה החופה ביום יג והסעודה בערב, [וליישב דברי השו"ע ע' הערה²] ובמ"ב¹ הביא דברי השערי תשובה שבמדינות אלו פשט המנהג להיתר כדברי השו"ע³.

דיני קידושין במועד

שו"ע שם. ומותר לארס ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת אירוסין, ומותר לעשות ריקודין ומחולות וכו'. מבואר מדברי השו"ע שמותר לארס במועד והיינו קידושין והטעם הוא דבאירוסין לבד ליכא שמחה ובלבד שלא יעשה סעודה אירוסין הארוס בבית ארוסתו ודוקא בב' תנאים אלו אסור כמבואר מדברי השו"ע בהמשך הסעיף אבל

ב. הנה בכל בו סוף הל' פורים כ' דצ"ע בהא דאין נושאין נשים במועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, האם נאמר שלא אמרו אין מערבין שמחה בשמחה אלא בימים טובים דהם מדאורייתא דכתיב בהו בקרא ושמחת בחגך, אבל פורים דברי קבלה הוא, או שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, וא"כ השו"ע נקט כצד א דהכל בו. וע"ע בהליכות שלמה פורים המשולש פ"א דבר הלכה ס"ק ט שכ' עוד יישוב לדברי השו"ע.

ג. סימן תרצו ס"ק כח.

ד. ובמ"ב שם הביא שם גם דברי החמד משה שנכון יותר לעשות החופה בסוף יום יד וסעודת פורים יעשה מקודם.

אם עושה סעודה שלא בבית ארוסתו אלא במקום אחר או עושה סעודה בבית ארוסתו אבל אינו סמוך לקידושין [כגון אחר שעתיים או שלוש^ה] מותר¹ ומ"מ ריקודין ומחולות מותר בכל גווני הואיל דלא נקרא שמחה.

שידוכין ותנאים בחול המועד

שידוכין ותנאים מותר לעשות גם עם סעודה¹ דלא חשיב שמחה ויש מחמירים² ללא סעודה רק מיני מגדים בעלמא ועכ"פ אם אינו בבית המשדכת אין איסור לכו"ע גם עם סעודה דלא גרע מאירוסין עצמן שהתבאר לעיל שאם אינו בבית ארוסתו מותר.

ושמחה שנוהגים בה כיום בלא תנאים ונקראת אירוסין בלשון העם אין בזה איסור כלל שאין זה אלא סעודה בעלמא³.

לעשות חופה לשני ילדיו ביום אחד

כ' המ"ב ס"ק א דשני אחים או אחיות או אח ואחות נזהרין שלא לעשות ביום אחד, ומקור הדברים הוא הרמ"א באבהע"ז סימן סב סעיף ב מהגהות סמ"ק בשם ספר חסידים וכ' בספר אגרו"מ אבהע"ז ח"ד סי' פט שמלשון הרמ"א משמע שרק ביחד ממש אסור ולכן אין למחות כשעושין זא"ז אפילו ביום אחד אולם דוקא אם התפזרו הקרואים וחזרו ונתקבצו.

ה. כ"כ בהורני חוקין הואיל דמצינו דבכל מקום הוא שיעור של הפסק של היסח הדעת.
ו. משמעות דברי השו"ע שאם לא באותו זמן מותר אף באותו יום אולם הביא המ"ב ס"ק ד דעת הט"ז שמחמיר אף בזה ומ"מ כ' המ"ב דכשעושה האירוסין ביום זה והסעודה ביום אחר בודאי יש להקל.

ז. מ"ב ס"ק ב הביא דעת הא"ר ועוד להקל בזה.

ח. דעת הט"ז שחשיב כמו אירוסין.

ט. משמעות דברי השעה"צ ס"ק ה, וכ"כ בהורני חוקין.

ויש להדגיש שטעם הדבר שנוהרין באופן הנ"ל הוא לאו משום שאין מערבין שמחה בשמחה אלא משום ספר חסידים'.

י. ע' אגרו"מ שם שכ' שטעם הרמ"א לאו משום שאין מערבין שמחה בשמחה, ואמנם שבמרדכי מו"ק סי' תתמג כ' שזה הטעם אך הרמ"א לא ס"ל שזה הטעם משום שלא ציין למרדכי אלא לספר חסידים וכן האבות של החתן והכלה אינם מחוייבין בשמחה כלל מצד עצמם אלא חיובם הוא כחיוב של כל ישראל מדין ואהבת לרעך כמוך לשמח החתן והכלה ולא מצינו שהאב מחויב מצד עצמו בשמחת נישואי בניו ובנותיו אלא שמדין הקרוב קודם צריך לשמח בשמחת בנו ובתו יותר מחתן וכלה אחרים ושמחה זו אינה בדין אין מערבין שמחה בשמחה.

ומה שלמד הירושלמי [הביאו התוס' במו"ק ח: ד"ה לפי] מקרא דמלא שבוע זאת שאחר שבעה ימים שישמח עם לאה במשתה ישא את רחל משום שאין מערבין שמחה בשמחה, אין זה משום השמחה שהיה ללבן אלא בשביל שמחת יעקב שהיה החתן שחייב בשמחת ז' ימי משתה ולכן היה אסור לישא את רחל מדין אין מערבין שמחה בשמחה.

אכן בדעת המרדכי י"ל דס"ל דאף שאין האב שייך בחיוב השמחה מצד עצמו מ"מ כיון שמצד הטבע הוא שמחה גדולה לאב ולאם, ויש בזה מעשה מצוה ממילא נעשה זה כשמחה של מצוה ושייך בזה אין מערבין שמחה בשמחה, עכ"ד האגרו"מ.

חנוכת הבית, סעודת בר מצוה, סיום מסכת, חאלאקה, במועד

סעודת חנוכת הבית מותר^א וסעודת בר מצוה יש מי שנסתפק בזה^ב והעולם נוהגין לעשותה^ג וכמו^כ סעודת סיום מסכת מותר^ד וכן הכנסת ס"ת^{טו}.

שמחת חאלאקה מותר^{טז}.

יא. המנחת פיתים נסתפק בזה, והכה"ח ס"ק יט הכריע להקל.

יב. בחידושי מהרי"ו לסי' תקמד כ' שצ"ע בזה ע"פ מה שנתבאר במג"א סי' רכה ס"ק ד שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה וכו' וא"כ נמצא ששוו להדדי ולפי"ז ואסר לעשותו בחוה"מ. אולם בספר חוה"מ כהלכתו פ"א הערה פז כ' שאינו מוכרח מכיון שהכונה בפשיטות היא לחיוב שבסעודת הב"מ ששוה לסעודת נישואין אך לא לשמחה שבדבר שבזה הכלל הוא שלא נחשב לשמחה אלא סעודת נישואין בלבד וע"ז אמרינן שאין מערבין שמחה בשמחה.

יג. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו פ"א הלכה לד' וכ' בהערה פח שם שכן נהגו גדולי התורה והלכה.

יד. שו"ת באר משה ח"ו סו"ס מא, חוה"מ כהלכתו שם ובהערה פט שם כ' בשם שו"ת בית מרדכי שע"פ דברי הירושלמי שכ' בסי' תקל דכל הטעם שנאסר מלאכה בחוה"מ הוא כדי שיהיו יגיעין בתורה וכו' עיי"ש א"כ הרי עיקרו של מועד הוא השמחה בתורה נמצא שאין שמחת גמרה של התורה בסתירה לשמחת המועד אלא ממש מענינה.

טו. הורני חוקיך והטעם נראה כמשנ"ת בשאר שמחות עיי"ש.

טז. שו"ת פעולת צדיק ח"ג סי' רמח וכ' שאף מותר גם להשהותו בכונה ולנגן בכלי זמר והביאו בספר חוה"מ כהלכתו פ"א הלכה לד'. אמנם כ' בסי' תקלא סעיף ו שנראה שלא נוהגים כן עיי"ש.

סעיף ב

מחזיר גרושתו במועד

שו"ע. מותר להחזיר גרושתו מן הנישואין. והטעם הוא שאין לו שמחה כ"כ, ולענין סעודה נחלקו הפוסקים בזה דיש שמחמירים^י, ויש^י מקילים ואם עושה לא ביום נישואין בודאי יש להקל^י.

ומ"מ אם גרשה מן האירוסין אסור להחזירה ולכנסה ואפילו לארס אותה בלבד ולעשות סעודה ג"כ אסור והטעם שכיון שלא נשאה מעולם היא עתה חדשה לו ואיכא שמחה^י אולם לארס בלבד מותר כנתבאר לעיל בסעיף א.

סעיף ג

נישואין בערב הרגל וסעודה בלילה

שו"ע. הכל מותרים לישא בערב הרגל ולעשות סעודה ברגל בין בתולות בין אלמנות. והטעם שמותר הוא שאין עיקר השמחה אלא תחילת הנישואין ולכן אפילו בלילה מותר לעשות סעודה דהוא יום אחר^{כא}, ומ"מ ע' מג"א

יז. משמעות דברי הב"י והביאו המ"ב ס"ק ז.

יח. מ"ב ס"ק ז בשם פתחי עולם בשם האשל אברהם.

יט. מ"ב ס"ק ז והטעם ביאר בשעה"צ ס"ק י דהא אף בנישואי אשה חדשה דעת השו"ע דאם עשה סעודה בערב הרגל מותר לעשות סעודה ברגל משום דעיקר השמחה הוא רק ביום נישואין ופשוט דבמחזיר גרושתו אין להחמיר.

כ. מ"ב ס"ק ח.

כא. ב"י והביאו מ"ב ס"ק י.

ס"ק ד דדעתו דהלילה נגרר אחר היום ואסור לעשות סעודה ראשונה בלילה ומטעם זה כ' דהמנהג שלא לישא כלל בערב יו"ט^{כב}, אכן כשיש צורך בדבר אין להחמיר^{כג}.

סעיף ד

סעודת ברית מילה ופדיון הבן ועוד במועד

שו"ע. מותר לעשות סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן. ואין נ"מ בין היו בזמן ובין שלא בזמן^{כד}, והטעם שמותר דלא חשיבי שמחה אלא סעודת נישואין ואירוסין בלבד^{כה}. וע' לעיל סעיף א שכו' שמטעם זה מותר לערוך הרבה שמחות כגון חנוכת הבית חאלאקה סיום מסכת ועוד עיי"ש.

כב. נראה מדברי המג"א דדעתו דאיסור נישואין במועד הוא דאוריתא ולכן החמיר שלא לעשות הסעודה בלילה שהוא חשש דאוריתא והביא השעה"צ ס"ק טו שהא"ר ס"ק ד ובגדי ישע ס"ק ד דחו דבריו דסעודה בלי נישואין הוא רק איסור דרבנן לכו"ע והחמיר משה ס"ק ב דחה דבריו מטעם אחר דמצות עשה של שמחה אינו נוהג בלילה מהא דפסחים דף עא. וכן ע' שאגת אריה סי' סח שהוא ג"כ מסיק דבלילה אינו אלא מדרבנן וא"כ אתי שפיר הכרעת הב"י דאין להחמיר בזה ומותר לישא ערב הרגל ולעשות סעודה בלילה, עכ"ד השעה"צ.

כג. בעצם לעשות נישואין בערב יו"ט הביא המ"ב ס"ק ט דאף שדעת המג"א להחמיר שאין לישא וכן אין לישא ולעשות סעודה בלילה וכמשנ"ת, מ"מ כ' המטה אפרים סימן תרכה ס"ד דכשיש צורך בדבר אין להחמיר ומותר לישא בערב הרגל ובס"ק י הביא דעת הא"ר והמור וקציעה דבשעת הדחק מותר לישא ערב הרגל ולעשות סעודה בלילה.

כד. מ"ב ס"ק יא.

כה. מ"ב ס"ק יא בשם אחרונים.

סעיף ה

תיקון ויפוי הגוף כאוכל נפש

ש"ע. עושה אשה כל תכשיטיה במועד כוחלת ופוקסת ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצ"ב וכו' ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין בכלי וכו'. והטעם בכל זה מבואר בריטב"א מו"ק ח. וברמב"ן בפסקי דינים שזה צורך הגוף וכעין אוכל נפש ולפיכך אפשר לעשות כדרכה ללא שינוי ובטירחא רבה ככל אוכל נפש שהתירו כמבואר בסי' תקל. וכן מותר אפילו במעשה אומן^כ, וכן התירו גם לילדה וזקינה ואף שאין לה בעל^כ.

ומ"מ לגבי תספורת וגילוח הראש באשה הוא כמו באיש שאסור במועד^כ, ואף דסיפור וגילוח הוא דבר של יפוי ותיקון הגוף שהוא צורך המועד, אפילו הכי אסרו במועד כדי שיזדרזו לגלח קודם המועד דאם היו מותרין לגלח קדם המועד היו סומכין עצמן לכתחלה על זה ויכנסו לרגל כשהן מנולין^כ.

דוגמאות לייפוי הגוף

צביעת שער, טיפול בלייזר להסרת שער. מותר ככל צרכי הגוף שהתירו במועד^ל.

כו. כ"כ בהורני חוקיך שכן משמע מהראשונים מו"ק ח. וכ"כ באהל מועד.

כז. ביאוה"ל ד"ה עושה אשה.

כח. מ"ב ס"ק טז בשם הגר"א והפמ"ג.

כט. ריטב"א שם והביאו המ"ב בסי' תקלא ס"ק ג.

ל. כ"כ בהורני חוקיך וכ' שם דמ"מ אין זה ראוי להשאיר דברים אלה למועד.

עשיית תכשיטין. אסור^{לא} הואיל ואין זה הקישוט עצמו ומ"מ מותר לתקן במעשה הדיוט ככל צורך המועד שמותר במעשה הדיוט.

נקב באוזן לעשיית עגילים. אסור הואיל ואין זה הקישוט עצמו והוי מעשה אומן^{לב}.

סידור פאה נכרית. סידור הנעשה ע"י פיאנית יש מי שאוסר אפילו כשנעשה לצורך המועד משום שזה בכלל גזירת הגילוח^{לג} וגם י"ל^{לד} שדמי לעשיית תכשיטין שהתבאר לעיל שאסור ומ"מ מעשה הדיוט מותר ככל צורך המועד שהותר באופן זה.

ויש מי שמתיר^{לה} ומן הראוי להמנע מכך על ידי שתדאג שיהיה מוכן ומסודר מלפני המועד^{לו}.

לא. כ"כ בהורני חוקיך.

לב. כ"כ בהורני חוקיך.

לג. פסקי הגר"מ פיינשטיין הלכות חוה"מ סימן יג סעיף יד הובא בספר חוה"מ כהלכתו פרק ז הלכה נח עיי"ש בציונים והערות.

לד. שמעתי מהגר"י משדי שליט"א.

לה. הג' מדברצין בפסקיו סו"ס הל' חוה"מ סעיף לא הובא בספר חוה"מ כהלכתו שם.

לו. כ"כ בספר חוה"מ כהלכתו שם.

סימן תקמ"ז

דין מי שמת לו מת בחול המועד

סעיף א

חול המועד בהספד ותענית

שו"ע. חול המועד אסור בהספד ובתענית לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד ומטעם זה אין מולכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתקן. וכן אין להעמיד את הרכב של החברא קדישא דהיינו הך כהנחת מיטה וגורם הספד*.

הספד לת"ח בחוה"מ ובער"ש ועריו"ט ובחודש ניסן

הספד לת"ח בחוה"מ מבואר בשו"ע יור"ד סי' תא סעיף ה שמותר להספיד בפניו^ז. וכן בער"ש וערב יו"ט אחר חצות מותר להספיד לת"ח^י וכן בחודש ניסן מותר להספיד על ת"ח אפילו שלא בפניו וכן על נשים יקרות שיש להם דין אחד עם ת"ח^י.

עליה לקבר ביארציט

לא נהגו ללכת בחול המועד לבית הקברות אפילו ביום השלושים או ביארציט^ה וכן כל שאר דברים המעוררים לבכי והספד אסורים וכגון לשמוע הקלטות של הספדים והטעם משום שכתוב ושמחת בחגך וקאי גם על חול המועד^ו.

ב. וראיתי בחזו"ע [אבילות ח"א הלכות הספד הלכה יג] שכ' שנוהגים שבפטירת ת"ח מרביץ תורה שביום השבת שבתוך שבעת ימי האבל נאספים בבית הכנסת ודורשים עליו בקול נהי לעורר את העם לתורה ומצוות עד שהשומעים באים לידי בכי ויש להם ע"מ שיסמוכו. וע' שעה"צ ס"ק ד מ"ב ס"ק יב וס"ק כו שנראה שאין מספידים על ת"ח אפילו בפניו במועד וכ"ש בשבת ויו"ט.

ג. ביאוה"ל ד"ה שמותר.

ד. כ"כ חזו"ע שם הלכה יב והטעם כ' בביאורים שם בשם כמה פוסקים דחודש ניסן אינו אלא מנהג ויש להקל.

ה. כ"כ בספר גשר החיים פרק כט ס"ז וכ' שם שרבים דוחים הביקור לגמרי אולם אם חל היארציט או השלושים ביום ראשון של חג הולכים בעריו"ט ואם חל באחרון של חג הולכים באיסרו חג ובאשרי האיש חוה"מ פרק ז סעיף יא כ' בשם הגריש"א שאם חל יום שלושם בתחילת חוה"מ עולים בערב החג ואם חל באמצע חוה"מ עולים אחר החג..

ו. מ"ב סימן תקל ס"ק א.

סעיף ג

הספד על מת שמת קודם שלושים לרגל

שו"ע. כל שלושים יום לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו לפני שלושים קודם המועד. והטעם מבואר בגמ' מו"ק ח. שאין המת משתכח מן הלב עד אחר שלושים יום [ואע"פ שאין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חודש' מ"מ אותה התעוררות הנפשית ע"י הנפטר נשכחת אחר שלושים יום] ואם יספיד, יכנס לחג שהוא בצער, ודין זה אמור גם אם המספיד בחינם^ז וגם אם המספיד אדם שלא מוטל עליו אבילות על אותו מת, ואף באופן שהוא בתוך שלושים למיתה ופחות משלושים לחג והטעם הוא כנ"ל.^א

ודין זה של השו"ע הוא אף בת"ח^ב ובאדם גדול אפילו על שמועה רחוקה אם לא היה שעת הכושר קודם מותר^ב.

ז. ברכות נח:.

ח. משנה ברורה משנה אחרונה שהביאו כן בשם הבית אפרים יור"ד ס' עז ד"ה ועוד נראה לענ"ד.

ט. מ"ב ס"ק ב.

י. מ"ב ס"ק ב.

יא. ביאור הל' בד"ה על המת.

יב. מ"ב ס"ק ג.

יג. מ"ב שם.

וקודם ר"ה ויו"כ מבואר בפוסקים^י שלא חשיבי רגלים לענין זה, וכן יש שהקלו בחודש אלול עד יו"כ הואיל והוי חודש הראוי לתשובה והכנעת הלב^{טו}.

הספד על מת שמת בתוך שלושים לרגל

מת לו מת בתוך שלושים יום לפני הרגל ואפילו בערב הרגל כ' השו"ע בהמשך הסעיף שמותר לספדו, ואפילו בשכר הואיל והמרירות כבר קבועה בלבו ואינה מתוספת בשביל ההספד^{טז}, ואף שבאה לו שמועה בתוך שלושים יום קודם הרגל ואע"פ שהיא רחוקה^{יז}.

וכן להספיד שלא בשעת ההלויה כגון בגמר שבעה מותר^{יח} מטעם הנזכר ומ"מ כ' השו"ע בהמשך הסעיף דאין היתר להספיד עמו אדם שנפטר לפני שלושים לחג דעכ"פ מתוסף לו צער במועד^{יט}.

יד. במ"ב ס"ק ד הביא בשם ישועות יעקב והתורת אדם שהקלו בזה שלא חשיבי כרגלים לענין זה.

טו. במ"ב ס"ק ד הביא בשם התורת אדם בשם ר"נ גאון שבחודש אלול מותר וע' בהורני חוקיך שם הערה יד שכ' שצ"ב שהרי חודש אלול ממחציתו הוא קודם סוכות וכ' בשם אגודת אוזב אלון בכות דרוש ו שביאר שאין ההיתר אלא בתחילת אלול ולא לאחר מכן עד שלושים יום קודם המועד ומאידך כ' שבעולת שמואל סי' עז התיר לגמרי ולכן העלה בהורני חוקיך שם שכיון שהוא חודש הראוי לתשובה לא הקפידו כ"כ ומותר עד יו"כ ולאחר יו"כ אסור ממנהגא שלא מספידים.

טז. מ"ב ס"ק ה.

יז. שו"ע סעיף ד

יח. שש"כ פרק סז הערה רצו.

יט. מ"ב ס"ק ו

סעיף ה

אזכרה בתוך שלושים לרגל וברגל

ש"ע. נראה לי שמה שאנו נוהגין בתשלום השנה לספד המת ולהזכיר נשמת אינו בכלל זה ומתר לעשותו בתוך שלושים לרגל. אזכרה בסיום השנה מותרת ואף שמספידים והטעם הואיל ועי"ז מפסיקים את האבלות.^כ.

ובסיום השלושים יש להקל באזכרה בלבד בלא הספד כלל וכן בסיום האחד עשר חודש אסור בהספד רק באזכרה בלבד.^{כא}.

ומ"מ במועד עצמו אסור להספיד בכל אופן^{כב} רק ברכות וד"ת מותר ומ"מ לפקוד קברי אבותיו נהגו להקל בזה^{כג} אולם במועד עצמו אין לפקוד קברי אבותיו וקרוביו דמעורר צער במועד^{כד}.

כ. שו"ע ומ"ב ס"ק ט והוסיף המ"ב בס"ק ח שלהזכיר אל מלא רחמים זה אף ברגל עצמו מותר דאינו הספד אלא שמתפללין עליהם.

כא. כן מבואר בשעה"צ ס"ק וטעמו שכל הטעם שהקילו בסיום י"ב חודש משום שהוא גמר האבלות וכמשנ"ת משא"כ בסיום השלושים וסיום י"א חודש עדיין האבלות ממשיכה.

כב. מ"ב ס"ק ס"ק י.

כג. שעה"צ ס"ק ו.

כד. הורני חוקיך שם

סעיף ו

קריעה במועד

ש"ע. אין קורעין על המת בחול המועד אלא לקרוביו שהם חייבין להתאבל עליהם וכו'. קריעה בחול המועד הם רק א. על כל שבעה קרובים^{כה} כמבואר בשו"ע [מיהו מנהג ירושלים כ' הכה"ח אות ל בשם הפוסקים שקורעים רק על אביו ואמו וכן כ' הרמ"א כאן שכן מנהג אשכנז, ועל שאר קרובים מברכים ברכת דין האמת ואינם קורעים ואחר הרגל כשמתחילים להתאבל קורעים מיד בלי לברך] ומיהו אם מת ביו"ט אין קורעין כלל לא ביו"ט ולא בחוה"מ^{כז} ויקרעו במוצאי החג ב. חכם ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו אינו יודע לישא וליתן בה^{כח}. ומ"מ על סתם אדם אסור לקרוע אף שיש לו כבוד אליו^{כט}.

בכל הנ"ל שקורעים במועד הוא אפילו באה לו שמועה במועד ובתוך שלושים לנפטר כמבואר בשו"ע בהמשך.

כה. ע' כה"ח אות כז שכן נוהגין העולם וכ"כ בספר יבי"א ח"ד יור"ד סימן כה, ובני אשכנז נוהגין לקרוע רק על אביו ואמו והטעם דהואיל ויש פוסקים שס"ל שאין קריעה כלל במועד כמבואר בב"י נהגו לעשות פשרה בין אלו הדעות בין אב ואם לשאר קרובים כמו שכ' בתה"ד סי' רפח יעו"ש ועיי"ש בכה"ח שכ' דע"כ סיים הרמ"א דבמקום שאין מנהג מבורר יש לקרוע על כולם משום דמעיקר הדין הלכה כדיעה ראשונה כמו שכ' בב"י עיי"ש.

כו. מ"ב ס"ק יא והטעם כ' דההיא שעתא לאו שעת חימום ולא שעת שמועה.

כז. שו"ע הנ"ל ומ"ב ס"ק יב.

כח. מ"ב ס"ק יא.

אחר הקריעה מחליפים את הבגד הקרוע משום אבילות בפרהסיא^{כט} ואם אין להם בגד להחלפה נראה שא"צ לדחות הקריעה עד שיבוא לביתו אבל יסתיר ויצניע באיזה דרך^ל.

וכן אין משנה מקומו אולם לבית הכנסת נוהגים להקל שיכול לצאת ואף באבילות שלא ברגל^{לא}.

מברכין דין האמת כל הקרובים ואין זה תלוי בקריעה^{לב}.

שו"ע שם. או אם עמד בשעת יציאת נשמה וכו' ועל אדם כשר אינו קורע אלא אם כן ידע בין מיתה לקבורה. והמנהג בזמנינו שלא קורעים בשעת יציאת נשמה וכן לא קורעים על אדם כשר^{לג}.

סעיף ז

חליצת כתף

שו"ע. אין חולצין כתף אלא קרוביו של מת וכו'. ובזמן הזה כ' הכה"ח אות לד בשם כמה פוסקים דאין נוהגין לחלוץ כתף כלל, אפילו בחול, כמו שכ' ביור"ד סימן שמ סעיף יז בהגה עיי"ש.

כט. צי"א ח"ה ס"ה.

ל. הורני חוקיך שם הלכה יב.

לא. שמעתי מהגר"י משדי [וע"ע בחזו"ע ח"ב עמוד שו בדין יציאה מפתח ביתו והעלה שמותר לאבל לצאת לב"ה בפורים בלילה וביום להתפלל ולקריאת מגילה].

לב. הורני חוקיך שם.

לג. כה"ח אות כד וכה ע"פ משכ' רמ"א יור"ד סי' שמ ס"ו וס"ז.

סעיף ח

סעודת הבראה במועד

ש"ע. מברין בחול המועד והוא שלא יברו ברחבה אלא קרוביו של מת ולא יברו אלא על מיטות זקופות לפי שאין כפיית המטה ברגל. כ' הפוסקים^{לד} ודוקא שמת בחוה"מ אבל מת ביו"ט אין מברין בחוה"מ דכיון דאדחי אידחי עד אחר הרגל.

וכ' עוד הפוסקים^{לה} שגם שמת בחוה"מ הואיל ויש חולקין שאין מברין במועד וכדי לחוש לדעתם יש להברות בקאווי ובמיני טיבול ובלבד שלא יהא בפת הבאה בכיסנין ואע"ג דנהגו בביצים וביין אין זה אלא לכתחלה ולא לעכב.

ומ"מ מנהג ירושלים כ' ביבי"א [ח"ד כו וח"ט ק] שאין מברין אלא רק על אב ואם.

הבראה ברחבה

ש"ע שם. והוא שלא יברו ברחבה אלא קרוביו של מת. כ' הכה"ח אות לו בשם הב"ד דעכשיו אין נוהגין להברות ברחבה.

לד. בית דוד חלק יור"ד סי' קצט כה"ח אות לה.

לה. כה"ח אות לה בשם פוסקים.

סעיף ט

הבראה ברחבה לת"ח

שו"ע. על חכם מברין הכל בחוה"מ בתוך הרחבה וכו'. ע' משכ' בהלכה הקודמת שלא נוהגים עכשיו להברות ברחבה.

סעיף י

צורכי המת במועד

שו"ע. עושין כל צרכי המועד בחוה"מ גוזזין שער ומכבסים כסותו ועושין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המת. כ' המ"ב [ס"ק ט] דה"ה דמותר לתפור תכריכין אפילו מעשה אומן.

סעיף יא

הטעם שאין חופרים בחוה"מ קברים לעת הצורך

שו"ע. אין חופרים כוכין^ל בחפירה וקברות^ל בבנין בחול המועד להיות מוכנים למת שימות אבל מחנכים אותם שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו

לו. פירוש כוכין שחקוק בכתלי מערה שדומה לבנין.

לו. פירוש חופרים קבר בבנין ולא היינו קברות שבחפירת הקרקע, שעה"צ ס"ק טז.

או מרחיבו. והטעם דטירחא יתירא היא שלא בודאי לצורך המועד
אולם לצורך המועד לקבור בו מת בתוך המועד חופרין אפילו בתחלה
בתוך המועד^{לח}.

סימן תקמ"ח

דיני אבילות בחול המועד

סעיף א

הטעם שלא חל אבילות ברגל. ואבילות בצנעא ברגל

שו"ע. הקובר את מתו בתוך הרגל לא חל עליו אבילות ברגל אלא לאחר הרגל מתחיל למנות שבעה. והטעם שלא חל אבילות מבואר בפוסקים דאתי מצות עשה דשמחת הרגל שהוא עשה דרבים ודחי אבילות שהוא רק מצוה דיחיד ומ"מ כ' השו"ע בסעיף ד דכל מה שלא חל אבילות היינו דברים שבפרהסיא אולם דברים שבצנעא נוהג כמבואר בשו"ע סעיף ד וע' בהערה מה שיש להעיר בזה².

א. מ"ב ס"ק ב' ובשעה"צ סק"א.

ב. ולכאורה אם הטעם שאין אבילות הוא משום דאתי עשה דרבים שהוא מ"ע דשמחת הרגל ומבטל עשה דיחיד א"כ שגם אבילות בצנעא לא ינהג, ואמר לי הגר"י משדי די"ל שאם נוהג אבילות בצנעא לא מהוה סתירה לעשה דרבים של שמחה ורק אם נוהג אבילות בפרהסיא הוה סתירה למ"ע דרבים שהוא שמחת הרגל ואכתי יל"ע.

למה שמיני עצרת אינו מבטל אבילות שהתחילה בחול המועד סוכות, בניגוד לשאר החגים

שו"ע שם. ומונה שלוש מיום הקבורה ונוהג בשאר השלושים ככל גזרת שלוש. הנה מבואר בסעיף ז דאם מת לו מת לפני הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה וא"כ באופן שמת לו מת ברגל של סוכות לכאורה יהיה פטור מאבילות לאחר המועד הואיל והיה לפני רגל של שמיני עצרת וכן יהיה צריך למנות שלוש פחות שבעה שהרגל ביטל אותו.

וכ' השעה"צ ס"ק ד דדוקא אם היה חל כל דיני אבילות אפילו שעה אחת קודם הרגל אז פוטר אותו משבעה אולם בכה"ג לא היה כל דיני אבילות אפילו שעה אחת ובכה"ג לא פוטר אותו מגזרת שבעה.

סעיף ב

ימים שאע"פ שאינו נוהג אבילות עולה לו לשבעה

שו"ע. במקומות שעושין שני ימים טובים מונה השבעה מיו"ט שני האחרון אע"פ שאינו נוהג בו אבילות וכו'. בחו"ל שעושין יו"ט שני של גלויות עולה לו יום זה למנין שבעת ימי אבילות אע"פ שאין נוהגים להתאבל בו ודוקא ביו"ט האחרון מה שאין כן יו"ט שני של גלויות בתחילת פסח או החג לא גרע מחול המועד שאינו נוהג בו אבילות.

וביו"ט שני של ר"ה אין מתאבלים בו אבל עולה לו למנין שבעה.^ג
איסרו חג חל בשבת מתחיל אבילות למחר ביום ראשון ושבת עולה
למנין שבעה.^ד

סעיף ג

יבואר דדעת השו"ע שאין אבילות נוהג ביו"ט שני של גליות

שו"ע. הקובר את מתו ביו"ט שני של גליות שהוא יו"ט האחרון או ביו"ט
שני של עצרת נוהג בו אבילות אם היה אותו יום מיתה וקבורה וכו' רמ"א
ויש חולקין דס"ל דאין נוהג אבילות בשום יו"ט שני וכן מנהג פשוט ואין
לשנות. הנה מבואר דדעת השו"ע שיש אבילות ביו"ט שני של גליות
מ"מ ביור"ד סי' שצט ס"ג כ' השו"ע שלא נוהגים בזה.

ג. מ"ב ס"ק ח.

ד. כ"כ בספר הורני חוקיך סי' תקמח ב' ע"פ מה שפסק השו"ע ביור"ד סי' תב סעיף
ז שכ' השומע שמועה קרובה בשבת עולה לו ליום אחד ולמחר קורע והו"ל יום
שישי שביעי לאבילות והביא שם שכ"כ הילקוט יוסף בשם הגרע"י.

סעיף ד

דברים שבצנעא שאבל נוהג ברגל

ש"ע. זה שאמרנו שהקובר את מתו ברגל לא חלה עליו אבילות ה"מ דברים של פרהסיא אבל דברים שבצנעא נוהג. אבל בזמן החג נוהג רק דברים שבצנעא והיינו.

א. רחיצה בחמין אפילו פניו ידיו ורגליו¹ ורק בצונן מותר פניו ידיו ורגליו.

אולם מותרין ברחיצה ולבישת לבנים לכבוד שבת חול המועד ולכבוד יו"ט האחרון².

ב. אסורים בתה"מ אך אין מניעה מיחוד³.

ג. תלמוד תורה נחלקו הפוסקים בזה ויש להקל וע' בהערה משנ"ת בזה⁴. ולענין קריאת הגדה של פסח כ' הערוה"ש [יור"ד ס' שמא ס"י יז] שאם אין מי שיקרא לפניו שצריך לאמרה בעצמו ומ"מ לא יסב⁵.

ה. מ"ב ס"ק טז.

ו. כ"כ בדרישה יור"ד ס"י שפט בשם מהרש"ל, והגר"ש דבילצקי כ' בהערות בסוף ספר פני ברוך אות מח שגם לכבוד שבת חוה"מ מותר.

ז. מ"ב שם ורמ"א בסעיף זה.

ח. במ"ב שם הביא שנחלקו בזה ובש"כ פ"ס הערה קעה כ' בשם הגרש"ז כ' שנוהגים להקל בזה, וכן בספר הורני חוקיך שם ש' שמן הדין יש להקל ע"פ משכ' השו"ע ביור"ד ס"י ת לגבי אבילות בשבת שת"ת הוי דברים שבצנעא, ובמועד יש לצרף גם דעת הרמב"ם שאף אבילות שבצנעא אינו נוהג במועד לכן כ' שיש להקל בזה.

ט. כ"כ בשו"ע הרב ס"י תעד ס"ד וכ"ה בקיצור שו"ע כלל קיח ס"י ומ"מ מבואר בשו"ע הרב שהלל אומר.

ד. עליה לתורה לכתחלה עדיף שלא לקרוא לו' ואם קראו לו יעלה לתורה כמבואר ביור"ד סי' ת.

ובשמחת תורה שכולם עולים יכול לעלות שלא יהיה אבילות בפרהסיא ומטעם זה גם מסירת שיעור מותר.

ה. לא יצא לטיול אך יוצא לתפילות בב"ה כמשנ"ת בסי' תקמז ס"ו עיי"ש.

ו. אמירת תיקון ליל הושענא רבה מותרת^א, וכן אמירת שמו"ת פרשת וזאת הברכה וכן יכול לומר הלל"ב.

פתיחת חנות לאבל בחוה"מ

מבואר בשו"ע יור"ד סי' שפ ס"ג שאבל אסור במסחר כל שבעה. ויש לדון האם אבל שמת לו מת ברגל מותר לפתוח חנותו [דברים שמותר למכרן בחוה"מ] דאם לא ימכור הוי אבילות בפרהסיא או דילמא שאינו דבר שבפרהסיא שאפשר לתלות סגירת החנות בסיבות אחרות ולמעשה מבואר בשש"כ [פ"סה הערה קסט] בשם הגרש"ז שיש להקל בזה.

י. מ"ב ס"ק טז.

יא. אם זה בפרהסיא פשוט שמותר, ובחזו"ע עמ' קלו היקל בכל גווני.

יב. מבואר בחוה"מ כהלכתו פרק יב הלכה מד.

סעיף ה

דין אנינות ברגל

שו"ע. אע"פ שאין אבלות נוהג במועד אנינות נוהג בו שאם מת לו מת במועד אסור בדברים שאונן אסור בהם וכו'. ובטעם הדבר שנוהג אנינות במועד אף שאין אבלות מבואר בלבוש ס"ה שדין אנינות אינו משום אבלות אלא כדי שיהיה לבו פנוי לחשוב על צרכי המת להתעסק עמו בקברתו.

ודיני אנינות הוא שפטור מכל מצוות האמורות בתורה וכן מכל הברכות אפילו ברכת הנהנין [כמבואר בשו"ע סי' עא ס"א ובמ"ב שם] וכן אסור בבשר ויין^{יג}, אולם באיסור חייבין אפילו בדבר שהוא מדרבנן^{יד}.

וכן אסור בדברי תורה^{טו} אולם בזמן שאין דרך לקברו כגון בלילה או בשעה שאינו רוצה לקברו וכגון יו"ט ראשון או יו"ט שני הביא המ"ב ס"ק כא שנחלקו בזה הפוסקים אם יש להקל עיי"ש.

יג. מ"ב ס"ק יז.

יד. ביאורו"ל סי' עא ד"ה מי, ויש להעיר ע"ז דא"כ למה אונן פטור מברכת הנהנין הא עובר על איסור דרבנן שאוכל בלי ברכה [ומצינו שכו' המ"ב סי' תרמ ס"ק לא שהפמ"ג הסתפק האם אונן חייב במצות סוכה והביא בשם ספר ביכורי יעקב שמצדד להקל בזה] וי"ל דעד כמה שפטור מלברך לא עובר על איסור שאוכל בלי ברכה דהחיוב ברכה לברך הוא שגורם לאיסור לאכול בלי ברכה ועד כמה שפטור לא עובר על איסור.

טו. מ"ב ס"ק כא.

חילוק דין אנינות ברגל מימי החול

שו"ע שם. ואם מת ביו"ט ואינו רוצה לקברו בו ביום אין עליו דיני אנינות וכו'. מבואר בשו"ע שבימים טובים אם רוצה לקברו חל עליו דיני אנינות ואם לא רוצה לקברו לא חל עליו דיני אנינות וכן בלילי יו"ט שאין דרך לקבור בלילה אין עליו דיני אנינות^{טז}.

ואף שביום חול נוהג אנינות אף אם א"א לקברו, כ' הדגול מרבבה ע"ד המג"א ס"ק ח דהיינו משום שיש לו עכ"פ לעסוק בשאר צרכי קבורתו, אבל ביו"ט שאם אין רוצים לקברו בו ביום אסור לעסוק בשאר צרכי קבורתו אינו נוהג אנינות.

סעיף ו

ניחום אבלים לאחר הרגל במי שמת ברגל

שו"ע. אע"פ שאין אבילות ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו וכו' וא"צ לנחמו אחר הרגל מנין הימים שנחמוהו ברגל. ביאור דברי השו"ע הוא דמשעברו שבעה ימים מקבורת המת שבהם ניחמוהו שוב אין דין ניחום אבלים אף שעדין האבל יושב בביתו ונוהג בדיני שבעת ימי האבילות. וע' שו"ע יור"ד סימן שצט ס"ב שכ' שאף שאין מנחמים אותו לאחר שבעה מעת הקבורה מ"מ מראין לו פנים והיינו מבקרים אותו בביתו ולא מדברים עמו דברי תנחומין.

טז. ודע שאף שאין עליו דיני אנינות מ"מ בדברי תורה נחלקו הפוסקים אם יש להקל בזה והביאם המ"ב ס"ק כא.

בימינו כ' הפוסקים דהמנהג לנחמו כרגיל כל שבעה אחר הרגל".

הקמת המצבה במת ברגל

הקובר את מתו בחוה"מ שצריך לשבת שבעה אחר הרגל את המצבה יש להקים מיד ביום השביעי מיום הקבורה אף שהוא באמצע ימי השבעה".

עשיית מלאכה באבל שמת לו מת ברגל לאחר שכלו שבעה מהקבורה

שו"ע שם. ולאחר הרגל כשיכלו שבעה למיתת המת אע"פ שעדין לא כלה האבלות מלאכתו נעשית ע"י אחרים בבתייהם ועבדיו עושין לו בצנעא וכו'. הנה בשו"ע יור"ד סימן שפ ס"ה מבואר שאבל אסור בעשיית מלאכה אפילו ע"י אחרים ובדבר האבד מותר שאחרים יעשו בשבילו מלאכה אפילו בביתו וכ' הרמ"א שם שי"א שאם אינו יכול לעשות ע"י אחרים והוא דבר האבד יכול לעשות בעצמו עיי"ש.

בשו"ע כאן מבואר שמי שמת לו ברגל ומתחיל למנות שבעה ימי אבלות מאחרי הרגל יש לו להקל בעשיית מלאכה ע"י אחרים אפילו בדבר שאינו אבד בבתייהם מעת שכלו שבעה ימים מקבורת המת שכיון שבשבעת הימים שאחר הקבורה לא עשה מלאכה אף שהסיבה שלא עשה מלאכה הוא מפני הרגל מ"מ ימים אלו עולה לו גם בשביל אבלות ונחשב כנהג באיסור מלאכה שבעה ימים וכ"כ בשו"ע יור"ד סימן שצט ס"ב, ובדבר

יז. בשש"כ פ"סה הערה קפא כ' בשם הגרש"ז. וכן בשו"ת אגרות משה יור"ד ח"ב סי' קעב כ' דבזמן הזה דאין נוהגין לנחם במועד יש חיוב לנחם האבל לאחר הרגל שבעה ימים.

ית. חזו"ע ח"ג עמ' קמא.

האבד באופן שלא יכול לעשות ע"י אחרים כ' המ"ב ס"ק כב דיש לסמוך על הי"א שהביא הרמ"א הנ"ל ביור"ד שאפשר לעשות בעצמו.

שותף של אבל שמת לו מת ברגל

שותף של אבל בכל השנה מבואר בשו"ע יור"ד סי' שפ סעיף כא דצריך להמתין שלשה ימים מהקבורה אולם בשותף של אבל שמת לו מת ברגל צריך להמתין שבעה ימים מהקבורה והחילוק הוא דבשאר ימות השנה ישב עכ"פ שלשה ימים באבילות אולם שמת לו מת ברגל לא נהג אבילות לכן שעובר שבעה מהקבורה יש להקל^ט.

סעיף ז

דיני אבילות במי שלא התנהג באבלות שבעה קודם הרגל

שו"ע. מת לו מת קודם הרגל ונהג אבלות אפילו שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שבעה וכו'. נבאר פרטי הדינים במי שמת לו מת קודם הרגל.

מי שמת לו מת קודם הרגל ונהג אפילו זמן מועט באבלות באחד הדברים השייכים לשבעה בטלה ממנו גזרת שבעה ונהג מעתה בדינים השייכים לשלושים וימי הרגל עולין לו למנין שלושים וישלים מנין השלושים

יט. כ"כ במ"ב ס"ק כד ובביאור ד"ה בתוך ביתו וכדעת הא"ר ס"ק ו ומ"מ סי"ב הביאור ד"ה שם דלענין שמועה קרובה פשוט דאע"פ ששלמו שבעה למיתת המת אסור בסחורה כל האבלות כשאר אבל וכמו שכ' ביור"ד סי' תב דשמועה קרובה דינו כיום קבורה.

לאחר המועד אולם אם לא נהג אבלות אפילו בשוגג אין הרגל מבטל אבלות שבעה^כ.

אמנם חתן שנשא אשה ערב הרגל ובתוך הרגל מת לו מת אין הרגל עולה למנין שלושים שהרי בתוך שבעת ימי המשתה אינו חושש לאבילות כלל נמצא שלא נהג באבלות כלל לכן לאחר שבעת ימי המשתה יש לו דין שבעת ימי אבלות וכן שלושים^{כא}.

ומ"מ לדין קדיש אפי' באופן שיו"ט מבטל גזירת שבעה יש לו דין שבעה^{כב} ונ"מ לענין קדימה באמירת הקדיש וכמו שכ' המ"ב בסימן קלב עיי"ש.

סעיף ח

דיני אבלות במי שהתנהג באבלות שבעה קודם הרגל ומתי הרגל מבטל שלושים

שו"ע. אם נהג שבעה ופגע בו הרגל מבטל ממנו גזירת שלושים. ביאור הלכה זה הוא דאם נהג שבעה ופגע בו הרגל מבטל ממנו גזירת שלושים ואפילו חל יום שבעה בערב הרגל דקי"ל מקצת היום ככולו לענין אבלות וא"כ יום שביעי עולה לכאן ולכאן תחלת יום שביעי שהוא תשלוש של שבעה ומתחיל יום שמיני שהוא התחלת שלושים וכיון דהתחיל יום אחד מהשלושים הרגל מבטל דין שלושים ומותר לספר ולכבס ואם לא הסתפר

כ. שו"ע ומ"ב ס"ק כו.

כא. מ"ב ס"ק כז

כב. פמ"ג מ"ז ס"ק ה והביאו המ"ב בס"ק נב.

או כיבס לפני הרגל אסור לו ברגל הואיל והיה יכול לעשות זה לפני הרגל לבד אם יום שביעי חל בשבת ערב הרגל שלא היה יכול אז מותר לספר ולכבס ברגל עצמו^{כג}.

ומ"מ גם אם הרגל מבטל שלושים יש לו דין שלושים לגבי דין קדיש^{כד}, ונ"מ לענין קדימה באמירת הקדיש כמו שכ' המ"ב בסימן קלב.

זמן עליה לקבר

התבאר לעיל שרגל מבטל שבעה ימי אבלות וכן אם היה שבעה ימי אבלות לפני הרגל אז הרגל מבטל שלושים ויש לדון בכה"ג לגבי עליה לקבר בשבעה ובשלושים האם גם נאמר דין זה או שלגבי עליה לקבר הדבר תלוי במספר הימים שעברו מהקבורה ולא מדיני אבלות.

ולמעשה בגשר החיים ח"א פ"כט ס"ו כ' שתלוי בדיני אבלות אולם כמה פוסקים^{כה} כ' שהמנהג לעלות לקבר אחר מספר ימים שעברו מהקבורה [היינו שבעה ימים בפועל ושלושים יום בפועל] ולא תלוי בדיני אבלות.

מי שנהג שבעה קודם הרגל שבטל ממנו שלושים ממתי מותר לספר ולכבס

שו"ע שם. אפילו חל שביעי שלו ערב הרגל מותר לספר ולכבס ערב הרגל. הנה דעת השו"ע ביור"ד סי' שצט סעיף ג' וכאן דזמן הכיבוס והרחיצה

כג. שו"ע סעיף ח' ומ"ב שם ולנוהגים כרמ"א שדין שלושים של אבלות הוא אף לענין שלא להתרחץ בחמין בכה"ג מותר אף להתרחץ בחמין.

כד. פמ"ג מ"ז ס"ק ה' והביאו המ"ב ס"ק נא.

כה. הליכות שלמה שבועות פ"ב ס"ט, קובץ מבית לוי קובץ יד עמ' כז בשם הגר"ש ואזנר וכ"כ בחזו"ע אבלות ח"ג עמ' קלו.

והתספורת הוא ערב הרגל והיינו מהבוקר^כ אולם בתספורת נהגו רק אחר חצות^כ ובערב פסח שאסור להסתפר אחר חצות יש להסתפר קודם חצות.

דעת הרמ"א ביור"ד שם וכאן שיש להמתין עד סמוך לשקיעת החמה אחר מנחה ובערב פסח יש להסתפר קודם חצות אבל ברחיצה וכיבוס מותר לאחר חצות וגם לנוהגים כרמ"א כ' השעה"צ ס"ק כג שבשעת הדחק יש לסמוך על דעת השו"ע עיי"ש.

רחיצה שהתירו ה"ה אם חל יום שביעי שלו בשבת שהוא ערב הרגל שמותר לרחץ בער"ש וע' הערה^{כח}.

סעף ט

דיני גערה במועד וקודם המועד

שו"ע. הא דרגל מבטל גזירת שלושים בשאר מתים אבל באביו ואמו שאסור לספר עד שיגערו בו חבריו אפילו פגע בו הרגל לאחר שלושים אינו מבטל. ואם חל יום שלושים במועד וגערו בו חבריו יכול להסתפר^{כט} [ואף אם גערו בו משום הרגל ולא משום שהוא מנוול באמת] ודין זה אמור אף בחוה"מ פסח

כו. כן הביא השעה"צ ס"ק כג בשם המאמר מרדכי ס"ק ו.

כו. מנהג זה הוזכר בשכנה"ג בהגב"י ג ושד"ח אבלות אות רי והביא זה בהורני חוקיך כאן.

כח. ע' ביאוה"ל בסימן זה ד"ה דהא הרגל לא ביטל, שכי' שהרוצה להקל בכה"ג אין מוחין בידו וע' בסעיף י במה שהארכתי בזה בהערות שם.

כט. מ"ב ס"ק לד בשם הא"ר, מיהו ע' שערי תשובה ס"י תקלא ס"ק ז שהביא שנחלקו בזה הפוסקים אולם בבאר היטב ס"י תקמח ס"ק יא סתם להקל בזה.

ל. הורני חוקיך כאן.

שיש בו חומרא של גילוח בתוך ימי העומר בכל זאת מותר לגלח וא"צ התרה^{לא}, אולם אם גערו בו חבריו לפני שלושים והגיע הרגל אין הרגל מבטל גזירת שלושים שיהיה יכול להסתפר אלא צריך להמתין עד שיגיע שלושים^{לב}.

סעיף י

אבלות סמוך לרגל ממתי מותר לכבס ולרחץ ושאר דיני אבלות

שו"ע. ואם חל אחד מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה וטוב להזהר מלכבס עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס אבל לרחץ אסור עד הלילה ויש מתירין לרחץ אחר תפילת המנחה סמוך לחשכה, רמ"א ולדידן דגוהגים איסור רחיצה כל שלושים אסור לרחץ וכו'.

כיבוס הנה מבואר מדברי השו"ע שכאשר חל אבלות סמוך לרגל, בערב הרגל טוב להזהר מלכבס עד אחר חצות, אולם דעת הרמ"א לעיל סעיף ח שלא יכבס עד סמוך לשקיעה^{לג}.

לא. כ"כ בחזו"ע ח"ג חזו"ע דיני אבילות ברגל הלכה ו והטעם של"צ התרה הוא כי שם בביאורים למטה אות ה דכיון שהמנהג שלא להסתפר בימי הספירה אינו מן הדין אלא מנהג בעלמא א"צ התרה שדוקא שמבטל מנהגו לגמרי צריך התרה אבל כאן שאינו מבטל המנהג לגמרי אלא רק אותה שנה שאירע לו אבל בה בימי הספירה ובשנים הבאות חוזר למנהגו נקטינן כדברי הדגול מרובה יור"ד סי' יד דבכה"ג אינו צריך התרה וכ"כ הרה"ג מהר"י עייאש סי' תקנא סעיף י בהגה ועיי"ש בחזו"ע שם שהביא עוד הרבה פוסקים שס"ל כן.

לב. הגהות רע"א לשו"ע יור"ד סי' שצ ס"ד וע"ע שו"ת נודב"י או"ח סי' יד.

לג. מ"ב ס"ק לז.

רחיצה דעת השו"ע שאסור עד הלילה וע' הערה^{לד} ולדעת הרמ"א אסור כל שלושים יום דהא גזירת שלושים לא בטל ומדין שלושים יש איסור רחיצה.

ולמעשה כ' הרמ"א ביור"ד סי' שצט ס"ה דהמנהג כמו שכ' השו"ע בשם י"א דמותר לרחץ לכבוד הרגל סמוך לחשיכה והביאו המ"ב בס"ק מב וכ"כ הש"ך על דברי הרמ"א שם וע' משנ"ת בזה בהערה^{לה}.

ומנהג זה הוא גם אם מת לו מת בער"ש ובשבת הוא ערב הרגל שמותר לרחוץ סמוך לשבת וה"ה אם חל שבעה בשבת ובשבת הוא ערב הרגל וע' בהערה משנ"ת בזה^{לו}.

לד. וע' חזו"ע ח"ג דיני אבלות ברגל הלכה ד שכתב כן להלכה שלהתרחץ כל גופו במים חמים אסור עד הלילה אחר כניסת יו"ט שהואיל ואפשר לו להתרחץ בלילה דקי"ל שמים חמים שהוחמו בערב יו"ט מותר להתרחץ ביו"ט כמבואר בסי' תקיא ס"ב אין לו להקדים רחיצתו עכ"ד ודלא כמו שהתבאר בהמשך שהמנהג להקל בזה.

לה. וע' במ"ב הנ"ל שכ' דיש מאחרונים שס"ל שאין להקל לרחץ בחמין רק בצונן ומ"מ בחוה"מ בודאי מותר ואפילו לדעת המקילים בחמין היינו דוקא בערב יו"ט וכן בחוה"מ משום כבוד הרגל אבל אחר הרגל אסור ברחיצה ובכיבוס עד שלושים שהרי הרגל לא ביטל ממנו גזרת שלושים [והיינו לדעת הרמ"א יור"ד סי' שפא וסימן שפט שכל שלושים אסור ברחיצה ובכיבוס] עכ"ד.

ובטעם מנהג זה שמקילים לרחוץ בער"ש דלכאורה הוא סותר דינים אלו שכ' הרמ"א הנ"ל שכל שלושים אסור ברחיצה, ביאר הש"ך יור"ד סי' שצט ס"ק טז דהואיל מדינא מותר לאחר שבעה רחיצה וכיבוס ורק המנהג להחמיר, א"כ משום כבוד הרגל לא נהגו להחמיר ובזה ביאר גם דברי התרומת הדשן סי' רפז דאפילו מת לו מת בער"ש ואותו שבת הוא ערב הרגל מותר לרחוץ בער"ש.

[ועיי"ש שהקשה דא"כ לאיזה צורך כ' הרמ"א כאן בסעיף י שאסור לרחץ ולכבס דהא המנהג אינו כן כמו שכ' הוא בעצמו ביור"ד, וכ' דהואיל והמנהג אינו כן אלא משום כבוד הרגל הלכך היכא דליכא משום כבוד הרגל אסור ונ"מ דלאחר הרגל אסור רחיצה וכביסה עד שלושים יום]

לו. ע' משנ"ת בהערה הקודמת שכ' שמקור דין זה הוא מהתרומת הדשן עיי"ש וע"ע בביאור^{ה"ל} ד"ה דהא הרגל לא ביטל, שהביא דברי הא"ר והפמ"ג שחולקים על התרומת הדשן הנ"ל והעלה שהרוצה להקל בודאי אין מוחין בידו אחרי שהש"ך והמג"א ודרך החיים העתיקו דברי התרומת הדשן הנ"ל להלכה והשגת הא"ר הוא רק ממנהגא.

שאר דיני אבלות. כגון ישיבה על קרקע וחליצת מנעלים י"א^ל דנוהג עד השקיעה ולענין זמן תוספת יו"ט ע' משכ' בהערה^{לח}. וי"א^{לט} שמתפללים מנחה מוקדם וכשמגיע זמן מנחה קטנה יכולים לקום.

ובערב פסח קמים לאחר חצות היום^מ. ובערב יו"כ קמים בזמן מנחה קטנה^{מא}.

תספורת וגזיזת צפרניים. אסור לכל הדעות כל שלושים יום ככל דיני שלושים שלא התבטל.

סעיפים יא יב יג יד טו טז

יבואר מועדי השנה הסמוכים לאבלות.

והנה דברי התרומת הדשן הוא על מי שמת לו בער"ש ואותו שבת הוא ערב הרגל שהתיר משום כבוד הרגל אולם ה"ה גם אם חל שבעה בשבת ובשבת הוא ערב הרגל שמותר לרחוץ משום כבוד הרגל דלכאורה אין חילוק וגם מדברי הביאור^{הנ"ל} נראה שהשווה מקרים אלו, אמנם לגבי גילוח לא הותר בכה"ג כמבואר בסעיף ח אלא אם יום שביעי הוא ערב הרגל כמבואר בסעיף ח ובמ"ב שם.

לו. מג"א סק"ד ומ"ב ס"ק ל"ט.

לח. ע' מ"ב ס"ק מ שכ' דבזמן תוספת אפשר דאינו נוהג אבלות ומשמע שאין זה ודאי לו שמותר ויל"ע עוד בזה.

לט. אורל"צ אבלות פל"א הלכה א' ע"פ דברי הא"ר סק"א והכה"ח אות כ"ב שהביאו דברי הראב"ן במו"ק שלאחר תפילת מנחה הכל שרי ועיי"ש באורל"צ שהביא עוד הרבה פוסקים שס"ל כן.

מ. בב"י יו"ד שצ"ט הביא שכן דעת התשב"ץ שאין אבלות נוהגת בערב פסח כיון שהיה זמן שחיטת פסח דאז בימיהם היו קורין הלל והיה יו"ט וכ"כ הרמ"א שם בסעיף ג' ועי' כה"ח כאן אות מ' הביא דברי הרמ"א להלכה וכ' שכן כתבו האחרונים וכ"כ האורל"צ שם.

מא. כ"כ בשו"ת דברי יוסף אירגאס סימן ס"א וכ"כ בכה"ח אות ס"ו והביא עוד פוסקים שס"ל כן וכ"כ באורל"צ שם הלכה ב שיש להקל שהוא כעין יו"ט לפי הטעם העיקרי שהמזוה לאכול בו היא כדי שיהא לו כח להתענות וכעין הכנה למצות היום וכיון שהוא כעין יו"ט יש להתיר לאבלים לקום מזמן מנחה קטנה לאחר תפילת מנחה.

ר"ה, יו"כ, עצרת, סוכות, שמיני עצרת, פורים.

- א. ר"ה ויו"כ חשיבי כרגלים לבטל אבלות^{מב}.
 - ב. נהג שעה אחת לפני פסח אותה שעה חשובה כשבעה ושמונה ימי הפסח [שבעה לבני א"י] הרי חמשה עשר ומשלים עליהם עוד חמשה עשר^{מג}.
 - ג. שעה אחת לפני עצרת חשובה כשבעה ועצרת כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל שבעה חשוב כשבעה הרי ארבעה עשר ומשלים עליהם ששה עשר ויום שני של עצרת לבני חו"ל עולה למנין ששה עשר^{מד}.
 - ד. שעה אחת לפני ר"ה בטלה ממנו גזרת שבעה מפני ר"ה וגזרת שלושים מבטל ממנו יו"כ [הואיל והתחיל כבר דיני השלושים^{מה}] ומגלח בערב יו"כ וה"ה לקובר מתו בג' בתשרי^{מו}.
- וממתי כבר יכול לגלח בערב יו"כ ע' משכ' בסעיף ח שמעיקר בדין לדעת השו"ע אפשר מהבוקר אולם המנהג הוא לאחר חצות ודעת הרמ"א שם דהוא סמוך לשקיעה וע"ע שם.

מב. שו"ע סעיף יא.

מג. שו"ע סעיף יב.

מד. שו"ע סעיף יג.

מה. הואיל והתחיל יום אחד מהשלושים באבלות, הרגל מבטל גזרת שלושים ואף אם מת בג' תשרי הואיל ויום ט' בתשרי הוא יום השביעי לאבלות מקצת היום ככולו ונחשב שכבר התחיל שמיני שהוא יום אחד מהשלושים שהרי יום השביעי לאבלות עולה לכאן ולכאן דהיינו לשביעי וגם לשמיני שהוא יום אחד מהשלושים וכיון שהתחיל יום אחד מהשלושים ממילא הרגל של יו"כ מבטל שלושים, יסוד הדברים מבוארים בסעיף ח ובמ"ב שם ס"ק כט.

מו. שו"ע סעיף יד.

ה. שעה אחת לפני יו"כ בטלה ממנו גזרת שבעה מפני יו"כ וגזרת שלושים מבטל ממנו חג סוכות ומגלח בערב החג^מ וממתי יכול לגלח ע' משנ"ת בהלכה הקודמת.

ו. שעה אחת לפני חג סוכות בטלה ממנו שבעה והחג עצמו עוד שבעה ושמיני עצרת חשיב כשבעה^מ הרי עוד שבעה הרי עשרים ואחת יום ומשלים עליהם תשעה לשלושים ולבני חו"ל יום שני של שמיני עצרת חשוב כיום אחד ומשלים עליהם עוד שמונה ימים לשלושים^מ ומה של"א שרגל שמיני עצרת יבטל שלושים ע' משכ' בזה בהערה^י.

ז. הקובר את מתו בחוה"מ סוכות אפי' שהרגל לא מבטל גזירת שבעה מ"מ י"א ששמיני עצרת עולה לשבעה למנין שלושים הואיל והוא חג בפני עצמו וי"א דאין שמיני עצרת עולה אלא ליום אחד וע' בהערה בביאור השיטות^{נא}.

מז. שו"ע סעיף טו

מח. דהוא חשוב רגל בפני עצמו ונוטל עליו שבעה ימים ואף דשמיני עצרת אין תשלומין לקרבנותיו כמו עצרת מ"מ הביא המ"ב ס"ק מו בשם הב"י דכיון דהקשו כל המועדים כלהו להדדי מדכתוב אחר כל המועדים אלה מועדי ה' על כן דין אחד להם.

מט. שו"ע סעיף טז.

נ. ומה ששמיני עצרת לא מבטל שלושים הוא משום שכל דין שרגל מבטל שלושים זה רק אם התחיל יום אחד מהשלושים באבלות כנתבאר בסעיף ח ובמ"ב שם ס"ק כט ובכה"ג לא התחיל יום אחד מהשלושים באבלות דהא השלושים התחיל בימי החג וימי החג לא חשיבי כאבלות הואיל ולא נוהג אבלות בפרהסיא וחג סוכות ביטל רק דין שבעה ובסעיף ח שם התחיל יום אחד מהשלושים ששם נגמר השבעה בערב החג ויום שביעי עולה ולכאן כמבואר במ"ב שם.

נא. הנה השו"ע בסעיף טז כ' דין זה ששמיני עצרת עולה לשבעה רק אם קברו את המת לפני הרגל וכ"כ ביור"ד סי' שצט סעיף יא אולם אם קברו ברגל עצמו של סוכות לא הזכיר דין זה ששמיני עצרת עולה לשבעה ומשמע שבכה"ג לא עולה לשבעה וכן דעת הגהות מימוניות פ"י והו"ד בב"י ביור"ד סי' שצט וכן פסקו הב"ח והלבוש שם וכ"כ הט"ז שם ס"ק ד ובסימן זה ס"ק ד וכן דעת המג"א ס"ק א וכ"כ הא"ר אות יג וע' כה"ח אות ה שהביא שכ"כ עוד הרבה פוסקים ונראה מדבריו שהכי הלכתא אולם דעת

ח. אין האבלות נוהג בפורים לא ב"ד ולא בט"ו אבל דברים שבצינעא נוהג וימי הפורים עולים לו למנין שבעת ימי אבלות^{נב}. ובפורים משולש שיום ט"ו חל בשבת אף שעושים הסעודה ביום ראשון, נוהגים ביום ראשון דיני אבלות כבכל יום^{נג}.

סעיה יז

דיני שמע שמועה קרובה או רחוקה בשבת או ברגל

קודם שנבאר סעיפים אלו נקדים דהנה כ' בשו"ע יו"ד סי' תב ס"א שמי שבאה לו שמועה שמת לו קרוב אם בתוך שלושים יום הגיעה השמועה ואפילו יום שלושים עצמו ה"ז שמועה קרובה וחייב לנהוג שבעה ימי אבלות מיום שהגיע השמועה וקורע ומונה שלושים יום מיום השמועה כללו של דבר יום שמועתו הקרובה כיום הקבורה.

המהרש"ל בתשובה סימן ה, וכן דעת המשאת בנימין סימן עא, דרישה ביור"ד סימן שצט אות ב וכן נראה דעת הש"ך שם ס"ק ז ששמיני עצרת עולה לשבעה ומשלים למנין שלושים. ומ"כ כ' בכה"ח שם בשם החכמת אדם כלל קסט אות ב דיש להקל במקום צער כדעת המיקלים.

נב. השו"ע ביו"ד סי' תא ס"ז פסק שאין אבלות נוהג בפורים לא ב"ד ולא בט"ו אלא דברים שבצינעא נוהג ובוה חזר בו מרן ממה שכתב באו"ח סי' תרצו ס"ד שכל דברי אבלות נוהג בחנוכה ובפורים כ"כ בחזו"ע ח"ג דיני אבלות ברגל הלכה יד עיי"ש בדבריו למטה שהאריך מאד להוכיח כן עיי"ש.

נג. כ"כ באורל"צ אבלות פל"א הלכה ז' והטעם כ' שם שאבילות של יחיד דוחה שמחה של רבים דחווה כמו שמצינו ששמחה של יחיד דוחה אבילות דרבים דחווה.

ושמועה רחוקה היינו אם שמע לאחר יום שלושים א"צ לנהוג אלא שעה אחת של אבלות¹ כדי לקיים גזירת שבעה אבל דין שלושים יש לנהוג שלושים יום משעת השמועה.

סעיף יח

אבילות שבצנעא לא חשיב התחלת אבלות

שו"ע. שמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוצ"ש נעשה רחוקה דינו כדין שמע שמועה רחוקה אלא שבשבת וברגל נוהג דברים שבצנעא. והטעם דחשיב שמועה רחוקה הוא, כיון שלא היה יכול לנהג אבלות בשעה ששמע לא חל עליו אבלות כלל² ואע"ג שהתחיל לנהוג אבלות שבצנעא ביאר הט"ז [יו"ד סי' תב ס"ק ד] שכיון שאינו נוהג אבלות גמורה אלא רק בדברים שבצנעא נחשב שלא חלה עליו אבלות כלל³ עד מוצאי היום ואז נעשית רחוקה.

ואם שמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל כ' השו"ע ס"ח דאינו נוהג בהם אפילו דברים שבצנעא אלא למוצ"ש או הרגל נוהג שעה אחת ודיו.

נד. עיי"ש סעיף ב שא"צ לנהוג כל דיני אבלות אלא שיעשה מעשה ניכר שעושה משום אבלות כגון חליצת נעל או כפיית המטה ובחדא סגי ומותר במלאכה רחיצה וסיכה ותשה"מ ובת"ת.

נה. מ"ב ס"ק מט.

נו. וכעין שמצינו בסעיף טז שאם מת לו מת שעה קודם הרגל של סוכות אע"ג דנוהג אבלות שבצנעא לדיני שלושים, רגל שיבוא היינו שמיני עצרת לא מבטל שלושים והטעם דהואיל ולא נוהג אבלות בפרהסיא לא חשיב שנוהג באבלות ורק אם היה נוהג אבלות של שלושים יום אחד לגמרי אז רגל מבטל שלושים וכמו שהתבאר בסעיף ח.

סעיף ט

רגל מבטל שבעה ושלושים לא לענין אמירת קדיש

שו"ע. שמע שמועה קרובה בשבת שבת עולה לו ליום אחד ולמחר קורע^{היינו} מוצ"ש^{והו"ל יום שישי} [שיבוא] שביעי לאבלות. ואם שמע שמע שמועה קרובה בשבת ערב הרגל שבת עולה לו ליום אחד ויו"ט מבטל גזרת שבעה^נ.

מיהו לענין קדיש י"ל דאין הרגל מבטל ויש לו דין שבעה ושלושים מיום הקבורה^נ ונ"מ לענין קדימה באמירת הקדיש כמו שכ' המ"ב בסימן קלב בקונטרס מאמר קדישין.

נז. מ"ב ס"ק נב, וקצת צ"ב דהא מצינו שכל מה ששעה אחת לפני הרגל מבטל הרגל זה רק אם היה באבלות לגמרי זמן מה קודם הרגל אולם בכה"ג ששמע שמועה קרובה בשבת ערב הרגל הא בשבת נוהג רק אבלות בצנעא ולא פרהסיא ולא חשיב אבלות כמו שנתבאר בסעיף טז לגבי שמיני עצרת עיין לעיל בדיני מועדים הסמוכים לאבלות אות ו בהערות שם וא"כ אמאי הרגל מבטל שבעה ואולי י"ל דבשמועה קרובה הקילו שגם שלא היה אבלות ממש הרגל מבטל שבעה דסו"ס כבר עבר שבעה ימי אבלות מה שא"כ בשבעה ימי אבלות ממש לא מקילים שיו"ט מבטל שבעה רק אם ישב באבלות גמורה זמן מה.

נח. מ"ב ס"ק נב בשם הפמ"ג מ"ז ס"ק ה.

סעיף כ

שמע שמועה קרובה או רחוקה ומחמת אונס לא יכול לנהוג באבלות

שו"ע. אם עשרה ימים אחר החג שמע שמת לו מת בערב החג, אע"פ שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה ושבעה ימי החג ויום שמיני עצרת עשרים ואחד, ועשרה ימים אחרים הרי שלושים ואחד אין לזה דין שמועה רחוקה אלא דין שמועה קרובה שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבלות קודם לו כלל וכ"ש למי שלא היה יודע שמת לו מת. ומ"מ כ' הפוסקים^נ באופן שידעו מזה הקרובים זמן מה לפני הרגל אך לא יכלו להתאבל מחמת אונס כגון יולדת שמת לה מת שחיבת להתאבל עליו או שאר חולה ולא יכלו להתאבל מחמת חלישותן חשיב כאילו התאבלו לפני הרגל ובטל מהם גזירת שבעה וכן גזירת שלושים שהתבאר שאם התחיל יום אחד מהשלושים באבלות ופגע הרגל מבטל גזירת שלושים, אם היו אנוסין וכה"ג ולא יכלו להתאבל יום אחד מהשלושים באבלות ופגע הרגל בטל גזירת שלושים.

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

מפתח ענינים

א

אשפה סג

ב

בגד לב, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד,

נה, נט, עד, קג, קטו, קיח, קיט, קכח,

קכט, קל, קלב, קמ, קמא, קמד, קס,

קסב, קסה, קעז, קצא

בורות מ, קיט, קכד, קכה, קנג, קנד,

קעא

בי"ד צד, צה, ריב

ביטול תורה סב, קנב, קנט

ביצים סח, סט, קצב

בית לח, כא, כד, לא, לב, מ, לט, מ,

מג, מד, נג, נה, נו, נז, ס, סב, סג, פד,

פד, עב, עה, עו, קה, פג, קה, קיא, קיג,

צח, קלט, קיט, קכ, קד, קי, קיא, קמט,

קנ, קיח, קיט, קלט, קכח, קנ, קלח, קנ,

קמא, קמה, קמח, קמט, קנ, קנב, קנג,

קסג, קסז, קסח, קנו, קפו, קפז, קצא,

אבילות קפו, קפז, קצא, קצה, קצו,

קצז, קצח, קצט, רא, רג, רד, רז, ריב, ריג

אבק מז, מח, נג, קמד

אגרות מח, נג, קה, קט, קנו, קסח, רב

אהל עראי קיז

אוכל נפש כג, לח, לט, מ, סו, עו, עז,

עח, פו, קיט, קכ, קכא, קכג, קכד, קכה,

קכז, קל, קלז, קלח, קנג, קנד

אונס כא, כב, כד, עה, פט, קעא, רטו

אופניים סו

אזעקה קיט

א"י, כא, כד, כה, כח, כט, פז, קיא, פז,

קיא, קיג, קמג, קמד, קמה, קמו, רי

איסרו חג מ, עח, קפו, קצז

אנגלית נ, צח, קה, קסא

אנינות ר, רא

אפרוחים סח, סט

אשה כג, כה, כז, סו, קנ, רד

ד

רב, קסב, קצב, רג, רה, קסז, קפה, קפו,

קפט, קצ, רא, רב, רד

בית הכנסת צח, קמט, קנא, קנב, קנג,

קנו, קסג, קסח, קפו, קצא

בנין מ, ס, סב, קיא, קטו, קכה, קמט, קנ,

קנב, קנד, קצג

ברית מילה מ

ברכה קנג, קסח, קסט, קע, קצט, ר

בר מצוה כד, כה, כו, כח, כט, מ, סה,

קטז, קלז, קסב, קסג, קסט

בשר נא, קע, ר

ג

גבאים קנג

גז כ, כה, כט, לא, לד, לה, לח, מח, נ,

נג, עז, פז, קא, קסה, קצו, רג, רד, רו, רז,

רח, רט, רי, ריא, ריג, ריד, רטו

גיטין קמט

גילוח יט, כב, כו, כז, כט, ל, לא, לב, מז,

רז, רט

גנבים עב, עג, צא, צב, צג, קיט, קכ

דאורייתא כב, כז, לב, מב, סט, פ, צ, צו,

קה, קו, קז, קמג, קמד

דבר האבד כג, מ, מא, מה, מח, נג, סב,

סו, סח, עא, עב, עג, עד, עו, עט, פ, פג,

פד, פה, פו, פז, פח, פט, צ, צא, צב, צג,

צד, צה, צט, ק, קא, קב, קד, קה, קו, קז,

קח, קט, קיג, קיז, קכב, קכט, קלט, קמא,

קנב, קנג, קנט, קס, קסא, קסב, קסג,

קסו, קסז, קסח, קע, קעא, קעג, קעד, רב

דברי תורה קעג, ר, רא

דבר שאינו מתכון לב, פא, פב

דגים מב, מג, מד, מה, פא, קז, קכג,

קכז, קע

דירה לב, סא, סב, קיא, קיז, קנט

דלות קיט

דרבנן כב, כז, לב, מא, מב, מח, סט,

עג, עט, צ, צו, ק, קה, קו, קז, קיא, קמא,

קמג, קמד, ר

ה

הבערה צא

ז	הבראה קצב
חביות פז, פט, צ, צא, קט, קמד	הגדה של פסח קצח
חברא קדישא קפה	הדפסה קעב
חוב נז, סג, סז, עב, צז, צח, קז, קא,	הוצאה פו
קלח, קנא, קסח, קע, קפה	הושענא רבה קצט
חז"ל כא, כד, כה, סה, קצו, רי, ריא	הכנה רט
חולה כא, כב, לה, קכב, קלז, רטו	הלל קצח, קצט, רט
חולי כא, לא, נא, קכא, קכב, קמג	הסכמה קסט
חולים כא, נא	הספד קפה, קפו, קפז, קפח, קפט
חותמת קיח, קעב	הפסד מז, סא, סו, סח, סט, עא, עב, עג,
חידושי תורה קעד	עד, עה, עז, פג, פד, פה, פו, צ, צב, צג,
חכם כב, כה, קכב, קצ, קצג	קא, קב, קד, קיט, קמה, קנט, קסו, קסח,
חלון קכא	קעד
חלונות נג	הקדשה קסט
חלוק כה, מג, נד, סו, סט, צ, צו, קנג,	התרה צא, רז
קס, קסד, קסט, קע, קעב	ז
חמין קצח, רה, רח	זבל סג, פג, פה
חנווני קסז	זיתים עד, פט
חנויות מד, קי	זקנים נא, קנ
חנות מג, עא, צח, קג, קי, קיא, קיג, קצט	
חפצים סב	

חצר נז, נט, ס, סא, סב, סג, קנג, קנט,

קצג

חשבונות קא, קנו, קסו

חשמל קא, קטו, קכח, קנא

ט

טבילה כה, לג

טחינה פו

טיול קצט

טירחא לח, מ, מא, מב, נ, נג, נה, נו, נז,

נט, ס, סב, סג, סט, עא, עב, עג, עה, עו,

עז, עח, עט, פ, פג, פד, פה, פו, צ, צא,

צב, צח, צט, ק, קו, קז, קכד, קכה, קלו,

קלז, קמג, קנג, קנד, קצד

טלפון קכב, קעב

טרוד לד, צז

י

יארצייט קפו

יו"ט יט, כ, כא, כד, לא, לג, לד, לה, מג,

מז, מח, מט, נד, סז, עא, עב, עג, עה,

עז, עח, פו, פט, צב, צג, צה, צז, ק, קג,

קד, קה, קט, קיב, קיג, קיז, קיט, קכד,

קכח, קל, קמ, קמא, קמג, קמד, קמה,

קנו, קסד, קסו, קסז, קע, קעג, קפו, קצ,

קצב, קצו, קצז, קצח, ר, רא, רד, רח,

רט, ריד

יו"ט שני של גליות קצז

יולדת רטו

יחיד מ, קכד, קכה, קלז, קמח, קנ, קנג,

קנד, קצה, ריב

יין יט, כא, לח, מג, נ, נז, סח, עח, פ, פא,

פז, פח, פט, צח, צט, קג, קה, קח, קט,

קכב, קלב, קלט, קמח, קמט, קס, קסא,

קסד, קסח, קפט, קצ, קצא, קצב, ר, ריד

ילדים מט, נא, סו, קס, קעד

כ

כבוד כה, כז, מג, קנו, קסט, קצ, קצח,

רח, רט

כבוד הבריות כה, כז

כבישת פירות מא

כיבוס מז, מח, מט, נ, נג, נה, קלט, רה,

רו, רז, רח

מועד יט, כ, כא, כב, כג, כד, כו, כז, כח,

כט, ל, לא, לב, לג, לד, לה, לז, לח, לט,

מ, מא, מב, מג, מד, מה, מז, מח, מט,

נ, נא, נב, נג, נד, נה, נו, נז, נט, סא,

סב, סה, סו, סז, סח, סט, עא, עב, עג,

עד, עה, עו, עז, עח, פא, פב, פד, פה,

פו, פז, פט, צ, צא, צב, צג, צד, צה, צו,

צז, צח, צט, ק, קא, קב, קג, קד, קה, קו,

קז, קח, קט, קי, קיא, קיב, קיג, קטו, קטז,

קיז, קיח, קיט, קכ, קכא, קכב, קכג, קכד,

קכה, קכז, קכח, קכט, קל, קלא, קלב,

קלה, קלו, קלז, קלח, קלט, קמ, קמא,

קמג, קמד, קמה, קמו, קמז, קמח, קמט,

קנ, קנא, קנב, קנד, קנה, קנו, קנז, קנח,

קנט, קס, קסא, קסב, קסג, קסד, קסה,

קסו, קסז, קסח, קסט, קע, קעא, קעב,

קעג, קעד, קפה, קפו, קפז, קפח, קפט,

קצ, קצב, קצג, קצד, קצה, קצו, קצח, ר,

רב, רד, רו, רט, ריא, ריד

מזגן קכב

מזוזות קנב, קנז, קסב, קסג, קסה

כלים נו, נז, סב, עו, צו, קג, קי, קיב,

קמד

כסא קכ, קנ

כתובה קסג, קסח

כתיבה לה, קא, קלב, קנה, קנו, קנז,

קנח, קס, קסה, קסו, קסח, קסט, קעא,

קעב, קעד

כתמים מז, מח

כתף קצא

ל

לולב מז, מח

לחם כו, כט, לח, מג, מד, קיב, קלט,

קמ, קסד, קע

מ

מבוי נט, ס, קי

מבחן קעד

מבצע עא, קח

מגבת מז, מח

מגהץ נב

מוהל כו, לד

מחמר לג, סז	מנעולים קיט
מחשב קעב, קעג	מסמר קטו
מטבע קיג	מעוברות נא
מטה מט, פא, קכ, קל, קלא, קפה, קצב,	מעקה קטז
רז, ריב, ריג	מצבה רב
מים כ, כא, כב, כג, כד, כז, כח, לג, לז,	מצוה יט, כד, כה, כו, כז, כח, כט, לד,
מא, מה, מז, מח, נב, נג, נד, נו, נז, ס,	מ, סה, עח, קטז, קכח, קלב, קלז, קלח,
סג, סו, סח, סט, עה, עו, עז, עט, פ, פא,	קלט, קמג, קמז, קנא, קנב, קנג, קסב,
פד, צב, צג, צז, קא, קי, קיא, קיב, קיג,	קסג, קסה, קסו, קסט, קעד, קצה, רט
קטו, קיז, קיט, קכב, קלב, קלו, קלז,	מציאה קז
קלט, קמ, קמא, קמג, קמד, קנ, קנג,	מקרה עו
קנז, קנח, קנט, קס, קסג, קסד, קסט,	מראית העין נד, פב
קע, קעג, קעד, קפט, קצו, רא, רב, רג,	משאבה עו, עח
רה, רח, רט, ריא, רטו	משא ומתן צז, קמו
מכונה יט, נה, קעב	משקפיים קכג
מכונת ייבוש נב, נד	
מכונת כביסה מז, נ, נה	נדבות קסח
מכירה צח, ק, קא, קעא	נדה כא, כב, נא
מלאכת חוה"מ כב, לב, סט, עג, עט, פ,	נדרים קסח
צ, צד, צו, קמא	נהיגה סו, עז
מנדה כא, כב	ניחום אבלים רא

נייר טואלט קכד

קכב, קמד

ניסן קסה, קפו

ספר תורה קנו

ניקיון מח, נג

סתירה קח, קטו, קצה

נעליים נג

סת"ם קנז, קנח, קסב

נקיים נא

ע

נשים כו, נא, קלט, קמח, קנא, קפו

עדים לז, סו, עז, קט, קסז, קע, ריא, ריד

עוגה קעב

ס

עוגות מ

סוכה נד, קטו, קטז, קסב, ר

עימוד ספרים קעב

סוכות כה, מח, קיא, קנו, קפח, קצו, רי,

עיר כד, כה, סז, סג, קו, קו, קמט, צב,

ריא, ריג

קנט, קנא, ר, קה, קסג, קמח, קנ, קנח,

סוס סה, סו, סז

קסב, קצה, קצט

סוף עונה קה

עכברים פג, פד

סופר נא, קנז, קנח, קע

עליה לתורה קצט

סחבה נב

עצים לז, לח

סחורה עב, צז, צח, צט, ק, קא, קב, קג,

עצלות עה, פט, קכד

קד, קה, רג

עצרת קצו, קצז, רי, ריא, ריב, ריג, ריד,

סמיכה קסט

רטו

סעודה מ, ריב

ערב הרגל כא, כד, ל, קסח, קפח, רד,

סעודת מצוה מ, עח

רה, רז, רח, רט, ריד

ספסלים קנג

עריו"ט לג, קיט, קכד, קמה, קפו

ספק עב, עג, עט, פד, צא, צג, קב, קד,

עריכה קעב

קייח, קיט, קכז, קכח, קכט, קלב, קמא,

ערי"ש קע, קפו, רו, רח, רט

קמד, קעב, קפח, קצא, קצב, קצט, רט

פ

צ

פאה כה

צאן פה

פועל שאין לו מה יאכל כט, מז, קיב,

צונן קצח, רח

קלט, קמ, קמא

צורך הגוף כג, קיט, קכא, קכב, קכג,

פורים קצא, רי, ריב

קכח, קלז, קמח, קמט, קנא

פטיש קטו

צורך המועד כב, כג, כט, לא, לב, לז,

פירות מא, עב, עג, עד, פ, פג, צא, צב,

לח, לט, מג, מד, מה, מז, מח, נג, נו, נז,

צג, צו, קג, קו, קי, קכט, קל, קלא, קסו

נט, סה, סו, סז, עא, עב, עו, עז, עח, פא,

פסח מט, קיא, קמ, קצו, קצח, רו, רט, רי

פב, פו, צה, צח, צט, קג, קד, קה, קז,

פסיק רישא פא

קח, קט, קי, קיא, קיב, קיג, קטו, קטז,

פרהסיא כח, כט, לא, מד, מח, נב, נד,

קייח, קכ, קכג, קכז, קכח, קכט, קלב,

נו, ס, סז, עב, עג, צב, צג, קו, קי, קיא,

קלה, קלו, קלז, קלט, קמ, קמז, קמח,

קמ, קמא, קמז, קמח, קצא, קצה, קצח,

קמט, קנא, קנה, קנו, קנז, קנח, קנט,

קצט, ריא, ריג, ריד

קס, קסב, קסד, קסה, קסז, קסח, קסט,

פריג'דר עו

קע, קעא, קעב, קצד

פרקמטיא מא, מב, צז, קא, קו, קיב,

צידה מב, מג, מד, מה, סו, קס

קיג, קלט, קמ, קמד

צניעות כז

פת לה, לח, מג, מד, נב, נג, ס, סג, עד,

צנעא כו, כח, לא, מג, מד, מה, מח, נד,

עה, פא, פג, פט, צ, קז, קט, קי, קיא,

נט, עב, עג, צא, צב, צג, קו, קג, קד, קי,

קישוטים קטו	קיא, קיב, קמא, קנג, קנט, קצה, קצח,
קמח ל, לז, לח, לט, מב, קצז, רו	רב, ריג, ריד
קניות כו, קנט	צער כט, לא, פד, קמט, קנ, קפז, קפח,
קנייה מב, קו, קח	קפט, ריב
קנס כ, פב, צד, צה, צו, קא, קסו	צפרניים רט
קרובים קצ, קצא, רטו	צרכי המת ר
קריעה קצ, קצא	צרכי מצוה מ, קנא, קנב, קנג
קש כא, כב, כג, כז, נ, נג, נו, עב, צא,	צרכי רבים סג, קלז, קלט, קמ, קמז,
צד, קכב, קכג, קלא, קלז, קמ, קס, קסא,	קמח, קמט, קנא, קנב, קנג, קסג, קסז
קסח, רח, ריא	ק
קשירה צא	
ד	קאווי קצב
	קבר כט, קמז, קמח, קפה, קפו, קפט,
רגל יט, כא, כב, כג, כד, כח, ל, לג, לד,	קצג, ר, רא, רה, ריא
נא, נט, סה, פט, קיז, קיח, קלא, קמא,	קברים קצג
קנב, קנט, קסח, קעג, קפז, קפח, קפט,	קדיש קפה, רד, רה, ריד
קצ, קצא, קצב, קצה, קצו, קצח, קצט, ר,	קולמוס קנח
רא, רב, רג, רד, רה, רו, רז, רח, רט, רי,	קטן כח, כט, מא, נ, נא, סא, עד, פא,
ריא, ריב, ריג, ריד, רטו	צ, קס, קעא
רגלים קפח, רי	קידוש קמח, קמט, קסז, קע
ר"ה קפח, קצז, רי	קידושין קמט, קסז, קע
רהיטים נג, סא, צט	קיר צד, צה, קטו, קיז

קפא, קצז, קצח, רב, רה, רו, רח, רט, ריב,

רה"ר כח, נט, ס, סא, סג

ריג, ריד

רוחני עד

שוקלד מד

רחיצה רה, רו, רז, רח, רח, רח,

שותף קיח, רג

רח, רח, רח, ריג, קצח, רד, רה, רו, רז,

שטיפה נב

ריא

שינוי כג, לד, עא, עב, עח, פג, פד, פז,

רטיבות קיז

פט, קיט, קכ, קכט, קלא, קלב, קלג, קלו,

ריבית קיג

קמ, קנח, קנט, קסו, קעא

ריכוז קעד

שיניים לה

רכב סה, סו, סז, צח, קפה

שיפוץ קנב

רכיבה סה, סו, סז

שכר לח, לט, מא, מב, סב, עד, פח, קא,

רפואה לה

קו, קל, קלה, קלו, קלז, קלח, קלט, קמא,

רצפות נג

קמז, קעא, קעג, קפח

ש

שלושים יט, ל, קפו, קפז, קפח, קפט,

שבות קמג, קעג

קצ, קצו, רג, רד, רה, רו, רז, רח, רט, רי,

שביעית פד

ריא, ריב, ריג, ריד, רטו

שמועה קרובה קצז, רג, ריב, ריג, ריד,

שבעה נא, עט, פ, קפח, קצ, קצה, קצו,

קצז, קצט, רא, רב, רג, רד, רה, רח, רט,

רי, ריא, ריב, ריג, ריד, רטו

שבת כג, ל, לב, מא, נד, סו, צו, צז, צח,

קב, קיא, קיז, קכד, קכח, קלא, קלב,

קלג, קלח, קמג, קמד, קמו, קנח, קס,

רטו

שמועה רחוקה קפז, ריג, רטו

שמו"ת קצט

שמחה כט, סא, קמא, קצה, ריב

תמונה קטו, קס	שמחת תורה קנו, קצט
תמונות קס	שמיני עצרת קצו, רי, ריא, ריב, ריג,
תנאים עב, קל	ריד, רטו
תנור קכא, קכב, קכג, קכז	שעון קטו
תספורת כ, כב, קלט, כג, כח, כט, ל,	שער יט, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לב, צה,
לא, רו, רט, קלח, רד, רה, רח	קלה, קנג, קעג, קצג, רו
תענוג מג, סו	שפה לא, נא, סג
תענית קפה	ת
תפילין קלט, קנב, קנז, קסב, קסג,	תאנים צד
קסד, קסה	תה"מ קצח
תקרה קיז	ת"ח קפו, קפז
	תחבולות עה
	תחומין כה
	תינוקות מט, נ
	תיקון הגוף כב, לא
	תכלת קסב

